ДОНИШГОҲИ МИЛЛИИ ТОҶИКИСТОН

ФАКУЛТЕТИ «МОЛИЯВИЮ ИҚТИСОДӢ»

КАФЕДРАИ “ИҚТИСОДИЁТИ ҶАҲОНӢ”

МАҶМӮИ БАРНОМАҲОИ ТАЪЛИМИИ КАФЕДРАИ ***“ИҚТИСОДИЁТИ ҶАҲОНӢ***

Душанбе-2022

<u>УДК 339.9;</u> 334.726

ББК И-65.5

Муаллифон: Саидмуродова М.А., Мирбобоев Р.М., Имомёрбеков Ф.М., Тағоев М.Р., Гулмамадов А.В.,

Маҷмӯаи барномаҳои таълимии ихтисоси иқтисодиёти ҷаҳонӣ дар асоси Стандарти таҳсилотии муқаррар намудаи ДМТ барои барномаҳои таҳсилотии татбиқшавандаи таҳсилоти олии касбӣ дар самти тайёр кардани мутахасисони зинаи бакалавр аз рӯи ихтисоси иқтисодиёти ҷаҳонӣ омода гардидааст.

Дар маҷмӯа ҳамаи барномаҳои таълимӣ барои фанҳои тадрисшавандаи кафедра барои ихтисоси иқтисодиёти ҷаҳонӣ мувофиқи нақшаи таълимӣ ҷамъ оварда шуданд.

Муққаризон: Сафаров Б.С.
Содиқов М.С.

ISBN. **5-94227-025-2**

Мундарича	**саҳ**
Пешгуфтор	4
Иқтисодиёти ҷаҳонӣ	6
Муносибатҳои иқтисодии байналхалқӣ	40
Ширкатҳои байналхалқӣ дар шароити глобализатсия	69
Кори байналхалқии бонкӣ	85
Дипломатияи иқтисодӣ	103
Бозори байналхақии коғазҳои қимматнок	114
Фаъолияти беруниқтисодии корхонаҳо	140
Интегратсияи иқтисодии байналхалқӣ	159
Асосҳои робитаҳои иқтисодии хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон	177
Гумрук ва танзими тарифию гумрукӣ	189
Созмонҳои иқтисодии байналхалқӣ	201
Инвеститсияҳои байналхалқӣ	215
Бозори ҷаҳонӣ	231
Идоракунии лоиҳаҳои инвеститсионӣ	241
Муносибатҳои байналхалқии асъорию кредитӣ ва молиявӣ	256
Савдои байналхалқӣ	268
Туризми байналхалқӣ	296
Сиёсати инвестсионӣ	312

ПЕШГУФТОР

«Иқтисодиёти ҷаҳонӣ» низоми бозори ҷаҳонӣ; ташаккули талабот ва пешниҳод ба мол ва омилҳои истеҳсолот, ки дар муомилоти байналмилалӣ қарор доранд; воситаҳҳои таҳлил ва барномасозии иқтисодиёти миллӣ аз нуқтаи назари ҳамкории он бо иқтисодиёти мамлакатҳои дигар; тамоюлҳои рушди бозорҳои молиявӣ; роҳҳои такмил додани низоми ҷаҳонии иқтисодиётро дар назар дорад.

Дар шароити афзудани нақши робитаҳои иктисодии берунӣ дар тараққиёти хочагии халк ва фаъолияти сохторҳои гуногуни тиҷоратӣ ба иқтисодчиёни соҳибихтисос, ки дар ин соҳа тайёрии махсус доранд, зиёд мешавад.

Тахассуси иқтисодиёти ҷаҳон омӯзиши масъалаҳои гуногуни башариятро дар самти инкишофи иҷтимоию иқтисодӣ, раванди гузариш аз байналмилалигардонии ҳаёти хоҷагидорӣ ба ҷаҳонишавии истеҳсолот, молия, сармоягузорӣ, тиҷорат ва дигар шаклҳои муносибатҳоро байни мамлакатҳо фаро гирифтааст.

Барнома таълими бунёдиро дар соҳаи назарияи тиҷорати байналмилалӣ, молияи байналмилалӣ ва тиҷорати байналмилалӣ, инчунин омӯзиши фанҳои амалӣ, ки малакаҳои амалиро дар соҳаи фаъолияти иқтисодии хориҷиро ташаккул медиҳанд, дар бар мегирад. Хусусияти барнома омӯзиши амиқи забони хориҷӣ мебошад.

Дар давоми таҳсил аз рӯи барномаи таълимии «Иқтисоди ҷаҳонӣ» шумо малакаҳои таҳлили мунтазами равандҳои иқтисодии ҷаҳониро меомӯзед, тарзи муттаҳид кардани донишҳои назарияи иқтисодӣ ва қобилияти дар амал татбиқ кардани онҳоро меомӯзед. Корфармоён бахусус он чизро қадр мекунанд, ки хатмкунандагони мо дар ҳалли масъалаҳои ғайристандартӣ қодиранд, ки ин онҳоро аз аксари иқтисоддонҳое, ки дигар донишгоҳҳоро хатм мекунанд, ба таври мусбӣ фарқ мекунад.

Дараҷаи баланди омодагии умумии иқтисодӣ ва касбӣ ба иқтисодчиёни байналмилалӣ имкон медиҳад, ки худро дар соҳаҳои алоқаманди фаъолияти иқтисодӣ: маъмурӣ, ташкилию идоракунӣ, экспертӣ-таҳлилӣ ва илмию методӣ амалӣ гардонанд.Иқтисодиёти ҷаҳонии муосир гуногунгоранг ва гуногунҷанба буда, дар шароити муосир ҳар як «ҷузъи» он бо дигар ҷузъҳо робита дорад ва ба қонунҳои муайян итоат мекунад - ва онҳо ҳар лаҳза тағйир меёбанд. Иқтисодиёти ҷаҳонӣ ҳамчун илм давра ба давра ташаккул меёбад. Вай сатҳҳои гуногун - аз муносибатҳои иқтисодии берунии давлатӣ сар карда, то фаъолияти иктисодии берунии корхонаҳоро фаро мегирад.

Ва мисли ҳама гуна ихтисосҳои иқтисодӣ, он барои кор кардан дар соҳаҳои гуногун - дар вазоратҳо, бонкҳо ва корхонаҳои тиҷоратӣ ва муассисаҳои давлатӣ ва марказҳои тадқиқотӣ ва ғайраҳо дониш ва малакаҳоро пешбинӣ мекунад.

Мо дар соҳаи таҳлили равандҳои иқтисоди ҷаҳонӣ ва муносибатҳои иқтисодии байналхалқӣ иқтисодчиён - тадқиқотчиён ва мутахасисони дорои таҷрибаи дараҷаи олӣ тайёр мекунем. Дар рафти омӯзиш равандҳои рушд дар иқтисодиёти ҷаҳонӣ ва масъалаҳои мубрами ҳамкориҳои иқтисодии байналмилалӣ аз тариқи призмаи замонавӣ консепсияҳои назариявӣ ва таҷрибаи реалии субъектҳои асосии муносибатҳои иқтисодии байналхалқӣ омӯхта мешаванд.

Барои омода намудани мутахасисони соҳибкасб маҷмӯи ҷанбаҳои назариявӣ ва амалии таълимро тавассути иштирок дар таҳия ва таълими курсҳои такмили ихтисос аз ҷониби омӯзгорони пешбари факултетҳои иқтисодии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон, кормандони Академияи илмҳои Тоҷикистон ва пажӯҳишгоҳҳои илмии Ҷумҳурии Тоҷикистон, таҷрибаомӯзони даъватшуда аз корхонаю ташкилотхои ватанию хориҷӣ таъмин карда мешаванд.

Барномаҳои асосии таҳсилоти олии касбӣ дар самти тайёр кардани мутахасисони «иқтисодиёти ҷаҳонӣ» дар зинаи бакалавр амалӣ мешаванд. Мӯҳлати аз худ кардани Барномаҳои асосии таҳсилоти олии касбӣ бо шакли рӯзонаи таҳсил – 4 сол мебошад.

ДОНИШГОҲИ МИЛЛИИ ТОҶИКИСТОН

ФАКУЛТЕТИ « МОЛИЯВИЮ ИҚТИСОДӢ»

КАФЕДРАИ “ИҚТИСОДИЁТИ ҶАҲОНӢ ”

БАРНОМАИ ТАЪЛИМӢ

АЗ ФАННИ

ИҚТИСОДИЁТИ ҶАҲОНӢ

барои донишҷӯёни ихтисосҳои 25010300- иқтисодиёти ҷаҳонӣ

ва 25010304- идораи инвеститсияҳои хориҷӣ

(зинаи бакалаври муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ)

Душанбе-2022

Пешгуфтор

Иштироки Ҷумҳурии Тоҷикистон дар тақсимоти байналмилалии меҳнат ва робитаҳои хоҷагии ҷаҳонӣ зарурияти омӯзиши хусусиятҳои муосири иқтисодиёти ҷаҳонро ба миён меорад. Ҳамаи донишҷӯёне, ки дар самти иқтисодӣ ва ғайриқтисодӣ таълим мегиранд, бояд аз вазъи умумии иқтисодиёти ҷаҳон, хусусияти алоқамандӣ ва вобастагии мутақобилаи мамлакатҳо, фаъолияти бозорҳои ҷаҳонӣ ва раванди ҷаҳонишавӣ хабардор бошанд.

Фанни иқтисодиёти ҷаҳонӣ омӯзиши масъалаҳои гуногуни башариятро дар самти инкишофи иҷтимоию иқтисодӣ, раванди гузариш аз байналмилалигардонии ҳаёти хоҷагидорӣ ба ҷаҳонишавии истеҳсолот, молия, сармоягузорӣ, тиҷорат ва дигар шаклҳои муносибатҳоро байни мамлакатҳо фаро гирифтааст. Фанни мазкур барои иқтисодчиён базавӣ буда, аз донишҷӯён талаб карда мешавад, ки аз вазъи иқтисодиву иҷтимоии мамлакатҳо ва муносибатҳои байни онҳо шинос шаванд ва хусусияти амалигардонии шаклҳои муносибатҳои иқтисодии байналмилалиро дарк намоянд. Бо баробари ин дар раванди омӯзиши ин фанн, таҳлил карда тавонистани сарчашмаҳои иттилоотии иқтисодии байналмилалӣ аз тарафи донишҷӯён ва омӯзгорон талаб карда мешавад.

Мақсади асосии фанн ин омӯзонидани донишҷӯён оид ба вазъ ва хусусиятҳои муосири иқтисодиёти ҷаҳон мебошад.

Барои иҷрои ин мақсад чунин вазифаҳо бояд баррасӣ гарданд:

- шиносоии донишҷӯён бо системаи алоқамандӣ ва вобастагии байниҳамдигарии мамлакатҳои ҷаҳон;

- шиносоӣ бо хусусиятҳои тақсимоти байналхалқии меҳнат, байналмиллалигардонӣ ва ҷаҳонишавӣ;

- омӯзиши сохтори иқтисодиёти ҷаҳон, равандҳои ташаккул ва қонуниятҳои тараққиёти он;

- таҳлили муносибатҳои иқтисодии байналхалқии мамлакатҳо;

- шиносоӣ бо иқтисодиёти рушди устувор, иқтисодиёти рӯ ба тараққӣ ва иқтисодиёти давраи гузариш;

- таҳлили мавқеи Тоҷикистон дар системаи иқтисодиёти ҷаҳон;

-пайгирии таҳлилу омӯзиши масъалаҳои умумибашарии иқтисодиёти ҷаҳон.

Омӯзиши фанн дар асоси дониши андӯхтаи донишҷӯён аз фанҳоиназарияи иқтисодӣ, иқтисоди миллӣ, ҷуғрофияи иқтисодӣ, омор ва ғайра ҷараён мегирад.

Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд:
Донад:
- мазмуну мафҳумҳои асосии фанни иқтисодиёти ҷаҳониро аз худ карда бошад:
- асосҳои пайдоиш, ташаккулёбӣ ва қонуниятҳои асосии иқтисодиёти ҷаҳониро донад;
- мавқеи давлатҳои ҷаҳонро дар инкишофи иқтисодиёти ҷаҳони муосир пурра баҳогузорӣ намояд;
- моҳияти амалӣ гардидани қонуниятҳои иқтисодиёти ҷаҳониро комилан дарк карда тавонад;
- тарзҳои истифодаи асъор, қарзи байналхалқӣ, роҳҳои самарабахш истифода кардани ҳамкориҳоро аз худ карда бошад;
- дар бораи гуногунии низомҳои миллии хоҷагидории давлатҳои ҷаҳон, мавқеи ҷугрофӣ, иқтидорҳои иқтисодии давлатҳо ва ғайра маълумоти кофӣ дошта бошад.

Тавонад:
-мазмуни мафҳумҳои асосӣ, моҳияти пайдоиш ва инкишофи иқтисодиёти ҷаҳониро шарҳ дода тавонад:
- асосҳои ташаккулёбӣ ва қонуниятҳои асосии иқтисодиёти ҷаҳониро муайян карда тавонад;
- моделҳои иқтисодиёти рушди устувор ва иқтисодиёти рӯ ба инкишофи давлатҳои ҷаҳониро баён карда тавонад;
- тарзҳои татбиқи моделҳои иқтисодиёти давлатҳоро шарҳ дода тавонад;
- дар бораи гуногунии гурӯҳҳои интегратсиоӣ ва аҳамияти иқтисодии ташкили онҳо дар шароити муосир; проблемаҳои муосири иқтисодиёти ҷаҳонӣ ва гурӯҳбандии мухтасари онҳо маълумот дода тавонад;
- мавқеи имрӯза ва дурнамои Тоҷикистонро дар иқтисодиёти ҷаҳонӣ ва МИБ шарҳ дода тавонад;
-мавкеи Точикистонро дар раддабандихои нишондихандахои гуногуни иктисодиёти чахон бахои дуруст дода тавонад;
- мафҳуми проблемаҳои глобалӣ ва роҳҳои бартараф намудани онҳоро аз бар карда бошад.
Малака пайдо намояд:
- оид ба шарҳу маънидодкунии асосҳои консептуалӣ ва истилоҳоте, ки моҳият ва мазмуни равандҳои соҳаи иқтисоди ҷаҳониро тавсиф мекунад;
- махорати тартиб додани хисобхо оид ба микдори натичахои таъсири муносибатхои иктисодии байналхалки ба хочагии халк.

Давомнокии омӯзиш	1 семестр
Ҳамагӣ дарсҳои аудиторӣ	96 соат(4 кредит)
Шакли назорат	имтиҳон

Нақшаи тақвимӣ-мавзӯии таълими фанни Иқтисодиёти ҷаҳон

Микдори умумии кредитҳо: 4 (аз онҳо: 2 кредит барои машғулиятҳои аудитории лексионӣ-назариявӣ; 1 кредит барои машғулиятҳои аудитории амалӣ ва 1 кредит барои корҳои мустақилонаи донишҷӯён)

1. МАЗМУНИ ГУЗАРОНИДАНИ МАШҒУЛИЯТҲОИ ФАН

Ҳафтаҳо	№ тартибӣ	НОМГӮИ МАВЗӮЪҲОИ МАШҒУЛИЯТҲОИ АУДИТОРӢ		КМД ва КМРО	Миқдори соатҳо	Санаи иҷро	Холҳои имконпазир	Адабиёт
		лексионӣ	амалӣ					
I	1	Иқтисодиёти ҷаҳон ҳамчун система	-	Сӯҳбат, эссе, реферат	3		аз 6,5 то 12,5	1, 5, 7, 14, 24, 25
	2	Заминаҳои асоси пайдоиши хоҷагии ҷаҳонӣ.	-		2			1, 26, 5, 32, 7, 14, 26
	3	Гурӯҳбандии давлатҳои ҷаҳон аз рӯи нишондиҳандаҳои иқтисодӣ	+		1			5, 8, 14, 19 24, 25, 31, 33
II	4	Тақсимоти байналмилалии меҳнат. Назарияҳои ТБМ. Консепсияи «баҳамвобастагӣ». Назарияҳои ислоҳоти ТБМ.	-	Сӯҳбат, эссе, реферат	3		аз 6,5 то 12,5	3, 5, 12,14, 16, 21, 28, 26, 31, 33
	5	Омилҳо ва нишондиҳандаҳои иштироки давлат дар ТБМ. Намудҳои ТБМ тибқи гуруҳбандии муосир.	-		2			3,4, 5,9, 11, 16, 14, 34
	6	Шаклҳои асосии ТБМ. Махсусгардонии байналмилалии истеҳсолӣ ва кооператсияи байналмилалии истеҳсолӣ	-		1			1, 3, 10, 14, 20, 12, 14, 22, 20, 34, 5, 31,

III	7	Сохтори соҳавии иқтисодиёти ҷаҳони муосир. Моҳияти иқтисодӣ ва гурӯҳбандии соҳаҳо.	-	Суҳбат, эссе, реферат	3		аз 6,5 то 12,5	2, 21, 3, 31, 8, 15, 10, 32, 12, 7
	8	Соҳаи хоҷагии қишлоқи ҷаҳон. Соҳаи саноати коркард ва истихроҷ.	-		2			3,6, 11,14, 19, 28, 31, 30
	9	Соҳаи хадамот дар шароити муосир. Соҳаҳои анъанавӣ ва муосири хадамот. Ҳиссаи хадамот дар ММД.	-		1			3,6, 11,14, 19, 28, 31, 30, 27, 16
IV	10	Соҳаи саноат ва мавқеи он дар иқтисодиёти ҷаҳонӣ. Тамоюлоти муосири саноати ҷаҳонӣ. Саноати сабук ва вазнини иқтисодиёти ҷаҳонӣ.	-	Суҳбат, эссе, реферат	3		аз 6,5 то 12,5	3, 4, 8, 11, 14
	11	Соҳаи хадамот ва аҳамияти муосири он дар шароити ҷаҳонишавӣ. Дурнамои соҳаи хадамот дар ҷаҳон.	-		2			1,3, 5, 34, 7, 28 14, 26
	12	Хусусиятҳои коркарди нафт. Бозори ҷаҳонии нафт. ОПЕК ва мавқеи он дар тиҷорати байналхалқии нафтӣ.	-		1			2, 3, 6, 12, 14
V	13	Муносибатҳои иқтисодии байналмилалӣ ва тавсифи шаклҳои муосири он. Тиҷорати байналмилалии молҳо ва хадамот.	-	Суҳбат, эссе,реферат	3		аз 6,5 то 12,5	3,5, 6,11, 14, 33, 34, 10,

	14	Ҳаракати байналмилалии сармоя. Шаклҳои асосии сармоягузорӣ дар шароити муосир.	-		**2**			1, 34, 3, 15, 6, 13, 14, 19, 18, 33
	15	Назарияҳои асосии тиҷорати байналмилалӣ. Назарияҳои А.Смит, Д.Рикардо, Хекшер-Олин-Самуэлсон	-		**1**			3, 34, 12, 25, 14, 22, 20, 34, 5, 31, 12, 7
VI	16	Ҳиҷрати байналмилалии қувваи корӣ. Самтҳои асосии ҳиҷрати байналмилалии қувваи корӣ. Оқибатҳои иқтисодӣ ва ғайрииқтисодии ҲБҚК.		**Сӯҳбат, эссе, реферат**	**3**		*аз 6,5 то 12,5*	3, 7, 5, 13, 9, 23, 24, 31
	17	Проблемаҳои муосири ҳиҷрати байналмилалии қувваи корӣ ва роҳҳои ҳалли муосири онҳо.			**2**			1, 11, 3, 13, 5, 29, 12, 27, 14, 21,
	18	Танзими миллӣ ва байналмилалии ҳиҷрати байналхалқии қувваи корӣ. Ҳалли проблемаҳои муҳоҷират			**1**			3,6, 11,14, 19, 28, 31, 30, 27, 16
VII	19	Тиҷорати байналмилалии технологияҳо. Объектҳо ва субъектҳои тиҷорати литсензионӣ. «Ноу Хау».		**Сӯҳбат, эссе, реферат**	**3**		*аз 6,5 то 12,5*	3, 7, 10, 14
	20	Қарордодҳои литсензионӣ ва тартиби ба имзорасонии онҳо. Шаклҳои пардохти литсензияҳо.			**2**			3, 9, 14, 16, 19

	21	“Нерӯи инсонӣ” ҳамчун объекти асосии рушди тиҷорати байналмилалии технологияҳо. Рушди КИТТК дар ҷаҳон.			**1**			3,6, 11,14, 19, 28, 31, 30, 27, 16
VIII	22	Интегратсияи иқтисодии байналмилалӣ ва заминаҳои суръатбахшии он. Марҳилаҳои асосии интегратсияи иқтисодии байналмилалӣ.		**Сӯҳбат, эссе, реферат**	**3**		*аз 6,5 то 12,5*	3, 6, 10, 14, 20.
	23	Гуруҳҳои интегратсионӣ ва тавсифи мухтасари онҳо: - Иттиҳоди Аврупо, ЕвроАзЭС, МЕРКОСУР, ИДМ, АТЭС, НАФТА.			**2**			3, 4, 5, 9
	24	Самараҳои иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва сиёсии интегратсияи иқтисодии байналммилалӣ дар шароити ҷаҳонишавӣ			**1**			1, 3, 14, 15, 20
IX	25	Иқтисодиёти рушди устувор. Моделҳои он. Иқтисодиёти ИМА ва хусусиятҳои муосири он. Мавқеи ИМА дар иқтисодиёти ҷаҳонӣ.		**Сӯҳбат, эссе, реферат**	**3**		*аз 6,5 то 12,5*	3, 6, 8, 11, 14
	26	Иқтисодиёти Япония ва хусусиятҳои муосири он. Мавқеи Япония дар ҷаҳони муосир.			**2**			3, 4, 5, 8, 19.
	27	Хусусиятҳои моделҳои либералӣ ва корпоративии рушди иқтисодӣ. Сиёсати дуқутбаи ИМА ва Ҷопон. Дурнамои рушди иқтисодии ИМА ва Ҷопон.			**1**			3,6, 11,14, 19, 28, 31, 30, 27, 16

X	28	Иқтисодиёти мамолики Аврупо. Тавсифи мухтасари иқтисодиёти давлатҳои узви ИА. Сохтори Иттиҳоди Аврупо.		Сӯҳбат, эссе, реферат	3		аз 6,5 то 12,5	3, 4, 7, 10, 14
	29	Иқтисодиёти давлатҳои рӯ ба инкишоф. Назарияҳои классикӣ ва муосири иқтисодиёти рӯ ба инкишоф.			2			1, 12, 3, 9, 14, 22, 17, 4, 20, 5
	30	**Консепсияи «рушди мутавозин»** (Р. Нурксе)**;Консепсияи «рушди нобаробар»** (А.Хиршман, солҳои 50-*ум*)**;Консепсияи «рушди иктисодӣ бо ду каср (дефисит)»(**с.60-70-уми асри XX Х.Ченерӣ, М.Бруно, А.Страуг, П.Экстейн, Н.Картер)**;**			1			3,5, 9,14, 18, 3,6,11, 19, 28, 31, 30, 27, 16
XI	31	Хусусиятҳои иқтисодиёти Ҷумҳурии халқии Чин дар ҷаҳон. Сохтори содирот ва воридоти ҶХХ. Ҳамкориҳои иқтисодӣ ва тиҷоратии ҶХХ.		Сӯҳбат, эссе, реферат	3		аз 6,5 то 12,5	1, 3, 6, 9, 11
	32	Иқтисодиёти давлатҳои нави саноатии Осиёи Ҷанубу Шарқӣ. Мавқеи ин давлатҳо дар иқтисодиёти ҷаҳонӣ ва хусусиятҳои асосии он.			2			2, 3, 4, 14, 20
	33	Иқтисодиёти давлатҳои нави саноатии Амрикои Лотинӣ. Мавқеи ин давлатҳо дар иқтисодиёти ҷаҳонӣ. Дурнамои рушди иқтисодии давлатҳои нави саноати Амрикои Лотинӣ			1			3, 4, 8, 10, 14
XII	34	Тавсифи иқтисодиёти мамолики нави саноатии Амрикои Лотинӣ. Моделҳои содирот ва воридотивазкунанда дар иқтисодиёти ҷаҳонӣ.		Сӯҳбат, эссе, реферат	3		аз 6,5 то 12,5	3, 6, 7, 12, 13, 14

	35	Иқтисодиёти давраи гузариш. Хусусиятҳои иқтисодиёти гузариш.			2			3,10, 14,12, 6,
	36	Назарияи «вазъияти беилоҷи қашшоқӣ» (миёнаи асри ХХ, Г.Зингер ва Р.Пребиш); Назарияи «худмутаккои рушд» (с.1976, У.Ростоу); Назарияи «такони калон» (П. Розенштайн –Родан, с.1943);			1			3, 7, 8, 14, 17
XIII	37	Проблемаҳои глобалии иқтисодиёти ҷаҳони муосир. Проблемаи демографӣ: оқибатҳо ва вазъи кунунии он.		Сӯҳбат, эссе, реферат	3		*аз 6,5 то 12,5*	3,5, 9, 29, 11, 33, 14, 30
	38	Проблемаҳои оби тоза ва экологӣ. Проблемаи қашшоқӣ. Проблемаи камбизоатӣ.			2			2,3, 14,16, 19, 29,
	39	Институтҳои танзимкунандаи байналхалқӣ ва миллии проблемаҳои глобалӣ. Роҳҳои ҳал ва пешгирии проблемаҳои глобалӣ.			1			3,6, 11,14, 19, 28, 31, 30, 27, 16
XIV	40	Созмонҳои молиявию иқтисодии байналмилалӣ ва минтақавӣ. Нақши ин созмонҳо дар бартараф намудани проблемаҳои муосир.		Сӯҳбат, эссе, реферат	3		*аз 6,5 то 12,5*	3, 7, 9, 14
	41	Қарзи байналхалқӣ: шаклҳо, мафҳум, принсипҳо ва вазифаҳои он. ХБА, Бонки Ҷаҳонӣ, Бонки Осиёгии рушд			2			3, 5, 14
	42	Бонки исломии рушд, Бонки Аврупоии таҷдид ва рушд, Бонки байналхалқии ҳисоббаробаркунӣ, Фонди Қувайтӣ, Фонди ОПЕК, кредиторони хусусӣ			1			1, 3, 14, 20

XV	43	Иттиҳоди давлатҳои мустақил (ИДМ), гуруҳи интегратсионии Ҷомеаи иқтисодии Осиё ва Аврупо (ЕвроАзЭС). Муносибатҳои иқтисодию тиҷоратӣ дар доираи ИДМ. Дурнамои ҳамкориҳои давлатҳои узви ИДМ. СҲШ (ШОС). Мавқеи ИДМ дар муносибатҳои байналмилалӣ. Иқтидори истеҳсолӣ ва захиравии ИДМ. Сохтори соҳавии ИДМ. Вазъи демографӣ ва бозори меҳнати ИДМ. Проблемаҳои ИДМ.		Сӯҳбат, эссе, реферат	**3**		*аз 6,5 то 12,5*	1, 3, 14 17, 19, 20.
	44	Қарзи фирмавӣ ва векселӣ. Қарз бо истифода аз ҳисоби кушод. Қарзи бонкӣ. Қарзи содиротӣ: молиявӣ ва асъорӣ. Қарзҳои пазиришӣ, рамбурсӣ ва брокерӣ. Мӯҳлати қарз.			**2**			3, 5, 14, 20
	45	Бӯҳронҳои молиявию иқтисодӣ ва роҳҳои пешгирӣ ва ҳалли онҳо. Бӯҳрони қарздории бонкӣ, Бӯҳрони нафтӣ, Бӯҳрони осиёгӣ, Бӯҳрони ипотекӣ.			**1**			2, 3, 9, 14.
XVI	46	Мавқеи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар иқтисодиёти ҷаҳон		Сӯҳбат, эссе, реферат	**3**		*аз 6,5 то 12,5*	3,4, 7,14, 35, 18, 35, 36, 37, 38.
	47	Иштироки Ҷумҳурии Тоҷикистон дар гуруҳҳои интегратсионии минтақавӣ. Аҳамияти иқтисодии узвияти Тоҷикистон дар гурӯҳҳои интегратсионӣ.			**2**			1,3, 5,14, 15, 18,
	48	Ҳамкориҳои иқтисодию тиҷоратии Тоҷикистон бо мамолики ҷаҳон. Сохтори содирот ва воридоти Тоҷикистон. Аҳамияти узвияти Тоҷикистон ба СУТ			**1**			3, 8, 10, 14
ҲАМАГӢ:					**96 соат**			

Мавзӯи 1. Иқтисодиёти ҷаҳон ҳамчун система

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Нақшаи корӣ:

1. **Мазмун ва моҳияти иқтисодиёти ҷаҳон**
2. **Марҳилаҳои ташаккули иқтисодиёти ҷаҳон**
3. **Иқтисодиёти кушод ва нишондиҳандаҳои он**
4. **Системаи ҳисобҳои (счётҳои) миллӣ ва байналхалқӣ**

Предмет ва усулҳои омӯзиши фанни иқтисодиёти ҷаҳонӣ. Мазмун ва моҳияти иқтисодиёти ҷаҳон. Иқтисодиёти ҷаҳон - ҳамчун низом (система). Алоқамандӣ ва вобастагии хоҷагиҳои алоҳидаи мамлакатҳои ҷаҳон. Хусусиятҳои хоҷагии ҷаҳонии муосир. Таърихи ташаккул ва тараққиёти иқтисодиёти ҷаҳон. Марҳилаҳои ташаккули иқтисодиёти ҷаҳон. Давраҳои тараққиёти тиҷорати байналхалқӣ, истеҳсолоти саноатӣ ва муносибатҳои молиявии байналхалқӣ.Қонуниятҳои тараққиёти иқтисодиёти ҷаҳонӣ. Иқтисодиёти кушод ва нишондиҳандаҳои он. Байналмиллалӣ гардонидани тараққиёти илмӣ-техникӣ. Таъсири «самараи нишондиҳандагӣ».Нишондиҳандаҳои асосии ташаккул ва тараққиёти иқтисодиёти ҷаҳон. Системаи ҳисобҳои (счётҳои) миллӣ ва байналхалқӣ.Гурӯҳбандии мамлакатҳо аз рӯи нишондиҳандаҳои иқтисодӣ. Мамлакатҳои дорои иқтисодиёти рушди устувор, мамлакатҳои дорои иқтисодиёти рӯ ба инкишоф, мамлакатҳои дорои иқтисодиёти давраи гузариш. Хусусиятҳои моделҳои иқтисодӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ
Нақшаи намунавии семинар

1. Заминаҳои асоси пайдоиши хоҷагии ҷаҳонӣ.
2. Омилҳои ба инкишофи хоҷагии ҷаҳонӣ таъсиррасонанда.
3. Маҷмӯи маҳсулоти миллӣ ва шарҳи ботафсили он
4. Гурӯҳбандии мамлакатҳо аз рӯи нишондиҳандаҳои иқтисодӣ.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Мутолиа ва конспект аз китоби **Мировая экономика в 2 ч**. Часть 1. : учебник для вузов / Р. И. Хасбулатов [и др.] ; под редакцией Р. И. Хасбулатова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 689 с.

Адабиёт

1. Мировая экономика в 2 ч. Часть 1. : учебник для вузов / Р. И. Хасбулатов [и др.] ; под редакцией Р. И. Хасбулатова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 689 с.
2. «Мировая экономика» / Под ред. Ю.А. Щербанина. Москва: ЮНИТИ- ДАНА, 2007г.
3. Саидмуродов Л.Х. - «Иқтисодиёти байналхалқӣ» Душанбе: Ирфон. 2002с
4. Оймаҳмадов М., Муртазоев М. - «Иқтисодиёти ҷаҳон». Нашри замон. Теҳрон 2001с.

5. Е.С. Пономарева, Л.А. Кривенцова, П.С. Томилов. Мировая экономика и международные экономические отношения. Учебное пособие. Изд. ЮНИТИ-ДАНА. 2012год. -287 стр.
6. Хасбулатов, Р. И. Мировая экономика : учебник для бакалавров. М. : Изд: Юрайт, 2015. — 884 с.
7. Заволокина, Л. И. Мировая экономика : учебное пособие для вузов / Л. И. Заволокина, Н. А. Диесперова. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 182 с.
8. Кузнецова, Г. В. Россия в системе международных экономических отношений : учебник и практикум для вузов / Г. В. Кузнецова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 393 с.
9. Мировая экономика в 2 ч. Часть 1. : учебник для вузов / Р. И. Хасбулатов [и др.] ; под редакцией Р. И. Хасбулатова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 689 с.

Мавзӯи – 2. Тақсимоти байналхалқии меҳнат (ТБМ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Нақшаи корӣ:

1. Пайдоиши ТБМ ва давраи мукаммалшавии он.

2. Омилҳои асосии ба ТБМ таъсиррасонанда.

3. Квотаи содиротӣ, квотаи воридотӣ ва квотаи гардиши тиҷорати беруна ҳамчун нишондиҳандаҳои ТБМ.

Моҳият ва омилҳои асосии тақсимоти байналхалқии меҳнат.Аҳамияти тақсимоти байналхалқии меҳнат дар тараққиёти иқтисодиёти ҷаҳон. Нишондиҳандаҳо ва коэффитсенти тақсимоти байналхалқии меҳнат. Зинаҳои тақсимоти байналхалқии меҳнат: дузинагӣ ва сезинагӣ. Назарияҳои асосии тақсимоти байналхалқии меҳнат. Консепсияи «баҳамвобастагӣ». Назарияҳои ислоҳоти тақсимоти байналхалқии меҳнат.Шаклҳои асосии тақсимоти байналхалқии меҳнат. Махсусгардонӣ ва кооператсияи байналхалқӣ ва шаклҳои онҳо. Равандҳои байналмилалигардонӣ, умумибашаригардонӣ ва фаромилликунонӣ дар иқтисодиёти ҷаҳон. Ширкатҳои байналхалқӣ: намудҳо ва аҳамияти онҳо дар иқтисодиёти ҷаҳонӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ
Нақшаи намунавии семинар

1. Тақсимоти шаклҳои ТБМ ба зергурӯҳҳо.
2. Махсусгардонӣ ва кооператсияи байналхалқӣ
3. Ақидаҳои олимони классикӣ ва муосир оид ба ТБМ.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Таҳлили назарияҳои асосии тақсимоти байналхалқии меҳнат.

2. Ширкатҳои байналхалқӣ: намудҳо ва аҳамияти онҳо дар иқтисодиёти ҷаҳонӣ(тайёр кардани рунамо оиди ширкатҳои байналхалқӣ)

Адабиёт

1. Бабурина, О. Н. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник / О.Н. Бабурина. – Москва : ИНФРА-М, 2021. – 275 с.
2. Васильева, Т. Н. Мировая экономика : конспект лекций / Т. Н. Васильева, Л. В. Васильев. – 4 -е изд., стер. – Москва : ФЛИНТА, 2021. – 161 с.

3. Дерен, В. И. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник и практикум для вузов / В. И. Дерен. – 2-е изд., испр. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 588 с.
4. Заволокина, Л. И. Мировая экономика : учебное пособие для вузов / Л. И. Заволокина, Н. А. Диесперова. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 182 с.
5. Кузнецова, Г. В. Россия в системе международных экономических отношений : учебник и практикум для вузов / Г. В. Кузнецова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 393 с.
6. Ломакин, В.К. Мировая экономика: учебник для студентов вузов, обучающихся по экономическим специальностям и направлениям / В.К. Ломакин. – 5-е изд., перераб. и доп. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2019. – 687 с.
7. Любецкий, В. В. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник / В.В. Любецкий. – М. : Инфра-М, 2019. – 350 с.
8. Международные экономические отношения в глобальной экономике : учебник для вузов / И. Н. Платонова [и др.] ; под общей редакцией И. Н. Платоновой. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 528 с.
9. Киреев А.П. «Международная экономика». В 2-х ч.- Ч. I. Международная микроэкономика: движение товаров и факторов производства. Москва: Международные отношения, 2000г.
10. Ломакин В.К. – «Мировая экономика». Москва.: ЮНИТИ-ДАНА, 2004г.
11. Е.С. Пономарева, Л.А. Кривенцова, П.С. Томилов. Мировая экономика и международные экономические отношения. Учебное пособие. Изд. ЮНИТИ-ДАНА. 2012год. -287 стр.

Мавзӯи – 3. Сохтори соҳавии иқтисодиёти ҷаҳон

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Нақшаи корӣ:

1. **Моҳият ва сохтори соҳавии иқтисодиёти ҷаҳон**
2. **Монополияҳои байналхалқӣ дар соҳаҳои саноат ва коркард**
3. **ОПЕК: хусусиятҳо ва мақсадҳои ташкилёбӣ**
4. **Хусусиятҳои соҳаи хоҷагии қишлоқ ва проблемаи озуқаворӣ**

Соҳаҳои саноат, хизматрасонӣ ва хоҷагии қишлоқ дар иқтисодиёти ҷаҳон. Ҳиссаи ин соҳаҳо дар мамлакатҳои дорои иқтисодиёти рушди устувор ва иқтисодиёти рӯ ба тараққӣ.Соҳаҳои саноати коркард ва истихроҷ дар ҷаҳон. Монополияҳои байналхалқӣ дар ин соҳаҳо. ОПЕК: хусусиятҳо ва мақсадҳои ташкилёбӣ.Принсипҳои нархгузорӣ ва механизми квотаҳо.Хусусиятҳои коркарди нафт. Хусусиятҳои соҳаҳои дигари истихроҷ. Саноати коркард ва хусусиятҳои он дар мамлакатҳои ҷаҳон.Ҷойгиркунонии соҳаҳои коркард дар мамлакатҳои ҷаҳон ва хусусиятҳои он аз ҷиҳати экологӣ, технологӣ ва ашёгӣ. Саноати мошинасозӣ ҳамчун соҳаи асосии истеҳсолоти мамлакатҳои дорои иқтисодиёти рушди устувор.Соҳаи хизматрасонӣ дар ҷаҳон. Намудҳо ва хусусиятҳои он. Сабабҳои ҳиссаи зиёд доштани онҳо дар мамлакатҳои мутараққӣ. Хусусиятҳои хизматрасонии тиҷоратӣ, хизматрасонии молиявӣ, нақлиётӣ, алоқа ва дигар соҳаҳои хизматрасонӣ дар ҷаҳон. Саҳми мамлакатҳои ҷаҳон дар ин соҳа.Хусусиятҳои фарқкунандаи соҳаи хоҷагии қишлоқ дар мамлакатҳои мутараққӣ ва рӯ ба тараққӣ. Технологиякунонӣ ва самаракунонии истеҳсолот дар мамлакатҳои мутараққии ҷаҳон. Проблемаҳои иқтисодии мамлакатҳо. Проблемаи озуқаворӣ. НақшиФАО дар ҳалли ин проблема.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ
Нақшаи намунавии семинар

1. **Баҳамвобастагии соҳаҳои иқтисодиёти ҷаҳон**
2. **Таносуби байни истехсолоти моддӣ ва истехсолоти хадамот**
3. **Соҳаҳои анъанавии хадамот : тиҷорат, нақлиёт ва алоқа**
4. **Шарҳи мафҳуми комплекси агросаноатӣ.**

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Тайёр кардани рӯнамо оиди соҳаҳои иқтисодиёт: саноат,тиҷорат, нақлиёт, хизматрасонӣ, кишоварзӣ ва алоқа
2. Монополияҳои байналхалқӣ дар соҳаҳои саноат ва коркард

Адабиёт

1. Мировая экономика и международные экономические отношения. Практикум : учебное пособие для вузов / О. В. Игнатова, Н. Л. Орлова, О. А. Горбунова, Т. А. Асон ; под редакцией О. В. Игнатовой. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 212 с.
2. Мировая экономика и международные экономические отношения. Практикум : учебное пособие / под ред. В.К. Поспелова. – 2-е изд., испр. и доп. – Москва : ИНФРА-М, 2020. – 164 с.
3. Мозгоев, А. М. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник / А. М. Могзоев. — Москва : РИОР : ИНФРА-М, 2020. — 228 с.
4. Овчаренко, Н. А. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник для бакалавров / Н. А. Овчаренко. – 2-е изд., перераб. – Москва : Дашков и К, 2021. – 208 с.
5. Раджабова, З. К. Мировая экономика : учебник / З.К. Раджабова. – 5-е изд., перераб. и доп. – Москва : ИНФРА-М, 2019. – 369 с.
6. Саидмуродов Л.Х. Международная экономика: теория, история, политика. Учебник. Душанбе: Ирфон-2012.
7. Саидмуродов Л.Х. Экономическая теория открытого хозяйства и проблемы современного Таджикистана. Душанбе: Ирфон-2015.
8. Спиридонов, И. А. Мировая экономика: Учеб.пособие / И.А. Спиридонов. – М.: ИЦ РИОР: ИНФРА-М, 2019. – 128 с.
9. Тихий, В. И. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебное пособие / В. И. Тихий, О. В. Корева. – Москва : РИОР : ИНФРА-М, 2021. – 259 с.
10. Саидмуродов Л.Х. - «Иқтисодиёти байналхалқӣ» Душанбе: Ирфон. 2002с

9.В.М. Кудров. Экономика.Изд: «Юстиц .Информ». 2010 год.- 512 стр

Мавзӯи – 4. Шаклҳои асосии муносибатҳои иқтисодии байналхалқӣ.

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Нақшаи корӣ:

1. **Тиҷорати байналхалқӣ: хусусиятҳо ва нишондиҳандаҳои он**
2. **Содироти сармоя ва шаклҳои асосии он.**
3. **Ҳиҷрати байналхалқии қувваи корӣ**
4. **Мубодилаи байналхалқии технология**
5. **Муносибатҳои байналхалқии асъорӣ ва қарзӣ**
6. **Интегратсияи иқтисодии байналхалқӣ ва омилҳои асосии он.**

Тиҷорати байналхалқӣ: хусусиятҳо ва нишондиҳандаҳои он. Назарияҳои асосии тиҷорати байналхалқӣ. Назарияҳои А.Смит, Д.Рикардо, Хекшер-Олин-Самуэлсон.Содироти сармоя ва шаклҳои асосии он. Сармоягузории мустақим ва ғайри мустақим.Ҳиҷрати байналхалқии қувваи корӣ. Сабабҳои асосӣ ва намудҳои ҳиҷрати байналхалқии қувваи корӣ. Самтҳои асосӣ ва марказҳои ҷалби қувваи корӣ дар ҷаҳон.Мубодилаи байналхалқии технология. Объектҳои хариду фуруши технология. Литсензия ва «Ноу-хау» Шаклҳои асосии литсензия.Муносибатҳои байналхалқии асъорӣ ва қарзӣ. Системаи байналхалқии асъор ва элементҳои он. Муносибатҳои қарзӣ. Нақши созмонҳои байналхалқии молиявӣ дар системаи қарз. Бӯҳрони қарзӣ дар ҷаҳон.Моҳияти интегратсияи иқтисодии байналхалқӣ ва омилҳои асосии он.Мақсадҳои асосии интегратсияи иқтисодии байналхалқӣ ва марҳилаҳои асосии он.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ
Нақшаи намунавии семинар

1. **Назарияҳои асосии тиҷорати байналхалқӣ**
2. **Сармоягузории мустақим ва ғайри мустақим**
3. **Самтҳои асосӣ ва марказҳои ҷалби қувваи корӣ дар ҷаҳон**
4. **Объектҳои хариду фуруши технология**
5. **Системаи байналхалқии асъор ва элементҳои он**
6. **Интегратсияи иқтисодии байналхалқӣ ва марҳилаҳои асосии он**

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Мутолиа ва конспекти китоби Хасбулатов Р. И. Международные корпорации в мировой экономике. Учебник. — М.: Юрайт. 2020. – 396 с.

Адабиёт

2. Мировая экономика и международные экономические отношения. Полный курс: учебник / Под ред. А.С.Булатова. — Мосва: КНОРУС, 2017. – 916 с. \
3. Саидмуродов Л.Х. Международная экономика: теория, история, политика. Учебник. Душанбе: Ирфон-2012.
4. Саидмуродов Л.Х. Экономическая теория открытого хозяйства и проблемы современного Таджикистана. Душанбе: Ирфон-2015.Сухарев, О. С. Институциональная экономика: учебник и практикум для вузов /
5. О. С. Сухарев. — 3-е изд. — Москва: Издательство Юрайт, 2021. — 463 с.
6. Международные финансы: учебник и практикум для вузов / Ответственный редактор В. Д. Миловидов, К. Е. Мануйлов. – 2-е изд. – Москва: Издательство Юрайт, 2020. — 516 с.
7. Хасбулатов Р. И. Международные корпорации в мировой экономике. Учебник. — М.: Юрайт. 2020. – 396 с.
8. Макроэкономика: учебник для бакалавриата и специалитета / Под редакцией С. Ф. Серегиной. — 3-е изд. — Москва: Издательство Юрайт, 2019. — 527 с.
9. Международные экономические организации. Учебник / Под редакцией С. Н. Сильвестрова. – Москва: Издательство Юрайт, 2017. — 245 с.

Мавзӯи – 5. Иқтисодиёти рушди устувор.

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Нақшаи корӣ:

1. **Моҳияти иқтисодиёти рушди устувор**
2. **Хусусиятҳои асосии иқтисодиёти рушди устувор**
3. **Моделҳои иқтисодиёти рушди устувор**
4. **Истифодаи моделҳои иқтисодиёти рушди устувор дар мамлакатҳои ҷаҳон**
5. **Аломатҳои иқтисодиёти рушди устувор**

Моҳияти иқтисодиёти рушди устувор. Фарқияти иқтисодиёти рушди устувор аз дигар намуди иқтисодиёт. Мустақилияти шахсии фард. Афзалияти моликияти хусусӣ нисбат ба моликияти давлатӣ. Хусусиятҳои асосии иқтисодиёти рушди устувор. Моделҳои иқтисодиёти рушди устувор. Истифодаи моделҳои иқтисодиёти рушди устувор дар мамлакатҳои ҷаҳон. Механизми ташкакулёбии иқтисодиёти рушди устувор дар хочагии ҷаҳонӣ, ташаккули баробарҳуқуқӣ, шаклҳои гуногуни моликият, озодии иктисодӣ ва сиёсии шахсият. Аломатҳои иқтисодиёти рушди устувор. Иқтисодиёти омехта, истехсол ва таксими молу хадамот, сатхи маблағгузориҳо, даромадҳо ба истехсолот, тадқиқоти илмӣ, таҳияи маводи таҷрибавию конструкторӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ
Нақшаи намунавии семинар

1. **Мафҳуми иқтисодиёти рушди устувор.**
2. **Истифодаи модели либералӣ дар иқтисодиёти рушди устувор.**
3. **Таҷрибаи инкишофи иқтисодии мамлакатҳои иқтисодиёти рушди устувор.**

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Тайёр кардани рӯнамо оиди иқтисодиёти омехта, истехсол ва таксими молу хадамот, сатхи маблағгузориҳо, даромадҳо аз истехсолот, тадқиқоти илмӣ, таҳияи маводи таҷрибавию конструкторӣ.

Адабиёт

1. Губина М. А. Мировая экономика и международные экономические отношения. Практикум : учебное пособие для бакалавриата и специалитета / М. А. Губина, А. Г. Коваль, З. С. Подоба, С. Ф. Сутырин. — Москва : Издательство Юрайт, 2019. — 306 с.
2. Дерен, В. И. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник и практикум для вузов / В. И. Дерен. — 2-е изд., испр. и доп. — Москва : Издательство Юрайт, 2019. — 588 с.
3. Зубенко В. В. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник и практикум для академического бакалавриата / В. В. Зубенко, О. В. Игнатова, Н. Л. Орлова, В. А. Зубенко. — Москва : Издательство Юрайт, 2019. — 409 с.
4. Колесов В. П. Мировая экономика. Экономика стран и регионов : учебник для академического бакалавриата / В. П. Колесов [и др.] ; под редакцией В. П. Колесова, М. Н. Осьмой. — Москва : Издательство Юрайт, 2019. — 519 с.
5. Погорлецкий А. И. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник для бакалавриата и специалитета / А. И. Погорлецкий [и др.] ; под редакцией А. И. Погорлецкого, С. Ф. Сутырина. — Москва : Издательство Юрайт, 2019. — 499 с.

6. Погорлецкий А. И. Мировая экономика : учебное пособие для академического бакалавриата / А. И. Погорлецкий [и др.] ; ответственный редактор А. И. Погорлецкий, С. Ф. Сутырин. — Москва : Издательство Юрайт, 2019. — 170 с.
7. Смитиенко Б. М. Мировая экономика в 2 ч. Часть 1 : учебник для академического бакалавриата / Б. М. Смитиенко [и др.] ; под редакцией Б. М. 8. Смитиенко, Н. В. Лукьянович. — 4-е изд., перераб. и доп. — Москва : Издательство Юрайт, 2019. — 216 с.
9. Смитиенко Б. М. Мировая экономика в 2 ч. Часть 2 : учебник для академического бакалавриата / Б. М. Смитиенко [и др.] ; под редакцией Б. М. Смитиенко, Н. В. Лукьянович. — 4-е изд., перераб. и доп. — Москва : Издательство Юрайт, 2019. — 236 с.
10. Хасбулатов Р. И. Мировая экономика в 2 ч. Часть 1. : учебник для вузов / Р. И. Хасбулатов [и др.] ; под редакцией Р. И. Хасбулатова. — 2-е изд., перераб. и доп. — Москва : Издательство Юрайт, 2019. — 689 с.
11. Раджабова З. К. Мировая экономика. Учебник. –М.:Инфра –М, 2007.
12. Киреев А.П. Международная экономика. В 2-х ч.-Ч.1. учебное пособие для вузов.-М.: Международные отношения, 2010. 416 с.
13. Фридман Л., Кузнецова С. Глобализация: развитые и развивающиеся страны. М.: 2010.
14. Шаховской Л.С. Мировая экономика: учебное пособие. М., Магистр.: ИНФРА-М, 2013, 416 с.
15. В.М. Кудров. Экономика.Изд: «Юстиц .Информ». 2010 год.512 стр.1

Мавзӯи 5. 1. Иқтисодиёти Иёлоти Муттаҳидаи Амрико (ИМА)

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Нақшаи корӣ:

1. **Сохтори соҳавии иқтисодиёти ИМА.**
2. **Робитаҳои иқтисодии хориҷии ИМА.**
3. **Содирот ва воридоти сармоя дар ИМА.**
4. **Муносибатҳои тиҷоратию иқтисодии ИМА.**

Хусусиятҳои асосии иқтисодиёти ИМА дар тараққиёти илму-техника. Ҳиссаи тадқиқотҳои илмӣ дар мамлакат.Ширкатҳои фаромилалии ИМА. Омилҳои тараққиёти иқтисодии ИМА. Иқтисодиёти дохилӣ ва берунаи ИМА ва хусусиятҳои онҳо.Робитаҳои иқтисодии хориҷии ИМА. Содирот ва воридоти ИМА ва сохтори онҳо. Хусусиятҳои содироти молҳои илмталаб ва меҳнатталаб.Содирот ва воридоти сармоя дар ИМА. Қарзи берунаи ИМА. Муносибатҳои тиҷоратию иқтисодии ИМА бо Ҷопон, Канада, Мексика, Олмон ва Британияи Кабир - рақобат дар соҳаҳои асосии мошинсозӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Мавқеи ИМА дар бозори ҷаҳонии техникаю технология.
2. Иқтисодиёти дохилӣ ва берунаи ИМА ва хусусиятҳои онҳо.
3. Рақибони асосии ИМА дар содироти ҷаҳонии маҳсулотҳои

илмталаб.

4. Ҳиссаи ИМА дар бозори ҷаҳонии хадамот.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1.Тайёр кардани рӯнамо ва маърӯза оиди ширкатҳои фаромилалии ИМА ва қарзи берунаи ИМА.

Адабиёт

1. Мировая экономика и международные экономические отношения. Учебник / под ред. Поспелов В. К. — М.: Инфра-М. 2018. 372 с.
2. Мировая экономика. Учебник для академического бакалавриата. В 2-х частях. Часть 2 / ред.
3. Мировая экономика. Учебник. В 2 частях. Часть 1 / ред. Хасбулатов Р. И. — М.: Юрайт. 2019. 690 с.
4. Мировая экономика. Экономика стран и регионов. Учебник / ред. Колесов В. П., Осьмовой В. Н. — М.: Юрайт. 2017. 520 с.
5. Миронова В. Н., Орлова Н. Л., Сидоренко Т. В. Мировая экономика и международные экономические отношения. Практикум. — М.: Инфра-М, Вузовский учебник. 2016. 136 с.
6. Пашковская М. В., Господарик Ю. П. Мировая экономика. Учебник. 5-е изд., стер. — М.: Юрайт. 2019. 768 с.
7. Раджабова З. К. Мировая экономика. Учебник. — М.: Инфра-М. 2015. 352 с.
8. Саидмуродов Л.Х. Международная экономика: теория, история, политика. Учебник. Душанбе: Ирфон-2012.
9. Саидмуродов Л.Х. Экономическая теория открытого хозяйства и проблемы современного Таджикистана. Душанбе: Ирфон-2015
10. Смитиенко Б. М., Лукьянович Н. В. — М.: Юрайт. 2019. 236 с.
11. Сутырин С. Ф. Мировая экономика. Учебное пособие. — М.: Юрайт. 2016. 172 с.
12. Хасбулатов Р. И. Международные корпорации в мировой экономике. Учебник. — М.: Юрайт. 2020. 396 с.
13. Хасбулатов Р. И. Мировая экономика. Учебник для вузов. В 2 частях. Часть 2. — М.: Юрайт. 2019. 692 с.
14. Чеботарев Н. Ф. Мировая экономика и международные экономические отношения. Учебник. — М.: Дашков и Ко. 2020. 350 с.
15. Шимко П. Д. Мировая экономика и международные экономические отношения. Практикум. Учебно-практическое пособие. — М.: КноРус. 2020. 276 с.
16. Шимко П. Д. Мировая экономика и международные экономические отношения. Учебник. — М.: КноРус. 2020. 366 с

Мавзӯи 5. 2 Иқтисодиёти мамлакатҳои Иттифоқи Аврупо (ИА)

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Нақшаи корӣ:

1. Хусусият ва марҳилаҳои асосии интегратсияи иқтисодии мамлакатҳои Иттифоқи Аврупо (ИА)
2. Ҳиссаи мамлакатҳои Иттифоқи Аврупо (ИА) дар иқтисодиёти ҷаҳон.
3. Хусусиятҳои инкишофи соҳаҳои истеҳсолӣ ва хадамот дар мамлакатҳои пешсафи ИА.
4. Иқтидори илмию техникии мамлакатҳои Иттифоқи Аврупо.

Хусусият ва марҳилаҳои асосии интегратсияи иқтисодии мамлакатҳои Аврупои Ғарбӣ. Аз ЭКЮ то ЕВРО. Интегратсия бо мамлакатҳои Аврупои Марказӣ ва Шарқӣ. Ташкили институтҳои фавқулмиллӣ. Дурнамои интегратсионии Аврупо.Ҳиссаи мамлакатҳои Иттифоқи Аврупо (ИА) дар иқтисодиёти ҷаҳон. Хусусиятҳои инкишофи соҳаҳои истеҳсолӣ ва хадамот дар мамлакатҳои пешсафи ИА. Рақобат бо ШМА ва Япония. Иқтидори илмӣ-техникӣ. Барномаҳои муштараки таҳқиқотӣ ва истеҳсолӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Мақсадҳои асосии ташкили Иттифоқи Аврупо.
2. Омилҳои рушди иқтисодиёти мамлакатҳои Иттифоқи Аврупо.
3. Теъдоди мамлакатҳои аъзои Иттифоқи Аврупо ва тартиби шомилшавии онҳо ба ин иттифоқ.
4. Гурӯҳбандии мамлакатҳои Иттифоқи Аврупо.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Тайёр кардани рӯнамо оиди давлатҳои аъзои Иттифоқи Аврупо ва пешниҳоди маърӯзаи илмӣ.

2. Таҳлили нишондиҳандаҳои асосии макроиқтисодии мамлакатҳои аъзоиИттифоқи Аврупо

Адабиёт:

1. Губина М. А. Мировая экономика и международные экономические отношения. Практикум: учебное пособие для бакалавриата и специалитета / М. А. Губина, А. Г. Коваль, З. С. Подоба, С. Ф. Сутырин. — Москва: Издательство Юрайт, 2019. — 306 с.
2. Дерен, В. И. Мировая экономика и международные экономические отношения: учебник и практикум для вузов / В. И. Дерен. — 2-е изд., испр. и доп. — Москва: Издательство Юрайт, 2019. — 588 с.
3. Зубенко В. В. Мировая экономика и международные экономические отношения: учебник и практикум для академического бакалавриата / В. В. Зубенко, О. В. Игнатова, Н. Л. Орлова, В. А. Зубенко. — Москва: Издательство Юрайт, 2019. — 409 с.
4. Колесов В. П. Мировая экономика. Экономика стран и регионов: учебник для академического бакалавриата / В. П. Колесов [и др.] ; под редакцией В. П. Колесова, М. Н. Осьмой. — Москва: Издательство Юрайт, 2019. 519 с.
5. Международные экономические отношения. Активные методы обучения: Уч. пос. / Л. В. Новокшонова, М. Л. Горбунова, Т. С. Морозова и др.; Под ред. Л. В. Новокшоновой – М.: Магистр: НИЦ Инфра-М, 2019. – 128 с.
6. Мировая экономика в 2 ч. Часть 1: учебник для вузов / Б. М. Смитиенко [и др.]; под редакцией Б. М. Смитиенко, Н. В. Лукьянович. – 4-е изд., перераб. и доп. – Москва: Издательство Юрайт, 2021. – 216 с.
7. Мировая экономика в 2 ч. Часть 2: учебник для вузов / Б. М. Смитиенко [и др.]; под редакцией Б. М. Смитиенко, Н. В. Лукьянович. – 4-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 236 с.
8. Мировая экономика в 2 ч. Часть 1.: учебник для вузов / Р. И. Хасбулатов [и др.]; под редакцией Р. И. Хасбулатова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва: Издательство Юрайт, 2021. – 689 с.
9. Мировая экономика в 2 ч. Часть 2.: учебник для вузов / Р. И. Хасбулатов [и др.]; под редакцией Р. И. Хасбулатова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва: Издательство Юрайт, 2021. – 691 с.
10. Мировая экономика и международные экономические отношения: учебник для бакалавров / под ред. д.э.н., проф. И. П. Николаевой, д.э.н., проф. Л. С. Шаховской. – 2-е изд., стер. – Москва: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К°», 2020. – 240 с.
11. Мировая экономика и международные экономические отношения: учебник / под ред. В. К. Поспелова. – Москва: ИНФРА-М, 2021. – 370 с.

Мавзӯи 5.3 Иқтисодиёти Ҷопон (Япония)

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Нақшаи корӣ:

1. Хусусиятҳои асосии иқтисодиёти Ҷопон.
2. Робитаҳои иқтисодии хориҷии Ҷопон.
3. Содирот ва воридоти сармоя дарҶопон
4. Муносибатҳои тиҷоратию иқтисодии Ҷопон

Ислоҳоти иқтисодии солҳои 60-уми асри XX дар Ҷопон. Хусусиятҳои асосии ислоҳот. Натиҷаҳои ислоҳот ва тараққиёти босуботи иқтисодиёти Ҷопон. Модели корпоративии инкишофи Ҷопон. Муъҷизаи иқтисодии Ҷопон. Хусусиятҳои робитаҳои иқтисодии Ҷопон. Сохтори тиҷорати берунаи Ҷопон. Ҳиссаи содирот ва воридоти мамлакат дар бозорҳои ҷаҳонӣ. Сармоягузории хориҷии Ҷопон. Вазъи муосир ва масъалаҳои асосии иқтисодиву иҷтимоии Ҷопон.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ
Нақшаи намунавии семинар

1. Сохтори соҳавии иқтисодиёти Ҷопон.

2. Нишондиҳандаҳои макриқтисодии Ҷопон ва таҳлили онҳо.

4. Омилҳои тараққиёти иқтисодии Ҷопон.

4. Мавқеи муосири Ҷопон дар бозори ҷаҳонии техникаю технология.

5. Таъсири бӯҳрони молиявии ҷаҳонӣ ба иқтисодиёти Ҷопон.

6. Муъҷизаи иқтисодии Ҷопон.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Тайёр кардани рӯнамо оиди рушди иқтисодиёти Ҷопон ва пешниҳоди маърӯзаи илмӣ.

2. Таҳлили нишондиҳандаҳои асосии макроиқтисодии Ҷопон

Адабиёт.

1.Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник для вузов / О. В. Игнатова [и др.] ; под редакцией О. В. Игнатовой, Н. Л. Орловой. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 358 с.

2.Мировая экономика и международные экономические отношения. Практикум : учебное пособие для вузов / О. В. Игнатова, Н. Л. Орлова, О. А. Горбунова, Т. А. Асон ; под редакцией О. В. Игнатовой. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 212 с.

3.Мировая экономика и международные экономические отношения. Практикум : учебное пособие / под ред. В.К. Поспелова. – 2-е изд., испр. и доп. – Москва : ИНФРА-М, 2020. – 164 с.

4.Мозгоев, А. М. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник / А. М. Могзоев. — Москва : РИОР : ИНФРА-М, 2020. — 228 с.

5.Овчаренко, Н. А. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник для бакалавров / Н. А. Овчаренко. – 2-е изд., перераб. – Москва : Дашков и К, 2021. – 208 с.

11. Раджабова, З. К. Мировая экономика : учебник / З.К. Раджабова. – 5-е изд., перераб. и доп. – Москва : ИНФРА-М, 2019. – 369 с.

12. Спиридонов, И. А. Мировая экономика: Учеб.пособие / И.А. Спиридонов. – М.: ИЦ РИОР: ИНФРА-М, 2019. – 128 с.
13. Тихий, В. И. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебное пособие / В. И. Тихий, О. В. Корева. – Москва : РИОР : ИНФРА-М, 2021. – 259 с.
14. Халевинская, Е. Д. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник / Е. Д. Халевинская. – 3-е изд., перераб. и доп. – Москва : Магистр : ИНФРА-М, 2020. – 400 с.
15. Хасбулатов, Р. И. Международные экономические отношения в 3 ч. Часть 1 : учебник для вузов / Р. И. Хасбулатов. – 3-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 337 с.
16. Хасбулатов, Р. И. Международные экономические отношения в 3 ч. Часть 2 : учебник для вузов / Р. И. Хасбулатов. – 3-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 358 с.

Мавзӯи 6. Иқтисодиёти мамлакатҳои нави индустриалӣ (саноатӣ) (МНИ)

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Нақшаи корӣ:

1. Мамлакатҳои нави индустриалӣ ва хусусияти инкишофи онҳо
2. Омилҳои асосии тараққиёти МНИ Осиёи Ҷанубу Шарқӣ.
3. Модели тараққиёти Америкаи Лотинӣ.
4. Истифодаи таҷрибаи МНИ дар як қатор мамлакатҳо (Чин, Россия, Ҳиндустон, Бразилия).

Стратегияи воридивазкунанда. Гузаштан ба стратегияи ба содирот равонашуда. Зинаҳои инкишофи саноатӣ дар ин мамлакатҳо. Хусусиятҳои муосири МНИ Осиё («Бабрҳои Осиё»).

Модели тараққиёти Америкаи Лотинӣ. Интихоби стратегияи ба содирот равонашуда дар солҳои 70-уми асри 20-ум. Норасоиҳои стратегия ва танзими давлатӣ дар ин мамлакатҳо. Ба бӯҳрон дучор шудани баъзе МНИ-и Америкаи Лотинӣ. Қарздории хориҷии мамлакатҳои Америкаи Лотинӣ.

Истифодаи таҷрибаи МНИ дар як қатор мамлакатҳо (Чин, Россия, Ҳиндустон, Бразилия).

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Истифодаи моделҳои ба содирот нигаронидашуда ва воридотивазкунанда дар таҷрибаи мамлакатҳои нави саноатӣ.
2. Ҳиссаи «Бабрҳои Осиё» дар иқтисодиёти мамлакатҳои нави саноатӣ.
3. Тавсифи мамлакатҳои нави саноатии Америкаи Лотинӣ.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

Мутолиа, конспект ва таҳияи КМД ва КМРО аз китобҳои «Банковское дело», Учебник / Под ред. О.И. Лаврушина.- М.: КНОРУС, 2014.- 800 с., «Банки и банковские операции», Учебник / О.И. Лаврушина.- М.:КНОРУС, 2012.- 272 с., «Деньги, кредит, банки», Учебник / Под ред. О.И. Лаврушина.- М.КНОРУС, 2014.- 448 с., Вешкин Ю.Г., Авагян Г.Л. «Банковские системы зарубежных стран» М: Экономист. 2008г.

Адабиёт

1. Ломакин, В.К. Мировая экономика: учебник для студентов вузов, обучающихся по экономическим специальностям и направлениям / В.К. Ломакин. – 5-е изд., перераб. и доп. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2019. – 687 с.
2. Любецкий, В. В. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник / В.В. Любецкий. – М. : Инфра-М, 2019. – 350 с.
3. Международные экономические отношения в глобальной экономике : учебник для вузов / И. Н. Платонова [и др.] ; под общей редакцией И. Н. Платоновой. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 528 с.
4. Международные экономические отношения. Активные методы обучения: Уч. пос. / Л. В. Новокшонова, М. Л. Горбунова, Т. С. Морозова и др.; Под ред. Л. В. Новокшоновой – М.: Магистр: НИЦ Инфра-М, 2019. – 128 с.
5. Мировая экономика в 2 ч. Часть 1 : учебник для вузов / Б. М. Смитиенко [и др.] ; под редакцией Б. М. Смитиенко, Н. В. Лукьянович. – 4-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 216 с.
6. Мировая экономика в 2 ч. Часть 2 : учебник для вузов / Б. М. Смитиенко [и др.] ; под редакцией Б. М. Смитиенко, Н. В. Лукьянович. – 4-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 236 с.
7. Раджабова З. К. Мировая экономика. Учебник. –М.:Инфра –М, 2007.
8. Саидмуродов Л.Х. Международная экономика: теория, история, политика. Учебник. Душанбе: Ирфон-2012.
9. Саидмуродов Л.Х. Экономическая теория открытого хозяйства и проблемы современного Таджикистана. Душанбе: Ирфон-2015
10. Сузуки М., Саидмуродов Л., Солиев А. Макроиқтисоди кушод ва инвеститсияҳои мустақими хориҷӣ. – Душанбе: Деваштич, 2007.
11. Фридман Л., Кузнецова С. Глобализация: развитые и развивающиеся страны. М.: 2010.
12. Хасбулатов, Р. И. Мировая экономика. Учебник для бакалавров. М. Изд.: Юрайт, 2015. — 884 с.
13. Мировая экономика и международные экономические отношения. Учебное пособие / коллектив авторов ; под ред. Л.С. Шаховской. — М. : КНОРУС, 2015.- 176 с.

Мавзӯи 7. Иқтисодиёти мамлакатҳои рӯ ба инкишоф

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Нақшаи корӣ:

1. Гурӯҳбандии мамлакатҳои рӯ ба инкишоф.

2. Проблемаҳои истифодаи захираҳои табиӣ, меҳнат, сармоя ва технология дар мамлакатҳои рӯ ба инкишоф.
3. Назарияҳои асосии иқтисодиёти рӯ ба инкишоф

Хусусияти умумии мамлакатҳои дорои иқтисодиёти рӯ ба инкишоф. Ҳиссаи мамлакатхои рӯ ба инкишоф дар тиҷорати байналхалқӣ, сармоягузории байналмилалӣ, истеҳсоли ашёи хом ва маҳсулоти хоҷагии қишлоқ ва ғ. Хусусияти махсусгардонии ин мамалакатхо дар иқтисодиёти чахон.

Гурӯҳбандии мамлакатҳои рӯ ба инкишоф. Проблемаҳои истифодаи захираҳои табиӣ, меҳнат, сармоя ва технология дар мамлакатҳои рӯ ба инкишоф.

Назарияҳои асосии иқтисодиёти рӯ ба инкишоф: «вазъияти ноилоҷӣ», «ҷаҳиши тези иқтисодӣ», «ғозҳои парвозкунанда» ва ғайраҳо.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Ҳиссаи мамлакатҳои иқтисодиёти рӯ ба инкишоф дар хоҷагии ҷаҳонӣ.
2. Моделҳои иқтисодии иқтисодиёти рӯ ба инкишоф.
3. Иштироки мамлакатҳои иқтисодиёти рӯ ба инкишоф дар гурӯҳҳои ҳамгироӣ.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

Тайёр кардани кори гурӯҳӣ дар мавзӯи: **Проблемаҳои истифодаи захираҳои табиӣ, меҳнатӣ, сармоя ва технология дар мамлакатҳои рӯ ба инкишоф.**

Адабиёт

1. Киреев А. Международная экономика. Учебник для вузов в 2-х ч. – М.: ИНФРА-М, 2007.
2. Кудров В.М. Мировая экономика: Учебник / В.М. Кудров. - Москва: Дело, 2004. - 515 с.
3. Оймаҳмадов Т. Муртазоев А. Иқтисодиёти ҷаҳон, Теҳрон, 2005.
4. Хасбулатов, Р. И. Мировая экономика. Учебник для бакалавров. М. Изд.: Юрайт, 2015. — 884 с.
5. Мировая экономика и международные экономические отношения. Учебное пособие / коллектив авторов: под ред. Л.С. Шаховской. М.: КНОРУС, 2015.-176 с.
6. Бабурина, О. Н. Мировая экономика и международные экономические отношения: учебник / О.Н. Бабурина. – Москва: ИНФРА-М, 2021. – 275 с.
7. Васильева, Т. Н. Мировая экономика : конспект лекций / Т. Н. Васильева, Л. В. Васильев. – 4 -е изд., стер. – Москва : ФЛИНТА, 2021. – 161 с.

8. Дерен, В. И. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник и практикум для вузов / В. И. Дерен. – 2-е изд., испр. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 588 с.

9. Заволокина, Л. И. Мировая экономика : учебное пособие для вузов / Л. И. Заволокина, Н. А. Диесперова. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 182 с.

10. Кузнецова, Г. В. Россия в системе международных экономических отношений : учебник и практикум для вузов / Г. В. Кузнецова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 393 с.

11. Ломакин, В.К. Мировая экономика: учебник для студентов вузов, обучающихся по экономическим специальностям и направлениям / В.К. Ломакин. – 5-е изд., перераб. и доп. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2019. – 687 с.

Мавзӯи 8. Иқтисодиёти Ҷумҳурии Халқии Чин (Хитой)

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Нақшаи корӣ:

1. Марҳилаҳо ва самтҳои ислоҳоти иқтисодӣ дар ҶХЧ.
2. Ташкили минтақаҳои озоди иқтисодӣ дар ҶХЧ
3. Робитаҳои иқтисодии ҶХЧ бо мамлакатҳои ҷаҳон

Вазъи иқтисодиёти ҶХЧ то ва баъди эъломияи ислоҳот дар соли 1979. Хусусияти ислоҳоти «сотсиализми давлатӣ». Марҳилаҳо ва самтҳои ислоҳоти иқтисодӣ дар ҶХЧ. Натиҷаҳои ислоҳоти иқтисодӣ. Ташкили минтақаҳои озоди иқтисодӣ дар ҶХЧ. Аҳамияти минтақаҳои озоди иқтисодӣ дар инкишофи тиҷорат ва ҷалби сармояи хориҷӣ дар мамлакат.

Робитаҳои иқтисодии ҶХЧ бо мамлакатҳои ҷаҳон. Пешрафти технологӣ. Дурнамои тараққиёти ҶХЧ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар:

1. Сохтори соҳавии иқтисодиёти ҶХЧ.

2. Мавқеи ҶХЧ дар бозори ҷаҳони техникаю технология.

3. Иқтисодиёти берунаи ҶХЧ ва тавсифи он.

4. Шарикони содиротӣ ва воридотии ҶХЧ.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

Тайёр кардани маърӯза ва рӯнамо оиди мавзӯи: Робитаҳои иқтисодии ҶХЧ бо мамлакатҳои ҷаҳон.

Адабиёт

1 Ломакин, В.К. Мировая экономика: учебник для студентов вузов, обучающихся по экономическим специальностям и направлениям / В.К. Ломакин. – 5-е изд., перераб. и доп. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2019. – 687 с.

2 Любецкий, В. В. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник / В.В. Любецкий. – М. : Инфра-М, 2019. – 350 с.

3 Международные экономические отношения в глобальной экономике : учебник для вузов / И. Н. Платонова [и др.] ; под общей редакцией И. Н. Платоновой. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 528 с.

4 Международные экономические отношения. Активные методы обучения: Уч. пос. / Л. В. Новокшонова, М. Л. Горбунова, Т. С. Морозова и др.; Под ред. Л. В. Новокшоновой – М.: Магистр: НИЦ Инфра-М, 2019. – 128 с.

5 Мировая экономика в 2 ч. Часть 1 : учебник для вузов / Б. М. Смитиенко [и др.] ; под редакцией Б. М. Смитиенко, Н. В. Лукьянович. – 4-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 216 с.

6 Мировая экономика в 2 ч. Часть 2 : учебник для вузов / Б. М. Смитиенко [и др.] ; под редакцией Б. М. Смитиенко, Н. В. Лукьянович. – 4-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 236 с.

7 Мировая экономика в 2 ч. Часть 1. : учебник для вузов / Р. И. Хасбулатов [и др.] ; под редакцией Р. И. Хасбулатова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 689 с.

8 Мировая экономика в 2 ч. Часть 2. : учебник для вузов / Р. И. Хасбулатов [и др.] ; под редакцией Р. И. Хасбулатова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 691 с.

Мавзӯи – 9. Иқтисодиётидавраи гузариш

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Нақшаи корӣ:

1. Механизми иқтисодиёти давраи гузариш ва хусусиятҳои он.
2. Модели бозсозии корпоративӣ-бозории «сотсиализми давлатӣ»
3. Модели давлатӣ-корпоративӣ: хусусиятҳои асосӣ ва норасоиҳои он.

Модели бозсозии корпоративӣ-бозории «сотсиализми давлатӣ». Хусусиятҳои ин модел ва омилҳои пешрафти иқтисодӣ. Модели давлатӣ-корпоративӣ: хусусиятҳои асосӣ ва норасоиҳои он. Модели либералӣ-корпоративӣ: норасоиҳо ва бартариятҳо. Механизми иқтисодиёти давраи гузариш ва хусусиятҳои он. Пастравии истеҳсолот ва деформатсияи сохтори иқтисодӣ. Вазъи

иҷтимоии аҳолӣ ва омилҳои иҷтимоию сиёсӣ. Мақсадҳои кутоҳмуддат ва дарозмуддати иқтисодиёти давраи гузариш.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Таснифоти мамлакатҳои иқтисодиёти давраи гузариш
2. Мавқеи мамлакатҳои иқтисодиёти давраи гузариш дар бозорҳои ҷаҳонӣ.
3. Моделҳои иқтисодии мамлакатҳои иқтисодиёти давраи гузариш.
4. **В. Кори мустақилонаи донишҷӯён**

Тайёр кардани рӯнамо оиди хусусиятҳои давраи гузариш дар мамлакатҳои собиқ Иттиҳоди Шӯравӣ

Адабиёт

1. Мировая экономика и международные экономические отношения: учебник для бакалавров / под ред. д.э.н., проф. И. П. Николаевой, д.э.н., проф. Л. С. Шаховской. – 2-е изд., стер. – Москва : Издательско-торговая корпорация «Дашков и К°», 2020. – 240 с.
2. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник / под ред. В. К. Поспелова. – Москва : ИНФРА-М, 2021. – 370 с.
3. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник для вузов / О. В. Игнатова [и др.] ; под редакцией О. В. Игнатовой, Н. Л. Орловой. – Москва: Издательство Юрайт, 2021. – 358 с.
4. Мировая экономика и международные экономические отношения. Практикум : учебное пособие для вузов / О. В. Игнатова, Н. Л. Орлова, О. А. Горбунова, Т. А. Асон ; под редакцией О. В. Игнатовой. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 212 с.
5. Мировая экономика и международные экономические отношения. Практикум : учебное пособие / под ред. В.К. Поспелова. – 2-е изд., испр. и доп. – Москва : ИНФРА-М, 2020. – 164 с.
6. Мозгоев, А. М. Мировая экономика и международные экономические отношения: учебник / А. М. Могзоев. — Москва : РИОР : ИНФРА-М, 2020. — 228 с.
7. Овчаренко, Н. А. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник для бакалавров / Н. А. Овчаренко. – 2-е изд., перераб. – Москва : Дашков и К., 2021. – 208 с.
8. Раджабова, З. К. Мировая экономика : учебник / З.К. Раджабова. – 5-е изд., перераб. и доп. – Москва : ИНФРА-М, 2019. – 369 с.
9. Саидмуродов Л.Х. Международная экономика: теория, история, политика. Учебник. Душанбе: Ирфон-2012.
10. Саидмуродов Л.Х. Экономическая теория открытого хозяйства и проблемы современного Таджикистана. Душанбе: Ирфон-2015

11. Спиридонов, И. А. Мировая экономика: Учеб.пособие / И.А. Спиридонов. – М.: ИЦ РИОР: ИНФРА-М, 2019. – 128 с
12. Тихий ., В. И. Мировая экономика и международные экономические отношения: учебное пособие / В. И. Тихий, О. В. Корева. – Москва : РИОР: ИНФРА-М, 2021. – 259 с.

Мавзӯи 10. Иқтисодиёти мамлакатҳои Иттиҳоди давлатҳои мустақил (ИДМ) ва Созмони хамкорихои Шанхай (СҲШ)

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Нақшаи корӣ:

1. Ҳиссаи мамалакатхои ИДМ дар бозори ҷаҳонӣ.
2. Нақши Россия дар минтақа. Мавқеи Точикистон дар ИДМ.
3. Созмони ҳамкориҳои Шанхай: мақсади ташкилёбӣ ва давлатҳои аъзо.

Хусусиятҳои ҳамгироии иқтисодии мамлакатҳои Иттиҳоди давлатҳои мустақил (ИДМ). Ҳиссаи мамалакатхои ИДМ дар бозори ҷаҳонӣ. Хусусиятҳои иқтисодии мамлакатҳои ИДМ дар алоҳидагӣ. Нақши Россия дар минтақа. Мавқеи Точикистон дар ИДМ.

Гурӯҳҳои ҳамгироӣ дар дохили ИДМ. Иттиҳоди иқтисодии Осиёи Марказӣ (ИИОМ), Иттифоқи Россия ва Беларус, Созмони ҳамкориҳои Шанхай: мақсади ташкилёбӣ ва давлатҳои аъзо. Иттиҳоди иқтисодии Евроосиё (ЕАЭС). Робитаҳои байниҳамдигарии ин мамалакатҳо.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Марҳилаҳоиҳои ташакулёбии ИДМ.
2. Проблемаҳои инкишофи иқтисодии мамлакатҳои аъзои ИДМ ва СҲШ.
3. Дигар гурӯҳҳои ҳамгироии ИДМ.
4. Ҳамкориҳои ИДМ бо дигар созмонҳои интегратсионӣ.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

Тайёр кардани кори гурӯҳӣ дар мавзӯи мавқеи гурӯҳҳои интегратсионии доираи ИДМ ва СҲШ дар иқтисодиёти ҷаҳон.

Адабиёт

1. Бабурина, О. Н. Мировая экономика и международные экономические отношения: учебник / О.Н. Бабурина. – Москва: ИНФРА-М, 2021. – 275 с.
2. Васильева, Т. Н. Мировая экономика: конспект лекций / Т. Н. Васильева, Л. В. Васильев. – 4 -е изд., стер. – Москва : ФЛИНТА, 2021. – 161 с.
3. Дерен, В. И. Мировая экономика и международные экономические отношения: учебник и практикум для вузов / В. И. Дерен. – 2-е изд., испр. и доп. – Москва: Издательство Юрайт, 2021. – 588 с.

4. Заволокина, Л. И. Мировая экономика: учебное пособие для вузов / Л. И. Заволокина, Н. А. Диесперова. – Москва: Издательство Юрайт, 2021. – 182 с.
5. Кузнецова, Г. В. Россия в системе международных экономических отношений: учебник и практикум для вузов / Г. В. Кузнецова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва: Издательство Юрайт, 2021. – 393 с.
6. Ломакин, В.К. Мировая экономика: учебник для студентов вузов, обучающихся по экономическим специальностям и направлениям / В.К. Ломакин. – 5-е изд., перераб. и доп. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2019. – 687 с.
7. Любецкий, В. В. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник / В.В. Любецкий. – М.: Инфра-М, 2019. – 350 с.
8. Международные экономические отношения в глобальной экономике : учебник для вузов / И. Н. Платонова [и др.] ; под общей редакцией И. Н. Платоновой. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 528 с.
9. Международные экономические отношения. Активные методы обучения: Уч. пос. / Л. В. Новокшонова, М. Л. Горбунова, Т. С. Морозова и др.; Под ред. Л. В. Новокшоновой – М.: Магистр: НИЦ Инфра-М, 2019. – 128 с.
10. Мировая экономика в 2 ч. Часть 1 : учебник для вузов / Б. М. Смитиенко [и др.] ; под редакцией Б. М. Смитиенко, Н. В. Лукьянович. – 4-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 216 с.
11. Мировая экономика в 2 ч. Часть 2: учебник для вузов / Б. М. Смитиенко [и др.] ; под редакцией Б. М. Смитиенко, Н. В. Лукьянович. – 4-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 236 с.
12. Мировая экономика в 2 ч. Часть 1. : учебник для вузов / Р. И. Хасбулатов [и др.] ; под редакцией Р. И. Хасбулатова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 689 с.
13. Мировая экономика в 2 ч. Часть 2. : учебник для вузов / Р. И. Хасбулатов [и др.] ; под редакцией Р. И. Хасбулатова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 691 с.
14. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник для бакалавров / под ред. д.э.н., проф. И. П. Николаевой, д.э.н., проф. Л. С. Шаховской. – 2-е изд., стер. – Москва : Издательско-торговая корпорация «Дашков и К°»., 2020. – 240 с.

Мавзӯи 11. Мавқеи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар иқтисодиёти ҷаҳон

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Нақшаи корӣ:

1. Содирот ва воридоти ҶТ: сохтори молию мамлакатӣ
2. Муносибатҳои Тоҷикистон бо мамлакатҳои Иттиҳоди давлатҳои мустақил ва дигар гурӯҳҳои интегратсионӣ.
3. Сармояи хориҷӣ дар иқтисодиёти Ҷумҳурии Тоҷикистон

4. Муҳоҷирати меҳнатӣ ва иқтисодиёти Тоҷикистон.

Вазъи робитаҳои иқтисодии хориҷии Ҷумхурии Тоҷикистон. Содирот ва воридоти ҶТ: сохтори молию мамлакатӣ. Хусусиятҳои муносибатҳои Тоҷикистон бо мамлакатҳои Иттиҳоди давлатҳои мустақил ва дигар гурӯҳҳои интегратсионӣ. Сармояи хориҷӣ дар иқтисодиёти Ҷумҳурии Тоҷикистон. Муҳоҷирати меҳнатӣ ва иқтисодиёти Тоҷикистон. Кӯмакҳои хориҷӣ ва қарзи берунаи Ҷумҳурии Тоҷикистон. Зарурияти иштироки Ҷумҳурии Тоҷикистон дар танзими бисёртарафаи тиҷорати берунӣ. Масъалаҳои шомилшавии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба СУТ ва оқибатҳои иқтисодиву иҷтимоии он.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Сохтори соҳавии Ҷумҳурии Тоҷикистон.
2. Тиҷорати берунаи ҶТ.
3.Нақши Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ҳамкорӣ бо мамлакатҳои ҷаҳон.
4. Марҳилаҳои воридшавии ҶТ ба СУТ.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

Тайёр кардани маърӯза ва рӯнамо оиди мавзӯи: Робитаҳои берунииқтисодии ҶТ бо мамлакатҳои ҷаҳон

Адабиёт

1. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник / под ред. В. К. Поспелова. – Москва : ИНФРА-М, 2021. – 370 с.
2. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник для вузов / О. В. Игнатова [и др.] ; под редакцией О. В. Игнатовой, Н. Л. Орловой. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 358 с.
3. Мировая экономика и международные экономические отношения. Практикум : учебное пособие для вузов / О. В. Игнатова, Н. Л. Орлова, О. А. Горбунова, Т. А. Асон ; под редакцией О. В. Игнатовой. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 212 с.
4. Мировая экономика и международные экономические отношения. Практикум : учебное пособие / под ред. В.К. Поспелова. – 2-е изд., испр. и доп. – Москва : ИНФРА-М, 2020. – 164 с.
5. Мозгоев, А. М. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник / А. М. Могзоев. — Москва : РИОР : ИНФРА-М, 2020. — 228 с.
6. Овчаренко, Н. А. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник для бакалавров / Н. А. Овчаренко. – 2-е изд., перераб. – Москва : Дашков и К, 2021. – 208 с.
7. Раджабова, З. К. Мировая экономика : учебник / З.К. Раджабова. – 5-е изд., перераб. и доп. – Москва : ИНФРА-М, 2019. – 369 с.

8. Спиридонов, И. А. Мировая экономика: Учеб.пособие / И.А. Спиридонов. – М.: ИЦ РИОР: ИНФРА-М, 2019. – 128 с.
9. Тихий, В. И. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебное пособие / В. И. Тихий, О. В. Корева. – Москва : РИОР : ИНФРА-М, 2021. – 259 с.
10. Халевинская, Е. Д. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник / Е. Д. Халевинская. – 3-е изд., перераб. и доп. – Москва : Магистр : ИНФРА-М, 2020. – 400 с.
11. Стратегияи миллии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030.-Душанбе: ВИ ва С, 2016.
12. Қаюмов Н. К., Умаров Х.У. Глобализация экономики и внешнеэкономические связи Таджикистана.-Душанбе: «Деваштич», 2005. Бобҳои 2,3.
13. Раҳимов М.А. Самаранокии истеҳсолоти содиротӣ дар иқтисодиёти Ҷумҳурии Тоҷикистон// Иқтисодиёти Тоҷикистон: стратегияи тараққиёт.-2006.-№1.
14. Саидмуродов Л.Х. – Иқтисодиёти байналхалқӣ, назария, таърих, сиёсат. Китоби дарсӣ. Душанбе: Ирфон, 2002.
15. Оймаҳмадов Т, Муртазоев А. Иқтисодиёти ҷаҳон, Теҳрон, 2005.

Мавзӯи 12. Проблемаҳои умумумибашарии иқтисодиёти ҷаҳон

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Нақшаи корӣ:

1. Масъалаи ҳифзи муҳити зист, омилҳо ва роҳҳои ҳалли он
2. Проблемаи энергетикӣ
3. Проблемаи камбизоатӣ
4. Проблемаи озуқаворӣ.

Хусусиятҳои муосири тарақиёти иктисодиёти чаҳон ва норасоиҳои он. Ҷаҳонишавӣ ва оқибатҳои манфии он. Масъалаи ҳифзи муҳити зист, омилҳо ва роҳҳои ҳалли он. Проблемаи энергетикӣ. Сарчашмаҳои алтенативии энергия ва роҳҳои ҳалли ин проблема. Проблемаи камбизоатӣ. Омилхои асосии ҳалли ин масъала. Роххои халли ин масъала. Проблемаи озуқаворӣ.

Нақши созмонхои байнахалқии иқтисодӣ ва сиёсӣ дар халли проблемахои умумибашарии иқтисодиёти ҷаҳон.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Таснифоти проблемаҳои умумибашарии иқтисодиёти ҷаҳон.
2. Хусусияти фарққунандаи проблемаҳои глобалӣ аз проблемаҳои умумӣ.
3. Проблемаҳои рушди иқтисодӣ ва роҳҳои бартараф намудани он.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

Тайёр кардани маърӯза ва рӯнамо оиди мавзӯи: Проблемахои умумибашарии иқтисодиёти ҷаҳон ва роҳҳои ҳалли онҳо

Адабиёт

1. Бабурина, О. Н. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник / О.Н. Бабурина. – Москва : ИНФРА-М, 2021. – 275 с.
2. Васильева, Т. Н. Мировая экономика : конспект лекций / Т. Н. Васильева, Л. В. Васильев. – 4 -е изд., стер. – Москва : ФЛИНТА, 2021. – 161 с.
3. Дерен, В. И. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник и практикум для вузов / В. И. Дерен. – 2-е изд., испр. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 588 с.
4. Заволокина, Л. И. Мировая экономика : учебное пособие для вузов / Л. И. Заволокина, Н. А. Диесперова. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 182 с.
5. Кузнецова, Г. В. Россия в системе международных экономических отношений : учебник и практикум для вузов / Г. В. Кузнецова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 393 с.
6. Ломакин, В.К. Мировая экономика: учебник для студентов вузов, обучающихся по экономическим специальностям и направлениям / В.К. Ломакин. – 5-е изд., перераб. и доп. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2019. – 687 с.
7. Любецкий, В. В. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник / В.В. Любецкий. – М. : Инфра-М, 2019. – 350 с.
8. Международные экономические отношения в глобальной экономике : учебник для вузов / И. Н. Платонова [и др.] ; под общей редакцией И. Н. Платоновой. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 528 с.
9. Международные экономические отношения. Активные методы обучения: Уч. пос. / Л. В. Новокшонова, М. Л. Горбунова, Т. С. Морозова и др.; Под ред. Л. В. Новокшоновой – М.: Магистр: НИЦ Инфра-М, 2019. – 128 с.
10. Мировая экономика в 2 ч. Часть 1 : учебник для вузов / Б. М. Смитиенко [и др.] ; под редакцией Б. М. Смитиенко, Н. В. Лукьянович. – 4-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 216 с.
11. Мировая экономика в 2 ч. Часть 2 : учебник для вузов / Б. М. Смитиенко [и др.] ; под редакцией Б. М. Смитиенко, Н. В. Лукьянович. – 4-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 236 с.
12. Мировая экономика в 2 ч. Часть 1. : учебник для вузов / Р. И. Хасбулатов [и др.] ; под редакцией Р. И. Хасбулатова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 689 с.

ФЕҲРИСТИ САРЧАШМАҲО:

КИТОБҲО ВА МАВОДИ ТАЪЛИМӢ:

СОМОНАҲОИ ИНТЕРНЕТӢ:

1. Бабурина, О. Н. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник / О.Н. Бабурина. – Москва : ИНФРА-М, 2021. – 275 с.
2. Васильева, Т. Н. Мировая экономика : конспект лекций / Т. Н. Васильева, Л. В. Васильев. – 4 -е изд., стер. – Москва : ФЛИНТА, 2021. – 161 с.
3. Дерен, В. И. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник и практикум для вузов / В. И. Дерен. – 2-е изд., испр. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 588 с.
4. Заволокина, Л. И. Мировая экономика : учебное пособие для вузов / Л. И. Заволокина, Н. А. Диесперова. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 182 с.
5. Кузнецова, Г. В. Россия в системе международных экономических отношений : учебник и практикум для вузов / Г. В. Кузнецова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : ИздательствоЮрайт, 2021. – 393 с.
6. Ломакин, В.К. Мировая экономика: учебник для студентов вузов, обучающихся по экономическим специальностям и направлениям / В.К. Ломакин. – 5-е изд., перераб. и доп. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2019. – 687 с.
7. Любецкий, В. В. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник / В.В. Любецкий. – М. : Инфра-М, 2019. – 350 с.
8. Международные экономические отношения в глобальной экономике : учебник для вузов / И. Н. Платонова [и др.] ; под общей редакцией И. Н. Платоновой. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 528 с.
9. Международные экономические отношения. Активные методы обучения: Уч. пос. / Л. В. Новокшонова, М. Л. Горбунова, Т. С. Морозова и др.; Под ред. Л. В. Новокшоновой – М.: Магистр: НИЦ Инфра-М, 2019. – 128 с.
10. Мировая экономика в 2 ч. Часть 1 : учебник для вузов / Б. М. Смитиенко [и др.] ; под редакцией Б. М. Смитиенко, Н. В. Лукьянович. – 4-е изд., перераб. и доп. – Москва : ИздательствоЮрайт, 2021. – 216 с.
11. Мировая экономика в 2 ч. Часть 2 : учебник для вузов / Б. М. Смитиенко [и др.] ; под редакцией Б. М. Смитиенко, Н. В. Лукьянович. – 4-е изд., перераб. и доп. – Москва : ИздательствоЮрайт, 2021. – 236 с.
12. Мировая экономика в 2 ч. Часть 1. : учебник для вузов / Р. И. Хасбулатов [и др.] ; под редакцией Р. И. Хасбулатова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : ИздательствоЮрайт, 2021. – 689 с
13. Мировая экономика в 2 ч. Часть 2. : учебник для вузов / Р. И. Хасбулатов [и др.] ; под редакцией Р. И. Хасбулатова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 691 с.
14. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник для бакалавров / под ред. д.э.н., проф. И. П. Николаевой, д.э.н., проф. Л. С. Шаховской. – 2-е изд., стер. – Москва : Издательско-торговая корпорация «Дашков и К°», 2020. – 240 с.
15. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник / под ред. В. К. Поспелова. – Москва : ИНФРА-М, 2021. – 370 с.
16. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник для вузов / О. В. Игнатова [и др.] ; под редакцией О. В. Игнатовой, Н. Л. Орловой. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 358 с.
17. Мировая экономика и международные экономические отношения. Практикум : учебное пособие для вузов / О. В. Игнатова, Н. Л. Орлова, О. А. Горбунова, Т. А. Асон ; под редакцией О. В. Игнатовой. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 212 с.
18. Мировая экономика и международные экономические отношения. Практикум : учебное пособие / под ред. В.К. Поспелова. – 2-е изд., испр. и доп. – Москва : ИНФРА-М, 2020. – 164 с
19. Мозгоев, А. М. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник / А. М. Могзоев. — Москва : РИОР : ИНФРА-М, 2020. — 228 с.

20. Овчаренко, Н. А. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник для бакалавров / Н. А. Овчаренко. – 2-е изд., перераб. – Москва : Дашков и К, 2021. – 208 с.
21. Раджабова, З. К. Мировая экономика : учебник / З.К. Раджабова. – 5-е изд., перераб. и доп. – Москва : ИНФРА-М, 2019. – 369 с
22. .Спиридонов, И. А. Мировая экономика: Учеб.пособие / И.А. Спиридонов. – М.: ИЦ РИОР: ИНФРА-М, 2019. – 128 с
23. .Тихий, В. И. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебное пособие / В. И. Тихий, О. В. Корева. – Москва : РИОР : ИНФРА-М, 2021. – 259 с.
24. Халевинская, Е. Д. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник / Е. Д. Халевинская. – 3-е изд., перераб. и доп. – Москва : Магистр : ИНФРА-М, 2020. – 400 с.
25. Хасбулатов, Р. И. Международные экономические отношения в 3 ч. Часть 1 : учебник для вузов / Р. И. Хасбулатов. – 3-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 337 с.
26. Хасбулатов, Р. И. Международные экономические отношения в 3 ч. Часть 2 : учебник для вузов / Р. И. Хасбулатов. – 3-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 358 с.
27. Хасбулатов, Р. И. Международные экономические отношения в 3 ч. Часть 3 : учебник для вузов / Р. И. Хасбулатов. – 3-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 362 с.
28. Веснин В. Р., Поникаров В. А. Мировая экономика. Краткий курс. Учебное пособие. — М.: Проспект. 2017. 128 с.
29. Галищева Н. В. Мировая экономика. Том 2. — М.: МГИМО. 2017. 146 с.
30. Григорян К. Г., Михайлов О. В., Смагулова С. М. Мировая экономика. Учебник и практикум. — М.:Юрайт. 2017. 194 с.
31. Дерен В. И. Мировая экономика и международные экономические отношения. Учебник и практикум для бакалавриата и магистратуры. — М.: Юрайт. 2019. 588 с.
32. Ермолаева Н. М. Ермолаева Н. М. Мировая экономика и мировые экономические отношения. — М.: Аспект Пресс. 2018. 396 с.
33. Зубенко В. В., Игнатова О. В., Орлова Н. Л. Мировая экономика и международные экономические отношения. Учебник и практикум. — М.:Юрайт. 2017. 410 с
34. .Мировая экономика и международные экономические отношения. Учебник / под ред. Поспелов В. К. — М.: Инфра-М. 2018. 372 с.
35. Мировая экономика. Учебник. В 2 частях. Часть 1 / ред. Хасбулатов Р. И. — М.: Юрайт. 2019. 690 с.
36. Мировая экономика. Экономика стран и регионов. Учебник / ред. Колесов В. П., Осьмовой В. Н. — М.: Юрайт. 2017. 520 с.
37. Миронова В. Н., Орлова Н. Л., Сидоренко Т. В. Мировая экономика и международные экономические отношения. Практикум. — М.:Инфра-М, Вузовскийучебник. 2016. 136 с.
38. Пашковская М. В., Господарик Ю. П. Мировая экономика. Учебник. 5-е изд., стер. — М.: Юрайт. 2019. 768 с.
39. Раджабова З. К. Мировая экономика. Учебник. — М.: Инфра-М. 2015. 352 с.
40. Саидмуродов Л.Х. Международная экономика: теория, история, политика. Учебник. Душанбе: Ирфон-2012.
41. Саидмуродов Л.Х. Экономическая теория открытого хозяйства и проблемы современного Таджикистана. Душанбе: Ирфон-2015
42. Смитиенко Б. М., Лукьянович Н. В. — М.: Юрайт. 2019. 236 с.
43. Сутырин С. Ф. Мировая экономика. Учебное пособие. — М.: Юрайт. 2016. 172 с
44. Хасбулатов Р. И. Международные корпорации в мировой экономике. Учебник. — М.: Юрайт. 2020. 396 с.
45. Хасбулатов Р. И. Мировая экономика. Учебник для вузов. В 2 частях. Часть 2. — М.:Юрайт. 2019. 692 с.

46. Чеботарев Н. Ф. Мировая экономика и международные экономические отношения. Учебник. — М.:Дашков и Ко. 2020. 350 с.
47. Шимко П. Д. Мировая экономика и международные экономические отношения. Практикум. Учебно-практическоепособие. — М.:КноРус. 2020. 276 с.
48. Шимко П. Д. Мировая экономика и международные экономические отношения. Учебник. — М.:КноРус. 2020. 366 с.

1) www.president.tj
2) www.minfin.tj
3) www.nbt.tj
4) www.google.ru
5) www.nigma.ru
6) www.booksiti.net.ru
7) www.worldbank.org
8) www.yahoo.com
9) www.socrat.info
10) www.economist.com

ДОНИШГОҲИ МИЛЛИИ ТОҶИКИСТОН

Факултети молиявию иқтисодӣ

Кафедраи иқтисодиёти ҷаҳонӣ

Барномаи таълимӣ аз фанни

Муносибатҳои иқтисодии байналхалқӣ
барои ихтисосҳои 25010300 – иқтисодиёти ҷаҳонӣ,

25010304 идораи инвеститсияҳои хориҷӣ

(зинаи бакалаври муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ)

Душанбе – 2022

Пешгуфтор

Иштироки Ҷумҳурии Тоҷикистон дар тақсимоти байналмилалии меҳнат ва робитаҳои хоҷагии ҷаҳонӣ зарурияти омӯзиши асосҳои назариявӣ ва амалии муносибатҳои иқтисодии байналхалкиро ба миён меорад. Донишҷӯёне, ки дар самти иқтисодӣ таълим мегиранд, махсусан аз рӯи тахассусҳои иқтисодиёти ҷаҳонӣ, бояд аз самтҳо ва хусусиятҳои амалигардонии робитаҳои хоҷагии ҷаҳонӣ дар шароити ҷаҳонишавӣ хабардор бошанд.

Фанни муносибатҳои иқтисодии байналхалкӣ масъалаҳои гуногуни амалигардонии муносибатҳои иқтисодӣ байни мамлакатҳои ҷаҳон, таҳқиқоти назариявӣ ва амалӣ дар ин самт, механизмҳои танзими миллӣ ва байналмилалии муносибатҳо ва дигар паҳлӯҳои муносибатҳоро байни мамлакатҳо дар бар мегирад. Барои пурра дарк намудани ин фан назарияҳо васеъ омӯхта мешаванд, ки дониши услубҳои гуногуни таҳқиқотӣ ва риёзиро талаб менамояд.

Фан барои ихтисосхои иқтисодиёти ҷаҳони ва идораи инвеститсияхои хоричи базавӣ буда, аз донишҷӯён талаб карда мешавад, ки аз ҷиҳати назариявӣ ва таҷрибавӣ бо хусусиятҳои амалигардонии муносибатҳои иқтисодии байналмилалӣ шинос шаванд ва хусусиятҳои амалигардонии шаклҳои муносибатҳои иқтисодии байналхалкиро дарк намоянд. Бо баробари ин дар раванди омӯзиши ин фан, таҳлил карда тавонистани сарчашмаҳои иттилоотии иқтисодии байналхалкӣ аз тарафи донишҷӯён ва омӯзгорон талаб карда мешавад.

Мақсад ва вазифаҳои фан аз инҳо иборат аст:

-шинос кардани донишҷӯён бо шаклҳо ва проблемаҳои асосии муносибатҳои иқтисодии байналхалкӣ;

-нақш ва мавқеи фанни муносибатҳои иқтисодии байналхалкӣ дар амалияи хоҷагидорӣ;

-иштироки субъектҳои хоҷагидории ҷумҳурӣ дар муносибатҳои иқтисодии байналхалкӣ ва нақши он дар рушди иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон;

-механизм ва хусусиятҳои иштироки мамлакат дар муносибатҳои иқтисодии байналхалкӣ;

-дарки зарурияти инкишофи робитаҳо чун омили муҳими рушди иқтисодӣ дар мамлакат.

Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд:

Донад:

-мафҳумҳои асосӣ, консепсияҳо ва тамсила (модел)-ҳои муносибатхои иктисодии байналхалкиро;

- қобилияти истифода бурдани донишҳои асосии иқтисодӣ дар сохахои гуногуни иктисодиёти чахон ва муносибатхои иктисодии байналхалкиро;

- доштани малакаҳои ҷустуҷӯ, таҳлил ва истифода санадҳои меъёрию ҳуқуқӣ дар фаъолияти касбии худро;

- технологияи коркард, таҳия ва амалисозии моделхои муосири рушди давлатхои чахонро;

Тавонад:

Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд:

Донад:

- шаклҳо ва проблемаҳои асосии муносибатҳои иқтисодии байналхалкиро;
-нақш ва мавқеи муносибатҳои иқтисодии байналхалкӣ дар амалияи хоҷагидорӣ;
-иштироки субъектҳои хоҷагидории ҷумҳурӣ дар муносибатҳои иқтисодии байналхалкӣ ва нақши он дар рушди иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон;
-механизм ва хусусиятҳои иштироки мамлакат дар муносибатҳои иқтисодии байналхалкӣ;
-дарки зарурияти инкишофи робитаҳо чун омили муҳими рушди иқтисодӣ дар мамлакатро;
- рейтинги Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар раддабандии байналхалкии рақобатпазирӣ аз худ карда бошад.

Тавонад:

- қобилияти аз худ намудани мустақилонаи усулҳои нави таҳқиқот, инкишофи касбияти илмӣ ва амалии фаъолияти касбии худ;
- қобилияти мустақилона аз худ намудан ва дар амал истифода намудани донишҳо ва малакаҳои нав;
- қобилияти таҳлил ва истифода намудани сарчашмаҳои гуногун оид ҳолати иқтисодиёти чахон ва муносибатхои иктисодии байналхалкиро дошта бошад;
- қобилияти мустақилона омодасозии супоришҳо вобаста ба масоили нишондиҳандаҳои арзёбии иқтисодиёти чахонӣ ва муносибатхои иктисодии байналхалки.

Аз худ намояд:

-малакаи ҷамъбаст ва баҳодиҳии натиҷаҳое, ки дар омӯзиш ва таҳлили низоми муносибатхои иктисодии байналхалки ба даст оварда шудаанд;

– маҳорати муайян намудани самтхои стратегии тараққиёти хочагии чахон;

– таҳияи маводи таҳлилӣ барои арзёбии барномаҳои рушди иҷтимоию иқтисодӣ дар давлатхои алохидаи чахон;

– маҳорати таҳлили донишҳои иқтисодӣ дар ҷараёни таълим

Фан бевосита бо фаннҳои назарияи иқтисодӣ, иқтисодиёти ҷаҳон, менеҷмент, маркетинг, сиёсатшиносӣ, ҳуқуқ ва омор алоқамандӣ дорад.

НАҚШАИ

тақвимӣ-мавзӯии таълими фанни муносибатхои иктисодии байналхалқӣ

Миқдори умумии кредитҳо: 6 (аз онҳо: 3 кредит барои машғулиятҳои аудитории лексионӣ-назариявӣ; 2 кредит барои машғулиятҳои аудитории амалӣ ва 1 кредит барои корҳои мустақилона зери роҳбарии омӯзгор)

№	НОМГӮИ МАВЗӮЪҲО	МИҚДОРИ СОАТҲО		
		Машғулиятҳои аудитории лексионӣ-назариявӣ	Машғулиятҳои аудитории амалӣ	Корҳои мустақилонаи донишҷӯён
1.	Мохият ва сохтори муносибатхои иктисодии байналхалкӣ	*3*		
	Мутолиа ва конспект аз китоби Киреев А.П. Международная микроэкономика: Учебник. – М.: Междунар.отношения, 2013. – 712 с.		*2*	*1*
2.	Тақсимоти байналхалкии меҳнат (ТБМ)	*3*		
	Мутолиа ва конспекти китоби Саидмуродов Л.Ҳ .» Международная экономика: теория, история, политика. Учебник - Душанбе: Ирфон, 2002.»		*2*	*1*
3.	Назарияҳои тиҷорати байналхалкӣ	*3*		
	Мутолиа ва истифодаи китоби «Юность науки Москва 1985г.»		*2*	*1*
4.	Хусусиятҳои тиҷорати байналхалкӣ дар ҷаҳон	*3*		
	Мутолиа ва конспекти китоби	*2*		*1*
5.	Танзими давлатӣ ва байнидавлатии тиҷорати беруна	*4*		

	Мутолиа ва конспекти китоби		*2*	*1*
6.	Ҳаракати байналахалқии сармоя	*3*		
	Мутолиа ва истифодаи китоби «Юность науки Москва 1985г.»		*2*	*1*
7.	Иқлими сармоягузорӣ ва нишондиҳандаҳои он	*3*		
	Мутолиа ва конспекти китоби		*2*	*1*
8.	Ширкатҳои байналмилалӣ дар хоҷагии ҷаҳонӣ	*4*		
	Мутолиа ва конспекти китоби		*2*	*1*
9.	Ҳиҷрати байналмилалии қувваи корӣ	*3*		
	Мутолиа ва конспекти китоби		*2*	*1*
10.	Низоми байналмилалии асъор	*3*		
	Мутолиаи конспект ва хондани китобҳои Вешкин Ю.Г., Авагян Г.Л. «Банковские системы зарубежных стран», Щербакова Г.Н. «Банковские системы развитых стран».		*2*	*1*
11.	Моҳият ва намудҳои қурби асъор	*3*		
	Мутолиа ва конспекти китоби «Международные валютно-кредитные и финансовые отношения»., Л. Н. Красавиной .		*2*	*1*
12.	Бозорҳои байналмилалии асъор ва молиявию қарзӣ	*3*		

	Мутолиа ва конспекти китоби «Международные валютно-кредитные и финансовые отношения»., Л. Н. Красавиной .		*2*	*1*
13.	Ҳаракати байналмилалии технология	*3*		
14.	Интегратсияи иқтисодии байналхалқӣ		*2*	*1*
15.	Намунаҳои асосӣ ва хусусиятҳои гурӯҳҳои интегратсионӣ дар ҷаҳон	*3*		
ҶАМЪБАСТ:		**48**	**24**	**24**
ҲАМАГӢ:		**96**		

Қисми 1. Муносибатҳои иқтисодии байналхалқӣ: сохтор ва асоси амалигардонӣ

Мавзӯи 1. Мохият ва сохтори муносибатҳои иқтисодии байналхалқӣ (МИБ)

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ.

Нақшаи корӣ:

1. Мазмун ва моҳияти муносибатҳои иқтисодии байналхалқӣ МИБ
2. Сохтори МИБ ва шаклҳои асосии он.
3. Иқтисодиёти кушода ва нишондиҳандаҳои он.

Предмети омӯзиши фанни муносибатҳои иқтисодии байналхалқӣ (МИБ). МИБ ва механизми баамалбарории он. Усулҳои омӯзиши МИБ.

Мавқеи воситаҳои иттилооти миллӣ ва байналмилалӣ дар омӯзиши МИБ. Таҳлили иқтисодии нишондиҳандаҳои МИБ. Воситаҳои иттилоотии ҶТ.

Сохтори МИБ ва шаклҳои асосии он. Субъектҳо ва объектҳои асосии МИБ.

Хоҷагии ҷаҳон ҳамчун асоси баамалории МИБ. Марҳалаҳои тараққиёти хоҷагии ҷаҳон. Хоҷагии ҷаҳони муосир ва тамоюлҳои он.

Раванди байналмиллалигардонӣ ва ҷаҳонишавӣ. Иқтисодиёти кушода ва нишондиҳандаҳои он. Маҷмӯи арза ва тақозо дар иқтисодиёти кушод.

Хусусиятҳои МИБ дар замони муосир. Иштироки Тоҷикистон дар МИБ ва хусусиятҳои он.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

Нақшаи намунавии семинар

1. Шаклҳои асосии муносибатҳои иқтисодии байналхалқӣ ва тамоюли инкишофи онҳо дар замони муосир.

2. Мафҳуми иқтисодиёти кушодро шарҳ диҳед.

3. Мафҳум ва моҳияти ҷаҳонишавӣ (глобализатсия).

4.Субъектҳои муносибатҳои иқтисодии байналахлқӣ ва алоқамандии онҳо.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Мутолиа ва конспект аз китоби **Мировая экономика в 2 ч**. Часть 1. : учебник для вузов / Р. И. Хасбулатов [и др.] ; под редакцией Р. И. Хасбулатова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 689 с.

Рӯйхати адабиёт

1. Международные экономические отношения / Под ред. Смитиенко Б.М. - М.: Инфра-М, 2012.
2. Международные экономические отношения / Под ред. В.Е. Рыбалкина. - М.: Юнити-Дана, 2012.
3. Растопчина Ю.Л. - Мировая экономика и международные экономические отношения: теория и практика. Белгород: НИУ БелГУ, 2011
4. Пономарева А., Кпивепцева Л., Томилов П. - Мировая экономика и международные экономические отношения. - М.: Юнити-Дана, 2010.
5. Суэтин М.Э. - Международные экономические отношения. - Москва.: КноРус, 2008.
6. Саидмурадов Л.Х. Экономическая теория открытого хозяйства и проблемы современного Таджикистана. Душанбе. 2005.
7. Саидмуродов Л.Х. Международная экономика: теория, история, политика. Учебник - Душанбе: Ирфон, 2002.
8. Саидмуродов Л.Х. Превентивная экономическая политика в формировании экономической доктрины Сообщества// Международный научно-аналитический журнал. Евразийская Интеграция: экономика, право, политика. Санкт-Петербург, №8. 2010.

9. Мантусов В. Б. Международная экономическая интеграция в современных мирохозяйственных отношениях; Юнити-Дана - М., **2020**. - **388** с.
10. Повалихина Т. И. История мировой экономики и международных экономических отношений; Современная школа - М., **2020**. - 256 с.

Мавзӯи 2. Тақсимоти байналмилалии меҳнат (ТБМ)

<u>А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ.</u>

Нақшаи корӣ:

1. Моҳият, омилҳо ва нишондиҳандаҳои асосии ТБМ
2. Шаклҳои асосии ТБМ.
3. Иштироки Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ТБМ.

Моҳияти тақсимоти байналмилалии меҳнат (ТБМ). Омилҳои асосии ТБМ. Нишондиҳандаҳои асосии иштироки давлат дар ТБМ. Маҳсулоти содиршаванда ва воридшаванда. Маҳсулотҳои содиршаванда ва воридшаванда.

Шаклҳои асосии ТБМ. Махсусгардонии байналмилалӣ ва ҳамкории байналмилалии истеҳсолӣ. Хусусиятҳои асосии мухсусгардонии территориявӣ ва соҳавӣ. Шаклҳои ҳамкории истеҳсолӣ ва усулҳои ҳамкорӣ дар ҷаҳон.

Назарияҳои муосири ТБМ. Назарияи «баҳамвобастагӣ» ва «муосиркунонӣ».

Иштироки Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ТБМ.

<u>Б. Машғулияти аудитории амалӣ.</u>
Нақшаи намунавии семинар

1. Фоидаи асосӣ ҳангоми иштирок дар ТБМ дар асоси чӣба даст оварда мешавад?

2. Шаклҳои асосии ТБМ-ро номбар кунед.

3. Мафҳум ва моҳияти ТБМ.

4. Мафҳуми ҷараёнҳои байналмилалишавӣ, фаромилаликунонӣ ва умумибашаригардонӣ дар муносибатҳои иқтисодии байналхалқӣ.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Мутолиа ва конспект аз китоби **Мировая экономика в 2 ч**. Часть 1. : учебник для вузов / Р. И. Хасбулатов [и др.] ; под редакцией Р. И. Хасбулатова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 689 с.

Рӯйхати адабиёт

1. Гладков И.С. Мировая экономика и международные экономические отношения. - М.: БИНОМ, 2009.
2. Растопчина Ю.Л.: Мировая экономика и международные экономические отношения: теория и практика. Белгород: НИУ БелГУ, 2011
3. Международные экономические отношения: учебно-методический комплекс -Хмелев И. Б., Евразийский открытый институт - 2011 год. 271с.
4. Международные экономические отношения / Под ред. Смитиенко Б.М. - М.: Инфра-М, 2012.
5. Международные экономические отношения / Под ред. В.Е. Рыбалкина. - М.: Юнити-Дана, 2012.
6. Саидмурадов Л.Х. Экономическая теория открытого хозяйства и проблемы современного Таджикистана. Душанбе. 2005.
7. Саидмуродов Л.Х. Международная экономика: теория, история, политика. Учебник - Душанбе: Ирфон, 2002.
8. Мантусов В. Б. Международная экономическая интеграция в современных мирохозяйственных отношениях; Юнити-Дана - М., **2020**. - **388** с.
9. Повалихина Т. И. История мировой экономики и международных экономических отношений; Современная школа - М., **2020**. - 256 с.

Қисми 2. Шаклҳои асосии МИБ

Мавзӯи 3. Назарияҳои тиҷорати байналмилалӣ

<u>А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ.</u>

Нақшаи корӣ:

1. Назарияҳои классикии тиҷорати байналмилалӣ.
2. Теоремаи Хекшер-Олин оиди тиҷорати байналмилалӣ.
3. Муосиркунии назарияҳои классики тиҷорати байналмилалӣ.
4. Назарияи рақобати байналмилалӣ. Омилҳои рақобатпазирии мамлакат.

Таркиби тиҷорати байналмилалӣ. Тиҷорати беруна ва байналмилалӣ.

Назарияҳои токлассикии тиҷорати байналмилалӣ. Меркантилизм ва физиократҳо. Модели Д.Юм.

Назарияҳои классикии тиҷорати байналмилалӣ. Афзалияти мутлақ ва нисбӣ дар тиҷорат. Хусусиятҳои фарққунандаи онҳо. Нисбияти нархҳо дар тиҷорат.

Теоремаи Хекшер-Олин оиди тиҷорати байналмилалӣ. Назарияи П.Самуэлсон оиди баробаршавии нархҳо дар тиҷорат ба омилҳои истеҳсолот. Парадокси Леонтев ва шарҳи он.

Муосиркунии назарияҳои классики тиҷорати байналмилалӣ. Теоремаи Рибчинский. Модели бисёромила ва дигарҳо.

Назарияҳои муосири тиҷорати байналмилалӣ. Назарияи рақобати байналмилалӣ. Омилҳои рақобатпазирии мамлакат.

Назарияи тафовути технологӣ. Назарияи даври хаёти маҳсулот нисбат ба тиҷорат.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

Нақшаи намунавии семинар

1. Назарияҳои омилҳои истеҳсолот ва бартарияти нисбӣ чӣ алоқамандӣ доранд?

2. Назарияи даврагии ҳаёти маҳсулот аз чанд марҳила иборат аст?

3. Дар таҳлили назарияи М.Портер рақобати байналхалқии мамлакат чӣ гуна шарҳ дода шудааст?

4. Аҳамияти назарияи меркантилистон барои тиҷорати байналхалқӣ.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

Мутолиа ва конспект аз китоби Саидмуродов Л.Х. Международная экономика: теория, история, политика. Учебник - Душанбе: Ирфон, 2002.

Рӯйхати адабиёт

1. Международные экономические отношения / Под ред. Смитиенко Б.М. - М.: Инфра-М, 2012.
2. Международные экономические отношения / Под ред. В.Е. Рыбалкина. - М.: Юнити-Дана, 2012.
3. Растопчина Ю.Л. - Мировая экономика и международные экономические отношения: теория и практика. Белгород: НИУ БелГУ, 2011
4. Гладков И.С. Мировая экономика и международные экономические отношения. - М.: БИНОМ, 2009.
5. Международные экономические отношения: учебно-методический комплекс -Хмелев И. Б., Евразийский открытый институт - 2011 год. 271с.
6. Юность науки. Москва. Изд-во Наука. 1985г.стр.
7. Мантусов В. Б. Международная экономическая интеграция в современных мирохозяйственных отношениях; Юнити-Дана - М., **2020**. - **388** с.
8. Повалихина Т. И. История мировой экономики и международных экономических отношений; Современная школа - М., **2020**. - 256 с.

Мавзӯи 4. Хусусиятҳои тиҷорати байналмилалӣ дар ҷаҳон

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ.

Нақшаи корӣ:

1. Сохтори минтақавии тиҷорати байналмилалӣ.
2. Ҳиссаи мамлакатҳои тараққикарда дар тиҷорати байналмилалӣ
3. Ҳиссаи давлатҳои рӯ ба инкишоф дар тиҷорати байналмилалӣ

4. Содирот ва воридоти Ҷумҳурии Тоҷикистон

Динамикаи тиҷорати байналмилалӣ. Сохтори минтақавии тиҷорати байналмилалӣ. Ҳиссаи мамлакатҳои тараққикарда ва рӯ ба инкишоф двар тиҷорати байналмилалӣ. Сохтори соҳавии тиҷорати байналмилалӣ.

Содирот ва воридоти Ҷумҳурии Тоҷикистон. Таҳлили сохтори соҳавӣ ва территориявии тиҷорати берунаи Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

Нақшаи намунавии семинар

1.Омилҳои асосии ба тиҷорати ҷаҳонии молу хадамот таъсиррасонандаро номбар намоед.

2. Тамоюлҳои муосири инкишофи тиҷорати байналхалқии молу хадамот кадомҳоянд?

3.Тиҷорати байналхалқӣ: мафҳумҳои асосӣ, хусусиятҳо ва нишондиҳандаҳои он.

4.Хусусиятҳои асосии сиёсати берунитиҷоратиро дар марҳилаи муосир қайд намоед.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Мутолиа ва конспект аз китоби **Мировая экономика в 2 ч**. Часть 1. : учебник для вузов / Р. И. Хасбулатов [и др.] ; под редакцией Р. И. Хасбулатова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 689 с.

Рӯйхати адабиёт

1. Международные экономические отношения / Под ред. Смитиенко Б.М. - М.: Инфра-М, 2012.

2. Мировая экономика и международные экономические отношения / Под ред. А.С. Булатова и Н.Н. Ливенцева. - М.: Магистр, Инфра-М, 2012.

3. Под ред. В.Е. Рыбалкина; УМЦ "Профессиональный учебник": Международные экономические отношения. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2005

4. Бабурин С.Н., Муетян М.А., Урсул А.Д. Глобализация в перспективе устойчивого развития. - М.: Магистр, Инфра-М, 2011.

5. Мировая экономика / Под ред. И.П. Николаевой. - Москва.: Юнити-Дана, 2012.

6. Гоголева Т.Н.: Международная экономика. - М.: КноРус, 2008

7. Суэтин М.Э. - Международные экономические отношения. - Москва.: КноРус, 2008.

8. Саидмурадов Л.Х. Экономическая теория открытого хозяйства и проблемы современного Таджикистана. Душанбе. 2005.

9. Саидмуродов Л.Х. Международная экономика: теория, история, политика. Учебник - Душанбе: Ирфон, 2002.

10. Саидмуродов Л.Х. Превентивная экономическая политика в формировании экономической доктрины Сообщества// Международный научно-аналитический журнал. Евразийская Интеграция: экономика, право, политика. Санкт-Петербург, №8. 2010.

11. Мантусов В. Б. Международная экономическая интеграция в современных мирохозяйственных отношениях; Юнити-Дана - М., **2020**. **- 388** с.

12. Повалихина Т. И. История мировой экономики и международных экономических отношений; Современная школа - М., **2020**. - 256 с.

Мавзӯи- 5. Танзими давлатӣ ва байнидавлатии тиҷорати беруна

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ.

Нақшаи корӣ:

1. Мазмун ва моҳияти танзими тиҷорати беруна
2. Усулҳои асосии танзим.
3. Механизми танзими тарифӣ ва хусусиятҳои он.
4. Тиҷорати озод ва протексионизм (ҳимоятгароӣ)

Зарурияти танзими тиҷорати байналмилалӣ. Усулҳои асосии танзим. Усули тарифӣ ва ғайритарифӣ.

Тарифи гумруки ва вазифаҳои он. Механизми танзими тарифӣ ва хусусиятҳои он.

Механизми танзими ғайритарифӣ. Истифодаи чораҳои ғайритарифӣ дар мамлакатҳои ҷаҳон.

Тиҷорати озод ва протексионизм (ҳимоятгароӣ). Сиёсати тиҷоратии мамлакатҳо.

Танзими байнидавлатии тиҷорати байналмилалӣ. Созишномаҳо ва созмонҳои байналмилалӣ дар соҳаи танзими тиҷорат.

Нақши Созмони умумиҷаҳонии тиҷорат (СУТ) дар танзими тиҷорати байналмилалӣ. Механизмҳои СУТ ва хусусиятҳои истифодаи онҳо.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

Нақшаи намунавии семинар

1.Моҳият, вазифаҳо ва намудҳои боҷҳои гумрукиро шарҳ диҳед.

2.Намудҳои маҳдудиятҳои ғайритарифиро дар вобастагӣ бо таснифоти Созмони умумиҷаҳонии тиҷорат шарҳ диҳед.

3. Демпинг ва намудҳои он. Хусусияти ҷараёнҳои антидемпингӣ.

4.Усулҳои асосӣ танзими байналхалқии тиҷорати берунаро номбар намоед.

5. Самтҳои асосӣ ва механизми фаъолияти созмони умумиҷаҳонии тиҷоратро номбар кунед.

6.Танзими тиҷорати байналхалқӣ дар замони муосир.

7. Квота чист?

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Мутолиа ва конспект аз китоби **Мировая экономика в 2 ч**. Часть 1. : учебник для вузов / Р. И. Хасбулатов [и др.] ; под редакцией Р. И. Хасбулатова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 689 с.

Рӯйхати адабиёт

1. Мировая экономика и международные экономические отношения / Под ред. А.С. Булатова и Н.Н. Ливенцева. - М.: Магистр, Инфра-М, 2012.

2. Международные экономические отношения / Под ред. Смитиенко Б.М. - М.: Инфра-М, 2012.

3. Международные экономические отношения: учебно-методический комплекс - Хмелев И. Б., Евразийский открытый институт - 2011 год. 271с.

4. Суэтин М.Э. - Международные экономические отношения. - Москва.: КноРус, 2008.

5. Растопчина Ю.Л. - Мировая экономика и международные экономические отношения: теория и практика. Белгород: НИУ БелГУ, 2011

6. Мантусов В. Б. Международная экономическая интеграция в современных мирохозяйственных отношениях; Юнити-Дана - М., **2020**. - **388** с.

7. Повалихина Т. И. История мировой экономики и международных экономических отношений; Современная школа - М., **2020**. - 256 с.

Мавзӯи 6. Ҳаракати байналахалқии сармоя

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ.

Нақшаи корӣ:

1. Мазмун, мақсад ва зарурияти ҳаракати байналмилалии сармоя
2. Шаклҳои содироти сармоя: соҳибкорӣ қарзӣ, мустақим ва ғайримустақим.
3. Сармоягузории хориҷӣ ва аҳамияти он дар иқтисодиёт.
4. алби сармоя аз тарафи мамлакатҳои ҷаҳон.

Мазмуни ҳаракати байналмилалии сармоя. Мақсад ва зарурияти содироти сармоя. Тиҷорати миёнгоҳӣ. Нархи сармоя дар ҷаҳон.

Назарияҳои неоклассикӣ, неокейнолонӣ ва монитаристии содироти сармоя.

Шаклҳои содироти сармоя: соҳибкорӣ қарзӣ, мустақим ва ғайримустақим. Фарқиятҳои асосии шаклҳои мустақим ва ғайримустақим. Сармоягузории хориҷӣ ва аҳамияти он дар иқтисодиёт.

Ҳаҷми сармоягузории мустақим ва ғайримустақим дар ҷаҳон. Хусусиятҳои мамлакатии сармоягузории ШМА- И.Аврупо- Чопон дар инвеститсия.Ҷалби сармоя аз тарафи мамлакатҳои ҷаҳон.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

Нақшаи намунавии семинар

1. Ҳаракати байналхалқии сармоя: мафҳум ва моҳияти иқтисодӣ.

2. Шаклҳои асосии ҳаракати байналхалқии сармоя.

3. Таъсири ҳаракати байналхалқии сармоя ба хоҷагии ҷаҳонӣ.

4. Сабабҳои асосии содирот ва воридоти сармоя аз мамлакат.

5. Фарқияти сармоягузории мустақими хориҷӣ аз дигар шаклҳои ҳаракати сармоя.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Мутолиа ва конспект аз китоби **Мировая экономика в 2 ч**. Часть 1. : учебник для вузов / Р. И. Хасбулатов [и др.] ; под редакцией Р. И. Хасбулатова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 689 с.

Рӯйхати адабиёт

1. Гладков И.С. Мировая экономика и международные экономические отношения. - М.: БИНОМ, 2009.

2. Международные экономические отношения / Под ред. В.Е. Рыбалкина. - М.: Юнити-Дана, 2012.

3. Международные экономические отношения: учебно-методический комплекс -Хмелев И. Б., Евразийский открытый институт - 2011 год. 271с.

4. Растопчина Ю.Л. - Мировая экономика и международные экономические отношения: теория и практика. Белгород: НИУ БелГУ, 2011

5. Мировая экономика и международные экономические отношения / Под ред. А.С. Булатова и Н.Н. Ливенцева. - М.: Магистр, Инфра-М, 2012.

6. Международные экономические отношения / Под ред. Смитиенко Б.М. - М.: Инфра-М, 2012.

7. Мантусов В. Б. Международная экономическая интеграция в современных мирохозяйственных отношениях; Юнити-Дана - М., **2020**. - **388** с.

8. Повалихина Т. И. История мировой экономики и международных экономических отношений; Современная школа - М., **2020**. - 256 с.

Мавзӯи 7. Иқлими сармоягузорӣ ва нишондиҳандаҳои он.

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ.

Нақшаи корӣ:

1. Иқлими мусоиди сармоягузорӣ ва хусусиятҳои он.
2. Минтақаҳои озоди иқтисодӣ- (МОИ)- ҳамчун шакли ҷалби сармоя.
3. Таҷрибаи МОИ дар ҷаҳони муосир

Мафҳуми иқлими мусоиди сармоягузорӣ. Нишондиҳандаи хатари инвеститсионӣ дар давлатҳо. Нишондиҳандаи режими мусоиди афзалиятнок. Дараҷаи озодии сиёсӣ. Рейтинги давлатҳо аз рӯи иқлими сармоягузорӣ.

Минтақаҳои озоди иқтисодӣ- (МОИ)- ҳамчун шакли ҷалби сармоя. Сохтори дохилии МОИ. Таҷрибаи МОИ дар ҷаҳон. Имтиёзҳои МОИ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

Нақшаи намунавии семинар

1. Иқлими сармоягузорӣ чист?

2. Нишондиҳандаҳои иқлими сармоягузориро номбар намоед.

3. Минтақаҳои озоди иқтисодӣ ба ҷалби сармоягузориҳои хориҷӣ чи гуна таъсир мерасонанд?

4. Кадом намуди имтиёзҳо дар минтақаҳои озоди иқтисодӣ мавҷуданд?

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Мутолиа ва конспект аз китоби **Мировая экономика в 2 ч**. Часть 1. : учебник для вузов / Р. И. Хасбулатов [и др.] ; под редакцией Р. И. Хасбулатова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 689 с.

Рӯйхати ададбиёт

1. 1. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи сармоягузорӣ” Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, 2016, №3. Моддаи 365; Моддаҳои 1;3.
2. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи шарикии давлату бахши хусусӣ”. Шаҳри Душанбе аз 28-уми декабри соли 2012., №907.
3. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи минтақаҳои озоди иқтисодӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон” // Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, 2004, №5. Моддаи 335.

3. Корчагин Ю.А. - Инвестиции и инвестиционный анализ. - Ростов н/Д: Феникс, 2010

4. Ивасенко А.Г. - Инвестиции: источники и методы финансирования. - М: Омега-Л, 2009

5. Под ред. д-ра экон. наук, проф. М.И. Римера: - Экономическая оценка инвестиций. - СПб.: Питер, 2009

6. Староверова Г.С. - Экономическая оценка инвестиций. - Москва.: Кнорус, 2009

7. Под ред. д.э.н., проф. В.В. Ковалева, д.э.н., проф. В.В. Иванова, д.э.н., проф. В.А. Ляпина - Инвестиции. - М.: Проспект, 2005

8. НИУ БелГУ, Экономический фак., Каф.мировой экономики ; сост. И.Д. Сибирева ; рец.: Ю.Л. Растопчина, Л.А. Пилипенко: Международные инвестиции. - Белгород: ИПК НИУ "БелГУ", 2012

9. Внешнеэкономическая деятельность: Анализ торговой и инвестиций в республике Таджикистан. Калектив авторов ./ Под обней рад Л.Х.Саимуродова Душанбе: “Ирфон” 2006. 176стр.

10.Внешнеэкономическая деятельность: республике Таджикистан, 2019. Душанбе с 10-15; 81-82.

13. Вознесенская Н. – Иностранные инвестиции: Россия и мировой опыт. М: Инфра-М, 2001. С. 64.

Мавзӯи 8. Ширкатҳои байналмилалӣ дар хоҷагии ҷаҳонӣ.

<u>А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ.</u>

Нақшаи корӣ:

1. Сабабҳои пайдоиши ширкатҳои байналмилалӣ ва намунаҳои ширкатҳои байналмилалӣ.
2. Мавқеи ШФМ дар робитаҳои ҷаҳонӣ.
3. Вазифаҳои ШФМ дар хоҷагии ҷаҳонӣ: танзимгарӣ

Намудҳои ширкатҳои байналмилалӣ ва хусусиятҳои фарқкунандаи онҳо.Ширкатҳои фаромиллалӣ ва бисёрмиллалӣ. Ҳиссаи онҳо дар шаклҳои муносибатҳои иқтисодии байналмилалӣ: тиҷорати байналмилалӣ ва содироти сармоя. Сабабҳои пайдоиши ширкатҳои байналмилалӣ. Эволютсияи ширкатҳои байналмилалӣ. Намунаҳои ширкатҳои байналмилалӣ.

Хусусиятҳои асосии пешрафти ширкатҳои фаромиллалӣ (ШФМ). Диверсификатсияи истеҳсолот. Самараи миқёс. Хусусиятҳои идоракунӣ. Сиёсати иқтисодӣ ва тиҷоратӣ. Шаклҳои ғайрисаҳомии содироти сармоя: иҷозатномавӣ, франгайзинг, хадамоти идоракунӣ ва маркетингӣ, ёрии техникӣ.

Мавқеи ШФМ дар робитаҳои ҷаҳонӣ. Истеҳсолоти дохилиширкатӣ. Фурӯши дохилиширкатӣ ва бартариҳои он. Истифодаи нархҳои трансфертӣ. Сохтори соҳавии истеҳсолоти ШФМ. Вазифаҳои ШФМ дар хоҷагии ҷаҳонӣ: танзимгарӣ, истеҳсолот ва пешбарандаи интегратсия. Таъсири ШФМ ба иқтисодиёти мамлакатҳо. Кодекси рафтори ШФМ.

Иштироки сармояи ШФМ дар иқтисодиёти ҶТ. гурӯҳҳои молиявию саноатӣ (ФПГ) ва дурнамои онҳо.

<u>Б. Машғулияти аудитории амалӣ.</u>
Нақшаи намунавии семинар

1.Ба кадом соҳаҳо бештар фаъолияти ширкатҳои фаромилалӣ равона карда шудааст.

2. Кадом намудҳои стратегияро ширкатҳои фаромилалӣ истифода мебаранд?

3.Хусусияти ширкатҳои фаромилалиро қайд намоед.

4.Фарқияти ширкатҳои фаромилалӣ аз ширкатҳои миллӣ.

5. Нақши ширкатҳои фаромилалӣ дар глобализатсияи хоҷагии ҷаҳонӣ.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Мутолиа ва конспект аз китоби **Мировая экономика в 2 ч**. Часть 1. : учебник для вузов / Р. И. Хасбулатов [и др.] ; под редакцией Р. И. Хасбулатова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 689 с.

Рӯйхати адабиёт

1. Международные экономические отношения / Под ред. Смитиенко Б.М. - М.: Инфра-М, 2012.

2.Международные экономические отношения: учебно-методический комплекс -Хмелев И. Б., Евразийский открытый институт - 2011 год. 271с.

3. Суэтин М.Э. - Международные экономические отношения. - Москва.: КноРус, 2008.

4.Мировая экономика и международные экономические отношения / Под ред. А.С. Булатова и Н.Н. Ливенцева. - М.: Магистр, Инфра-М, 2012.

5. Гоголева Т.Н.: Международная экономика. - М.: КноРус, 2008

6. Мантусов В. Б. Международная экономическая интеграция в современных мирохозяйственных отношениях; Юнити-Дана - М., **2020**. - **388** с.
7. Повалихина Т. И. История мировой экономики и международных экономических отношений; Современная школа - М., **2020**. - 256 с.

Мавзӯи 9. Ҳиҷрати байналмилалии қувваи корӣ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ.

Нақшаи корӣ:

1. Сабабҳои асосии иқтисодӣ ва ғайрииқтисодии ҳиҷрати қувваи корӣ
2. Марказҳои ҷалби қувваи корӣ
3. Хусусияти ҳиҷрати қувваи корӣ дар ҶТ. Сиёсати ҳиҷрати меҳнатӣ дар ҶТ.

Сабабҳои асосии иқтисодӣ ва ғайрииқтисодии ҳиҷрати қувваи корӣ. Гурӯҳбандии ҳиҷрати қувваи корӣ дар ҷаҳон. Танзими ҳаракати қувваи корӣ аз тарафи Созмони байналмилалии меҳнат (МОТ)

Марказҳои ҷалби қувваи корӣ. Хусусияти ҳиҷрат дар ШМА. Аврупо, Шарқи наздик, Осиёи Ҷанубу-Шарқӣ, Автралия ва Руссия.

Бартариҳо ва норасоиҳои ҳиҷрати қувваи корӣ барои давлатҳои содиркунанда ва воридкунандаи меҳнат.

Хусусияти ҳиҷрати қувваи корӣ дар ҶТ. Сиёсати ҳиҷрати меҳнатӣ дар ҶТ.

<u>Б. Машғулияти аудитории амалӣ.</u>

Нақшаи намунавии семинар

1.Сабабҳои асосии муҳоҷирати байналхалқии қувваи кориро номбар намоед.

2. Оқибатҳои мусбат ва манфӣ барои давлатҳои қабулкунанда ва содиркунандаи қувваи корӣ.

3.Усулҳои асосии танзими муҳоҷирати байналхалқии қувваи кориро дар сатҳи миллӣ қайд намоед.

4. Намудҳои ҳиҷрати байналхалқии қувваи корӣ.

5. Давлатҳои калонтарини содиркунанда ва воридкунандаи қувваи корӣ дар ҷаҳон.

6. Тамоюлҳои инкишофи бозори ҷаҳонии қувваи корӣ. Марказҳои ҷалби қувваи корӣ дар ҷаҳон.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Мутолиа ва конспект аз китоби **Мировая экономика в 2 ч**. Часть 1. : учебник для вузов / Р. И. Хасбулатов [и др.] ; под редакцией Р. И. Хасбулатова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 689 с.

Рӯйхати адабиёт

1. Международные экономические отношения / Под ред. Смитиенко Б.М. - М.: Инфра-М, 2012.

2. Мировая экономика и международные экономические отношения / Под ред. А.С. Булатова и Н.Н. Ливенцева. - М.: Магистр, Инфра-М, 2012.

3. Растопчина Ю.Л. - Мировая экономика и международные экономические отношения: теория и практика. Белгород: НИУ БелГУ, 2011

4.Международные экономические отношения: учебно-методический комплекс -Хмелев И. Б., Евразийский открытый институт - 2011 год. 271с.

5. Рязапцев С.В., Ткачепко М.Ф. Мировой рынок труда и международная миграция. - М.: Экономика, 2010.

6. Миграция рабочей силы как форма международных экономических отношений – Ильянов С. В., Лаборатория книги-2012

7. Баранова, Е.П. Инфляция и международные экономические отношения капиталистических стран; Финансы и статистика - М., **2020**. – 112

8. Мантусов В. Б. Международная экономическая интеграция в современных мирохозяйственных отношениях; Юнити-Дана - М., **2020**. - **388** с.

9.Повалихина Т. И. История мировой экономики и международных экономических отношений; Современная школа - М., **2020**. - 256 с.

Мавзӯи 10. Низоми байналмилалии асъор

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ.

Нақшаи корӣ:

1. Моҳияти низоми байналмилалии асъор (НБА)
2. Марҳалаҳои ташаккули НБА.
3. Хусусиятҳо ва сабабҳои ташкили низоми асъори Аврупо
4. Проблемаҳои муосири муносибатҳои асъорӣ дар ҷаҳон.

Моҳияти низоми байналмилалии асъор (НБА), аз рӯи функсионалӣ ва институтсионалӣ. Элементҳои НБА. Асъори озодмубодилашаванда ва маҳдуд.

Марҳалаҳои ташаккули НБА. Низоми стандарти тиллоӣ. Низоми тиллоӣ-девизӣ. Низоми Бреттон-Вудс. Низоми Ямайка: стандарти СДР. Принсипҳои истифодаи СДР ва муайян намудани қурби он.

Низоми асъори Аврупо. Хусусиятҳо ва сабабҳои ташкили низоми асъори Аврупо. Экко-Евро.

Проблемаҳои муосири муносибатҳои асъорӣ дар ҷаҳон. Проблемаи СДР, стандарти бисёрасъорӣ, қурби асъор. Мавқеи ХБА дар танзими НБА. Принсипҳои фаъолияти ХБА.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

Нақшаи намунавии семинар

1.Усулҳои танзими асъориро номбар намоед.

2.Мафҳуми низоми ҷаҳонии асъор ва марҳалаҳои ташаккули он.

3.Низоми асъории Аврупо.

4.Созмонҳои асосии танзимкунандаи низоми ҷаҳонии асъор.

5.Мушкилиҳои низоми ҷаҳонии асъор ва дурнамои ҳалли онҳо.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Мутолиа ва конспект аз китоби **Мировая экономика в 2 ч**. Часть 1. : учебник для вузов / Р. И. Хасбулатов [и др.] ; под редакцией Р. И. Хасбулатова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 689 с.

Рӯйхати адабиёт

1. Международные экономические отношения / Под ред. Смитиенко Б.М. - М.: Инфра-М, 2012.

2.Международные экономические отношения: учебно-методический комплекс -Хмелев И. Б., Евразийский открытый институт - 2011 год. 271с.

3.Пономарева А., Кпивепцева Л., Томилов П. - Мировая экономика и международные экономические отношения. - М.: Юнити-Дана, 2010.

4. Суэтин М.Э. - Международные экономические отношения. - Москва.: КноРус, 2008.

5. Гладков И.С. Мировая экономика и международные экономические отношения. - М.: БИНОМ, 2009.

6.Международные валютно-кредитные отношения - Воронин В. Г., Штеле Е. А., Директ-Медиа,2015 год. 229с.

7.Международные валютно-кредитные и финансовые организации- Суббота И. П. Лаборатория книги, 2011 год. 124с.

8.Международные валютно-финансовые отношения: учебное пособие -Щебарова Н. Н., Флинта-2011 год. 220с.

9. Баранова, Е.П. Инфляция и международные экономические отношения капиталистических стран; Финансы и статистика - М., **2020**. – 112

Мавзӯи 11. Моҳият ва намудҳои қурби асъор

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ.

Нақшаи корӣ:

1. Моҳият, намудҳо ва гурӯҳбандии қурби асъор.
2. Низоми муайяннамоии қурби асъор.
3. Механизм ва фишангҳои сиёсати асъорӣ. Қурби асъор ва сиёсати асъорӣ дар ҶТ.

Моҳияти қурби асъор. Намудҳои қурби асъор ва гурӯҳбандии онҳо. Қурби номиналӣ ва ҳақиқӣ.тарзи ҳисоби қурби асъор. Котировкаи асъор. Арзаи асъор ва тақозо ба он. Омилҳои ба қурби асъор таъсиррасонанда.

Паритети қурби асъор. Назарияи Г.Кассел. Қобилияти харидории асъор вобаста ба нарх ва ставкаи фоиз.

Низоми муайяннамоии қурби асъор. Низоми шинокунанда ва собити қурби асъор: хусусиятҳои онҳо.

Сиёсати асъорӣ. Механизм ва фишангҳои сиёсати асъорӣ. Қурби асъор ва сиёсати асъорӣ дар ҶТ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

Нақшаи намунавии семинар

1. Намудҳои асосии қурби асъор
2. Омилҳои қурби асъорро муайянкунанда
3. Паритети қурби асъор. Назарияи Г.Кассел
4. Низоми шинокунанда ва собити қурби асъор: хусусиятҳои онҳо.
5. Қурби асъор ва сиёсати асъорӣ дар ҶТ.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Мутолиа ва конспект аз китоби **Мировая экономика в 2 ч**. Часть 1. : учебник для вузов / Р. И. Хасбулатов [и др.] ; под редакцией Р. И. Хасбулатова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 689 с.

Рӯйхаати адабиёт

1. Международные экономические отношения / Под ред. Смитиенко Б.М. - М.: Инфра-М, 2012.

2.Международные экономические отношения: учебно-методический комплекс -Хмелев И. Б., Евразийский открытый институт - 2011 год. 271с.

3.Пономарева А., Кпивепцева Л., Томилов П. - Мировая экономика и международные экономические отношения. - М.: Юнити-Дана, 2010.

4.Суэтин М.Э. - Международные экономические отношения. - Москва.: КноРус, 2008.

5.Гладков И.С. Мировая экономика и международные экономические отношения. - М.: БИНОМ, 2009.

6.Международные валютно-кредитные отношения - Воронин В. Г., Штеле Е. А., Директ-Медиа,2015 год. 229с.

7.Международные валютно-кредитные и финансовые организации- Суббота И. П. Лаборатория книги, 2011 год. 124с.

8.Международные валютно-финансовые отношения: учебное пособие -Щебарова Н. Н., Флинта-2011 год. 220с.

9. Баранова, Е.П. Инфляция и международные экономические отношения капиталистических стран; Финансы и статистика - М., **2020**. – 112

Мавзӯи 12. Бозорҳои байналмилалии асъор ва молиявию қарзӣ.

<u>А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ.</u>

Нақшаи корӣ:

1. Марказҳои ҷаҳонии бозори асъор, хусусиятҳои марказҳои молиявии ҷаҳонӣ.

2. Бонкҳои марказӣ, бонкҳои тиҷоратӣ, ширкатҳо, институтҳои молиявӣ, иштирокчиёни инфиродӣ.
3. Тоҷикистон дар бозори ҷаҳонии асъор ва қарз

Бозори байналмилалии асъор: моҳият ва хусусиятҳои он. Марказҳои ҷаҳонии бозори асъор, хусусиятҳои марказҳои молиявии ҷаҳонӣ.

Иштирокчиёни асосии бозори ҷаҳонии асъор. Бонкҳои марказӣ, бонкҳои тиҷоратӣ, ширкатҳо, институтҳои молиявӣ, иштирокчиёни инфиродӣ.

Намудҳои асосии бозори ҷаҳонии асъор ва қарз. Евробозор. Мавқеи онҳо дар бозори ҷаҳонии асъор.

Тоҷикистон дар бозори ҷаҳонии асъор ва қарз

Б. Машғулияти аудиторӣи амалӣ.

Нақшаи намунавии семинар

1. Бозори байналмилалии асъор: моҳият ва хусусиятҳои он.
2. Иштирокчиёни асосии бозори ҷаҳонии асъор.
3. Намудҳои асосии бозори ҷаҳонии асъор ва қарз
4. Тоҷикистон дар бозори ҷаҳонии асъор ва қарз

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Мутолиа ва конспект аз китоби **Мировая экономика в 2 ч**. Часть 1. : учебник для вузов / Р. И. Хасбулатов [и др.] ; под редакцией Р. И. Хасбулатова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 689 с.

Рӯйхати адабиёт

1. Международные валютно-кредитные отношения - Воронин В. Г., Штеле Е. А., Директ-Медиа,2015 год. 229с.

2. Международные валютно-кредитные и финансовые организации- Суббота И. П. Лаборатория книги, 2011 год. 124с.

3.Международные валютно-финансовые отношения: учебное пособие -Щебарова Н. Н., Флинта-2011 год. 220с.

4.Международные валютно-кредитные и финансовые организации- Суббота И. П. Лаборатория книги, 2011 год. 124с.

5. Международные валютно-кредитные отношения - Воронин В. Г., Штеле Е. А., Директ-Медиа,2015 год. 229с.

6. Мировая экономика в 2 ч. Часть 1. : учебник для вузов / Р. И. Хасбулатов [и др.] ; под редакцией Р. И. Хасбулатова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 689 с.

7. Баранова, Е.П. Инфляция и международные экономические отношения капиталистических стран; Финансы и статистика - М., **2020**. – 112

Мавзӯи 13. Ҳаракати байналмилалии технология

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ.

Нақшаи корӣ:

1. Объектҳои асосии тиҷорати технологӣ.
2. Созишномаи иҷозатномавӣ (литсензионӣ) ва сохтори он.
3. Шаклҳои пардохти созишнома: роялти ва хусусиятҳои он
4. Танзими байналмилалии моликияти зеҳнӣ (интелектуалӣ). SRIPS.

Технология, илм, таҷриба ҳамчун мол. Объектҳои асосии тиҷорати технологӣ. Патентҳо ва иҷозатномаҳо. «Ноу-хау».

Созишномаи иҷозатномавӣ (литсензионӣ) ва сохтори он. Намудҳои асосии созишномаи иҷозатномавӣ: ғайримаҳдуд, маҳдуд ва пурра. Шаклҳои пардохти созишнома: роялти ва хусусиятҳои он. Пардохти яклухт ва омехта. Интихоби шакли пардохти литсензия вобаста ба намуди созишнома ва хусусиятҳои литсензиар. (фурушанда) ва литсензиат (харидор).

Танзими байналмилалии моликияти зеҳнӣ (интелектуалӣ). SRIPS.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

Нақшаи намунавии семинар

1. Фарқият байни мубодилаи технология аз мубодилаи маҳсулот дар чист?
2. «Бозгашта додани технология» чӣ маъно дорад ва оқибатҳои ин раванд чӣ гуна мешавад?.

3. Иртибот миёни ҳимояи ҳуқуқҳои моликияти зеҳнӣ бо мубодилаи байналхалқии технология чӣ гуна аст?

4. Шаклҳои таҳвили байналхалқии технология.

5. Нархгузорӣ ба объектҳои моликияти зеҳнӣ.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Мутолиа ва конспект аз китоби **Мировая экономика в 2 ч**. Часть 1. : учебник для вузов / Р. И. Хасбулатов [и др.] ; под редакцией Р. И. Хасбулатова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 689 с.

Рӯйхати адабиёт

1. Саидмурадов Л.Х. Экономическая теория открытого хозяйства и проблемы современного Таджикистана. Душанбе. 2005.
2. Саидмуродов Л.Х. Международная экономика: теория, история, политика. Учебник - Душанбе: Ирфон, 2002.
3. Саидмуродов Л.Х. Превентивная экономическая политика в формировании экономической доктрины Сообщества// Международный научно-аналитический журнал. Евразийская Интеграция: экономика, право, политика. Санкт-Петербург, №8. 2010

Мавзӯи 14. Интегратсияи иқтисодии байналмилалӣ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ.

Нақшаи корӣ:

1. Моҳият ва омилҳои асосии интегратсияи байналхалқии иқтисодӣ
2. Шаклҳои асосии интегратсияи минтақавии иқтисодӣ.
3. Заминаҳои объективӣ, хусусиятҳои асосӣ ва зарурияти интегратсияи Амрикои Шимолӣ.
4. Заминаҳои рушди интегратсияи иқтисодии байналхалқӣ дар ҷаҳони муосир

Моҳият ва омилҳои асосии интегратсияи байналмилалии иқтисодӣ. Сабабҳои интегратсия. Марҳилаҳои асосии интегратсионӣ. Шаклҳои асосии интегратсияи минтақавии иқтисодӣ. Иштироки мамлакат дар гурӯҳҳои минтақавии интегратсионӣ. Созишномаҳои якчандтарафаи профоронсиалӣ. Заминаҳои объективӣ, хусусиятҳои асосӣ ва зарурияти интегратсияи Амрикои Шимолӣ. Таҷрибаи интегратсия дар Аврупои Ғарбӣ. Таҷрибаи интегратсия дар Аврупои Шарқӣ. Ташкили минтақаи озоди тиҷорат. Ташкили иттиҳоди гумрукӣ. Бозори умумӣ. Иттиҳоди иқтисодӣ ва асъорӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

Нақшаи намунавии семинар

1. Моҳияти интегратсияи иқтисодии байналхалқиро шарҳ диҳед?
2. Шаклҳои асосии интегратсияи минтақавии иқтисодиро номбар кунед?
3. Заминаҳои рушди интегратсияи иқтисодии байналхалқӣ дар ҷаҳони муосир
4. Иштироки мамлакат дар гурӯҳҳои минтақавии интегратсионӣ ба иқтисодиёти он чӣ гуна таъсир мерасонад?

5. Минтақа евро чӣ тавр ташкил карда мешавад ва барои чӣ лозим аст?

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Мутолиа ва конспект аз китоби **Мировая экономика в 2 ч**. Часть 1. : учебник для вузов / Р. И. Хасбулатов [и др.] ; под редакцией Р. И. Хасбулатова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 689 с.

Рӯйхати адабиёт

1. Международная экономическая интеграция в современных мирохозяйственных отношениях: учебное пособие - Мантусов В.Б.Юнити-Дана-2012 год. 63с.
2. Троицкий В.А.: Формы экономической интеграции государств-участников Содружества независимых государств. - СПб.: СПбГУ, 2008
3. Эффективное развитие региональной экономики в условиях глобализации. - Белгород: БелГУ, 2008 под науч. ред. К.В. Павлова, С.Н. Растворцевой; БелГУ:
4. Проблемы и перспективы экономической интеграции регионов и государств. - Белгород: БелГУ, 2006
5. Международная экономическая интеграция в современных мирохозяйственных отношениях: учебное пособие - Мантусов В.Б.Юнити-Дана-2012 год. 63с.
6. Саидмурадов Л.Х. Экономическая теория открытого хозяйства и проблемы современного Таджикистана. Душанбе. 2005.
7. Саидмуродов Л.Х. Международная экономика: теория, история, политика. Учебник - Душанбе: Ирфон, 2002.
8. Баранова, Е.П. Инфляция и международные экономические отношения капиталистических стран; Финансы и статистика - М., **2020**. – 112

Мавзӯи 15. Намунаҳои асосӣ ва хусусиятҳои гурӯҳҳои интегратсионӣ дар ҷаҳон

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ.

Нақшаи корӣ:

1. Заминаҳои асосии интегратсияи Аврупои Ғарбӣ.
2. Интегратсияи иқтисодӣ дар минтақаи Америка.
3. Интегратсияи иқтисодӣ дар Осиёи Ҷанубӣ - Шарқӣ.
4. Хусусиятҳои асосии интегратсияи ИДМ ва СҲШ

Хусусиятҳои интегратсияи Аврупои Ғарбӣ. Институтҳои танзими интегратсияи Аврупои Ғарбӣ. Буҷаи умумӣ. Асъори умумии Евро. Дурнамои интегратсияи Иттифоқи Аврупо.

Интегратсияи иқтисодӣ дар минтақаи Америка. НАФТА. Меркосур. Дигар гурӯҳҳои интегратсионӣ дар Африка.

Интегратсияи иқтисодӣ дар Осиёи Ҷанубӣ - Шарқӣ.

Интегратсияи иқтисодӣ дар Осиёи Ҷанубӣ - Шарқӣ.

Мисолҳои намоёни интегратсионӣ дар ҷаҳон.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

Нақшаи намунавии семинар

1. Институтҳои танзими интегратсияи Аврупои Ғарбӣ.
2. Гурӯҳҳои интегратсионӣ дар Африка.
3. Интегратсияи иқтисодӣ дар Осиёи Ҷанубӣ - Шарқӣ.
4. Интегратсияи иқтисодӣ дар Осиёи Ҷанубӣ - Шарқӣ.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Мутолиа ва конспект аз китоби **Мировая экономика в 2 ч**. Часть 1. : учебник для вузов / Р. И. Хасбулатов [и др.] ; под редакцией Р. И. Хасбулатова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 689 с.

Руйхати адабиёт

1. Международная экономическая интеграция в современных мирохозяйственных отношениях: учебное пособие - Мантусов В.Б.Юнити-Дана-2012 год. 63с.

2. Миграция рабочей силы как форма международных экономических отношений – Ильянов С. В., Лаборатория книги-2012 год.

3.Международные валютно-финансовые отношения: учебное пособие -Щебарова Н. Н., Флинта-2011 год. 220с.

4.Гоголева Т.Н.: Международная экономика. - Ма.: КноРус, 2008

5.Международные валютно-кредитные отношения - Воронин В. Г., Штеле Е. А., Директ-Медиа,2015 год. 229с.

6. Международные валютно-кредитные и финансовые организации- Суббота И. П. Лаборатория книги, 2011 год. 124с.

7.Международные экономические отношения / Под ред. В.Е. Рыбалкина. - М.: Юнити-Дана, 2012.

8. Международные экономические отношения / Под ред. Смитиенко Б.М. - М.: Инфра-М, 2012.

9. Корчагин Ю.А. - Инвестиции и инвестиционный анализ. - Ростов н/Д: Феникс, 2010

10. Баранова, Е.П. Инфляция и международные экономические отношения капиталистических стран; Финансы и статистика - М., **2020**. – 112

1.Адабиёти хатмӣ

11. Международные экономические отношения / Под ред. Смитиенко Б.М. - М.: Инфра-М, 2012.

12. Международные экономические отношения / Под ред. В.Е. Рыбалкина. - М.: Юнити-Дана, 2012.

13. Международные экономические отношения: учебно-методический комплекс -Хмелев И. Б., Евразийский открытый институт - 2011 год. 271с.

9. Растопчина Ю.Л.: Мировая экономика и международные экономические отношения: теория и практика. Белгород: НИУ БелГУ, 2011
10. Гладков И.С. Мировая экономика и международные экономические отношения. - М.: БИНОМ, 2009.
11. Мировая экономика и международные экономические отношения / Под ред. А.С. Булатова и Н.Н. Ливенцева. - М.: Магистр, Инфра-М, 2012.
12. Пономарева А., Кпивепцева Л., Томилов П. Мировая экономика и международные экономические отношения. - М.: Юнити-Дана, 2010.
13. Суэтин М.Э. Международные экономические отношения. - Москва.: КноРус, 2008.
14. Под ред. В.Е. Рыбалкина; УМЦ "Профессиональный учебник": Международные экономические отношения. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2005
15. Авдокушин Е.Ф. Глобализация и международная экономическая интеграция; Магистр - М., **2020**. **- 281** с.
16. Аникин, А.В. Золото. Международный экономический аспект: моногр. ; Международные отношения; Издание 2-е, перераб. и доп. - М., **2019**.
17. Баранова, Е.П. Инфляция и международные экономические отношения капиталистических стран; Финансы и статистика - М., **2020**. – 112
18. Костюнина Г. М. Азиатско-Тихоокеанская экономическая интеграция; Российская политическая энциклопедия, Московский государственный институт международных отношений (Университет) МИД РФ - М., **2018**. - 208 с.
19. Мантусов В. Б. Международная экономическая интеграция в современных мирохозяйственных отношениях; Юнити-Дана - М., **2020**. **- 388** с.
20. Повалихина Т. И. История мировой экономики и международных экономических отношений; Современная школа - М., **2020**. - 256 с.
21. Симионов Ю. Ф., Лыкова О. А. Международная экономика и международные экономические отношения; Феникс - М., **2019**. - 192 с.
22. Шкваря Л. В. Международная экономическая интеграция в мировом хозяйстве (+ CD-ROM); ИНФРА-М - М., **2020**. - 320 с.
23. Шкваря Л.В. Международная экономическая интеграция в мировом хозяйстве. Учебное пособие. Гриф УМО вузов России; ИНФРА-М - М., 2018. **- 586** с.
24. Яковлева Мария Александровна Банковская система Чехии в контексте международной экономической интеграции; Экономика - М., **2020**. **- 768** с.

II Адабиёти иловагӣ

25. Бабурин С.Н., Муетян М.А., Урсул А.Д. Глобализация в перспективе устойчивого развития. - М.: Магистр, Инфра-М, 2011.
26. Мировая экономика / Под ред. И.П. Николаевой. - М.: Юнити-Дана, 2012.
27. Рязапцев С.В., Ткачепко М.Ф. Мировой рынок труда и международная миграция. - М.: Экономика, 2010.

28. Международная экономическая интеграция в современных мирохозяйственных отношениях: учебное пособие - Мантусов В.Б.Юнити-Дана-2012 год. 63с.

29. Миграция рабочей силы как форма международных экономических отношений – Ильянов С. В., Лаборатория книги-2012 год.

6.Международные валютно-финансовые отношения: учебное пособие -Щебарова Н. Н., Флинта-2011 год. 220с.

8.Международные валютно-кредитные отношения - Воронин В. Г., Штеле Е. А., Директ-Медиа,2015 год. 229с.

9. Международные валютно-кредитные и финансовые организации- Суббота И. П. Лаборатория книги, 2011 год. 124с.

1.Международные экономические отношения / Под ред. В.Е. Рыбалкина. - М.: Юнити-Дана, 2012.

2. Международные экономические отношения / Под ред. Смитиенко Б.М. - М.: Инфра-М, 2012.

3. Корчагин Ю.А. - Инвестиции и инвестиционный анализ. - Ростов н/Д: Феникс, 2010

4. Ивасенко А.Г. - Инвестиции: источники и методы финансирования. - М: Омега-Л, 2009

5. Под ред. д-ра экон. наук, проф. М.И. Римера: - Экономическая оценка инвестиций. - СПб.: Питер, 2009

6. Староверова Г.С. - Экономическая оценка инвестиций. - Москва.: Кнорус, 2009

7. Под ред. д.э.н., проф. В.В. Ковалева, д.э.н., проф. В.В. Иванова, д.э.н., проф. В.А. Ляпина - Инвестиции. - М.: Проспект, 2005

8. НИУ БелГУ, Экономический фак., Каф.мировой экономики ; сост. И.Д. Сибирева ; рец.: Ю.Л. Растопчина, Л.А. Пилипенко: Международные инвестиции. - Белгород: ИПК НИУ "БелГУ", 2012

ДОНИШГОҲИ МИЛЛИИ ТОҶИКИСТОН
ФАКУЛТЕТИ МОЛИЯВИЮ ИҚТИСОДӢ
КАФЕДРАИ «ИҚТИСОДИЁТИ ҶАҲОНӢ»

БАРНОМАИ ТАЪЛИМӢ АЗ ФАННИ
ШИРКАТҲОИ БАЙНАЛХАЛҚӢ ДАР ШАРОИТИ ГЛОБАЛИЗАТСИЯ

***Барои донишҷӯёни курси 3-юми ихтисоси 25010300 «Иқтисодиёти ҷаҳонӣ»* (зинаи бакалаври**

муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ)

ДУШАНБЕ – ДМТ- 2022

МУҚАДДИМА

Дар даҳсолаҳои охир диққати бисёр муҳуққиқонро проблемаи ширкатҳои фаромиллалӣ ҳамчун субъекти муҳими глобализатсия ба худ ҷалб намуддаст, ки заминаҳо, самтҳо, миқёс ва динамикаи ин ҷараёнро муайян менамоянд.

Дар фаъолияти ширкатҳои байналхалқӣ дар солҳои охир бисёр тағйиротҳои куллӣ ба назар мерасанд. Ин тағйиротҳо пеш аз ҳама бо коркарди захираҳои ашёгии собиқ мустамликаҳо алоқамандӣ доранд. Баъд аз он трестҳо пайди гардиданд, ки ба истеҳсоли маҳсулоти ҳарбӣ- техникӣ равона гардиданд. Дар солҳои 60-ум ширкатҳои байналхалқӣ комёбиҳои инқилоби илмӣ-техникиро ба таври фаъол истифода намуданд ва дар даҳсолаҳои охир унсурҳои миллӣ ва хориҷиро ба ҳам муттаҳид намуда, механизми ҷараёни азнавистеҳсолиро барои давлатҳои мувофиқ гузаронданд. Аз аввали солҳои 80-ум ширкатҳои глобалии намуди муосир пайдо гардиданд.

Онҳоро аз руи бозороҳои глобалӣ, амали гардондани рақобат ва кооператсия дар миқёси ҷаҳонӣ, таъсирррасонии иқтисодӣ ва сиёсии онҳо ба давлат, давлати ҷойгиркунанда ва ғайра фарқ кардан мумкин аст. Ширкатҳои глобалӣ зергуруҳҳои худро ба шабакаҳои ягонаи идоракунӣ муттаҳид намуда, фаъолияти унсурҳои онҳоро дар асоси технологияи нави иттилоотӣ идора намуда, бо гуруҳои интегратсионӣ ва алянсҳои стратегӣ бо дигар шабакаҳо ҳамкорӣ менамоянд.

Онҳо нисфи зиёди истеҳсолоти ҷаҳонии саноатӣ, тақрибан 70-%-и тиҷорати берунӣ, қариб 4/5 патентҳо ва литсензияҳоро барои техникаи тайёр, технология ва ноу-хау-ро назорат менамоянд. Ядрои ин низомро қариб 500 ширкат ташкил мекунанд, ки дорои ҳокимияти калони иқтисодӣ мебошанд.

Дар шароити муосир ширкатҳои байналхалқӣ- ҳамчун қувваи ҳаракатдиҳандаи иқтисодиёти глобалӣ баромад мекунанд, ки ҳаматарафа ба ҳаёти муосири ҷамъият таъсир мерасонанд: ба иқтисодиёт, сиёсат, равандҳои иҷтимоӣ, илм, техника ва инчунин ба маданият низ.

Мақсади фанни мазкур омӯзиши нақш, шаклҳо ва инструментҳои фаъолияти ширкатҳои байналхалқӣ ҳамчун субъектҳои асосии глобализатсия мебошад.

Объекти махсуси омӯзиш ин стратегияи инкишоф ва муҳорибаи рақобатии ширкатҳои байналхалқӣ, таъсири онҳо ба ҷабҳаҳои иҷтимоӣ, илмӣ- техникӣ, экологӣ ва дигар равандҳои хоҷагии ҷаҳонӣ мебошад.

Самти муҳими омӯзиш дар доираи фанни мазкур таҳлили таъсирррасонии ширкатҳои байналхалқӣ ба ҷараёнҳои глобализатсионии хоҷагии ҷаҳонӣ, зиддиятҳо ва ноустувории иқтисодиёти ҷаҳонӣ баромад мекунанд.

Фанни мазкур ба предметҳои умумихтисосӣ дохил мешавад, ки дар асоси он мутахассисонро дар соҳаи иқтисодиёти ҷаҳонӣ ва муносибатҳои иқтисодии байналхалқӣ омода карда мешаванд.

Фанни мазкур асосан барои донишҷӯёни курси 3-уми ихтисоси иқтисодиёти ҷаҳонӣ омузонда мешавад. Курси мазкур ҳатмӣ буда, дар сместри 6-ум омухта мешавад. Давомнокии омӯзиши фанни мазкур 72 соат буда, аз он ҷумла 48 соати он дарсҳои лексионӣ мебошад. Кори хатти дар ин фан реферат мебошад. Шакли назорат – имтиҳон мебошад.

Нақшаи тақвимӣ-мавзӯии таълими фанни Ширкатҳои байналхалқӣ дар шароити глобализатсия

Миқдори умумии кредитҳо: 4 (аз онҳо: 2 кредит барои машғулиятҳои аудитории лексионӣ-назариявӣ; 1 кредит барои машғулиятҳои аудитории амалӣ ва 1 кредит барои корҳои мустақилонаи донишҷӯён)

	Номгӯимавзӯъҳо	Миқдори соатҳо		
		Машғу-лиятҳои аудитории лексионӣ-назариявӣ	Машғулиятҳои аудитории - амалӣ	Корҳои мустақилонаи донишҷӯён
1.	**Мавзӯи 1.** Мавқеъ ва нақши ширкатҳои байналхалқӣ дар глобализатсияи хоҷагии ҷаҳонӣ.	3		
	Зиддиятҳои глобализатсия.		2	
	Имкониятҳо ва таҳдидҳои глобализатсия.			2
2.	**Мавзӯи 2.** Фаъолияти инвеститсионии ШФМ: самт, миқёс ва оқибатҳои геосиёсӣ.	3		
	Табиат ва тамоюлҳои инкишофи рақобати глобалӣ.		2	
	Фишангҳои идоракунии тағйиротҳо дар шароити ноустувори муҳити атроф ва буҳронҳои иқтисодӣ. (интихоби ширкат ихтиёрӣ).			2
3.	**Мавзӯи 3.** Инкишофи ташкилии ширкатҳои байналхалқӣ.	3		
	Таъсири ноустувории муҳити атроф ва буҳронҳои иқтисодӣ ба фаъолияти ШФМ бузургиҷаҳонӣ (динамика ва ҳаҷми инвеститсия, ҳаҷми истеҳсолот, тиҷорати берунӣ).		2	
	Таъсири ноустувории муҳити атроф ва буҳронҳои иқтисодӣ ба фаъолияти ШФМ бузурги ҷаҳонӣ дар соҳаи хадамоти молиявӣ.			2
4.	**Мавзӯи 4.** Ташкили ШФМ ҳамчун натиҷаи ҷараёни байналмилалигардонии фирмаҳо.	3		
	Ғасби бозории локалӣҳамчун марҳилаи авали ташкили ШФМ.		2	
	Шарт ва моҳияти фазаи трансмиллии фирмаҳои байналмиллали гардондашуда.			2
5.	**Мавзӯи 5.** Хусусиятҳои идоракунии фаъолияти ШФМ	3		
	Стратегияи диверсификатсияи бисёрмиллалӣ		2	

	Шаклҳои функсионалии иттиҳодияҳои трансмиллӣ			2
6.	**Мавзӯи 6.** Омехташавӣ ва фурубарии ширкатҳо	5		
	Бартариятҳо ва норасоиҳои муттаҳидшавии ширкатҳо		3	
	Самаранокии фурубарӣ ва омехташавии ширкатҳо			3
7.	**Мавзӯи 7.** Иттиҳодияҳои (алянсҳои) стратегӣ	5		
	Сабабҳои асосии барҳамхурии иттиҳодияҳо		2	
	Критерияҳои интихоби шарикӣ дар алянсҳо			2
8	**Мавзӯи 8.** Дурнамои инкишофи ШФМ	5		
	Ширкатҳои амудӣ ва уфуқӣ		2	
	Бартарият ва норасоиҳои ширкатҳои шабакавӣ			2
9	**Мавзӯи 9.**Маданияти корпоративӣ дар ШФМ	4		
	Вазифаҳои маданияти корпоративӣ		2	
	Коллективизми устувор ва кушод			2
10	**Мавзи 10.** Гурӯҳҳои молиявию-саноатӣ ҳамчун шакли ШФМ.	4		
	Зарурияти ташкили гурӯҳҳои молиявию-саноатӣ		2	
	ШФМ ва гурӯҳҳои молиявию-саноатӣ дар шароити муосир.			2
11	**Мавзӯи 11.** Сармояи ШФМ дар иқтисодиёти ҶТ	3		
	Роҳҳои ҷалби саромяи ШФМ ба иқтисодиёти ҶТ	3		
12.	**Мавзӯи 12.** Баҳамалоқамандии ШФМ бо иқтисодиёти миллӣ	4		

	Самтҳои асосии таъсиррасонӣ ба иқтисодиёти давлатҳои содиркунандаи сармоя.		3	
	Имконияти таъсири инвеститсияи мустақими хориҷии фирмаҳо ба иқтисодиёти давлати ресепиент.			3
ҲАМАГӢ		48	24	24

БАРНОМАИ ТАЪЛИМИИ ФАН

Мавзӯи 1. Мавқеъ ва нақши ширкатҳои байналхалқӣ дар глобализатсияи хоҷагии ҷаҳонӣ.

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Заминаҳо ва тамоюлҳои инкишофи глобализатсия.Тақсимоти байналхалқии меҳнат. Миқёс ва шаклҳои фаромилликунонии бизнес. Фаромилликунонӣ ва умумибашаригардонии хоҷагии ҷаҳонӣ. Нақши ШФМ дар иқтисодиёти ҷаҳонӣ. Омилҳои асосии ҷаҳонгароӣ. Хусусиятҳои асосии ШФМ. ШФМ-ҳои бузурги ҷаҳонӣ.Табиат ва тамоюлҳои инкишофи рақобати глобалӣ.Глобализатсия дар шароити истеҳсолот, танзими давлатӣ, ақидаҳоиҷамъиятӣ. Кодекси рафтори ШФМ. Бартариятҳои глобализатсия. Зиддиятҳои глобализатсия.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи дарси семинар

1. Таърихи пайдоиши ШФМ.
2. Зарурияти ташкили ШФМ.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Ҷиҳатҳои мусбӣ ва манфии ШФМ.
2. Ҷиҳатҳои мусбӣ ва манфии ҷаҳонишавӣ.
3. Ҷаҳонишавӣ ва оқибатҳои он.

Рӯйхати адабиёт (асосӣ)

1. Мировая экономика: Учебник /Под ред. А.С. Булатова. – М.: Экономистъ, 2013.
2. Международные экономические отношения: Учебник / Под ред. И.П.Фаминского. - 2-е изд. перераб. и доп. – М.: Экономистъ, 2014.
3. Глобализация и новые условия конкуренции. – М.: Международные отношения - ИМЭМО, 2013.

Адабиёти иловагӣ:

1. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура: Пер. с англ./ Под науч. ред. О.И. Шкаратана. – М.: ГУ ВШЭ, 2018.
2. Портер Е. Майкл. Конкурентная стратегия: Методика анализа отраслей и конкурентов: Пер. с англ. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2015.
3. Субботин А.К. Границы рынка глобальных компаний. - М.: Едиториал УРСС, 2014.

Мавзӯи 2. Фаъолияти инвеститсионии ШФМ: самт, миқёс ва оқибатҳои геосиёсӣ.

Хусусиятҳои рақобати глобалӣ. Рақобатпазирӣ ва нишондиҳандаҳои асосии он. Стратегияи рақобати дар хоҷагии ҷаҳонӣ. Самтҳо, шаклҳо ва миқёси инвеститсияҳои

глоблалӣ. Миқёси муосири ҳаракати байналхалқии сармоя. Моделҳои фаъолияти инвеститсионӣ.География ҳамҷояшавии фаъолияти ШФМ дар шароити глобалӣ. Селҳои инвеститсияи мустақими хориҷи аз рӯи минтақаҳо. Мансубияти миллии ширкатҳои фаромилалии муосир. Оқибатҳои геоиқтисодии инвеститсияҳои глобалӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи дарси семинар

1. Нишондиҳандаҳои асосии рақобатпазирӣ.
2. Шаклҳои асосии инвеститсия дар ШФМ.
3. Фаъолияти инвеститсионии ШФМ дар ҶТ.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Нақши ширкатҳои фаромиллалӣ дар раванди инвеститсионии хоҷагии ҷаҳонӣ.
2. Назарияҳои инвестисияи байналхалқӣ.

Адабиёти асосӣ:

1. Глобализация и новые условия конкуренции. – М.: Международные отношения - ИМЭМО, 2003.
2. Портер Е. Майкл. Конкурентная стратегия: Методика анализа отраслей и конкурентов: Пер. с англ. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2005.
3. World Investment Report 2005. Transnational Corporations and the Internationalization of R&D.- UN, New York, 2005.
4. Юданов А.Ю. Конкуренция: теория и практика. - М.: А Калис, 1996.

Адабиёти иловагӣ:

1. Новая постиндустриальная волна на Западе. Антология / Под ред. В.Л. Иноземцева. – М.: Academia, 2019
2. Субботин А.К. Границы рынка глобальных компаний. - М.: Едиториал УРСС, 2004.

Мавзӯи 3. Инкишофи ташкилии ширкатҳои байналхалқӣ.

Намудҳои ШФМ. Гуруҳбании ШФМ. Аломатҳои гуруҳбандии ШФМ. Ширкатҳои байналхалқӣ, бисёрмиллалӣ ва ширкатҳои фаромиллалӣ. Индекси ширкатҳои фаромиллалӣ. Сохтори соҳавии ширкатҳои фаромиллалӣ. Хусусиятҳои муосири ширкатҳои фаромиллалӣ. Сарчашмаҳои асосии фаъолияти самараноки ширкатҳои фаромиллалӣ.
Шаклҳои ташкили ШФМ. Вазифаҳои асосии ширкати модарӣ. Ширкатҳои духтарӣ ва хусусиятҳои он. Ширкатҳои муттаҳидкардашуда. Шуъбаҳои ширкатҳои фаромиллалӣ. Тарафҳои устувор ва сусти ташкили глобалӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи дарси семинар

4. Гурӯҳбандиицширкатҳои фаромиллалӣ.
5. Хусусиятҳои фарққунандаи ширкатҳои фаромиллалӣ.
6. Роҳҳои ташкили ширкатҳои фаромиллалӣ.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Дурнамои ташкил ва инкишофи ширкатҳои фаромиллалӣ дар ҶТ.
2. Нақши ШФМ дар инкишофи иқтисодиёти миллӣ.

Адабиёти асосӣ:

1. Виханский О.С. Стратегическое управление. – М.: Гардарика, 2019.
2. Международные экономические отношения: Учебник / Под ред. И.П.Фаминского. - 2-е изд. перераб. и доп. – М.: Экономистъ, 2016.
3. Управление международной компанией: Учебник/ Под ред. В.И. Королева – М.: Экономистъ, 2055.

Адабиёти иловагӣ:

1. Белорусов А.С. Международный менеджмент. - М.: Юристъ, 2019
2. Дей Дж. Стратегический маркетинг. – М.: Изд-во Эксмо, 2013.
3. Льюис Р.Д. Деловые культуры в международном бизнесе - М.: Дело, 2018.
4. Пугель Т.А., Линдерт П.Х. Международная экономика.- М.: Дело и Сервис, 2013.

Мавзӯи 4. Ташкили ШФМ ҳамчун натиҷаи ҷараёни байналмилалигардонии фирмаҳо.

Моҳияти байналмилалигардонии фирмаҳо. Консепсияи дуалистии ҷараёни байналмиллалигардонӣ. Унсурҳои фаъолияи байналхалқӣ. Байналмиллалигардонии берунӣ. Байналмиллалигардонии дохили соҳавӣ. Марҳилаҳои ҷараёни байналмиллаигардонӣ. Сабабҳо ва вазифаҳои марҳилаи аввали байналимллалигардонӣ. Интихоби шаклҳои баромадан ба бозори берунӣ. Ғасби локалии бозорӣ ҳамчун марҳилаи ҷорӣ дар ташкили ШФМ. Шарт ва моҳияти фазаи фаромилликунонии фирмаҳои байналмилалӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи дарси семинар

1. Шаклҳои асосии баромадан ба бозори берунӣ.
2. Гуруҳбании фирмаҳо дар бозори ҷаҳонӣ.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Назарияи дуалистии ШФМ ва давраҳои ташкили он.
2. Роҳҳои баромадани фирмаҳо ба бозори берунӣ.

Адабиёти асосӣ:

1. Глобализация экономики и внешнеэкономические связи России/ Под ред. И.П. Фаминского. – М.: Республика, 2014.
2. Булатов А. С. Вывоз капитала: своя компания за рубежом. - М.: БЕК, 2006.
3. Конкурентоспособность России в глобальной экономике. – М.: Международные отношения - ИМЭМО, 2013.

Адабиёти иловагӣ:

1. Авхачёв Ю.Б. Международные слияния и поглощения компаний: новые возможности предприятий России по интеграции в мировое хозяйство. – М.: Научная книга, 2015.
2. Ильин М.С. Финансово-промышленная интеграция и корпоративные структуры: мировой опыт и реалии России. - М.: Альпина Паблишер, 2012.

3. Кондратьев В.Б. Глобализация и новые условия конкуренции.// Конкурентоспособность России в глобальной экономике. – М.: Междунар. отношения - ИМЭМО, 2013. – с. 77-82.
4. Молотников А.Н. Слияния и поглощения. Российский опыт. – М.: Вершина, 2015.

Мавзӯи 5. Хусусиятҳои идоранамоии фаъолияти ширкатҳои фаромиллалӣ.

Хусусиятҳои менеҷменти стратегии ШФМ. Параметрҳои асосии SWOT. Имкониятҳои ширкат. Таҳдидҳои ширкат. Стратегияи рақобатии ШФМ. Кувваҳои глобалии рақобатӣ. Стратегияи бисёрмиллалӣ. Стратегияи диверсификатсияи бисёрмиллалӣ. Сохтори ташкили ва стратегияи маркетингии ШФМ. Омилҳои интихоби сохтори идоракунии ШФМ. Хусусиятҳои ҷорӣ намудани стратегияи маркетингӣ дар фаъолияти ШФМ дар давлатҳои рубаинкишоф: стратегияи маркетинги стандартикунонидашуда ва мутобиқаткунанда: бартарият ва норасоиҳо. Омилҳои стратегияи маркетингӣ, ки ба хароҷотҳои паст марказонидашудаанд. Алянсҳои фаромиллалӣ: сабабҳои пайдоиш ва шаклҳо. Шаклҳои функсионалии алянсҳои фаромилалӣ. Лисензиякунонӣ дар иқтисодиёти глобалӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи дарси семинар

1. Зарурияти идоранамоии фаъолияти ШФМ.
2. Стратегияи идоранамоии ШФМ.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Омилҳои стратегияи маркетингӣ.
2. зарурияти ташкили стратегияи маркетингӣ.

Адабиёти асосӣ:

1. Ли Се Ун. Международный бизнес: стратегия и управление. - М.: Наука,2006.
2. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура: Пер. с англ. Под науч. ред. О.И. Шкаратана. – М.: ГУ ВШЭ, 2017.
3. Управление международной компанией: Учебник / Под ред. В.И. Королева – М.: Экономистъ, 2015.

Адабиёти иловагӣ:

1. Новая постиндустриальная волна на Западе. Антология / Под ред. В.Л. Иноземцева. – М.: Academia, 2009.
2. Портер Е. Майкл. Конкурентная стратегия: Методика анализа отраслей и конкурентов / Пер. с англ. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2015.
3. Steger U. Corporate Diplomacy: The Strategy for Volatile, Fragmented Business environment. – John Wiley and Sons, 2013

Мавзӯи 6. Омехташавӣ ва фурӯбарии ширкатҳо.

Моҳият ва таърихи омехташавӣ ва фурӯбарӣ. Амалиётҳо оид ба фурӯбарӣ ва омехташавӣ.

Давраҳои омехташавӣ ва фурӯбарии ширкатҳо. Тавсифи мухтасари мавҷҳои омехташавӣ ва фурӯбарии ширкатҳо. Гурӯҳбании қарордодҳо доир ба омехташавӣ ва фурӯбарии ширкатҳо. Намудҳои қарордодҳо. Сабабҳои мутаҳидшавии ширкатҳо. Гурӯҳбандии сабабҳои муттаҳидшавии ширкатҳо. Бартариятҳо ва норасоиҳои муттаҳидшавшии ширкатҳо. Ҳимояи ширкатҳо аз фурӯбарӣ. Усулҳои асосии ҳимояи ширкатҳо аз фурӯбарӣ то эълони оммавии қарордод. Усулҳои асосии ҳимояи ширкатҳо аз

фурӯбарӣ баъди эълони оммавии қарордод. Сабабҳои бемувафақиятӣ дар мутаҳидшавии ширкатҳо. Баҳодиҳии самаранокӣ дар омехташвай ва фурӯбарии ширкатҳо.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи дарси семинар

3. Фарқият ва умумияти омехташавӣ ва фурӯбарӣ.
4. Баратариятҳо ва норасоиҳои омехташавӣ ва фурӯбарӣ.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Намудҳои ҳимоя дар омехташавӣ ва фурӯбарӣ.

Адабиёти асосӣ:

1. Гаррет Б., Дюссож П.. Стратегические альянсы. - М.: ИНФРА-М, 2018
2. Гохан П. Слияния, поглощения и реструктуризация компаний: Пер. с англ. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2014.
3. Мовсесян А.Г. Транснационализация в мировой экономике. Учебное пособие. - М., 2011.
4. Управление международной компанией: Учебник / Под ред. В.И. Королева – М.: Экономистъ, 2015.

Адабиёти иловагӣ:

1. Фостер Р., Лажд А. Искусство слияний и поглощений. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2014.
2. Конина Н. Ю. Слияния и поглощения в конкурентной борьбе международных компаний М.: Проспект, 2005.
3. Портер Е. Майкл. Конкурентная стратегия: Методика анализа отраслей и конкурентов. / Пер. с англ. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2015.
4. Steger U. Managing Complex Mergers: Real World Lessons in Implementing Successful Crosscultural Mergers and Acquisitiions. - Financial Times Prentice Hall, 2014.

Мавзӯи 7. Иттиҳодияҳои (алянсҳои) стратегӣ

Иттиҳодияҳои стратегӣ ҳамчун шакли афзалиятноки интегратсияи ширкатҳо. Хусусиятҳои асосии иттиҳодияҳои стратегӣ. Сабабҳои асосии парокандашавии алянсҳо. Мақсадҳои ташкили алянсҳо. Сабабҳои асосии ворид гаштан ба алянсҳо. Ҷабҳаҳои ташкилии ташкили алянсҳои стратегӣ. Намудҳои асоси алянсҳо. Алянсҳои ғайрирасмӣ.Алянсҳои шартномавӣ. Алянсҳо бо иштирок дар сармояи шарик. Алянсҳо дар намуди корхонаҳои муштарак. Гуруҳбандии алянсҳои стратегӣ. Намудҳои алянсҳои стратегӣ. Алянсҳои стратегии уфуқӣ ва амудӣ. Алянсҳои интегратсионӣ. Критерияҳои интихоби шарикӣ дар алянсҳо. Проблемаҳои ташкил ва амалигардонии алянсҳои стратегӣ. Омилҳои конструктивӣ ва деструктивӣ дар амалигардонии алянсҳо.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи дарси семинар

1. Принсипҳои ташкили алянсҳои стратегӣ.
2. Моҳияти ширкатҳои шабакавии стратегӣ.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Критерияҳои интихоби шарик дар иттиҳодияҳои стратегӣ.

Адабиёти асосӣ:

1. Глобализация экономики и внешнеэкономические связи России/ Под ред. И.П. Фаминского. – М.: Республика, 2014.
2. Булатов А. С. Вывоз капитала: своя компания за рубежом. - М.: БЕК, 2006.
3. Конкурентоспособность России в глобальной экономике. – М.: Международные отношения - ИМЭМО, 2013.

Адабиёти иловагӣ:

1. Авхачёв Ю.Б. Международные слияния и поглощения компаний: новые возможности предприятий России по интеграции в мировое хозяйство. – М.: Научная книга, 2015.
2. Ильин М.С. Финансово-промышленная интеграция и корпоративные структуры: мировой опыт и реалии России. - М.: Альпина Паблишер, 2012.
3. Кондратьев В.Б. Глобализация и новые условия конкуренции.// Конкурентоспособность России в глобальной экономике. – М.: Междунар. отношения - ИМЭМО, 2013. – с. 77-82.
4. Молотников А.Н. Слияния и поглощения. Российский опыт. – М.: Вершина, 2015.

Мавзӯи 8. ДурнамоиинкишофиШФМ

Тағйиротҳои идоракунӣ дар ширкат. Ширкатҳои «бесарҳад». Ширкатҳои шабакавӣ. Ширкатҳои уфуқӣ. Хусусиятҳои ширкатҳои уфуқӣ. Ширкатҳои шабакавӣ ва хусусиятҳои он. Тадқиқотҳои маркетингӣ дар ширкатҳои фаромиллалӣ. Сохтори ташкилии ширкатҳои шабакавӣ. Бартариятҳо ва норасоиҳои ширкатҳои шабакавӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи дарси семинар

1. Ширкатҳои фаромиллалӣ ва самтҳои идоракунии онҳо.
2. Роҳҳои гузарондани тадқиқотҳои маркетингӣ дар ширкатҳо.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Ширкатҳои уфуқӣ ва хусусиятҳои онҳо.

Адабиёти асосӣ:

1. Ли Се Ун. Международный бизнес: стратегия и управление. - М.: Наука,2006.
2. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура: Пер. с англ. Под науч. ред. О.И. Шкаратана. – М.: ГУ ВШЭ, 2017.
3. Управление международной компанией: Учебник / Под ред. В.И. Королева – М.: Экономистъ, 2015.

Адабиёти иловагӣ:

1. Новая постиндустриальная волна на Западе. Антология / Под ред. В.Л. Иноземцева. – М.: Academia, 2009.
2. Портер Е. Майкл. Конкурентная стратегия: Методика анализа отраслей и конкурентов / Пер. с англ. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2015.
3. Steger U. Corporate Diplomacy: The Strategy for Volatile, Fragmented Business environment. – John Wiley and Sons, 2013

Мавзӯи 9. Маданияти корпоративӣ дар ширкатҳои бисёрмиллалӣ.

Нақши маданияти корпоративӣ дар ширкатҳои бисёрмиллалӣ. Монеаҳои маданӣ-комуникатсионӣ дар ҳамкорӣ. Фарқият дар роҳҳоии идоранамоии давлатҳои гуногун. Фарқият дар бароҳмонии масъалаҳои гуногун ва роҳҳои ҳалли онҳо. Вазифаҳои маданияти

корпоративӣ. Вазифаи иттилоотӣ. Вазифаи азхудкунӣ. Вазифаимеъёрӣ. Вазифаи арзишӣ. Тавсифи маданият бо кантексти баланд ва паст. Давомнокии зинаҳои иерархӣ. Индивидуализм-коллективизм. Маскулинизм-феминизм. Тағйирёбии проблмемаҳои кросс-маданӣ дар бизнеси байналхалқӣ. Усулҳои ташкил ва инкишофи маданияти корпоративӣ дар ширкатҳои бисёрмиллалӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи дарси семинар

1. Баҳодиҳии нақши маданияти корпоративӣ дар ширкатҳои бисёрмиллалӣ.
2. Тавсифи намудҳои дахолати давлат ба бизнеси байналхалқӣ.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Критерияҳои маданияти корпоративии аз лиҳози тадқиқоти Г. Хофштеде.

Адабиёти асосӣ:

1. Гаррет Б., Дюссож П.. Стратегические альянсы. - М.: ИНФРА-М, 2018
2. Гохан П. Слияния, поглощения и реструктуризация компаний: Пер. с англ. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2014.
3. Мовсесян А.Г. Транснационализация в мировой экономике. Учебное пособие. - М., 2011.
4. Управление международной компанией: Учебник / Под ред. В.И. Королева – М.: Экономистъ, 2015.

Адабиёти иловагӣ:

1. Фостер Р., Лажд А. Искусство слияний и поглощений. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2014.
2. Конина Н. Ю. Слияния и поглощения в конкурентной борьбе международных компаний М.: Проспект, 2005.
3. Портер Е. Майкл. Конкурентная стратегия: Методика анализа отраслей и конкурентов. / Пер. с англ. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2015.
4. Steger U. Managing Complex Mergers: Real World Lessons in Implementing Successful Crosscultural Mergers and Acquisitiions. - Financial Times Prentice Hall, 2014.

Мавзи 10. Гурӯҳҳои молиявию-саноатӣ ҳамчун шакли ШФМ.

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Моҳият ва зарурияти ташкили гурӯҳҳои молиявию-саноатӣ. ШФМ ва гурӯҳҳои молиявию-саноатӣ дар шароити муосир. Таъсири гурӯҳҳои молиявию-саноатӣ ба иқтисодиёти ҷаҳонӣ. Нақши гурӯҳҳои молиявию-саноатӣ дар баланд бардоштани рушди иқтисодиёти миллӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи дарси семинар

3. Таърихи гурӯҳҳои молиявию-саноатӣ дар ҷаҳон.
4. Зарурияти ташкили ШФМ гурӯҳҳои молиявию-саноатӣ

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Ҷиҳатҳои мусбӣ ва манфии гурӯҳҳои молиявию-саноатӣ

Адабиёти асосӣ:

1. Глобализация экономики и внешнеэкономические связи России/ Под ред. И.П. Фаминского. – М.: Республика, 2014.
2. Булатов А. С. Вывоз капитала: своя компания за рубежом. - М.: БЕК, 2006.
3. Конкурентоспособность России в глобальной экономике. – М.: Международные отношения - ИМЭМО, 2013.

Адабиёти иловагӣ:

1. Авхачёв Ю.Б. Международные слияния и поглощения компаний: новые возможности предприятий России по интеграции в мировое хозяйство. – М.: Научная книга, 2015.
2. Ильин М.С. Финансово-промышленная интеграция и корпоративные структуры: мировой опыт и реалии России. - М.: Альпина Паблишер, 2012.
3. Кондратьев В.Б. Глобализация и новые условия конкуренции.// Конкурентоспособность России в глобальной экономике. – М.: Междунар. отношения - ИМЭМО, 2013. – с. 77-82.
4. Молотников А.Н. Слияния и поглощения. Российский опыт. – М.: Вершина, 2015.

Мавзӯи 11. Сармояи ШФМ дар иқтисодиёти ҶТ.

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Зарурияти ҷалби сармояи ШФМ ба иқтисодиёти ҶТ. Роҳҳои ҷалби саромяи ШФМ ба иқтисодиёти ҶТ. Ҷиҳатҳои мусби ва манфии сармояи ШФМ дар иқтисодиёти ҶТ. ШФМ дар ҶТ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи дарси семинар

5. Сармояи ШФМ дар ҶТ.
6. Зарурияти ташкили ШФМ дар ҶТ.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Роҳҳои ҷали сармояи ШФМ ба иқтисодиёти ҶТ.

Аадабиёти асосӣ

1. Мировая экономика и международные экономические отношения: учебник / под ред. проф. А.С. Булатова, проф. Н.Н. Ливенцева. - М.: Магистр: ИНФРА-М, 2012. - 654 с.
2. А.К. Бондарев, С.М. Дроздов Международные экономические отношения: учебник; под ред. А.И. Евдокимова. - М: Проспект, 2013. - 656 с.
3. Кузнецов, А. Мировая экономика и международные отношения /А. Кузнецов // ТНК стран БРИКС - 2012. - № 3, с. 44-87
4. Колесов В.П., Кулаков М.В. Международная экономика: Учебник. - М.: ИНФРА-М, 2011. - 474 с.
5. Саидмуродов.Л.Ҳ., Солиев А.А., Мирбобоев Р.М. Иқтисодиёти байналхалқӣ. Душанбе 2002.
6. Саидмуродов.Л.Ҳ., Солиев А.А., Мирбобоев Р.М. Бизнеси байналхалқӣ. Душанбе 2002.

Адабиёти иловагӣ

1. А.Г. Ивасенко, Я.И. Никонова. Мировая экономика: учебное пособие - М.: КНОРУС, 2010. - 640 с.
2. Миронов А.А. Концепции развития транснациональных корпораций. - М., 2013.

3. Сапунов А. Методологические основы оценки деятельности транснациональных корпораций // Инвестиции в России. - 2012. - №1. - С. 27-32
4. Р.И. Хасбулатов. Мировая экономика: учебник для бакалавров - М.: Юрайт, 2012. - 884 с.
5. Цыбин И.С., Веснин В.Р. Мировая экономика: учебник для вузов. - М.: Юрайт, 2012. - 446 с.
6. Шишкин А.Ф., Шишкина Н.В., Фалькович Е.Б. Мировая экономика: Учебник для вузов. - М.: Академический Проект, 2013. - 601 с.

Мавзӯи 12. Баҳамалоқамандии ШФМ бо иқтисодиёти миллӣ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Самтҳои асосии таъсиррасонӣ ба иқтисодиёти давлатҳои содиркунандаи сармоя. Имконияти таъсири инвеститсияи мустақими хориҷии фирмаҳо ба иқтисодиёти давлати ресепиент.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи дарси семинар

7. Таъсири ШФМ ба иқтисодиёти миллӣ.
8. ШФМ ва иқисодиёти миллӣ.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Ҷиҳатҳои мусбӣ ва манфии таъсири ШФМ ба иқтисодиёти миллӣ.

Адабиёти асосӣ.

1. Шоев А. Х. Транснациональные корпорации -- аргументы «за» и «против» их деятельности в мировой экономике [Текст] / А. Х. Шоев, Ф. М. Махкамова // Проблемы современной экономики: материалы IV междунар. науч. конф. (г. Челябинск, февраль 2015 г.). -- Челябинск: Два комсомольца, 2015. -- С. 42-45.
2. Насыров Р.С. Транснациональные корпорации // Ответственность в гражданском праве: Материалы международной научно-практической конференции. - Алматы, 2012.
3. Доклад о мировых инвестициях ЮНКТАД от 2014г . [Электронный ресурс]. http://unctad.org.

Адабиёти иловагӣ

1. А.Г. Ивасенко, Я.И. Никонова. Мировая экономика: учебное пособие - М.: КНОРУС, 2010. - 640 с.
2. Миронов А.А. Концепции развития транснациональных корпораций. - М., 2013.
3. Сапунов А. Методологические основы оценки деятельности транснациональных корпораций // Инвестиции в России. - 2012. - №1. - С. 27-32
4. Р.И. Хасбулатов. Мировая экономика: учебник для бакалавров - М.: Юрайт, 2012. - 884 с.
5. Цыбин И.С., Веснин В.Р. Мировая экономика: учебник для вузов. - М.: Юрайт, 2012. - 446 с.
6. Шишкин А.Ф., Шишкина Н.В., Фалькович Е.Б. Мировая экономика: Учебник для вузов. - М.: Академический Проект, 2013. - 601 с.

Мавзӯҳои реферат

1. Заминаҳо, самтҳо ва шаклҳои инкишофи глобализатсия.
2. Имкониятҳо ва таҳдидҳои глобализатсия.
3. Нақши ШФМ дар глобализатсияи иқтисодиёти ҷаҳонӣ.
4. Табиат ва тамоюлҳои инкишофи рақобати глобалӣ.
5. Роҳҳо ва шаклҳои инкишофи ширкатҳои бузурги ҷаҳонӣ.
6. Фишангҳои идоракунии тағйиротҳо дар шароити ноустувори муҳити атроф ва буҳронҳои иқтисодӣ. (интихоби ширкат ихтиёрӣ).
7. Ширкатҳои бузурги дарҶТ фаъоляиткунанда. Таърихи ташакулёбӣ ва хусусиятҳои инкишофи бизнес.
8. ШФМ-и бузурги хориҷӣ дар давлатҳои ИДМ.
9. Таъсири ноустувории муҳити атроф ва буҳронҳои иқтисодӣ ба фаъолияти ШФМ бузургиҷаҳонӣ (динамика ва ҳаҷми инвеститсия, ҳаҷми истеҳсолот, тиҷорати берунӣ).
10. Таъсири ноустувории муҳити атроф ва буҳронҳои иқтисодӣ ба фаъолияти ШФМ бузургиҷаҳонӣ ба чунин соҳаҳо: мошинсозӣ, киштисозӣ, самалётсозӣ, саноати хурокворӣ, фармасефтӣ, энергетика, электроника, техникаи маишӣ.
11. Таъсири ноустувории муҳити атроф ва буҳронҳои иқтисодӣ ба фаъолияти ШФМ бузургиҷаҳонӣ ба секторҳои зерин: тиҷорат, нақлиёт, алоқа, информатика ва ғайра (интихоби сектор ихтиёрӣ).
12. Таъсири ноустувории муҳити атроф ва буҳронҳои иқтисодӣ ба фаъолияти ШФМ бузурги ҷаҳонӣ дар соҳаи хадамоти молиявӣ.
13. Тағйиротҳо дар афзалияти минтақавӣ ва давлатии фаъолияти кории ШФМ: сармоягузории хориҷӣ, кушодани шуъбаҳо, ширкатҳои духтарӣ, ташкили алянсҳои стратегӣ.
14. Таҳлили стратегияи давлат ва ҳуҷҷатҳои ҳавасмандкунандаи ҷалби сармояи хориҷӣ.
15. Усули байналхалқии баҳодиҳии ҷалби инвеститсионии давлатҳо ва бозорҳои алоҳида.
16. Усули байналхалқии баҳодиҳии рақобатпазирии минтақаҳои ҷаҳон.
17. Усули байналхалқии муайян намудани тавакалиятҳои фаъолияти инвеститсионӣ. Таъсири истифодаи хусусиятҳои пешниҳодҳо барои давлатҳои гуногун.
18. Усули байналхалқии баҳодиҳии самаранокии инвестисияи хориҷӣ.
19. Таҷрибаи байналхалқӣ оид ба ташкили инфрасохтории инвестисионии ба стандартҳои ҷаҳонӣ ҷавобгубуда.
20. Фарқияти байни стратегия ва фишангҳои танзими давлатии инвеститсияи хориҷии давлатаҳои ҷаҳон. Роҳҳои муккамалгардонии стратегияи миллӣ ва фишангҳои ҷалби инвеститсияи хориҷӣ (интихоби давлат ихтиёрӣ).
21. Таносуб ва нақши ШФМ-и молиявӣ ва ғайримолиявӣ дар доираи ширкатҳои асосӣ дар бозори муосири молиявӣ: нишондиҳандаҳои асосӣ, проблемаҳо ва зиддиятҳо.
22. Нақши ТНК дар савдои ҷаҳонӣ: саҳм дар савдои ҷаҳонӣ ва иштирок дар нархгузорӣ.
23. Созмони Ҷаҳонии Тиҷорат (GATT-WTO): шартҳо, сохтор, мушкилоти фаъолият.
24. Марҳилаҳои асосии ташаккули низоми пулии муосири ҷаҳонӣ.
25. Коопeратсияи байналмилалии саноатӣ: сабабҳо, шаклҳо ва натиҷаҳо.
26. Потенсиали захираҳои табиии иқтисодиёти ҷаҳонӣ: ҳолат ва дурнамои тағйирот.
27. Проблемахои глобалии иктисодиёти чахони: мохият, намудхо, дурнамои халли онхо.
28. Рақобатпазирии байналмилалӣ. Муайянкунандаи бартарии рақобатпазирии кишварҳо.
29. Интернационаликунонии истехсолот ва капитал: мохият, аломатхо, сабабхо, шаклхо.

30. Корпоратсияҳои трансмиллӣ: меъёрҳо, тасниф ва нақш дар иқтисодиёти ҷаҳонӣ.
31. Бонкхои трансмилли: мохият, вазифахо, накш дар иктисоди чахони.
32. Гуруххои молиявию саноатии байналмилали: мохият, роххои ташаккул ва хусусиятхои фаъолият.
33. Дараҷаҳои танзими иқтисоди ҷаҳонӣ.
34. Созмони Ҳамкориҳои Иқтисодӣ ва Рушд (OECD): ҳадафҳо ва самтҳои асосии фаъолият.
35. Гурӯҳи Бонки Ҷаҳонӣ: сохтор ва самтҳои асосии фаъолият.
36. Гурӯҳҳои молиявию саноатии байналмилалӣ дар ИДМ ва Ҷумҳурии Тоҷикистон

Рӯйхати адабиёт

1. Веснин В. Р., Поникаров В. А. Мировая экономика. Краткий курс. Учебное пособие. — М.: Проспект. 2017. 128 с.
2. Галищева Н. В. Мировая экономика. Том 2. — М.: МГИМО. 2017. 146 с.
3. Григорян К. Г., Михайлов О. В., Смагулова С. М. Мировая экономика. Учебник и практикум. — М.: Юрайт. 2017. 194 с.
4. Дерен В. И. Мировая экономика и международные экономические отношения. Учебник и практикум для бакалавриата и магистратуры. — М.: Юрайт. 2019. 588 с.
5. Ермолаева Н. М. Ермолаева Н. М. Мировая экономика и мировые экономические отношения. — М.: Аспект Пресс. 2018. 396 с.
6. Зубенко В. В., Игнатова О. В., Орлова Н. Л. Мировая экономика и международные экономические отношения. Учебник и практикум. — М.: Юрайт. 2017. 410 с.
7. Мировая экономика и международные экономические отношения. Учебник / под ред. Поспелов В. К. — М.: Инфра-М. 2018. 372 с.
8. Мировая экономика. Учебник для академического бакалавриата. В 2-х частях. Часть 2 / ред.
9. Мировая экономика. Учебник. В 2 частях. Часть 1 / ред. Хасбулатов Р. И. — М.: Юрайт. 2019. 690 с.
10. Мировая экономика. Экономика стран и регионов. Учебник / ред. Колесов В. П., Осьмовой В. Н. — М.: Юрайт. 2017. 520 с.
11. Миронова В. Н., Орлова Н. Л., Сидоренко Т. В. Мировая экономика и международные экономические отношения. Практикум. — М.: Инфра-М, Вузовский учебник. 2016. 136 с.
12. Пашковская М. В., Господарик Ю. П. Мировая экономика. Учебник. 5-е изд., стер. — М.: Юрайт. 2019. 768 с.
13. Авраменко ЮЛ. Современное предпринимательство в стратегии ТНК/США: Экономика, политика, идеология. 2012, №2.
14. Андреев С.С. Теорияполитической деятельности. М., 2009.
15. АндрющснкоВ.И., Костикова Б.В. Книга акционера для чтения и принятия решений/ ТНК "Гермес-Союз" АО "МТВ". М.:Финансы и статистика, 2011.
16. Лртамошкин М. Проблемы борьбы с транснациональной преступностью. -М., 2013.
17. Астапович А.З. Транснациональный капитал США в мировом хозяйстве. М., 2010.
18. Безруков А.И., ЗубчснкоЛА. Европейское сообщество на пути к единому рынку: роль ТНК- М., 2010.
19. Белоус Т.Я. Международные монополии и вывоз капитала. М.,2012.
20. Березной А.В. Интернационализация предпринимательского капитала развивающихся стран. Дис. насоискание уч. ст. д-ра экон. наук. М., 2011.
21. Богокин А.Л. Стратегическое управление и его роль в развитии корпорации (на примере США). Дис. на соискание уч. ст. канд. эк. наук. 2011. транснациональный корпорация торговля
22. Бокарева М.А., БондарьЛ.А., Васильева В.Ю. Монополизм и антимонопольное регулирование: опыты, проблемы, решения. М., 2011.
23. Буглай В.Б. ТНК и теория международных экономических отношений капиталистических стран. М.. 2010.

24. Герасимов В.В. Повышение роли транснациональных корпораций в мировом капиталистическом хозяйстве. Л., 2010.
25. Голубева С. Актуальные аспекты теории транснациональной кооперации предприятий//Росс. эк. журн. М"2009, №10.
26. Грицай О.В.,Колосов В.А. Транснациональные корпорации и региональное развитие в капиталистических странах // Изв. Сиб. отд. АН СССР. Сер. Регион: экономика и социология. - Новосибирск. 2010.
27. Гуржий Д.В. Особенности внутрифирменного международного технологического обмена японских фирм // Бюл. иностр. коммер. информ. М., 2010.-21 авг.-.№102.
28. Multinationals. The Retreat of the Global Company. *The Economist*, January 28, 2017.
29. Eden L. *Multinationals and Foreign Investment Policies in a Digital World.* Geneva, International Centre for Trade and Sustainable Development and World Economic Forum, 2016. 23 p.
30. O'Sullivan, M., Subramanian K. *The End of Globalization or a More Multipolar World?* Zurich, Credit Suisse AG Research Institute, 2015. 48 p.
31. Lund S., Windhagen E., Manyika J., Harle P., Woetzel J., Goldshtein D. *The New Dynamics of Financial Globalization.* New York, McKinsey Global Institute, 2017. 97 p.
32. Manyika J., Lund S., Bughin J., Woetzel J., Stamenov K., Dhingra D. *Digital Globalization: the New Era of Global Flows.* New York, McKinsey Global Institute, 2016. 145 p.
33. *The Zettabyte Era: Trends and Analysis*. *Cisco Public White Paper*. New York, Cisco, June 2017. 32 p.
34. *Cisco Visual Networking Index: Forecast and Methodology, 2016-2021*. New York, Cisco, June 6, 2017. 17 p.
35. Lund S., Manyika J. *How Digital Trade Is Transforming Globalization*. Geneva, International Centre for Trade and Sustainable Development and World Economic Forum, 2016. 11 p.
36. Bughin J. *Go with the Flows: Digital Flows Now Outweigh Goods Flows,* February 3, 2017. Available at: http://www.friendsofeurope.org/publication/go-flows (accessed 10.12.2017).
37. Purdy M., An S. Digital Trade Could Help Reverse Slump. *China Daily Asia*, 03.04.2017.
38. Bughin J., Lund S. The Ascendancy of International Data Flows. *Vox EU*, 09.01.2017.
39. Bhattacharya A., Bürkner H.-P., Bijapurkar A. *What You Need to Know about Globalization's Radical New Phase*. Boston, BCG Henderson Institute, July 20, 2016. Available at: https://www.bcg.com/publications/2016/globalization-growth-what-need-know-globalization-radical-new-phase.aspx (accessed 10.12.2017).
40. Baldwin R. *The Great Convergence: Information Technology and the New Globalization*. Boston, Harvard University Press, 2016. 344 p.

БАРНОМАИ ТАЪЛИМӢ

аз фанни

КОРИ БАЙНАЛХАЛҚИИ БОНКӢ

(барои донишҷӯёни ихтисоси 25010300 – иқтисодиёти ҷаҳонии муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ)

МУҚАДДИМА

Кори байналхалқии бонкӣ дорои хусусиятҳои хос буда, аз як тараф, бо ҷараёни истеҳсолот ва мубодилаи байналхалқии молҳою хизматҳо ёрӣ мерасонад ва аз тарафи дигар ба ин раванд таъсир мерасонад. Дар натиҷаи фаъолияти самараноки низомҳои бонкӣ муносибатҳои байниҳамдигарии субъектҳои хоҷагидорӣ ва талаботҳои тарафайни давлатҳо ҳал ва танзим мегарданд. Илова бар ин кори байналхалқии бонкӣ роҳҳои боло бурдани фоиданокии тиҷорати электрониро бо истифодаи воситаҳои нави технолоҷӣ таҳлил менамояд.

Кори байналхалқии бонкӣ қисмати таркибии низоми иқтисодиёти ҷаҳони муосир буда, аз истифодаи самараноки фаъолияти бонкҳо сатҳи истеҳсолот ва иқтисодиёти мамлакатҳо вобастагии зиёд дорад. Ҳамин аст, ки дар шароити муосир фанни фаъолияти байналхалқии бонкӣ омӯзиши таҷрибаи истифодаи шаклҳои нави хизматрасониҳои бонкиро, ки ба боло рафтани суръати амалиётҳои бонкӣ муосидат менамояд, ба роҳ мондааст.

Фанни **кори байналхалқии бонкӣ** таърихи инкишофи кори байналхалқии бонкиро омӯхта, дар он заминаҳо ва қонуниятҳои инкишофи бонкҳо, сохтор ва хусусиятҳои низоми пулию қарзии давлатҳои гуногуни ҷаҳон, амалиётҳои ҳисоббаробаркунии байналхалқӣ ва муносибатҳои молиявию қарзии байналмиллалӣ, бо истифода аз таҷрибаи муосир таҳлил карда мешаванд.

Фанни кори байналхалқии бонкӣ бо дигар фанҳои иқтисодие, ки дар меҳвари омӯзиши онҳо низ масъалаҳои молия, муносибатҳои асъорию қарзӣ қарор доранд, алоқаи зич дорад. Ба ин қатор фанҳои: - муносибатҳои иқтисодии байналхалқӣ, фаъолияти бонкӣ, муносибатҳои байналхалқии асъорию қарзӣ ва молиявӣ, иқтисодиёти ҷаҳонӣ, омор, бозори ҷаҳонӣ, менеҷмент, қарзи хориҷӣ, маркетинг, экономикс, асосҳои бизнеси байналхалқӣ, назарияи иқтисодӣ, назарияи пул ва дигар фанҳои соҳаи иқтисодӣ алоқамандии зич дорад.

Мақсади тартиб додани барномаи таълимӣ аз фанни кори байналхалқии бонкӣ шинос

Душанбе-2022

намудани донишҷӯён бо мундариҷаи фанни мазкур, дастгирии донишҷӯён дар мавриди хонишҳои мустақилона ва дар ин асос баланд бардоштани донишҳои назариявӣ ва амалии онҳо оиди бонкҳо, низоми бонкии давлатҳои алоҳида ва низоми ҷаҳонии бонкӣ дар шароити муосир мебошад.

Мақсади омӯзонидани фан аз: - шинос намудани донишҷӯён бо зарурати омӯзонидани фанни фаъолияти байналхалқии бонкӣ ва роҳу усулҳои азбарнамоии он дар шароити ҷаҳонишавии иқтисодиёт; - баланд бардоштан ва мустаҳкам намудани донишҳои назариявӣ ва амалии донишҷӯён оид ба низоми ҷаҳонии бонкӣ; -шинос намудани донишҷӯён бо таърихи пайдоиши бонкҳо, низомҳои бонкӣ-қарзии давлатҳои ҷаҳон, таҳавуллоти бонкҳо ва низомҳои бонкии давлатҳои ҷаҳон аз аҳди қадим то инҷониб; -шинос кардани донишҷӯён оиди тамоюлоти нави фаъолияти байналхалқии бонкҳо, аз ҷумла: - пайдошавии низомҳои нави ҳисоббаробаркуниҳои минтақавию байналхалқӣ; - пайдошавии воситаҳои нави пардохтии ҳисоббаробаркунӣ дар таҷрибаи бонкӣ; - тартиби гузаронидани амалиётҳо ва хадамоти байналхалқии бонкӣ; -инкишофи хадамоти виртуалии бонкӣ ва афзалиятҳои онҳо дар шароити ҷаҳонишавӣ; - давра ба давра рушд ёфтани фаъолияти бонкӣ бо принсипҳои исломӣ дар давлатҳои алоҳидаи минтақа ва ҷаҳон; - ба донишҷӯён аз назарияи муосири амалии татбиқи фаъолияти бонкӣ ва инкишофи низомҳои бонкӣ маълумоти муфассал дода, барои онҳо омӯхтани дарсҳо ва фанҳои махсуси ихтисосиро шарти зарурӣ арзёбӣ мекунад.

Барномаи мазкур дар асоси нақшаи таълимӣ барои донишҷӯёни ихтисоси иқтисодиёти ҷаҳонии макотиби таҳсилоти олии мамлакат тартиб дода шудааст. Мураттиб дастовардҳои нав ба нави усулҳои фаъоли таълимро ба назар гирифта, сарчашмаҳои илмию амалӣ, адабиёти дохилӣ ва хориҷиро дар барнома истифода намудааст.

НАҚШАИ
тақвимӣ-мавзӯии таълими фанни кори байналхалқии бонкӣ

Миқдори умумии кредитҳо: 4 (аз онҳо: 2 кредит барои машғулиятҳои аудитории лексионӣ-назариявӣ; 1 кредит барои машғулиятҳои аудитории амалӣ ва 1 кредит барои корҳои мустақилона зери роҳбарии омӯзгор)

№	НОМГӮИ МАВЗӮЪҲО	МИҚДОРИ СОАТҲО		
		Машғулиятҳои аудитории лексионӣ-назариявӣ	Машғулиятҳои аудитории амалӣ	Корҳои мустақилонаи донишҷӯён
1.	Бонк ва низоми бонкӣ: мафҳум ва моҳияти онҳо	*4*		
	Заминаҳо ва асосҳои ташкилдиҳии бонкҳо ва низомҳои бонкӣ		*2*	
	Мутолиа ва конспект аз китоби «Банковское дело» // Под ред. О.И. Лаврушина			*2*
2.	Тавсифи умумии бонкҳои байналхалқӣ	*4*		
	Шаклҳои асосии ташкилнамоии бонкҳои байналхалқӣ		*2*	

	Мутолиаи конспект ва хондани китоби Питер С.Роуз, «Банковский менеджмент».			*2*
3.	Хусусиятҳо ва сохтори низоми бонкии Ҷумҳурии Тоҷикистон	*4*		
	Бонки Миллии Тоҷикистон: мақсадҳо ва вазифаҳои асосии он		*2*	
	Мутолиа ва истифодаи Қонунҳои ҶТ «Дар бораи БМТ». (28.06.2011, №722), «Дар бораи фаъолияти бонкӣ» аз 19.05.2009, №524, «Дар бораи ташкилотҳои маблағгузории хурд» аз 16.04.2012, № 816.			*2*
4.	Амалиётҳои байналхалқии бонкӣ ва хусусиятҳои татбиқи онҳо дар шароити муосир.	*4*		
	Тавсиф ва татбиқи амалиётхои асъорӣ, амалиётҳо бо қоғазҳои қиматнок, факторинг, форфейтинг дар шароити муосир.		*2*	
	Мутолиаи конспект ва хондани китобҳои «Банки и банковские операции». Учебник // Под ред. О.И. Лаврушина. «Деньги, кредит, банки». Учебник // Под ред. О.И. Лаврушина			*2*
5.	Низомҳои ҳисоббаробаркунии миллӣ, минтақавӣ ва ҷаҳонӣ дар ташкили ҳисоббаробаркуниҳои байналхалқӣ.	*4*		
	Тавсифи низомҳои ҳисоббаробаркунии миллии давлатҳои ҷаҳон. SWIFT.		*2*	

	Мутолиаи конспект ва хондани китобҳои Щербакова Г.Н. ***«Банковские системы развитых стран»***. Аникин Б.А. «Аутсорсинг и аутстаффинг: высокие технологии менеджмента». Учебное пособие.			*2*
6.	Бонкҳои фаромиллалӣ ва мавқеи онҳо дар бозори молиявии ҷаҳонӣ.	*4*		
	Асосҳои ҳуқуқии ташкилкунии бонкҳои фаромиллалӣ. Хусусиятҳои танзими фаъолияти бонкҳои фаромиллалӣ дар мамлакатҳои гуногун.		*2*	
	Мутолиаи конспект ва хондани китоби Жарковская Е.П. «Банковское дело». Москва – «Омега» - 2007.			*2*
7.	Бизнеси оффшории бонкӣ ва таҷрибаи амалии фаъолияти онҳо	*4*		
	Танзимнамоӣ, самаранокӣ ва афзалиятҳои фаъолияти бонкхои оффшорӣ дар ҷаҳон.		*2*	
	Мутолиа, конспект ва таҳияи КМД ва КМРО аз китобҳои «Банковское дело», - «Банки и банковские операции», / О.И. Лаврушина. -«Деньги, кредит, банки»// Под ред. О.И. Лаврушина.- Авагян Г.Л. «Банковские системы зарубежных стран», сомонаҳои www.nigma.ru, www.economist.com, www.socrat.info			*2*
8.	Хусусиятҳои кори	*4*		

	бонкӣ ва низоми бонкии Япония дар ҷаҳони муосир.			
	Амалиётҳои бонкӣ (амалиётҳои депозитии бонкҳо) ва роҳҳои гузаронидани онҳо дар Япония. Мушкилиҳо ва дурнамои фаъолияти бонкҳо дар Япония.		*2*	
	Мутолиаи конспект ва хондани китоби Вешкин Ю.Г., Авагян Г.Л. «Банковские системы зарубежных стран», Москва, Экономист, 2008г.			*2*
9.	Низоми федералии захиравии ИМА: хусусиятҳо ва доираи фаъолияти он.	*4*		
	Амалиётҳои асосии НФЗ дар шароити муосир. Дурнамои фаъолияти НФЗ.		*2*	
	Мутолиаи конспект ва хондани китоби Щербакова Г.Н. «Банковские системы развитых стран».			*2*
10.	Зарурат ва хусусиятҳои таъсиси низоми аврупоии бонкҳои марказӣ	*4*		
	Бонки марказии Аврупо ва мавқеи он дар рушди низоми бонкии Иттиҳоди Аврупо.		*2*	
	Мутолиаи конспект ва хондани китобҳои Вешкин Ю.Г., Авагян Г.Л. «Банковские системы зарубежных стран», Щербакова Г.Н. «Банковские системы развитых стран».			*2*
11.	Ташкили назорат ва санҷиши бонкҳо дар таҷрибаи бонкии ҷаҳонӣ.	*4*		
	Мавқеи Комитети байналхалқии назорати бонкӣ		*2*	

	(КБНБ) дар ташкил ва гузаронидани санҷишу назорати бонкӣ дар ҷаҳон. Низоми рейтингии CAMEL ва татбиқи он дар бонкҳои давлатҳои ҷаҳон.			
	Мутолиаи конспект ва хондани китобҳои Вешкин Ю.Г., Авагян Г.Л. «Банковские системы зарубежных стран», Щербакова Г.Н. «Банковские системы развитых стран».			*2*
12.	Принсипҳои асосии фаъолияти бонкҳо ва низомҳои бонкии исломӣ дар ҷаҳон.	*4*		
	Таърихи мухтасари инкишофи кори бонкӣ дар мамолики исломӣ. Моделҳои инкишофи кори бонкӣ дар мамолики исломӣ.		*2*	
	Китоби «Международные валютно-кредитные и финансовые отношения». Под редакции заслуженного деятеля науки России, д. э. н., профессора Л. Н. Красавиной. //Издание третье, переработанное и дополненное.// барои истифода тавсия карда шуд.			*2*
ҶАМЪБАСТ:		**48**	**24**	**24**
ҲАМАГӢ:		**96**		

БАРНОМАИ ТАЪЛИМИИ ФАН

<u>МАВЗӮИ 1</u>. **<u>БОНК ВА НИЗОМИ БОНКӢ: МАФҲУМ, ЗАМИНАҲО ВА АСОСҲОИ ТАШКИЛИИ ОНҲО</u>**

<u>А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ.</u>

Пайдоиши нахустин бонкхо дар ҷаҳон. Мафҳуми бонк ҳамчун элементи асосии низоми бонкӣ аз рӯи хусусият ва тараққиёти таърихии инкишофи он. Мафҳуми инфрасохтори бонкӣ ва

элементҳои асосии таъсиррасонии он. Маълумотҳои муосири мафҳуми низомхои бонкӣ. Намудҳои бонкҳо ва низомҳои бонкӣ дар шароити муосир. Зарурати мавҷудияти низоми ҷаҳонии бонкӣ. Бонк. Асосҳои ҳуқуқии ташкилии сохтори идоранамоии бонкҳо. Мақсадҳо ва вазифаҳои низомҳои бонкӣ. Сохтори идоранамоии дастгоҳи бонк ва вазифаҳои асосии шӯъбаҳои дохилии бонкҳо.

<u>Б. Машғулияти аудитории амалӣ.</u>

Нақшаи семинар:

1. Таърихи мухтасари пайдоиши бонкҳо ва низомҳои бонкӣ. Инфрасохтори бонкӣ ҳамчун омили таъсиррасонии инкишофи бонк.
2. Мафҳуми бонк ва низоми бонкӣ. Намудҳои асосии бонкхо ва низомҳои бонкӣ дар шароити муосир.
3. Асосҳои ташкилию ҳуқуқии бонкҳои замони муосир. Мақсадҳо ва вазифаҳои низомҳои бонкии шакли муосирдошта.

<u>В. Кори мустақилона.</u>

Мутолиа ва конспект аз китобҳои «Банковское дело». Учебник / Под ред. О.И. Лаврушина.- М.: КНОРУС, 2014.- 800 с. ва «Банки и банковские операции». Учебник / Под ред. О.И. Лаврушина.- М.:КНОРУС, 2012, - 272 стр.

<u>*МАВЗӮИ 2.*</u> <u>ГУНОГУНШАКЛИИ ТАШКИЛИ БОНКҲОИ БАЙНАЛХАЛКӢ ҲАМЧУН ЗАМИНАИ ИНКИШОФИ КОРИ БАЙНАЛХАЛҚИИ БОНКӢ</u>

<u>А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ</u>

Зарурати гуногуншаклии ташкилии бонкҳои байналхалқӣ. Тавсифи мухтасари шаклҳои асосии ташкилии бонкҳои байналхалқӣ: - шӯъбаҳои бонкӣ; - намояндагиҳо; - филиалҳои бонкӣ; - корхонаҳои муштараки бонкӣ; - низоми байналхалқии нуқтаҳои бонкӣ; - ширкатҳои тиҷоратию содиротӣ; - филиалҳои дар асоси қонуни Эдж ташкил дода шуда; - бонкҳои фаромиллалӣ; - бонкҳои оффшорӣ; - консортсиумҳои бонкӣ. Мафҳуми кори байналхалқии бонкӣ.

Заминаҳо ва марҳилаҳои инкишофи кори байналхалқии бонкӣ. Хусусиятҳои фарққунандаи марҳилаҳои инкишофи кори байналхалқии бонкӣ. Ташкили муносибатҳои муросилотии бонкҳо. Тавсифи ҳисобҳои муросилотии бонкӣ: ЛОРО, НОСТРО, ВОСТРО. Роҳҳои кушодани ҳисобҳои муросилотӣ.

<u>Б. Машғулияти аудитории амалӣ.</u>

Нақшаи семинар:

1. Заминаҳо, зарурат ва марҳилаҳои инкишофи фаъолияти байналхалқии бонкӣ.
2. Шаклҳои асосии ташкилии бонкҳои байналхалқӣ дар ҷаҳон.
3. Ташкили муносибатҳои муросилотии бонкҳо - ҳамчун омили асосии ташкилёбии муҳити фаъолияти байналхалқии бонкӣ.

<u>В. Кори мустақилона.</u>

Мутолиа ва конспект аз китобҳои Питер С.Роуз, «Банковский менеджмент». – Москва. «Дело»-1997г., В.И. Ширай «Мировая экономика и международные экономические отношения», Москва-2003г., Вешкин Ю.Г., Авагян Г.Л. «Банковские системы зарубежных стран», Москва, Экономист, 2008г.

<u>*МАВЗӮИ 3.*</u> <u>ХУСУСИЯТҲО ВА СОХТОРИ НИЗОМИ БОНКИИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН</u>

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Тоҷикистон ҳамчун узви комилҳуқуқи ҷомеаи ҷаҳонӣ соҳиби низоми бонкии худ мебошад, ки бо назардошти талаботҳо ва меъёрҳои байналмилалӣ созмон дода шудааст. Таҳаввулоти (эволютсияи) қонунгузории бонкӣ ва инкишофи кори бонкиро дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ибтидои асри ХХ мувофиқ донистан мумкин аст. Бо назардошти меъёрҳои байналмиллалӣ ва дохилӣ сохтори низоми бонкии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар шароити ҳозира аз: - Бонки миллии Тоҷикистон; - бонкхои тиҷоратӣ; - бонкҳои давлатӣ; - бонкҳои байнидавлатӣ; - бонкҳои ғайридавлатӣ; - бонкҳо бо иштироки сармояи хориҷӣ иборат мебошад.

Мақсадҳо ва вазифаҳои асосии Бонки миллии Тоҷикистон дар мавзӯъ матраҳ карда мешаванд. Тартиби ташкилдиҳии бонкҳо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. Бонкхои дар шакли Ҷамъиятҳои саҳҳоми пушида ва Ҷамъиятҳои саҳҳомии кушода ташкилшаванда. Тартиби барҳамдиҳӣ, литсензиякунонӣ ва аз нав таъсисдиҳии бонкҳо дар Тоҷикистон

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

Нақшаи семинар:

1. Заминаҳои ҳуқуқии ташкили фаъолияти бонкӣ дар ҶТ.
2. Сохтори низоми бонкии Тоҷикистон. Намудҳо ва шаклҳои асосии ташкилии бонкхо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон.
3. БМТ: мақсадҳо ва вазифаҳои асосии он.

В. Кори мустақилона.

Мутолиа, конспект ва таҳияи КМД ва КМРО аз Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи Бонки Миллии Тоҷикистон» **(ш.Душанбе, аз 28 июни соли 2011, № 722**), Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи фаъолияти бонкӣ» (**ш. Душанбе, аз 19 майи соли 2009, № 524), Раҳимов З.А**. «Банковская система Таджикистана». Душанбе, -Ирфон, 2000г.

МАВЗӮИ 4. ГУРӮҲБАНДИИ АМАЛИЁТХОИ БОНКӢ: ТАВСИФ ВА ХУСУСИЯТҲОИ ОНҲО

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Тавсиф ва гурӯҳбандии амалиётҳои бонкхо. Амалиётҳои анъанавӣ ва муосири бонкӣ. Хусусиятҳои фарққунандаи амалиётҳои анъанавӣ ва муосири бонкӣ. Амалиётҳои формейтингӣ, факторингӣ, лизингӣ ва электронии бонкӣ. Пайдоиши форфейтинг ва факторинг. Таърихи пайдоиш ва тараққиёти лизинг. Мафҳум ва элементҳои асосии муомилоти лизингӣ; - объект, субъект, арзиш ва мӯҳлати лизинг. Шартномаи лизингӣ; хизматҳои лизингӣ; таваккалиятхои амалиётхои лизингӣ. Оиндабинии амалиётхои лизингӣ дар Тоҷикистон.

Тавсифи амалиётҳои активии бонкҳо. Сохтори активҳои бонкӣ. Тавсифи мухтасари амалиётҳои кассавӣ. Амалиётхои қарзӣ – ҳамчун манбаи асоии даромади бонкхо. Омилҳои муайянкунандаи сиёсати қарзӣ. Намудҳо, объектҳо, усулҳо ва шартҳои қарзҷудонамоӣ дар таҷрибаи муосир. Марҳилаҳои ташкили қарздиҳӣ ва хусусиятхои он. Тартиби пешниҳоднамоӣ ва баргардонидани қарз. Амалиёти бонк дар мавриди харидории қоғазҳои қимматнок. Қарзҳои байнибонкӣ.

Сохтор ва тавсифи амалиётхои пассивӣ. Амалиётҳои депозитии бонкҳо. Барориш ва фурӯши қоғазҳои қимматнок. Ташкил ва идоранмоии захирахои худӣ ва қарзӣ дар бонкхо.

Роҳҳо ва тартиби танзимнамоии амалиётҳои бонкӣ. Тавсифи амалиётхои асъории бонкҳо. Тартиби гирифтани фоида аз ҳисоби гузаронидани амалиётҳои бонкӣ. Тартиби гирифтани фоида аз ҳисоби гузаронидани амалиётҳои бонкӣ. Тартиби ситондан ва пардохти фоизҳои бонкӣ дар шароити муосир. Амалиётҳои нави байналхалқии бонкӣ ва татбиқи онҳо дар кори байналхалқии бонкӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

Нақшаи семинар:

1. Тавсифи мухтасари амалиётҳои бонкӣ дар вобастагӣ аз хусусияти пайдошавӣ ва татбиқнамоӣ.
2. Амалиётҳои активии бонкӣ: гурӯҳбандӣ ва хусусиятҳои онҳо.
3. Сохтори пасивҳои бонкӣ ва тависиф амалиётҳои пассивии бонкӣ.
4. Таҷрибаи татбиқи амалиётҳои нави электронӣ дар ташкили фаъолияти байналхалқии бонкӣ.

В. Кори мустақилона.

Мутолиа, конспект ва таҳияи КМД ва КМРО аз китобҳои «Банковское дело», Учебник / Под ред. О.И. Лаврушина.- М.: КНОРУС, 2014.- 800 с., «Банки и банковские операции», Учебник / О.И. Лаврушина.- М.:КНОРУС, 2012.- 272 с., «Деньги, кредит, банки», Учебник / Под ред. О.И. Лаврушина.- М.КНОРУС, 2014.- 448 с., Вешкин Ю.Г., Авагян Г.Л. «Банковские системы зарубежных стран» М: Экономист. 2008г.

МАВЗӮИ 5. НИЗОМҲОИ ҲИСОББАРОБАРКУНӢ ВА ИНТИҚОЛОТИ МИЛЛӢ, МИНТАҚАВӢ ВА ҶАҲОНӢ: ТАВСИФИ МУХТАСАРИ ОНҲО

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Ҳисоббаробаркуниҳои байналхалқӣ: мафҳум ва шаклҳои асосии онҳо. Аккредитив ҳамчун воситаи асосӣ ва паҳнгаштарини ҳисоббаробаркуниҳои байналхалқӣ. Шаклҳо ва намудҳои аккредитив.

Татбиқи супоришномаи пардохтӣ (Payment order) дар раванди ҳисоббаробаркуниҳо. Векселҳо ва намудҳои асосии он дар раванди ташкили ҳисоббаробаркуниҳои байналхалқӣ. Шаклҳои нави ҳисоббаробаркуниҳои байналхалқӣ. Тартиби ташкили муносибатҳои муросилотӣ. Кушодан ва бурдани ҳисобхои муросилотӣ. *(Эзоҳ: оиди муносибатҳои муросилотӣ ҳамчун асоси ташкили ҳисоббаробаркуниҳо ва бонкҳои байналхалқӣ ва истифодаи ҳисобҳои муросилотӣ дар мавзӯи дуюм сухан рафта буд).*

Низомҳои ҳисоббаробаркуниҳои миллӣ: - «Низоми клиринги байнибонкии Швейтсария» *(истилоҳи русиаш - ШМКС);* - Низоми «хонаи клиринги байнибонкии пардохтӣ» *(бо англис-CHIPS);* - Низоми ҳисоббаробаркуниҳои миллии Япония *(бо русӣ-ЯМРС)* ва ғайра.

Низоми SWIFT ва нақши он дар ташкили ҳисоббаробаркуниҳои байнибонкӣ. Бартариятҳо ва камбудиҳои низоми SWIFT. Низоми WESTERN UNION ва фаъолияти он.

Намунаи ташкили низомхои интилоқоти пулии минтақавӣ ва зарурати онҳо. Низомҳои CONTACT, MIGOM, «Быстрая почта», «Анелик», «Золотая Корона», низоми минтақавии ҳисоббаробаркуниҳои Аврупо «TARGET» ва ғайра. Дурнамои фаъолияти низомҳои ҳисоббаробаркуниҳои миллӣ, минтақавӣ ва байналхалқӣ.

Таҷрибаи муосири бонкӣ талаб менамояд, ки дар сурати гузаронидани як қатор амалиётҳо кафолати ҳаматарафаи гирифтани даромад ва маблағҳои харҷнамудаи бонк пурсида шаванд. Аз ин рӯ, ба истифодаи кафолатнома ва замонатнома такяи асосӣ карда мешавад. Мавқеи кафолатномаҳо ва замонатномаҳо дар раванди гузаронидани амалиётҳои бонкӣ. Шартҳо ва асосҳои ҳуқуқии кафолатномаҳо ва замонатномаҳо. Тавсифи замонатномаҳо ва кафолатномаҳо. Намудҳои замонатномахо ва афолатномаҳо. Тартиби истифодаи кафолатнома ва замонатҳо дар як қатор давлатҳои тараққикарда.

Солҳои охир истифодаи кортҳои пластикӣ ба таври афзалиятнок пеш рафта истодааст. Аз ин рӯ, дар ин мавзӯъ бо пайдо гаштани имконият, асосҳои истифодаи кортҳои пластикӣ;

зарурати истифодаи кортҳои пластикӣ; бартарият ва камбудиҳои татбиқи кортҳои пластикӣ ва тартиби истифодаи банкоматҳо (АТМ)-ро ҳамчун элементи низоми электронии пардохтҳо дар навбати аввал дида мебароем.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

Нақшаи семинар:

1. Мафҳум ва шаклҳои асосии ҳисоббаробаркуниҳои байналхалқӣ.
2. Аккредитив – ин воситаи асосии ҳисоббаробаркуниҳои байналхалқӣ.
3. Тавсифи низомҳои ҳисоббаробаркунии миллии давлатҳои алоҳидаи ҷаҳон.
4. Низоми SWIFT ва мавқеи он дар ҳисоббаробаркуниҳои байналхалқӣ.
5. Намудҳо ва тавсифи замонатномаҳо ва кафолатномаҳои бонкӣ.

В. Кори мустақилона.

Мутолиа, конспект ва таҳияи КМД ва КМРО аз китобҳои «Банковское дело», Учебник / Под ред. О.И. Лаврушина.- М.: КНОРУС, 2014.- 800 с., «Банки и банковские операции», Учебник / О.И. Лаврушина.- М.:КНОРУС, 2012.- 272 с., «Деньги, кредит, банки», Учебник / Под ред. О.И. Лаврушина.- М.КНОРУС, 2014.- 448 с., Вешкин Ю.Г., Авагян Г.Л. «Банковские системы зарубежных стран» М: Экономист. 2008г., Белоглазова Г.Н., Кроливецкая Л.П. «Банковское дело. Организация деятельности коммерческого банка». - Москва: Юрайт, 2014, - 652 с.; Березина М. П. “Безналичные расчеты в экономике России. Анализ и практики” — М.: АО “Консалтбанкир”, 1997. — 296 с.

МАВЗӮИ 6. НАҚШ ВА МАВҚЕИ БОНКҲОИ ФАРОМИЛЛАЛӢ ДАР БОЗОРИ МОЛИЯВИИ ҶАҲОНӢ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Ҷаҳони муосир аз миқдори зиёди субъектҳои ҷудогона таркиб ёфтааст, ки намоёнтарини онҳо ширкатҳои калони истеҳсолкунандаи саноатӣ ба ҳисоб меравaнд. Иттиҳодияҳои бузург на фақат дар соҳаи истеҳсолот фаъолият мекунанд, балки онҳо инчунин дар соҳаи молиявӣ, хусусан дар фаъолияти бонкӣ низ ташкил шуда, фаъолият карда истодаанд. Ин иттиҳодияҳои бузург дар истилоҳи иқтисодӣ дар шабоҳат бо ширкатҳои фаромиллалӣ **бонкҳои фаромиллалӣ (БФМ)** номгузорӣ карда шудаанд. Бонкхои фаромиллалӣ низ дар хориҷи мамлкат дорои филиалҳо ва «ширкатҳои духтарӣ» буда, доираи васеъи амалиётҳои бонкиро бевосита дар мамлкатҳои ҷойгиршавии филиалҳо ва «ширкатҳои духтарӣ» мегузаронанд.

Дар раванди дарс инчунин оиди: - асосҳои ҳуқуқии ташкилкунии бонкхои фаромиллалӣ; - хусусиятҳои танзими фаъолияти бонкхои фаромиллалӣ дар мамлкатҳои гуногун; - афзалиятҳо ва камбудиҳои фаъолияти бонкҳои фаромиллалӣ дар муносибатҳои иқтисодии байналхалқӣ сӯҳбат ороста мешавад.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

Нақшаи семинар:

1. Зарурият, намудҳо, шаклҳо ва заминаҳои асосии фаъолияти бонкҳои фаромиллалӣ дар ҷаҳони имрӯза.
2. Асосҳои ҳуқуқии ташкилкунии бонкҳои фаромиллалӣ.
3. Хусусиятҳои танзими фаъолияти бонкҳои фаромиллалӣ дар мамлакатҳои гуногун.
4. Афзалиятҳо ва камбудиҳои фаъолияти бонкхои фаромиллалӣ дар муносибатҳои иқтисодии байналхалқӣ.

В. Кори мустақилона.

Мутолиа, конспект ва таҳияи КМД ва КМРО аз китобҳои «Банковское дело», Учебник / Под ред. О.И. Лаврушина.- М.: КНОРУС, 2014.- 800 с., «Банки и банковские операции», Учебник /

О.И. Лаврушина.- М.:КНОРУС, 2012.- 272 с., «Деньги, кредит, банки», Учебник / Под ред. О.И. Лаврушина.- М.КНОРУС, 2014.- 448 с., Вешкин Ю.Г., Авагян Г.Л. «Банковские системы зарубежных стран» М: Экономист. 2008г.

МАВЗӮИ 7. БИЗНЕСИ ОФФШОРИИ БОНКӢ ВА ТАТБИҚИ ОН ДАР ТАҶРИБАИ МУОСИР

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Бизнеси оффшории бонкӣ (БОБ) - ин як навъ бизнеси байналхалқии бонкӣ дар режимҳои имтиёзнок аз ҷумла андозӣ, асъорӣ, бонкӣ ва маъмурӣ мебошад. Вай гуногунии иқтидори қонунгузории миллӣ, хароҷотҳои пасти таъсисдиҳӣ, идоракунӣ ва воситаҳои электронии алоқаро истифода мебарад. Азбаски пул ва дигар ҳуҷҷатҳои пардохтӣ имрӯз ба таври осон дар намуди комбинатсияҳои сигналҳои электронӣ кодификатсия карда мешаванд, онҳо суръатнокӣ, дақиқӣ ва махфияти амалиётҳои бонкии оффшориро таъмин мекунанд. Инчунин онҳоро аз конъюктура дар ҷаҳон халос мекунанд.

Дар баробари ин оиди ташкили бизнеси оффшории бонкӣ ва зарурати фаъолияти бонкҳои оффшорӣ дар ҷахони имрӯза дар саволи якум сухан меравад. Дар саволҳои дуюм ва сеюми мавзӯъ бошад, танзимнамоии бонкҳои оффшорӣ тариқи литсензиякунонии онҳо; намудҳои литсензияҳои истифодашаванда; самаранокӣ ва афзалиятҳои фаъолияти бонкҳои оффшорӣ дар ҷаҳон таҳлил гардида, дида баромада мешаванд.

Дар шароити ҷаҳонишавии молиявӣ фаъолияти бонкҳои оффшорӣ аз ҷониби як қатор созмонҳои байналмилалӣ ва ашхоси алоҳидаи соҳаи бонкдорӣ манфӣ баҳогузорӣ карда мешавад, ки дар ин мавзӯъ қайд мегардад.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

Нақшаи семинар:

1. Ташкили бизнеси оффшории бонкӣ ва фаъолияти бонкҳои оффшорӣ дар ҷаҳони имрӯза.
2. Танзимнамоии бонкҳои оффшорӣ тариқи литсензиякунонии онҳо. Намудҳои литсензияҳои истифодашаванда.
3. Самаранокӣ, афзалиятҳо ва норасоиҳои фаъолияти бонкҳои оффшорӣ дар ҷаҳон. Мавқеи мунаққидони сатҳи ҷаҳонӣ.

В. Кори мустақилона.

Мутолиа, конспект ва таҳияи КМД ва КМРО аз китобҳои «Банковское дело», Учебник / Под ред. О.И. Лаврушина.- М.: КНОРУС, 2014.- 800 с., «Банки и банковские операции», Учебник / О.И. Лаврушина.- М.:КНОРУС, 2012.- 272 с., «Деньги, кредит, банки», Учебник / Под ред. О.И. Лаврушина.- М.КНОРУС, 2014.- 448 с., Вешкин Ю.Г., Авагян Г.Л. «Банковские системы зарубежных стран» М: Экономист. 2008г., сомонаи www.economist.com

МАВЗӮИ 8. ХУСУСИЯТҲОИ ТАШКИЛИ КОРИ БОНКӢ ВА НИЗОМИ БОНКИИ ЯПОНИЯ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Шарҳи мухтасари мавқеи иқтисодиёти Япония дар ҷаҳони муосир. Таърихи пайдошавии нахустин бонкҳо дар Япония. Сохтори низоми бонкии Япония дар шароити муосир. Мақсадҳо ва вазифаҳои «Бонки марказии Япония». Мавқеи «Бонкхои Умумиллӣ» дар доираи низоми бонкии Япония. «Бонкҳои шарҳӣ» ва хусусиятҳои онҳо. Амалиётҳои асосии бонкҳои Япония. Сармояи бонкхои Япония. «Бонкҳои қарзҷудонамоии дарозмуддат». «Бонки содиротию

воридотии Япония». «Бонкҳои минтақавии зинаи 1-ум ва 2-юм» дар Япония. Омилҳои асосии ба пешравии бонкҳои Япония таъсиркунанда. Муносибати бонкҳои Япония бо бонкҳои дигар давлатҳо. Чораҳои беҳдошти фаъолияти бонкҳои Япония дар шароити муосир. Монеаҳои ба фаъолияти бонкҳои Япония таъсиркунанда. Ояндабинии фаъолияти бонкхо дар Япония. «Гурӯҳҳои саноатию молиявӣ» дар Япония. Ташкилнамоии «Сюданҳо» ва «Дзайбатсуҳо» дар доираи низоми бонкии Япония. Тартиби гузаронидани амалиётҳои депозитии бонкҳо дар Япония ва аломатҳои фарқкунандаи онҳо аз дигар низомҳои бонкӣ. Таҷрибаи истифодаи кори бонкӣ аз давлатҳои шарики муносибатҳои тиҷоратӣ дар таҷрибаи кори бонкии давлати Япония дар кадом сатҳ ба роҳ монда шудааст.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

Нақшаи семинар:

1. Таърихи мухтасари ташаккули кори бонкӣ ва низоми бонкӣ дар Япония.
2. Хусусиятҳои фаъолияти бонкҳои Умумимиллӣ дар Япония. Бонки марказии Япония: мақсад, амалиётҳо ва вазифаҳои он.
3. Амалиётҳои бонкӣ (амалиётҳои депозитии бонкҳо) ва роҳҳои гузаронидани онҳо дар Япония.
4. Мушкилиҳо ва дурнамои фаъолияти бонкҳо дар Япония.

В. Кори мустақилона.

Мутолиа, конспект ва таҳияи КМД ва КМРО аз китобҳои «Банковское дело», Учебник / Под ред. О.И. Лаврушина.- М.: КНОРУС, 2014.- 800 с., «Банки и банковские операции», Учебник / О.И. Лаврушина.- М.:КНОРУС, 2012.- 272 с., «Деньги, кредит, банки», Учебник / Под ред. О.И. Лаврушина.- М.КНОРУС, 2014.- 448 с., Вешкин Ю.Г., Авагян Г.Л. «Банковские системы зарубежных стран». Москва: Экономист. 2008г., сомонаи www.economist.com; Белоглазова Г.Н., Кроливецкая Л.П. «Банковское дело. Организация деятельности коммерческого банка». - Москва: Юрайт, 2014, - 652 с.; Березина М. П. "Безналичные расчеты в экономике России. Анализ и практики" – Москва, - АО "Консалтбанкир", 1997. -296 с.

МАВЗӮИ 9. НИЗОМИ ФЕДЕРАЛИИ ЗАХИРАВИИ ИМА: ХУСУСИЯТҲО ВА ДОИРАИ ФАЪОЛИЯТИ ОН

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Дар мавзӯи мазкур оиди таърихи барқарорнамоӣ ва тараққиёти Низоми Федералии Заминавӣ (НФЗ)- ИМА сухан меравад. Сохтори идоранмоии НФЗ-и ИМА аз Шӯрои Идоракунӣ, Комитети Федералии Бозори Кушод, Шӯрои Федералии Машваратӣ ва бонкҳои Федералии Захиравӣ (БФЗ) иборат мебошанд. Шӯрои Идоракунии НФЗ аз 7 аъзо иборат мебошад, ки яке аз онҳо раиси Шӯро ва боқимонда аъзоён мебошанд. Дар НФЗ 12-БФЗ фаъолият мекунанд, ки ҳар яке аз онҳо округи муайяни худро хизматрасонӣ менамоянд. Комитети Федералии Бозори Кушод яке аз сохторҳои идоракунандаи НФЗ ба ҳисоб рафта, асосан амалиётхоро оиди хариду фурӯши қоғазҳои қимматнок ба танзим медарорад. Шӯрои Федералии Машваратӣ ҳамчун органи асосии машваратӣ баромад менамояд. НФЗ аъзои Конгресси ИМА ба шумор меравад. Тартиби гузаронидани амалиётҳои активию пассивии НФЗ. Таркиби активҳои НФЗ. Тартиби ташкилкунии ҳисоботи муштараки балансии бонкхои аъзои НФЗ. Ҳисоботдиҳии НФЗ дар назди конгресси ИМА сурат мегирад ва дар шакли китоб нашр мешавад, ки номи «Бежевая книга»-ро гирифтааст. Дурнамои фаъолияти НФЗ. Баробарнамоии захираҳои бонкӣ ва базаи пулӣ дар НФЗ-и ИМА. Амалиётҳои НФЗ дар бозори қоғазҳои қимматнок. Дар низоми бонкии ИМА як қатор низомҳои ҳисоббаробаркунӣ мавҷуданд, ки ҳисоббаробаркуниҳои байнибонкиро амалӣ мегардонанд. Институтҳои депозитии НФЗ ва

амалиётҳои онҳо. Хусусияти фарққунандаи низоми бонкии ИМА аз низоми бонкии мамлкатҳои дигар. Мавқеи НФЗ дар гузаронидани сиёсати пулию қарзӣ ва татбиқи он.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

Нақшаи семинар:

1. Таърихи мухтасари инкишофи кори бонкӣ дар ШМА;
2. Сохтори муосири Низоми Федералии Захиравии Амрико;
3. Мавқеи институтҳои депозитӣ дар доираи НФЗ;
4. Амалиётхои асосии НФЗ дар шароити муосир.

В. Кори мустақилона.

Мутолиа, конспект ва таҳияи КМД ва КМРО аз китобҳои «Банковское дело», Учебник / Под ред. О.И. Лаврушина.- М.: КНОРУС, 2014.- 800 с., «Банки и банковские операции», Учебник / О.И. Лаврушина.- М.:КНОРУС, 2012.- 272 с., «Деньги, кредит, банки», Учебник / Под ред. О.И. Лаврушина.- М.КНОРУС, 2014.- 448 с., Вешкин Ю.Г., Авагян Г.Л. «Банковские системы зарубежных стран» М: Экономист. 2008г., истифода аз сомонаҳои www.economist.com, www.yahoo.com, www.socrat.info, www.google.ru, www.nigma.ru, www.booksiti.net.ru

МАВЗӮИ 10. ЗАРУРАТ ВА ХУСУСИЯТҲОИ ТАЪСИСИ НИЗОМИ АВРУПОИИ БОНКҲОИ МАРКАЗӢ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Иттифоқи Аврупо яке аз гурӯҳҳои интегратсионие мебошад, ки тамоми марҳилаҳои инкишофро аз сар гузаронидааст. Аз давраҳои авали гуфтушунидҳои сарони давлатҳои аъзои ИА сар карда, оиди таъсиси низоми асъории Аврупо сухан мерафт. Маҳз дар ибтидои солҳои 90-ум, дар вохурии Маастрихт оиди ташкили Низоми Аврупоии бонкҳои Марказӣ хишти асосӣ гузошта шуд. Ҳангоми гуфтушунидҳо ба иттифоқи асъории аврупо 16 мамлкати аъзои ин гурӯҳи интеграсионӣ ворид шуданд. Дар баъзе ҳолатҳо ҳангоми таҳлил шабеҳияти Низоми Аврупоии Бонкҳои Марказӣ нисбат ба НФЗ-и ИМА ба назар мерасад.

Дар Низоми Аврупоии бонкҳои Марказӣ бояд қайд кард, ки сохтори асосии идоракунандаи он Бонки Марказии Аврупо баромад мекунад, ки расман аз соли 1999 фаъолияти худро оғоз намда, штаб квартирааш дар ш. Франкфурт-на-Майне мебошад. Аз соли 2000-ум сар карда интишори асъори ягонаи ИА ЕВРО оғоз шуд, ки то ин ҷониб ҳамчун воситаи ҳисоббаробаркунӣ дар байни мамлкатҳои аъзои ИА сабади асъории ЭКЮ баромад мекард, ки нисбати асърҳои миллии мамлакатҳои аъзо муқаррар карда шуда буд.

Дар Низоми Аврупоии Бонкҳои Марказӣ Сохтори Федералӣ фаъолият мекунад, ки бе восита бонкҳои марказии мамлкатҳои аъзоро муттаҳид месозад. Ин сохтор инчунин захираҳои ҳатмии асъорию тиллоии бонкҳои марказии мамлакатҳои аъзоро назорат мекунад. Дар замони муосир яке аз низомҳои пешрафта ба ҳисоб меравад, ки хусусиятҳои хоси худро доро мебошад.

Дар мавзуъ инчунин масъалаи даст кашидан аз истифодаи васеи доллари ИМА дар ҳудуди Иттиҳоди Аврупо механизми устуворгардонии мавқеи ЕВРО сухан меравад. Ташкили кори бонкии самаранок дар шароити бӯҳронӣ низ масъалаи омӯзишӣ дар мавзӯи мазкур ҳисобида мешавад. Ҳамзамон вазъи низоми бонкии Аврупо пас аз хуруҷи Британияи Кабир низ дар мавзӯъ матраҳ карда мешавад.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

Нақшаи семинар:

1. Заминаҳо ва зарурати таъсисёбии низоми Аврупоии бонкҳои марказӣ (НАБМ);
2. Бонки марказии Аврупо ва мавқеи он дар рушди низоми бонкии ИА;

3. Амалиётҳои қарзӣ ва депозитии бонкҳо дар Иттифоқи Аврупо.

В. Кори мустақилона.

Мутолиа, конспект ва таҳияи КМД ва КМРО аз китобҳои «Банковское дело», Учебник / Под ред. О.И. Лаврушина.- М.: КНОРУС, 2014.- 800 с., «Банки и банковские операции», Учебник / О.И. Лаврушина.- М.:КНОРУС, 2012.- 272 с., «Деньги, кредит, банки», Учебник / Под ред. О.И. Лаврушина.- М.КНОРУС, 2014.- 448 с., Вешкин Ю.Г., Авагян Г.Л. «Банковские системы зарубежных стран» М: Экономист. 2008г., истифода аз сомонаҳои www.economist.com, www.yahoo.com, www.socrat.info, www.google.ru, www.nigma.ru, www.booksiti.net.ru

МАВЗӮИ 11. ТАШКИЛИ НАЗОРАТ ВА САНҶИШИ БОНКҲО ДАР ТАҶРИБАИ БОНКИИ ҶАҲОНӢ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Таҳлил ва баҳодиҳӣ ба ҳолати молиявии ташкилотҳои қарзӣ вазифаи асосии назорати бонкии босамар ба шумор меравад. Дар низоми ягонаи баҳодиҳии фаъолияти бонкӣ ба ҳар як ташкилоти қарзӣ баҳои (рейтингӣ) маҷмӯӣ дода мешавад, ки он ба баҳодиҳии (рейтингӣ) 5-ҷузви асосии вазъи молиявӣ ва амалиёти ташкилоти мазкур асос ёфтааст.

Ин ҷузвҳо мутобиқати сармоя, сифати дороиҳо, салоҳияти менеҷмент, сифат ва дараҷаи даромаднокӣ ва мутобиқати пардохтпазирӣ мебошанд. Баҳои (рейтингӣ) маҷмӯӣ ва ҷузвҳо дар асоси ченаки баҳодиҳии 5 хола аз 1 то 5 дода мешавад. Муайяннамоии меъёрҳои пардохтпазирии низоми бонкӣ ва риоя намудани меъёрҳои иқтисодӣ аз тарафи бонкҳо.

Марҳилахои назорати ва санҷиши бонкӣ: - назорат дар ҷойҳо (инспектирования на местах); - назорати ҳуҷҷатӣ (документарный надзор); - назорати фосилавӣ (дистанционный надзор). Зарурати гуногуншаклии назорати бонкӣ дар шароити муосир. Аҳамияти иқтисодӣ ва натиҷагирӣ аз баргузор кардани санҷиши бонкҳо дар давлатҳо.

Татбиқи принсипҳои CAMEL дар рафти санҷиш ва назорати бонкӣ. Мавқеи Комитети Байналхалқии Назорати Бонкӣ (КБНБ) дар ташкил ва гузаронидани санҷишу назорати бонкӣ дар бонкхои давлатҳои ҷаҳон. Тавсифи сифатии активҳо, менеҷменти бонкӣ, бозоргонии бонкӣ ва даромаднокии бонк.

Принсипҳои нави КБНБ дар шароити бӯхронӣ низ мавриди таҳлил ва омӯзиш дар мавзӯи мазкур қарор мегирад.

Мавқеи Бонки Миллии Тоҷикистон дар танзим ва назорати бонкхои дар Тоҷикистон фаъолияткунанда. Чораҳои асосии бартарафнамоии камбудиҳо ва норасоиҳои фаъолияти бонкҳо. Бозхонди литсензия, якҷоякуниҳои бонкӣ ва барҳамдиҳии бонкҳо дар сурати пайдо шудани норасоиҳои фаъолият. Вазъи иҷроиши принсипҳои асосии КБНБ дар пешбурди кори бонкӣ дар Тоҷикистон.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

Нақшаи семинар:

1. Таҳлил ва баҳодиҳӣ ба ҳолати молиявии ташкилотҳои қарзӣ вазифаи асосии назорати бонкӣ;
2. Ташкилнамоӣ, мақсадҳо, вазифаҳо ва марҳилаҳои назорату санҷиши бонкӣ дар шароити муосир;
3. Муайяннамоии меъёрҳои пардохтпазирии низоми бонкӣ ва риоя намудани меъёрҳои иқтисодӣ;
4. Мавқеи Комитети Байналхалқии Назорати Бонкӣ (КБНБ) дар ташкил ва гузаронидани санҷишу назорати бонкӣ дар ҷаҳон. Низоми CAMEL ва татбиқи он дар бонкҳои давлатҳои ҷаҳонӣ;

5. Қоидаҳои асосии манъ кардани фаъолияти бонкҳо ва ташкилотҳои қарзӣ дар таҷрибаи муосир.

В. Кори мустақилона.

Мутолиа, конспект ва таҳияи КМД ва КМРО аз китобҳои «Банковское дело», Учебник / Под ред. О.И. Лаврушина.- М.: КНОРУС, 2014.- 800 с., «Банки и банковские операции», Учебник / О.И. Лаврушина.- М.:КНОРУС, 2012.- 272 с., «Деньги, кредит, банки», Учебник / Под ред. О.И. Лаврушина.- М.КНОРУС, 2014.- 448 с., Вешкин Ю.Г., Авагян Г.Л. «Банковские системы зарубежных стран» М: Экономист. 2008г., истифода аз сомонаҳои www.economist.com, www.yahoo.com, www.socrat.info, www.google.ru, www.nigma.ru, www.booksiti.net.ru, сомонаи расмии Иттиҳоди Аврупо ва сомонаи расмии Бонки марказии Аврупо.

МАВЗӮИ 12. ПРИНСИПҲОИ АСОСИИ ФАЪОЛИЯТИ НИЗОМҲОИ БОНКИИ ИСЛОМӢ ДАР ҶАҲОН

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Дар шароити муосир баробари рушди низомҳои бонкии давлатҳои мутараққӣ низоми бонкии мамолики исломӣ бо суръати баланд рушд карда, ҳамчун сегменти таркибии бозори молиявии ҷаҳонӣ баромад карда истодааст. Яке аз хусусиятҳои асосии фарққунандаи низоми бонкии исломӣ аз низомҳои бонкии шакли муосирдошта дар он аст, ки бонкҳои исломӣ пурра аз истифодаи фоизи бонки даст кашидаанд. Низоми бонкии исломӣ тайи солҳои охир бо суръати баланд инкишоф ёфта, дар як қатор давлатҳои исломӣ, аз қабили Покистон, Судан ва Суриё мавқеи хоси худро пайдо кардааст. Имрӯзҳо бо назардошти рушди самараноки бонкҳои исломӣ дар аксари давлатҳои ҷаҳон пайдо гаштани воҳидхои алоҳидаи бонкии шакли мазкурро мушоҳида кардан мумкин аст. Масалан: - пайдошавии бонкхои исломиро дар Руссия, Англия, Испания ва ғ. на ҳамчун ҳодисаи тасодуф, балки ҳамчун тамоили нави кори байналхалқии бонкӣ шарҳ додан мумкин аст. Асоси фаъолияти бонкхои исломиро гуфтахои Қуръон ва меъёрҳои шариат ташкил медиҳанд. Аз нигоҳи ислом амалиётҳои судхурӣ (рибо) ва ҳаннотӣ (қимор) мамнӯъ эълон гардидааст. Модели асосии фаъолияти бонкҳои исломӣ «иштирок дар фоида ва зарар» (Profit and Loss Sharing) мебошад.

Бояд ҳар бонки исломӣ дар асоси гуфтаҳои Қуръон ва рафтори Паёмбари ислом ҳазрати Муҳаммад (с.а.) фаъолият намояд. Тайи солҳои охир масъалаи зиёднамоии ҳаҷми сармояи бонкхои исломӣ дар ҳамаи нишастҳо ва конфронсҳои исломӣ масъалагузорӣ карда мешавад. Аз нигоҳи фаъолият бонкҳои исломӣ талаб менамоянд, ки ҳар як доройӣ бояд ба манфиати мардум ва ҷомеа истифода карда шавад. Агар восита дар ин маврид истифода нашуда монад, аз он бояд ба мазлумону нодорон андоз (закот) дода шавад. Дар маҷмӯъ, кори бонкиро бо принсипҳои исломӣ фаъолияти ба боварӣ асосёфта шарҳ додан мумкин аст.

Таҷрибаи ташкили кори бонкӣ бо принсипҳои исломӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон: вазъи кунунӣ ва дурнамои он. Афзалиятҳо ва камбудиҳои пешбурди бонкдории исломӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон тайи солҳои охир.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

Нақшаи семинар:

1. Таърихи мухтасари инкишофи кори бонкӣ дар мамлакатҳои исломӣ.
2. Принсипҳо ва хусусиятҳои фаъолияти низомҳои бонкии исломӣ.
3. Моделҳои инкишофи кори бонкӣ дар мамолики исломӣ.

В. Кори мустақилона.

Мутолиа, конспект ва таҳияи КМД ва КМРО аз китобҳои «Банковское дело», Учебник / Под ред. О.И. Лаврушина.- М.: КНОРУС, 2014.- 800 с., «Банки и банковские операции», Учебник /

О.И. Лаврушина.- М.:КНОРУС, 2012.- 272 с., «Деньги, кредит, банки», Учебник / Под ред. О.И. Лаврушина.- М.КНОРУС, 2014.- 448 с., Вешкин Ю.Г., Авагян Г.Л. «Банковские системы зарубежных стран» М: Экономист. 2008г., истифода аз сомонаҳои www.economist.com, www.yahoo.com, www.socrat.info, www.google.ru, www.nigma.ru, www.booksiti.net.ru

ФЕҲРИСТИ САРЧАШМАҲО:

КИТОБҲО ВА МАВОДИ ТАЪЛИМӢ:

1. Банковское дело. Учебник / Под ред. О.И. Лаврушина.- М.: КНОРУС, 2014г.- 800 с.
2. Банки и банковские операции. Учебник / Под ред. О.И. Лаврушина.- М.: КНОРУС, 2012г.- 272 с.
3. Деньги, кредит, банки. Учебник / Под ред. О.И. Лаврушина.- М.: КНОРУС, 2014.- 448 с.
4. «Банки и банковские операции». Учебник. Под редакцией профессора Жукова Е.Ф. – Москва – «ЮНИТИ» - 2012 г.
5. Е.П. Жарковская. «Банковское дело» 5-е издание, Москва – «Омега» - 2007.
6. С.Ҳ. Ҳабибов; Ҳ.Н. Фақиров; М.Ҷ. Ҷамшедов «Луғати истилоҳоти иқтисодӣ», Душанбе - 1999 сол.
7. Стародубцова Е. Б. «Банковские операции», Москва – ИНФРА – М- 2006г.
8. «Банковское дело» Шевчук В.А., Шевчук Д.А., Москва. РИОР-2005г.
9. **Раҳимов З.А**. «Банковская система Таджикистана» Душанбе – 2000г.
10. М.Оймаҳмадов; Ш.Раҳимзода, «Фарҳанги истилоҳоти байналмиллалии бонкдорӣ», Душанбе – 1999г.
11. Большая экономическая энциклопедия. Москва – «ЭСКИМО» - 2007г.
12. Тютюник А.В.; Турбанов А.В. и другие «Банковское дело», Москва – «Финансы и статистика» - 2005г.
13. Питер С.Роуз, «Банковский менеджмент». – Москва. «Дело» -1997г. 800стр. (перевод с англ. язык, 4-ое издание)
14. В.И. Ширай «Мировая экономика и международные экономические отношения», Москва – 2003г.
15. Вешкин Ю.Г., Авагян Г.Л. «Банковские системы зарубежных стран» Москва – Экономист – 2008г.
16. Щербакова Г.Н. «Банковские системы развитых стран», Москва – «Финансы и статистика» - 2006г.
17. «Банковское дело» под редакцией профессорах Г.Н. Белоглазовой, Л.П. Кроливецкой, «ПИТЕР»-Москва-Самара-Киев-Харьков-Минск-2008г. 240стр.
18. Балашов А.Н. Теория менеджмента: Учебное пособие.- М.: Вузовский учебник, 2014г.- 352 с.
19. Вешкин Ю.Г., Авагян Г.Л. «Банковские системы зарубежных стран» Москва – Экономист – 2008г.
20. Палий В.Ф. Международные стандарты учета и финансовой отчетности. // Учебник. Москва: ИНФРА-М-2013г.-506 стр.
21. Аникин Б.А. Аутсорсинг и аутстаффинг: высокие технологии менеджмента: Учебное пособие.- М.: ИНФРА-М, 2014.- 320 с.
22. Денежно-кредитная и финансовая системы: Учебник // Под редакции М.А.Абрамовой, Е.В.Маркиной.- Москва: КНОРУС, 2014.-448 с.
23. Урясьева Т.Н. Инвестиционные риски в маркетинге: Учебное пособие.- М.: Вузовский учебник, 2014.- 128 с.
24. Плисецкий Е.Л. Региональная экономика: Учебное пособие / Е.Л. Плисецкий, И.Л. Черкасов.- М.: КНОРУС, 2014.- 272 с.

25. Орлова И.В. Экономико-математические методы и модели: компьютерное моделирование: Учебное пособие.- М.: Вузовский учебник, 2014.- 389 с.
26. Денежно-кредитная и финансовая системы: Учебник / Под ред. М.А.Абрамовой, Е.В.Маркиной.- М.: КНОРУС, 2014.-448 с.
27. Плисецкий Е.Л. Региональная экономика: Учебное пособие /И.Л. Черкасов.- М.: КНОРУС, 2014.- 272 с.
28. Орлова И.В. Экономико-математические методы и модели: компьютерное моделирование: Учебное пособие.- М.: Вузовский учебник, 2014.- 389 с.

СОМОНАҲОИ ИНТЕРНЕТӢ:

11) www.president.tj
12) www.minfin.tj
13) www.nbt.tj
14) www.google.ru
15) www.nigma.ru
16) www.booksiti.net.ru
17) www.worldbank.org
18) www.yahoo.com
19) www.socrat.info
20) www.economist.com

САНАДҲОИ ҲУҚУҚИЮ МЕЪЁРӢ:

1) Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи Бонки Миллии Тоҷикистон» **(аз 28 июни соли 2011, № 722);**
2) Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи фаъолияти бонкӣ» (**ш. Душанбе, аз 19 майи соли 2009, № 524);**
3) Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи танзими асъор ва назорати асъор» (**ш.Душанбе 13 июни соли 2013, №964);**
4) Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи ташкилотҳои маблағгузории хурд» **(ш. Душанбе, 16 апрели с.2012, № 816);**
5) Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи гаравхона (ломбард)». **(ш.Душанбе, 22 июли соли 2013, №992)**;
6) Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи фаъолияти бонкии исломӣ». **(ш. Душанбе, 26 июли соли 2014, №1108)**;
7) Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи суғуртаи пасандозҳои шахсони воқеӣ» **(ш. Душанбе, аз 2 августи соли 2011, №758)**;
8) Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи ҷамъиятҳои саҳомӣ», (**ш. Душанбе, аз 5 марти соли 2007, №237**);

ДОНИШГОҲИ МИЛЛИИ ТОҶИКИСТОН

ФАКУЛТЕТИ МОЛИЯВИЮ ИҚТИСОДӢ

КАФЕДРАИ ИҚТИСОДИЁТИ ҶАҲОНӢ

Барномаи
таълимии фанни
Дипломатияи иқтисодӣ
(барои донишҷӯёни ихтисоси 25010300-иқтисодиёти ҷаҳонӣ)

Душанбе 2022

1. Аннотатсияи фан.

Дар шароити ҷаҳонишавии робитаҳои иқтисодии ҷаҳонӣ, ҷангҳои тиҷоратӣ ва намудҳои гуногуни тахримҳо нақши омилҳои иқтисодӣ дар муносибатҳои байналмилалӣ мунтазам афзуда истодааст. Қудрати таъсирбахши молиявӣ ва иқтисодии ҷамъовардаи кишварҳои пешрафта ҳудуд ва миқёси истифодаи фишангҳои дипломатияи иқтисодиро ба таври назаррас васеъ намуд ва ин маънои истифодаи воситаҳо ва имкониятҳои иқтисодии давлатро барои амалӣ намудани манфиатҳои миллии худ ва расидан ба ҳадафҳои сиёсати хориҷӣ дошта, дар муносибатҳои байналмилалӣ ва иқтисодиёти ҷаҳонӣ пайваста нақши рӯзафзун пайдо карда истодааст. Аз ин рӯ, дипломатияи иқтисодӣ ба як соҳаи нисбатан нави ҷалб кардани кадрҳои баландихтисос ва пайваста баланд бардоштани сатҳи касбияти онҳо ба шумор меравад, ки дар вобанди илмҳои байналмилалии сиёсӣ, иқтисодӣ ва ҳуқуқӣ амалӣ карда мешавад. Вале, мутассифона дар нақшаҳо ва барномаҳои таълимии муассисаҳои таҳсилоти олии кишвар, ки мутахассисони соҳаи байналмилалиро омода менамоянд омӯзиш ва тадриси дипломатияи иқтисодӣ сарфи назар аз он, ки дар шароити муосир нақши омилҳои иқтисодӣ дар муносибатҳои байналмилалӣ бемайлон афзуда истодааст, дар сатҳи зарурӣ роҳандозӣ нашудааст.

Аз ин рӯ, фанни «Дипломатияи иқтисодӣ» барои донишҷӯёни сатҳи бакалаври самти «Иқтисодиёти ҷаҳонӣ» пешбинӣ шудааст. Омӯзиши ин фан ба донишҷӯён дар раванди аз бар кардани дониш дар бораи нақши дипломатияи иқтисодӣ дар шароити ҷаҳонишавӣ, ҳадафҳо ва вазифаҳои низомҳои иқтисодии ҷаҳонӣ, мавзӯъҳои нави дипломатияи иқтисодӣ, шарикии стратегии байни давлат ва бизнес, муайян кардани ҷой ва нақши дипломатияи иқтисодӣ дар таъмини шароити мусоиди беруна барои рушди кишвар кӯмак менамояд. Фан барои аз тарафи донишҷӯён дарк кардани аҳамияти касби ояндаи онҳо, ҳавасмандии баланди онҳо барои иҷрои салоҳиятҳои касбӣ ва азбарнамоии донишҳои дипломатияи иқтисодӣ нигаронида шудааст. Азхудкунии ин фан дар омодасозии умумикасбии донишҷӯ нақши муҳим дорад. Дар барномаи фан гузаронидани машғулиятҳои лексионӣ, дарси семинарӣ/амалӣ ва омӯзиши мустакилона аз рӯи мавзӯъҳои мубрами модели байнисоҳавии муносибатҳои иқтисодии байналмилалӣ дар назар дошта шудааст.

Дар иртибот бо ин, фанни мазкур дар қатори фанхои касбӣ ҷои махсусро ишғол мекунад. Ин фан инчунин ба донишҷӯён имконият медиҳад, ки ҷаҳонбинии касбии худро васеъ намуда,

донишҳои назариявӣ гиранд ва малакаҳои амалиеро, ки барои таҳлили падидаҳо ва равандҳои сиёсӣ ва иқтисодӣ дар сатҳи миллӣ ва байналмилалӣ заруранд, пайдо намоянд.

2. Ҳадаф ва вазифаҳои омӯзиши фан.

Ҳадаф омӯзиши фан аз тайёр кардани мутахассисони донандаи асосҳои дипломатияи иқтисодӣ барои пешбурди фаъолияти корӣ дар доираи робитаҳои иқтисодии хориҷӣ ва татбиқи сиёсати беруниқтисодии давлат иборат мебошад.

2.1. Вазифаҳои тадриси фан

- аз рӯи масъалаҳои асосии дипломатияи иқтисодӣ дар донишҷӯён ташаккул додани заминаи назариявии ташкил, усулҳои кор, самтҳо ва анъанаҳои он;
- дар мисоли кишварҳо ва созмонҳои мушаххас шинос намудани донишҷӯён бо хусусиятҳои дипломатияи дуҷониба ва бисёрҷонибаи иқтисодӣ;
- ошкор намудани хусусиятҳои дипломатияи иқтисодии Тоҷикистон ва усулҳои пешбурди он;
- бо механизми ташаккули сиёсати иқтисодии хориҷии давлатҳо ва омилҳои ба он таъсиркунанда шинос кардани донишҷӯён;
- ошкор кардани самтҳои сиёсати беруниқтисодии давлатҳои алоҳида.

Бояд зикр кард, ки дар даҳсолаҳои охир усулҳои дипломатияи иқтисодӣ яке аз афзорҳои асосии воситаи сиёсати хориҷии давлатҳои аз ҷиҳати иқтисодӣ тараққикарда гардиданд. Дар иртибот бо ин дар доираи тадриси фан ба донишҷӯён омӯзонидани низоми донишҳои нав дар бораи муносибатҳои байналмилалии иқтисодӣ ва дипломатияи иқтисодӣ ҳамчун ҷузъи махсуси таркибии илми иқтисодиёти ҷаҳонӣ аз аҳамият холи намебошад. Фанни мазкур ба омӯзиши масоили ташаккули дипломатияи иқтисодӣ ва таъсири он ба равандҳои сиёсӣ ва иқтисодии ҷаҳон бахшида шудааст. Дар раванди тадриси фан мафҳумҳои дипломатияи иқтисодӣ ва принсипҳои ташаккули он омӯзонида шуда, маълумоти асосӣ дар бораи моҳият, мундариҷа, марҳилаҳои рушди дипломатияи иқтисодии Тоҷикистон, нақш ва мавқеи он дар ноил шудан ба ҳадафҳои беруниқтисодии кишвар ва инчунин, таъмини амнияти миллӣ пешниҳод карда мешавад.

Дар раванди баргузор кардани машғулиятҳо барномаи тадрис на танҳо омӯзиши равишҳо ва дурнамои нави истифодаи воситаҳо ва усулҳои дипломатияи иқтисодиро дар амалияи сиёсӣ ва дипломатӣ роҳандозӣ мегардонад, инчунин дар баробари масъалаҳои назариявии дипломатияи иқтисодӣ ба масъалаҳои фаъолияти иқтисодии хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва нақши дипломатияи иқтисодӣ дар таъмини бехатарӣ ва ҳифзи манфиатҳои миллии кишвар эътибори махсус дода мешавад.

Барномаи таълимии фан ба донишҷӯён имконияти омӯзиши тамоюлҳои нав дар сиёсати ҷаҳонӣ, асосҳои назариявӣ ва амалияи дипломатияи иқтисодӣ, санъати гуфтушунид ва инчунин дигар масъалаҳои муносибатҳои байналмилалии иқтисодиро фароҳам оварда, барои болоравии сатҳи дониш ва тавсеаи салоҳиятҳои махсуси касбии мутахассисони оянда мусоидат менамояд.

Омӯзонидани фанни мазкур барои ташаккул додани қобилияти донишҷӯён ҷиҳати дар сатҳи баланд дарк намудани самтҳои асосии рушди дипломатияи муосири иқтисодӣ, ки ҳам дар сатҳи давлатҳо ва ҳам сохторҳои соҳибкорӣ бо кӯмаки мақомоти ҳокимияти давлатӣ (вазоратҳои корҳои хориҷӣ, рушди иқтисод ва савдо, кумитаи давлатии сармоягузорӣ ва идораи амволи давлатӣ бонки миллӣ ва ғ.) амалӣ мегардад, нигаронида мешавад. Дар доираи омӯзиши ин фан малакаҳои касбие аз бар карда мешаванд, ки онҳо истифода карда тавонистани усулҳои таҳлили сиёсӣ ва иқтисодиро барои ҳалли масъалаҳои сиёсати хориҷӣ ва иқтисодии хориҷӣ, фароҳам овардани шароитро ҷиҳати рушди робитаҳои тиҷоративу иқтисодӣ ва сармоягузорӣ дар шакли муносибатҳои дуҷониба, инчунин дар доираи сохторҳои бисёрҷониба дар арсаи байналмилалӣ фаро мегиранд. Таваҷҷӯҳи махсус дар ҷараёни лексияҳо ба омӯзиши масоили назариявии дипломатияи иқтисодӣ ва хусусиятҳои кишварии фаъолияти дипломатияи иқтисодӣ (дар мисоли Тоҷикистон ва дигар кишварҳо) зоҳир карда мешавад.

Дар натиҷаи азхудкунии фан донишҷӯ бояд натиҷаҳои зерини таҳсилотро нишон диҳад:

Донад:

- таърихи инкишоф, моҳият ва мазмуни дипломатияи иқтисодӣ, марҳилаҳои рушд, хусусиятҳои муосир ва вазифаҳои дипломатияи иктисодӣ;

- ҷузъҳои асосии раванди ҷаҳонишавии хоҷагии ҷаҳониро ҳамчун хислати асосии рушди он ва инкишофи муносибатҳои муосири иқтисодии байналмилалӣ, нақш ва мавқеи дипломатияи иқтисодиро дар таҷрибаи муосири хоҷагии чахонӣ;

- махсусиятҳои рушди робитаҳои берунииқтисодии Тоҷикистонро дар қаринаи таъсири он ба фаъолияти иқтисодиёти миллӣ ва робитаҳои иқтисодии ҷаҳонӣ, таъсири дипломатияи иқтисодиро барои ноил шудан ба натиҷаҳои макроиқтисодӣ;

- моҳияти ҷанбаҳои берунииқтисодии таъмини амнияти иқтисодии миллиро, омилҳои таъсири дипломатияи иқтисодиро ба таъмини бехатарии давлат;

- самтҳои асосии сиёсати муосири берунииқтисодӣ ва дипломатияи иқтисодиро ҳамчун воситаи ноил шудан ба мақсадҳои он бо шаклу усулҳои пешбурди онҳо, ки дар амалияи ҷаҳонӣ қабул шудаанд;

Тавонад:
- мустақилона таҳлили дипломатияи молиявию иқтисодиро гузаронад;
- арсенали воситаҳои техникӣ ва ташкилии дипломатияи иқтисодиро истифода барад;
- дипломатияи иқтисодиро истифода барад;
- нақшаҳои ба даст овардани мавқеъҳои самарабахши Тоҷикистонро дар сатҳҳо ва ҷанбаҳои гуногун тавассути дипломатияи иқтисодӣ роҳандозӣ намояд.

Азбар намояд:
- малакаи истифодабарии усулу воситаҳои дипломатияи иқтисодӣ;
- арзёбии механизмҳои ҳамкории иқтисодии Тоҷикистон бо шарикони хориҷӣ;
- истифодаи усулҳои дастгирии дипломатии содирот ва мусоидат ба сармоягузорӣ;
- қобилияти истифодаи омилҳои институтсионалии дипломатияи иқтисодӣ;

Бояд қобилият ва омодагии зеринро нишон диҳад:
- таърихи инкишоф, моҳият ва мазмуни дипломатияи иктисодиро омӯзад;
- марҳилаҳои рушди дипломатияи иқтисодиро таҳқиқ намояд;
- хусусиятҳои муосири дипломатияи иктисодиро муайян намояд;
- мустақилона таҳлили дипломатияи молиявию иқтисодиро гузаронад;
- усулу воситахои дипломатияи иктисодиро истифода барад;
- омилҳои институтсионалии дипломатияи иқтисодӣ истифода намояд.

Дар раванди азхуднамоии талаботи мавзӯъҳои фанни дипломатияи иқтисодӣ донишҷӯ дорои салоҳиятҳои зерин мегардад:

- қобилияти пайгири намудан ва инчунин дарки мантиқ ва ҷараёни тағйирёбии хусусиятҳои иқтисодии низоми муосири муносибатҳои байналмилалӣ, таҳлили тамоюлҳои ҷойдоштаи сиёсат ва иқтисодиёти ҷаҳонӣ дар алоқамандиҳои мутақобилаи онҳо, фаҳмидани дурнамои рушд ва оқибатҳои эҳтимолии онҳо барои Ҷумҳурии Тоҷикистон;

- қобилияти фаҳмида тавонистан дар масъалаҳои коркард ва амали намудани дипломатияи иқтисодии акторҳои асосии байналмилалӣ ва дар амалия истифода кардани донишҳои андӯхта дар бораи муассисаҳо ва равандҳои байналмилалии иқтисодӣ барои таҳияи тавсияҳо ва қабули қарорҳои ташкилӣ ва идоракунӣ;

- қобилияти мустақилона дар асоси илмӣ таҳлил кардани самтҳо ва масъалаҳои асосии назариявӣ ва амалӣ ва пешгӯи кардани тамоюлҳои нав дар соҳаи истифодабарии воситаҳои дипломатияи иқтисодӣ аз ҷониби субъектҳои гуногуни муносибатҳои байналмилалӣ ва арзёбии таъсири онҳо ба амнияти миллӣ ва рақобатпазирии миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон.

2. Сохтор ва мазмуни фанни “Дипломатияи иқтисодӣ”

2.1 Сохтори фан

Р/т	Номгӯи мавзӯъ	Ҳамагӣ	Лексия	КМРУ	КМД

		(соат)			
1.	Дипломатияи иқтисодӣ, моҳият ва мазмун он. Таҳаввулоти шаклҳо ва усулҳои дипломатияи иқтисодӣ	8	4	2	2
2.	Вазифаҳо ва механизмҳои муосири дипломатияи иқтисодӣ	6	2	2	2
3.	Ташкили дипломатияи иқтисодӣ ва болоравии нақши он дар давраи ҷаҳонишавӣ	4	2	1	1
4.	Таъминоти ҳуқуқии дипломатияи иқтисодӣ	4	2	1	1
5.	Мавқеъ ва нақши дипломатияи иқтисодӣ дар таъмини шароити мусоиди берунӣ барои рушди кишвар	4	2	1	1
6.	Дипломатияи иқтисодӣ мусоидат ба рушди савдои хориҷӣ	8	4	2	2
7.	Сармоягузории байналмилалӣ ҳамчун объекти дипломатияи иқтисодӣ	8	4	2	2
8.	Нақши Вазорати корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ҳамоҳангсозии робитаҳои байналмилалии иқтисодӣ ва хориҷии субъектҳои робитаҳои иқтисодии хориҷӣ	4	2	1	1
9.	Дипломатияи кумакҳо (мусоидат)-и расмӣ барои рушд	4	2	1	1
10.	Дипломатияи қарзи хориҷӣ	6	4	1	1
11.	Хусусиятҳои муосири дипломатияи иқтисодӣ дар кишварҳои мутараққӣ	10	5	2	2
12.	Дипломатияи иқтисодӣ: амалияи иттиҳодияҳои минтақавӣ ва гурӯҳии кишварҳо	8	4	2	2
13.	Дипломатияи бисёрҷонибаи иқтисодӣ, моҳият, шаклҳо ва хусусиятҳои пешбурди он дар шароити муосир	8	4	2	2
14.	Музокирот усули асосии дипломатияи муосир. Масоили муосири раванди музокироти байналмилалӣ	8	3	2	2
15.	Нақши дипломатияи иқтисодӣ дар таъмини амнияти иқтисодӣ ва манфиатҳои миллии кишвар	4	2	1	1
16.	Чолишҳои дипломатияи муосири иқтисодӣ	4	2	1	1
	Ҳамагӣ	96	48	24	24

2.2 Мазмуни фан

Мавзӯи 1. Дипломатияи иқтисодӣ. Таҳаввулоти шаклҳо ва усулҳои дипломатияи иқтисодӣ.

Таърихи барқароршавии дипломатияи иқтисодӣ. Таълимоти асосии иқтисодӣ ва сиёсии хориҷии марҳилаи ташаккули дипломатияи иқтисодӣ (меркантилизм ва физиократҳо; савдои озод ва протекционизм; доктринаи Монро, сиёсати “дарҳои кушода”, “дипломатияи доллар”). Нақши омили савдо дар барқароршавии дипломатияи иқтисодӣ. Саҳми кейнстаборон дар гузариш аз дипломатияи тиҷоратӣ ба дипломатияи иқтисодӣ.

Соҳаҳои хадамоти дипломатии иқтисодӣ ва таъсири онҳо ба идоракунии ин соҳа. Ҳамкориҳои мутақобилаи корпоратсияҳои хусусӣ ва мақомоти давлатӣ дар арсаи байналмилалӣ. Таъсири тағйироти иқтисодӣ дар ҷаҳони муосир ба ташаккулёбии дипломатияи иқтисодӣ. Ҷаҳонишавӣ ҳамчун нерӯи тағйирдиҳандаи дипломатияи иқтисодӣ дар марҳилаи кунунӣ.

Таърифи мафҳуми дипломатияи иқтисодӣ. Мафҳумҳои дипломатияи иқтисодӣ ("дипломатияе, ки дар бораи иқтисод ғамхорӣ мекунад", "дипломатияе, ки ба иқтисодиёт хизмат мекунад", "дипломатияе, ки иқтисодро ба хидмати худ гузоштааст", "дипломатияи нави иқтисодӣ").

Объект ва предмети дипломатияи иқтисодӣ. Субъектҳои дипломатияи иқтисодӣ. Усулҳои дипломатияи иқтисодӣ.

Таснифоти намудҳои муосири дипломатияи иқтисодӣ.

Мавзӯи 2. Вазифаҳо ва механизмҳои муосири дипломатияи иқтисодӣ

Вазифаҳои дипломатияи иқтисодӣ. Контексти иқтисодии липломатия. Соҳаҳои фаъолияти дипломатияи иқтисодӣ.

Таснифоти муосири намудҳои дипломатияи иқтисодӣ. Дипломатияи раводидӣ. Дипломатияи фарҳангӣ. Дипломатияи варзишӣ. Дипломатияи оммавӣ (дипломатияи шаҳрвандӣ, мардумӣ, дипломатияи парламентарии СММ, дипломатияи парламентарӣ дар шакли робитаҳои байналмилалӣ байни мақомоти ҳокимияти қонунгузор). Дипломатияи иктишофӣ. Дипломатияи бисёрҷониба тавассути конфренсияҳо. Дипломатияи созмонҳои байналмилалӣ. Дипломатияи анъанавӣ – ҳадафҳо ва воситаҳои сиёсӣ дар татбиқи сиёсати хориҷии давлат. Таъсири иқтидори иқтисодии давлат ба сиёсати берунии он.

Тартиби қабули меъёрҳои ҳатмӣ дар доираи дипломатияи иқтисодӣ. Воситаҳои анъанавӣ (шартномаҳои тиҷоратӣ, созишномаҳои молиявӣ ва асъорӣ, конвенсияҳои сарҳадӣ) ва нави (конвенсияҳо дар бораи пешгирии андозбандии дукарата ва мубориза бо саркашӣ аз андоз, шартномаҳо оид ба ҳифзи сармоягузорӣ, созишномаҳо дар бораи истифодаи муштараки баъзе қаламравҳо) роҳандозии муносибатҳои иқтисодӣ дар байни давлатҳо.

Сиёсати савдои хориҷӣ. Проблемаҳои ҳифзи байналмилалии моликияти зеҳнӣ. Омилҳои иҷтимоӣ ва гуманитарии маҳдудкунандаи мубодилаи байналмилалии молҳо (ғамхорӣ дар бораи ҳифзи истеъмолкунандагон, саломатии аҳолӣ ва муҳити табиӣ). Дипломатияи иқтисодӣ ва татбиқи принсипи бидуни табъиз. Проблемаи чораҳои имтиёзнок (иттиҳодияҳои гумрукӣ, минтақаҳои озоди савдо). Институти таҳримоти иқтисодӣ, амалия ва расмиёти татбиқ. Намудҳои асосӣ (интиқом (реторсияҳо), боздоштани кӯмак, маҳдудиятгузориҳо дар тиҷорат ва сармоягузорӣ, эмбарго, муҳосираи иқтисодӣ). Воситаҳои дипломатии ҳалли бӯҳронҳои байналмилалии молиявӣ (ликвиднокӣ, пардохтпазирӣ).

Афзалиятҳои сиёсати хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи муносибатҳои иқтисодии байналмилалӣ ва дипломатияи иқтисодӣ. Воситаҳои муосири татбиқи сиёсати иқтисодии хориҷӣ дар соҳаи танзими савдои хориҷӣ, фаъолияти сармоягузорӣ, муносибатҳои пулию қарзӣ.

Мавзӯи 3. Ташкили дипломатияи иқтисодӣ ва болоравии нақши он дар давраи ҷаҳонишавӣ

Сатҳи байналмилалӣ. Нақши вохӯриҳо дар сатҳи олӣ. Таърихи дипломатии вохӯриҳо дар доираи G8. Форумҳои ғайриинститутсионалӣ. Форуми умумиҷаҳонии иқтисодӣ дар Давос. Форумҳои институтсионалӣ.

Сатҳи миллӣ. Хадамоти дипломатияи иқтисодӣ дар низоми идоракунии давлатӣ. Кормандони воҳидҳои Вазорати корҳои хориҷӣ, ки масъули дипломатияи иқтисодӣ мебошанд. Шӯъбаҳои иқтисодӣ ва савдои сафоратҳо. Вазифаҳои мушовири савдо. Намояндагиҳои доимӣ дар назди ташкилотҳои байналмилалии иқтисодӣ. Нақши палатаҳои савдо ва саноат. Субъектони ғайридавлатии дипломатияи иқтисодӣ (ташкилотҳои байналмилалии ғайриҳукуматӣ, гурӯҳҳои манфиатдор, иттиҳодияҳои маҳаллӣ). Ташкилотҳои лоббистӣ, таъсири онҳо ба қабули қарорҳои иқтисодии хориҷӣ ва хусусиятҳои ҳамкорӣ бо онҳо. Нақши ассотсиатсияҳои соҳибкорӣ оид ба масъалаҳои идоракунӣ, содирот ва пешбарии молҳо, сармоягузорӣ, ташкили намоишгоҳҳо.

Тақвияти нақши бизнес дар сиёсати хориҷии давлатҳо. Низоми муносибатҳои мутақобилаи бизнес-ҳукумат дар механизми татбиқи амалии сиёсати хориҷӣ.

Мавзӯи 4. Таъминоти ҳуқуқии дипломатияи иқтисодӣ

Барқароршавии низоми муосири таъминоти ҳуқуқии дипломатияи иқтисодӣ. Принсипҳои ҳуқуқии ҳамкории иқтисодии байналмилалӣ.

Таъминоти байналмилалӣ-ҳуқуқии савдо дар низоми ГАТТ/СУС. Принсипҳои асосии ГАТТ. Принсипҳо ва қоидаҳои асосӣ ГАТТ/СУС: савдо бидуни табъиз, танзими савдо бо усулҳои тарифӣ, истифодаи накардани маҳдудиятҳои миқдорӣ ва дигар маҳдудиятҳо, шаффофияти сиёсати тиҷоратӣ, ҳалли баҳсҳои тиҷоратӣ тавассути машварат ва гуфтушунид ва ғайра. Дипломатияи СУС оид ба ҳалли баҳсҳо. Механизмҳои обзори сиёсати савдо. Низоми ҳуқуқии СУС. Қоидаҳои танзими савдои мол. Тадбирҳои сармоягузорӣ, ки хусусияти тиҷоратӣ доранд. Қоидаҳои танзими савдои хизматрасониҳо.

Дипломатияи иқтисодӣ дар мувофиқанамоии қоидаҳои сармоягузориҳои байналмилалӣ. Хусусиятҳои муносибатҳои шартномавӣ дар дипломатияи иқтисодӣ. Танзими ҳуқуқии муносибайтҳои шартномавӣ. Созишномаҳои байниҳукуматӣ дар бораи ҳамкории иқтисодӣ ва техникӣ, кӯмакҳои молиявӣ, ҳифзи сармоягузориҳо. Муносибатҳои шартномавии амалиёти байналмилалии тиҷоратӣ.

Мавзӯи 5. Мавқеъ ва нақши дипломатияи иқтисодӣ дар таъмини шароити мусоиди берунӣ барои рушди кишвар

Вазифаҳои дипломатия оид ба пешбарӣ ва ҳимояи манфиатҳои бизнеси миллӣ. Тамоюлҳои рушди дипломатияи иқтисодӣ дар шароити ҷаҳонишавӣ. Пешбарии кишвар. Таҳия кардани директиваҳо барои ҳузури кишвар дар бозорҳои хориҷӣ.

Дипломатияи дуҷониба ва бисёрҷонибаи муосири иқтисодӣ. Воситаҳои дипломатияи муосири иқтисодӣ. Технологияҳои гуфтушунидҳои дуҷониба ва бисёрҷониба. Тартиботи гуфтушуниди бисёрҷониба (СММ, СУС, Бонки Ҷаҳонӣ ва ғ.)

Нақши афзояндаи дипломатияи иқтисодӣ дар шароити ҷаҳонишавӣ. Мақсад ва вазифаҳои низомҳои ҷаҳонии иқтисодӣ. Мафҳуми "ҷаҳонишавии идорашаванда". Субъектҳои нави дипломатияи иқтисодӣ. Шарикии стратегӣ байни бизнес ва давлат. "Дипломатияи мардумӣ".

Оқибатҳои манфии ҷаҳонишавӣ ҳамчун манбаъ ва сабаби муноқишаҳои насли нав. Проблемаҳои муқовимати Ғарб - Шарқ, Шимол - Ҷануб, инчунин масъалаи «муқовимати тамаддунӣ» ва таъсири омилҳои динӣ ба муносибатҳои байналмилалӣ.

Мавзӯи 6. Дипломатияи иқтисодӣ дар мусоидат ба рушди савдои хориҷӣ

Консепсияи савдои байналмилалӣ барои дипломатияи иқтисодӣ. Аҳамияти савдои хориҷӣ барои рушд. Савдои дуҷониба ва бисёрҷониба. Агентҳои савдои хориҷӣ. GATT/WTO ва нақши он дар ташаккули низоми савдои байналмилалӣ. Мазмуни созишномаҳои асосии байналмилалӣ оид ба савдо ва тарифҳо, ки дар музокироти Уругвай ба даст омадаанд.

Режими савдои байналмилалӣ: иштирокчиёни асосӣ, сохтор, ҷузъҳои институтсионалӣ ва ташкилӣ, принсипҳо ва шартҳои иштирок, механизми ҳалли баҳсҳо. Хусусиятҳои ҷараёни инкишофи савдои байналмилалӣ. Созишномаҳои махсуси тиҷоратӣ. Савдои хизматрасониҳо дар низоми муносибатҳои иқтисодии байналмилалӣ.

Воситаҳои дипломатияи иқтисодӣ оид ба танзими савдои байналмилалӣ. Воситаҳои сиёсати воридотӣ ва содиротӣ. Танзими бозори хизматрасонӣ бо истифода аз воситаҳои дипломатияи иқтисодӣ. Дипломатияи иқтисодӣ дар амалигардонии сиёсати содиротӣ.

Дипломатияи бисёрҷонибаи иқтисодӣ дар танзими савдои хориҷӣ. Савдои байналмилалӣ – омили асосии рушд дар асри XXI.

Мавзӯи 7. Сармоягузории байналмилалӣ ҳамчун объекти дипломатияи иқтисодӣ

Аҳамият, вазифаҳо ва шаклҳои асосии дипломатияи сармоягузорӣ. Низоми байналмилалии режимҳои сармоягузорӣ. Нақши созишномаҳои дуҷониба ва минтақавии сармоягузорӣ дар фароҳам овардани шароити мусоид барои фаъолияти сармоягузорӣ. Унсурҳои асосии созишномаҳои сармоягузорӣ. Режимҳои фаъолияти сармоягузорӣ: "миллӣ", " аз ҳад зиёд мусоидаткунанда", "оқилона ва дар асоси ҳуқуқи баробар." Нақш ва аҳамияти ШФМ дар фаъолияти сармоягузории байналмилалӣ: афсона ва воқеият.

Усулҳои дипломатии ҷалби сармоя аз хориҷа. Ташкили форумҳои сармоягузорон. Фаъолияти таҳлилӣ ва иттилоотӣ. Ҳамоҳангсозии сафорат дар бораи фаъолияти сармоягузорони миллӣ дар кишвари иқомат. Таъмини дастгирии ҳуқуқии лоиҳаҳои сармоягузорӣ. Пешбурди сармоягузории миллӣ. Таъмини шароити мусоид барои сармоягузорони миллӣ дар кишвари иқомат. Таъмини иштироки сармоягузорони миллӣ дар тендерҳои сармоягузорӣ дар кишвари иқомат.

Мавзӯи 8. Нақши Вазорати корҳои хориҷӣ дар ҳамоҳангсозии робитаҳои байналмилалии иқтисодӣ ва хориҷии субъектҳои робитаҳои иқтисодии хориҷӣ

Омили институтсионалӣ дар дипломатияи иқтисодӣ. Ҷузъҳои ташкилии фаъолияти дипломатияи иқтисодӣ: стратегияи иқтисодии хориҷӣ, институтҳо барои татбиқи манфиатҳои иқтисодии хориҷӣ, захираҳо барои ноил шудан ба ҳадафҳо ва вазифаҳои сиёсати иқтисодии хориҷӣ. Дастгирии институтсионалии дипломатияи иқтисодӣ ҳамчун низоми байниҳамфаъолияткунандаи ташкилотҳои давлатӣ, нимдавлатӣ ва ғайриҳукуматии ваколатдор ва манфиатдор дар рушди ҳамкориҳои байналмилалии тиҷоратӣ. Вазорати корҳои хориҷӣ асоси пирамидаи институтсионалӣ таъминкунандаи ҳалли вазифаҳои дипломатияи иқтисодӣ.

Нақш ва вазифаҳои Вазорати корҳои хориҷӣ дар ҳамоҳангсозии робитаҳои иқтисодии байналмилалии кишвар ва робитаҳои хориҷии субъектҳои он. Вазорати корҳои хориҷӣ - ҳамоҳангсози асосии манфиатҳои иқтисодии кишвар дар сатҳи байналмилалӣ.

Ҳамоҳангсозии фаъолияти Вазорати корҳои хориҷӣ ва Вазорати рушди иқтисод ва савдо: мундариҷа, ҳадафҳо, масъалаҳо. Ҳамоҳангсозии вазифаҳои Вазорати корҳои хориҷӣ ва дигар вазоратҳои марбута дар масъалаҳои дипломатияи тиҷоратӣ. Васеъ намудани ҳадафҳо ва вазифаҳои Вазорати корҳои хориҷӣ. Мушаххасгардонии вазифаҳои иқтисодии дастгоҳи дипломатӣ. Функсияҳо ва вазифаҳои иқтисодии намояндагиҳои дипломатӣ, консулӣ ва дигар намояндагиҳои давлат дар хориҷа.

Мавзӯи 9. Дипломатияи кумакҳо (мусоидат)-и расмӣ барои рушд

Кумаки расмӣ барои рушд ҳамчун воситаи таъмини сиёсати хориҷӣ ва манфиатҳои иқтисодӣ. Таснифоти кӯмакҳо барои рушд. Кӯмаки бисёрҷониба ва дуҷониба барои рушд: ҳаҷм ва динамика. Шароитҳои сиёсӣ ва иқтисодии расонидани кумак барои рушд. G8 ва таъсири он ба ташаккули афзалиятҳо ва шароити расонидани кӯмакҳо барои рушд.

Дипломатияи бисёрҷонибаи СММ ҷиҳати расонидани кумаки расмӣ барои рушд. Конфронсҳои умумиҷаҳонии СММ ва иҷлосияҳои махсуси Ассамблеяи Генералии СММ ҳамчун воситаи сафарбар намудани кумакҳои бисёрҷониба барои рушд ва муайян кардани афзалиятҳои он. Қоидаҳои музокирот ва қабули қарор. Нақши Барномаи Рушди СММ дар сафарбаркунӣ ва ҳамоҳангсозии донорҳо. Дипломатияи иқтисодии СҲИР ҷиҳвти мусоидат барои рушд. Шарикии стратегӣ: ҷалби соҳибкорон ҷиҳати расонидани кумак барои рушд.

Дипломатияи дуҷониба барои мусоидат ба рушд. Агентиҳои миллии кумак ба рушд. Кишварҳои асосии донор: афзалиятҳои кумаки дуҷонибаи рушд. Кумитаи мадад барои рушд:

ҳамоҳангсозии фаъолияти кишварҳои донор. Баъзе масоили кумакҳои дуҷониба ва бисёрҷониба барои рушд.

Мавзӯи 10. Дипломатияи қарзи хориҷӣ

Талаботи кишварҳои рӯ ба тараққӣ ва кишварҳои дорои иқтисоди гузариш ба захираҳои иловагии молиявӣ барои ҳадафҳои рушд. Сарчашмаҳои берунаи воситаҳои молиявӣ: давлатӣ, хусусӣ. Проблемаи истифодаи самараноки захираҳои молиявӣ барои рушд: қарзи беруна, миқёси он, сохтор ва динамикаи он. Муассисаҳои қарзию молиявии байналмилалии СММ (муассисаҳои махсусгардонидашуда ва Барномаи рушд). Шаклҳо ва шартҳои пешниҳоди захираҳои молиявӣ.

Бӯҳрони қарзи хориҷии кишварҳои рӯ ба тараққӣ. Роҳҳо ва усулҳои ҳалли бӯҳрони қарзи хориҷӣ. Нақши клубҳои Париж ва Лондон.

Ташаббусҳои байналмилалӣ оид ба ҳалли бӯҳрони қарзи хориҷӣ. Барномаҳои ХБА/ББТР оид ба бозсозии сохтори иқтисодиёти кишварҳои қарздор ва оқибатҳои татбиқи он.

Нақши фондҳои молиявии кишварҳои узви ОПЕК дар ҳалли бӯҳрони қарзи хориҷӣ.

Қарзи хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва масоили ҳалли он.

Мавзӯи 11. Хусусиятҳои муосири дипломатияи иқтисодӣ дар кишварҳои мутараққӣ

Дипломатияи иқтисодии кишварҳои мутараққӣ: мақсадҳо, вазифаҳо ва ҳадафҳо.

Дипломатияи иқтисодии ИМА: варианти “экспансионистӣ”. Омилҳои калидии дипломатияи иқтисодии ИМА. Робитаи мутақобили манфиатҳои иқтисодӣ бо барномаҳои сиёсӣ-хориҷии ИМА. Истифодаи вояи қудрати иқтисодӣ (дар шакли кӯмаки мустақими иқтисодӣ, маблағгузории барномаҳои гуногун, таҳримҳои иқтисодӣ ва ғ.) асоси стратегияи сиёсати хориҷӣ мебошад. Сиёсати васеънамоӣ ва мустаҳкимнамоии сиёсати амрикоии ҷаҳонии "фазои зиндагӣ" - хусусияти асосии дипломатияи иқтисодии ИМА. Барномаҳои кӯмаки амрикоӣ (иқтисодӣ, ҳарбӣ-техникӣ, гуманитарӣ). Ҳадафҳои стратегии дипломатияи иқтисодии ИМА.

Дипломатияи иқтисодии Британияи Кабир: варианти “консервативӣ”. Дипломатияи иқтисодии Олмон: варианти “чандирӣ”.

Дипломатияи иқтисодии Федератсияи Россия. Сохторҳои дипломатияи иқтисодии Россия дар давлатҳои ИДМ. Акторҳои асосӣ ва бозорҳое, ки онҳо дар он фаъолият мекунанд.

Дипломатияи иқтисодии Хитой: мундариҷа ва хусусиятҳои фарқкунанда. Дипломатияи иқтисодии Хитой: истифодаи самараи “рақамҳои калон” ва “ҳамватанони (диаспораи) бурунмарзии чинӣ. Дарёфти дастрасии мӯътадил ба захираҳо муҳимтарин вазифаи дипломатияи иқтисодии Хитой. Дипломатияи иқтисодӣ ва таъмини талабот ба молҳои чинӣ. Самти тақозои дипломатияи иқтисодии Хитой: механизмҳо ва табиати дугона. Идоракунии ҷараёни сармоягузорӣ ҳамчун вазифаи муҳимтарини дипломатияи иқтисодии Чин. Ҷалби ҳаҷми зиёди сармояи мустақими хориҷӣ ба кишвар. Манфиатҳои иқтисодии Хитой дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

Дипломатияи муосири иқтисодии Ҳиндустон. Манфиатҳои иқтисодии Ҳиндустон дар кишварҳои ИДМ ва Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Мавзӯи 12. Дипломатияи иқтисодӣ: амалияи иттиҳодияҳои минтақавӣ ва гурӯҳии кишварҳо

Шартҳо, заминаҳо ва ҳадафҳои ҳамгироии иқтисодии минтақавӣ. Консепсияҳои назариявӣ ва моделҳои ҳамгироии иқтисодии минтақавӣ. Шаклҳои ҳамгироии иқтисодии минтақавӣ.

Дипломатияи коллективӣ: мақсадҳо, вазифаҳо ва воситаҳо (ҳамоҳангсозии стандартҳо, тартибот ва қоидаҳо; пешниҳоднамоӣ ва либерализатсияи савдо; ба якшаклдарории (унификатсияи) низомҳои сармоягузорӣ; кумаки иқтисодӣ ва техникӣ).

Дипломатияи иқтисодии Иттиҳоди Аврупо: варианти “континенталӣ”. Сиёсат ва тактикаи ҷалбнамоӣ ба радифи таъсиррасонӣ: стратегияи умумии ИА нисбати кишварҳои сеюм.

Дипломатияи иқтисодии кишварҳои рӯ ба тараққӣ: варианти коллективӣ (гурӯҳи 77). Дипломатияи иқтисодии кишварҳои истеҳсолкунандаи ашёи хом (ОПЕК). Дипломатияи минтақавӣ.

Дипломатияи иқтисодии кишварҳои иштирокчии ИДМ. Сохторҳои ҳамгироӣ дар фазои пасошӯравӣ ва таъсири онҳо ба дипломатияи иқтисодии ИДМ.

Мавзӯи 13. Дипломатияи бисёрҷонибаи иқтисодӣ: моҳият, шаклҳо ва хусусиятҳои пешбурди он дар шароити муосир

Мубрамият, ташаккулёбӣ ва мафҳуми дипломатияи бисёрҷонибаи иқтисодӣ. Таърихи дипломатияи бисёрҷониба. Назарияи ташкилотҳои байналмилалӣ.

Субъектҳои дипломатияи бисёрҷонибаи иқтисодӣ. Принсипҳои асосӣ ва самтҳои дипломатияи иқтисодии СММ. Институтҳои дипломатияи иқтисодӣ дар доираи СММ: ЮНСИТРАЛ, ЮНИДО, Барномаи рушди СММ, ташкилоти озуқаворӣ ва хоҷагии қишлоқи СММ, Комиссияҳои минтақавии иқтисодии СММ.

Ташкилот ва муассисаҳои (институтҳои) байналмилалии молиявӣ ва бонкӣ дар дипломатияи иқтисодӣ. Ташкилотҳои минтақавии молиявию асъорӣ ва қарзӣ.

Дипломатияи иқтисодӣ дар сатҳи олӣ. Дипломатияи G8. Дипломатияи Иттиҳоди Аврупо. Иттиҳодияҳои бисёрҷонибаи ғайриинститутсионалӣ.

Проблемаҳои муосири дипломатияи бисёрҷонибаи иқтисодӣ. Баъзе проблемаҳои рушди дипломатияи иқтисодӣ дар доираи СММ.

Масоили муосири рушди дипломатияи иқтисодӣ дар доираи Созсони умумиҷаҳонии савдо ва дигар сохторҳои бисёрҷонибаи ҷаҳонӣ.

Андешаҳои муосир оид ба дипломатияи бисёрҷониба дар асри XXI. Тамоюлҳои рушди дипломатияи бисёрҷонибаи иқтисодӣ.

Мавзӯи 14. Музокирот усули асосии дипломатияи муосир. Масоили муосири раванди музокироти байналмилалӣ

Музокирот – усули асосии дипломатияи муосир барои барқарорнамоӣ ва рушди муносибатҳои байни мамлакатҳо, таъмини савдои ҷаҳонӣ, робитаҳои фарҳангӣ ва илмӣ дар миқёси дутарафа, гурӯҳӣ, минтақавӣ ва глобалӣ.

Ҳамкориҳои байналмилалӣ ва гуфтушунидҳои иқтисодӣ. Моделҳои расмӣ ва усулҳои миқдорӣ барои омӯзиши гуфтушунидҳои байналмилалӣ. Назарияи гуфтушуниди шифоҳӣ ва омӯзиши ҳолатҳо. Ҳадафҳои давлатҳо дар гуфтушунидҳои иқтисодӣ: ҳадафҳои иқтисодӣ, ҳадафи нигоҳ доштани муносибатҳои муътадил, ҳадафҳои дохилии сиёсӣ.

Вохӯриҳо ва музокирот дар сатҳи сарони давлатҳо, дар сатҳи олӣ, баланд, вазирон ва экспертҳо. Дипломатияи сарони давлатҳо.

Стратегия ва тактикаи раванди музокирот. Ҳуҷҷатҳое, ки барои пешбурди музокирот омода карда мешаванд. Ташкил ва гузаронидани музокирот. Шартномаҳо, созишномаҳо, изҳорот, эъломияҳо ва дигар ҳуҷҷатҳои ҷамъбасткунандаи музокирот.

Масъалаҳои сулҳ, амният ва танзими низоъҳо, таҳдидҳо ва чолишҳои нав, ҳамкорӣ дар мубориза ба терроризм, масъалаҳои асосии иқтисодӣ, масъалаҳои мустаҳкамнамоии принсипҳои гуманистӣ дар иттиҳоди чаҳонӣ ва тақвияти нақши ҳуқуқи байналмилалӣ ба дарназардошти ҳуқуқи инсон.

Мавзӯи 15. Нақши дипломатияи иқтисодӣ дар таъмини амнияти иқтисодӣ ва манфиатҳои миллии кишвар

Аҳамияти бехатарӣ дар ҷаҳони муосир. Амнияти миллӣ ва таснифоти он. Предмет, низом, объектҳо ва сиёсати амнияти миллӣ. Консепсияи амнияти иқтисодии кишвар. Амнияти иқтисодӣ: мафҳум, категорияҳо ва мазмуни он.

Таҳдидҳо ба амнияти иқтисодӣ. Манбаъҳои анъанавӣ ва нави таҳдид ба амнияти иқтисодӣ. Кӯшишҳои дипломатияи иқтисодӣ барои коҳиш / рафъи таҳдидҳо ба амнияти иқтисодӣ: таъмини имкониятҳои баробар барои рақобат, таъмини дастрасӣ ба бозорҳо; таъмини амнияти боркашонӣ тавассути нақлиёти байналмилалӣ; пешгирии офатҳои экологӣ, таъмини шароити мусоид барои ҳамгироии ҷумҳурӣ ба низомҳои иқтисодии ҷаҳонӣ ва ғайра.

Манфиатҳои миллӣ дар контексти таъмини амнияти иқтисодӣ. Таъмини амнияти иқтисодии Тоҷикистон.

Мавзӯи 16. Чолишҳои дипломатияи муосири иқтисодӣ

Муҷозоти байналмилалӣ барои пешбурди фаолияти дипломатӣ. Таъсири муҷозоти созмонҳои байналмилалӣ (СММ) ба фаъолияти дипломатии давлат. Маҳдуд кардани робитаҳои варзишӣ, таҳсилотӣ, ва фарҳангии давлат. Истифодаи дипломатияи ғайрирасмӣ барои раҳои аз ҷудоӣ (танҳоӣ).

Дипломатияи зиддитерроризм ва дипломатияи зери таҳдиди терроризм. Воситаҳои дипломатии зиддитерорризм. Истифодаи тарғиботи иттилоотӣ, машваратҳо бо ташкилотҳои зидди террористии хориҷӣ, гуфтушунидҳо барои додани террористон ва ғ. Масоили дипломатияи бисёртарафа дар мубориза ба муқобили террор.

Намояндагии дипломатӣ дар кишвари имконпазири терроризм. Рафтори дипломатҳо. Ҷустуҷӯи дӯстони потенсиалӣ дар қатори элитаи ҷамъият. Таблиғот. Сафорат барои омма ё намояндагии пӯшида.

3. Номгӯи саволҳои намунавӣ барои омодагӣ ба имтиҳон

1. Дипломатияи иқтисодӣ, таъриф ва ҳадафҳои он.
2. Таҳаввулоти шаклҳо ва усулҳои дипломатияи иқтисодӣ.
3. Дипломатияи иқтисодӣ ва афзоиши нақши он дар давраи ҷаҳонишавӣ.
4. Ҷой ва нақши дипломатияи иқтисодӣ дар таъмини шароити мусоиди беруна барои рушди кишвар.
5. Дипломатияи иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон: вазифаҳои стратегӣ, ташкил, усул ва роҳҳои таъмини вазифаҳо.
6. Дипломатияи иқтисодӣ дар таъмини амнияти иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон.
8. Таъмини шароити мусоиди тиҷорат ва мусоидат ба содирот бо усулҳои дипломатӣ.
9. Дастгирии дипломатӣ барои фаъолияти сармоягузорӣ.
10. Нақши дипломатияи иқтисодӣ дар тиҷоратикунонии захираҳои зеҳнии миллӣ ва дастрасӣ ба бозорҳои байналмилалӣ барои технологияҳои нав
11. Дипломатияи кумаки расмӣ ба рушд.
12. Дипломатияи иқтисодӣ: амалияи кишварҳои алоҳида.
13. Дипломатияи иқтисодӣ: амалияи иттиҳодияҳои минтақавӣ
14. Дипломатияи иқтисодӣ: амалияи гурӯҳии кишварҳо.
15. Музокирот усули асосии дипломатияи муосир.
16. Масъалаҳои ҷараёни гуфтушуниди муосири байналмилалӣ.
17. Дипломатияи бисёрҷонибаи иқтисодӣ, моҳият ва шаклҳои он.
18. Дипломатияи ҷамъиятӣ.
19. Дипломатияи иқтисодӣ ва технологияҳои иттилоотӣ.
20. Хусусияти нави вазифаи иттилоотию коммуникатсионии дипломатияи иқтисодӣ.
21. Мушкилоти дипломатияи муосири иқтисодӣ.
22. Нақши СММ ва дигар ташкилотҳои байналмилалӣ ҳамчун воситаи танзими дастаҷамъии муносибатҳои байналмилалӣ.
23. Ташкилотҳои минтақавӣ ва дигар форумҳои гурӯҳӣ барои гуфтушунидҳои бисёрҷониба.
24. Муассисаҳои махсусгардонидашудаи системаи СММ.
25. Иттиҳодияҳои ҳамгироии минтақавӣ, ҳадафҳои онҳо.
26. Кӯшишҳои дипломатияи иқтисодӣ барои коҳиш (рафъ)-и таҳдидҳо ба амнияти иқтисодӣ.
27. Нақши муассисаҳои (институтҳои) байналмилалии молиявӣ ва бонкӣ дар дипломатияи иқтисодӣ.
28. Тамоюлҳои рушди дипломатияи бисёрҷонибаи иқтисодӣ.
29. Дипломатияи коллективӣ: мақсадҳо, вазифаҳо ва воситаҳои он.
30. Дипломатияи иктисодии кишварҳои мутараққӣ: мақсадҳо, вазифаҳо ва ҳадафҳо.
31. Вазорати корҳои хориҷӣ - ҳамоҳангсози асосии манфиатҳои иқтисодии кишвар дар сатҳи байналмилалӣ.
32. Усулҳои дипломатии ҷалби сармоя аз хориҷа.
33. Болоравии нақши дипломатияи иқтисодӣ дар шароити ҷаҳонишавӣ.
34. Воситаҳои дипломатии ҳалли бӯҳронҳои байналмилалии молиявӣ.
35. Экономическая дипломатия Европейского союза: актуальные проблемы
36. Экономическая дипломатия США: актуальные проблемы

37. Экономическая дипломатия Китайской Народной Республики: актуальные проблемы
38. Экономическая дипломатия КНР: проект Экономического пояса шелкового пути
39. Экономическая дипломатия КНР в Центральной Азии
40. Экономическая дипломатия Индии: актуальные проблемы
41. Экономическая дипломатия Российской Федерации: актуальные проблемы
42. Экономическая дипломатия Российской Федерации в Центральной Азии.

4. Рӯихати адабиёти тавсияшаванда

1. Паёми Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои соли 2021 (шаҳри Душанбе, 26-уми январи соли 2021). http://www.president.tj

2. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи хизмати дипломатӣ». **(**Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, **с.2014, №12, мод. 827).**

3. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи фаъолияти савдои хориҷӣ». (Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, с. 2012, №7, мод. 696; Қонуни ҶТ аз 08.08.2015 м., №1215).

4. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи сармоягузорӣ». (Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, с.2016, №3, мод.152).

5. *Стратегияи миллии рушди* Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030. http://mmk.tj

5. Венская конвенция о дипломатических сношениях от 18 апреля 1961 г. //http://www.un.crg/ru/documents/decl_conv/conventions/dip_rel.shtml

6. Венская конвенция о консульских сношениях и факультативные протоколы от 24 апреля 1963 года //
http://www.un.crg/ru/documents/decl_conv/conventions/pdf/consular.pdf

7. Венская конвенция о праве международных договоров от 23 мая 1969 года // http://www.un.crg/ru/documents/decl_conv/conventions/law_treaties.shtml

8. Астахов Е.М. Дипломатическое сопровождение национального бизнеса. Учебно-методический комплекс. М.:МГИМО (У) 2010.

9. Ги Каррон де ла Карьер, Экономическая дипломатия. Дипломат и рынок, МГИМО, РОССПЭН, Москва, 2006.

10. Зонова Т.В. Роль экономического фактора в истории дипломатии // Внешнеэкономические связи. 2005, № 6 (18).

11. Исаченко Т. М. Экономическая дипломатия в условиях политического кризиса. Вестник СПбГУ. Сер. 5. 2015. Выпуск 3

12. Карабанова М. В. Проблема экономической дипломатии в современной политической науке: теоретический аспект // Проблемы современной науки и образования. 2016. № 4. С. 200-204.

13. Лапин А.А. Экономическая дипломатия как вид дипломатической деятельности. Гуманитарные науки. Вестник финансового университета. №3, 2019.

14. Лебедева, М. М. Технология ведения переговоров. [Текст]: учебное пособие. Гриф НМС / М. М. Лебедева. – М.: Аспект - Пресс, 2010.

15. Мавланов И.Р. Экономическая дипломатия / М.: Аспект-Пресс, 2016, 528 с.

16. Николаев Н. С. К вопросу об определении терминах «экономическая дипломатия» // Студенческая наука и XXI век. 2017. № 15. С. 496 - 499.

17. Нуриддинов Р.Ш. Дипломатияи иқтисодӣ. Китоби дарсӣ. – Душанбе, 2020.

18. Райнхардт Р. О. Иностранные инвестиции и дипломатия // Вестник МГИМО-Университета. 2017. № 3. С. 310 - 317

19. Савойский А. Современная теория экономической дипломатии // Дипломатическая служба. 2015, № 4. С. 47 – 58.

20. Саидмуродов Л.Ҳ., Мирбобоев Р.М., Солиев А.А. Бнзнеси байналхалқӣ:

21. Салимов Ф.Н. Экономическая дипломатия. Учебник. - Душанбе, 2019. – 194 с.

22. Шимко П.Д. Мировая экономика и международные экономические отношения. Учебник и практикум для бакалавриата и магистратуры. М.: Юрайт, 2016

23. Экономическая дипломатия в 2 ч. Часть 1: учебник и практикум для бакалавриата и магистратуры / Р.И. Хасбулатов [и др.]: под редакцией Р.И. Хасбулатова. – Москва: Издательство Юрайт. 2018. – 282 с.

24. Экономическая дипломатия в 2 ч. Часть 2: учебник и практикум для бакалавриата и магистратуры / Р.И. Хасбулатов [и др.]: под редакцией Р.И. Хасбулатова. – Москва: Издательство Юрайт. 2019. – 265 с.
25. Экономическая дипломатия в условиях глобализации: учебное пособие для вузов/ под общ. ред. Л.М. Капицы. – Москва: МГИМО Университет. 2010. 542 с.
26. www.mfa.tj Вазорати корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон.
27. www.medt.tj Вазорати рушди иқтисод ва савдои Чумҳурии Тоҷикистон.
28. https://investcom.tj/ *Кумитаи* давлатии *сармоягузорӣ* ва идораи амволи давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон.
29. www.stat.tj Агентии омори назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон.
30. www.nbt.tj Бонки миллии Тоҷикистон
31. www.wto.org ВТО и ежегодное издание International Trade Statistics.
32. www.wto.ru Всемирная торговая организация и Россия.
33. www.intracen.org Центр международной торговли.
34. www.imf.org МВФ и издание МВФ The World Economic Outlook.
35. www.unctad.org Конференция ООН по торговле и развитию (ЮНКТАД).
36. www.oecd.org Организация экономического сотрудничества и развития (ОЭСР).
37. www.ifc.org Международная финансовая корпорация (МФК).
38. www.worldbank.org Всемирный банк и ежегодное статистическое издание.
39. www.miga.org Многостороннее агентство по инвестиционным гарантиям.
40. www.iie.com Институт международной экономики.
41. www.iea.org Международное энергетическое агентство.
42. www.europa.eu.int Официальный сайт Европейского Союза (ЕС).
43. www.europa.eu.int Статистическая служба Европейской комиссии (Евростат).
44. www.efta.int Европейская ассоциация свободной торговли (ЕАСТ).
45. www.aseansec.org Ассоциация стран Юго-Восточной Азии (АСЕАН).
46. www.opec.org Организация стран-экспортеров нефти (ОПЕК).
47. http://rus.sectsco.org Шанхайская организация сотрудничества (ШОС).
48. https://e-cis.info Содружество Независимых Государств (СНГ).

ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

ДОНИШГОҲИ МИЛЛИИ ТОҶИКИСТОН

ФАКУЛТЕТИ МОЛИЯВИЮ ИҚТИСОДӢ

Кафедраи «Иқтисодиёти ҷаҳонӣ»

БАРНОМАИ ТАЪЛИМӢ

аз фанни

«БОЗОРИ БАЙНАЛХАҚИИ ҚОҒАЗҲОИ ҚИММАТНОК»

(барои донишҷӯёни ихтисоси ихтисоси «Иқтисодиёти ҷаҳони»-и муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ)

ДУШАНБЕ – ДМТ- 2022

Пешгуфтор

Инкишофи иқтисодиёт на фақат бо инкишофи бозори молӣ, хизматҳо, қувваи корӣ тавсиф дода мешавад, балки бозори молиявӣ, аз он ҷумла бозори байналхалқии қоғазҳои қимматнок низ дар инкишофи иқтисодиёт нақши муҳимро мебозад. Барои иқтисодиёти ҷаҳони муосир бозори байналхалқии қоғазҳои қимматнок механизми муҳим дар ҷамъоварӣ ва азнавтақсимнамоии сармояҳо баромад мекунад. Бозори байналхалқии қоғазҳои қимматнок

ба сифати қисми таркибии низоми молиявии давлат баромад намуда, хусусиятҳои индустриявӣ ва ташкилии онро тавсиф медиҳад. Дар бисёр давлатҳои ҷаҳон бонкҳо дар бозори байналхалқии қоғазҳои қимматнок накши ҳалкунандаро ба иҷро мерасонанд. Бозори байналхалқии қоғазҳои қимматнок ҳамчун маҷмӯи муносибатҳо муайян карда мешавад, ки бо хариду фуруши қоғазҳои қимматнок ва мубодилаи онҳо алокамандӣ дорад. Ҳамин тавр бозори байналхалқии қоғазҳои қимматнок мафҳуми васеъ мебошад.

Мақсади амали гардондани бозори байналхалқии қоғазҳои қимматнок дар он зоҳир мегардад, ки механизми нақдиро барои ҷалби инвеститсия ба иқтисодиёт бо роҳи барқарор намудани робитаҳои зарурӣ таъмин менамояд.

Бозори байналхалқии қоғазҳои қимматнок сегменти ҳам бозори пулӣ ва ҳам бозори сармоя мебошад, ки ҳаракати сармояи ғайри мустаким, азнавтакисмкунии захираҳои пулиро ба воситаи соҳаҳои суғуртавӣ, қарзҳои дохили фирмавиро дар бар мегирад.

Қоғази қимматнок ҳуҷҷате мебошад, ки дорои риояи қоидаҳои барқароршуда ва реквезитҳои ҳатмӣ буда, қоидаҳои моликиятдориро қонеъ мегардонад. Қоғази қимматнок бояд қобилият дошта бошад, ки ба сифати воситаи мустақили пардохт баромад намояд. Қоғази қимматнок бояд барои гардиши шаҳрвандӣ дастрас бошад.

Фани «Бозори байналхалқии қоғазҳои қимматнок» барои донишҷӯёни ихтисоси «Иқтисодиёти ҷаҳонӣ» таъин карда шудааст. Дар курси таълимӣ асосҳои умумии ташкили бозори байналхалқии қоғазҳои қимматнок, намудҳои қоғазҳои дар он мубодилашаванда, субъектҳои муносибати бозорӣ таҳлил крда мешаванд. Бозори байналхалқии қоғазҳои қимматнок аз нуқтаи назари маҷмӯи низоми ягонаи муттаҳидшудаи бозорҳо дида баромада мешавад.

Мақсад ва вазифаҳои фанн.

Омӯзиши фанни бозори байналхалкии қоғазҳои қимматнок ва хусусиятҳои амалиётҳо дар ин бозор барои мутахассиси иқтисодиёти ҷаҳон зарур аст. Мутахасиссони ин соҳа минбаъд метавонанд мавқеи мамлакатро дар бозорҳои ҷаҳонӣ мустаҳкам гардонанд. Бо баробари ин дар дурнамо ташаккули бозори байналхалқии қоғазҳои қимматнок дар Тоҷикистон зарурияти тайёр намудани мутахассисонро пеш гузоштааст.

Дар доираи курси махсуси «Бозори байналхалкии қоғазҳои қимматнок» барои донишҷӯён додани дониши назариявӣ ва амалии дар самтҳои зерин мақсадгузорӣ карда шудааст:

- омӯзиши моҳият ва зарурияти пайдоиши бозори байналхалкии қоғазҳои қимматнок;

- таҳлили фаъолияти бозори байналхалкии қоғазҳои қимматноки муосир дар сатҳи миллӣ, минтақавӣ ва байналхалқӣ;

- муайян намудани объекту субъектҳои асосии бозори байналхалкии қоғазҳои қимматнок дар ҷахон;

- омӯзиши амалиётҳои асосии бозори байналхалкии қоғазҳои қимматнок ва механизми гузаронидани онҳо;

- гурӯҳбандии бозори байналхалкии когазхои киматнок;

- усули котировкаҳо ва наргузорӣ дар бозори байналхалкии когазхои киматнок;

- усулҳои асосии суғуртакунӣ (хеджерикунонӣ) аз хатарҳои биржави фондӣ.

Мавқеи фанн дар низоми таълим.

Курси «Бозори байналхалқии қоғазҳои қимматнок» аҳмияти предмети «Бозори қоғазҳои қимматнок»-ро ба инобат гирифта, предметҳои пештар аз тарафи донишҷӯён омухташуда ба монанди «Назарияи иқтисодӣ», «Молия», «Муомилоти пул ва қарз», «Иқтисодитёти ҷаҳон», «Муносибатҳои иқтисодии байналхалқӣ», «Муносибатҳои байналхалқии асъорию-қарзӣ» барои омӯзиши ин фан асос мебошанд. Дар навбати худ курси «Бозори байналхалқии қоғазҳои қимматнок» барои омӯзиши чунин курсҳои махсус ба монанди «Менеҷменти байналхалқии молиявӣ», «Молиякунонии фаъолияти берунииқтисодии фирмаҳо», «Баҳодиҳии активҳо дар бозории байналхалқии молиявӣ» низ асос мебошад.

Талаботҳо оиди сатҳи азхудкунии моҳияти фан.

Дар раванди омӯзиши фан донишҷӯ бояд:

- оиди назарияи бозори сармоя маълумот дошта бошад;
- асосҳои умуминазариявии сохтор ва ташкили бозори қоғазҳои қимматнокро донад;
- низоми донишро оиди хоҷагии ҷаҳонӣ, ки дар низоми қоидаҳо барои таҳлил ва муқоисакунии маълумотҳо оиди тамоюлҳои инкишофи бозорҳои миллии қоғазҳои қимматнок қабул карда шудаанд истифода бурда тавонад;
- оиди инкишофи нобаробари иқтисодиёти давлатҳо дар хоҷагии ҷаҳони муосир дар шароити ҷаҳонишавӣ маълумот дошта бошад, таҳлили мусбӣ ва манфии натиҷаҳои ин ҷараёнҳоро барои амали гардондан ва инкишофи бозори миллии қоғазҳои қимматнок ва бозори байналхалқии фондӣ тавонад;
- Хусусиятҳои асосии бозори миллии қоғазҳои қимматнокро донад ва оиди баромадани эмитентҳои ватанӣ ба бозори ҷаҳонии қоғазҳои қимматнок маълумот дошта бошад.

Нақшаи тақвимӣ-мавзӯии таълими фанни «Бозори байналхалқии коғазҳои қимматнок»

Миқдори умумии кредитҳо: 4 (аз онҳо: 2 кредит барои машғулиятҳои аудитории лексионӣ-назариявӣ; 1 кредит барои машғулиятҳои аудитории амалӣ ва 1 кредит барои корҳои мустақилонаи донишҷӯён)

№	Номгӯи мавзӯҳо	Миқдори соатҳо		
		Машғу-лиятҳои аудито-рии лексионӣ-назариявӣ	**Машғулиятҳои аудито-рии амалӣ**	**Корҳои муст аќи-лона и дониш-ҷӯён**
1.	Моҳият ва асосҳои ташкилии бозори байналхалқии қоғазҳои қимматнок	4		
	Инфрасохтори бозори коғазҳои қимматнок.		2	
	Тамоюлҳои инкишофи бозори байналхалқии қоғазҳои қимматнок.			2
2.	Қоғази қимматнок ҳамчун моли махсус дар бозор	4		
	Моҳияти иқтисодии қоғазҳои қимматнок		2	
	Моҳияти ҳуқуқии қоғазҳои қимматнок			2
3.	Намудҳо ва категорияҳои асосии коғазҳои қимматнок	4		
	Проблемаҳои назорат ва идоракунии ҷамъиятҳои саҳомӣ		2	
	Намудҳои асосии қарордодҳо			2
4	Инфрасохтори иттилоотии бозори коғазҳои қимматнок	4		
	Захираҳои асосии иттилоотӣ дар бозори коғазҳои қимматнок.		2	
	Агентии иттилоотии Bloomberg			2
5.	Моҳияти бозори Еврокоғазҳо: ҳусусиятҳо ва таркиби он.	4		
	Нуктаҳо ва тамоюлҳои рушди еврокоғазҳо.		2	

	Вазъияти қарзи хориҷии ҶТ.			2
6.	Иштирокчиёни касбии бозори байналхалқии қоғазҳои қимматнок	4		
	Шаклҳо ва намудҳои инвестисияҳои коллективӣ дар бозори байналхалқии қоғазҳои қимматнок		2	
	Амалиётҳои касби дар бозори қоғазҳои қимматнок			2
7.	Бозори қоғазҳои қимматноки аввалиндараҷа ва дуюмдараҷа	4		
	Моҳияти биржаҳои фондӣ.		2	
	Таҳлилӣ фундаменталӣ ва техникӣ бозори қоғазҳои қимматнок.			2
8.	Моделҳои ташклии бозори байналхалқии қоғазҳои қимматнок	4		
	Коғазҳои қиматноки бо ипотека таъминшуда: таҷрибаи байналмилалӣ.		2	
	Ҳаҷми бозори коғазҳои қиматнок ва динамикаи он, хусусиятҳои сохтори он			2
9	Бозорҳои қоғазҳои қимматноки давлатҳои тараққикардаи саноатӣ	4		
	Хусусияти бозори қоғазҳои қимматноки давлатҳои тараққикардаи саноатӣ		2	
	Модели тшкили қоғазҳои қимматноки давлатҳои тараққикардаи саноатӣ			2
10.	Бозорҳои миллии қоғазҳои қимматноки давлатҳои иқтисодиёти бозори ташкилкунанда (emergin markets)	4		
	Бозори қоғазҳои қиматноки МНИ		2	
	Биржаҳои фондии Шанхай ва Шенген.			2
11.	Ҷараёнҳои интеграсионӣ ва ташкили бозори байналхалқии қоғазҳои қиматок	4		
	Проблемаҳои рушд ва ҳамгироии бозори коғазҳои қиматнок дар кишварҳои ИА		2	
	Равандҳои интегратсияи бозорҳои асъор байни кишварҳои ИДМ ва ИДМ			2
12.	Бозори қоғазҳои қимматноки Ҷумҳурии	4		

	Тоҷикистон			
	Вазъи муосири бозори қоғазҳои қимматноки Ҷумҳурии Тоҷикистон		2	
	Проблемаҳо ва роҳҳои инкишофи бозори қоғазҳои қимматноки Ҷумҳурии Тоҷикистон			2
	Ҳамагӣ	48	24	24

БАРНОМАИ ТАЪЛИМИИ ФАН

Мавзӯи 1. Моҳият ва асосҳои ташкилии бозори байналхалқии қоғазҳои қимматнок.

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Низоми сезинагии молиякунонии иқтисодиёт: бюджет, кредит, бозори сармояҳо. Бозори қоғазҳои қимматнок ҳамчун қисми таркибии бозори сармоя. Вазифаҳои бозори коғазҳои қимматнок. Бозори коғазҳои қимматнок ҳамчун сарчашмаи алтернативии молиякунонии иқтисодиёт.

Бозори коғазҳои қимматнок ва сохтори он (модели ғарб). Гурӯҳбандии асосии бозори коғазҳои қимматнок. Бозори аввалиндараҷа ва дуюмдараҷа. Бозори фаврӣ. Инфрасохтори бозори коғазҳои қимматнок. Тамоюлҳои инкишофи бозори байналхалқии қоғазҳои қимматнок.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

5. Сарчшамаҳои ташкили бозори қоғазҳои қимматнок.
6. Зарурияти интишори қоғазҳои қимматнок.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Мутоилаи китоби Рынок ценных бумаг / Под ред. Ю.А. Соколова. - М.: Юрайт, 2017. - 384 с

Рӯйхати адабиёт

1. Гусева И.А. Финансовые рынки и институты. - М.: Юрайт, 2017. - 348 с.
2. Диденко О.В. Фондовый рынок России в условиях санкций запада // Современная наука. - 2016. - № 2. - С. 23 - 26.
3. Ершов М.В., Танасова А.С., Татузов В.Ю. Некоторые тенденции мировой финансовой системы в 2016 г // Пространственная экономика. - 2017. - № 1. - С. 125 - 136.
4. Зеркаль Ф.А., Ханунов А.И. Место России на мировом финансовом рынке // Наука XXI века: актуальные направления развития. - 2017. - № 1-2. - С. 64 – 71
5. Михайленко М.Н. Финансовые рынки и институты. - М.: Юрайт, 2016. - 338 с.

6. Никитина С.П. Мировая биржевая торговля и российский фондовый рынок сегодня // Ученые записки Международного банковского института. - 2016. - № 16. - С. 55 – 62
7. Рынок ценных бумаг / Под общ. ред. Н.И. Березова. - М.: Юрайт, 2018. - 444 с.
8. Рынок ценных бумаг / Под ред. Ю.А. Соколова. - М.: Юрайт, 2017. - 384 с
9. Чеченова Л.С. Функционирование современного фондового рынка: проблемы и перспективы развития // Современная наука: актуальные проблемы теории и практики. Серия: Экономика и право. - 2017. - № 5. - С. 63 - 67.

Мавзӯи 2. Қоғази қимматнок ҳамчун моли махсус дар бозор.

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Моҳияти қоғазҳои қимматнок. Таърихи пайдоиши қоғазҳои қимматнок. Моҳияти ҳуқуқӣ ва иқтисодии қоғазҳои қимматнок. Характери дуалистии қоғазҳои қимматнок. Хусусиятҳои махсуси қоғазҳои қимматноки ғайриҳуҷҷатӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

7. Таърихи пайдоиши қоғазҳои қимматнок .

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

Мутолиа ва конспект аз китоби Рынок ценных бумаг / Под общ. ред. Н.И. Березова. - М.: Юрайт, 2018. - 444 с.

Рӯйхати адабиёт

1. Никитина С.П. Мировая биржевая торговля и российский фондовый рынок сегодня // Ученые записки Международного банковского института. - 2016. - № 16. - С. 55 – 62
2. Рынок ценных бумаг / Под общ. ред. Н.И. Березова. - М.: Юрайт, 2018. - 444 с.
3. Рынок ценных бумаг / Под ред. Ю.А. Соколова. - М.: Юрайт, 2017. - 384 с
4. Чеченова Л.С. Функционирование современного фондового рынка: проблемы и перспективы развития // Современная наука: актуальные проблемы теории и практики. Серия: Экономика и право. - 2017. - № 5. - С. 63 - 67.

Мавзӯи 3. Намудҳо ва категорияҳои асосии коғазҳои қимматнок.

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Гурӯҳбандии асосии қоғазҳои қимматнок. Қоғазҳои қимматноки эмиссионӣ ва ғайриэмиссионӣ. Намудҳои классикии коғазҳои қимматнок ва хусусияти онҳо. Саҳмияҳо тавсифи умумии облигасияҳо, ӯҳдадориҳои қарзии давлат, ва амонатии бонкҳо. Қоғазҳои қимматноки истеҳсолӣ. Воситаҳои молиявӣ дар бозори қоғазҳои қимматнок (вексел, сертификатҳои депозитӣ, инвестисионӣ, амонатӣ).

Қоғазҳои қимматноки байналхалқӣ (евронотаҳо, еврооблигасияҳо, евроаксияҳо).

Моҳияти ширкатҳо (корпорасияҳо). Принсипсҳои асосии ташкилӣ. Муттаҳид намудани сармояҳо дар асоси ҳиссавӣ. Қоғазҳои қимматноки корпоративӣ.

Моҳияти саҳмия, хусусият ва гурӯҳбандӣ. Категорияҳои саҳмияҳо: оддӣ ва имтиёзнок. Арзиши номиналӣ ва бозорӣ. Моҳияти облигасия. Хусусияти фарққунандаи облигасия аз саҳмия. Хусусиятҳои асосӣ ва гурӯҳбандӣ. Даромаднокии облигасия.

Қоғазҳои қимматноки давлатӣ. Намудҳои асосӣ. Мақсад ва хусусиятҳои эмиссия. Хусусияти давлат ҳамчун эмитенти қоғазҳои қимматнок. Қоғазҳои қимматноки истеҳсолӣ. Намудҳои асосӣ: варрантҳо, опсионҳо, фючерсҳо, шаҳодатномаи анбор. Шакли барориш ва мақсад.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Проблемаҳои назорат ва идоракунии ҷамъиятҳои саҳомӣ
2. Намудҳои асосии қарордодҳо.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

Мутолиа ва конспект аз китоби Белов, В. А. Ценные бумаги в коммерческом обороте: курс лекций : учеб. пособие для бакалавриата и магистратуры / В. А. Белов. — М. : Издательство Юрайт, 2019. — 306 с.

Рӯйхати адабиёт

1. Алехин, Б. И. Рынок ценных бумаг : учебник и практикум для академического бакалавриата / Б. И. Алехин. — 2-е изд., испр. и доп. — М. : Издательство Юрайт, 2019. — 497 с

2. Аскинадзи, В. М. Инвестиционный анализ. Практикум : учеб. пособие для академического бакалавриата / В. М. Аскинадзи, В. Ф. Максимова. — М. : Издательство Юрайт, 2019. — 399 с.

3. Белов, В. А. Ценные бумаги в коммерческом обороте: курс лекций : учеб. пособие для бакалавриата и магистратуры / В. А. Белов. — М. : Издательство Юрайт, 2019. — 306 с.

Мавзӯи 4. Инфрасохтори иттилоотии бозори коғазҳои қимматнок

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Таъминоти иттилооти бозори байналхалқии қоғазҳои қимматнок. Асосҳои инфрасохтори иттилоотии бозори коғазҳои қиматнок. Субъектҳои системаи ифшои иттилоот. Маълумоти инсайдерӣ дар бораи бозори коғазҳои қиматнок. Таъминкунандагони захираҳои иттилоотии бозори саҳомӣ.

Усулҳои ҳимоя аз хатар, к и бо идоракунии қоғазҳои қимматнок алоқамананд.Низомҳои иттилооти компютери дар бозори фонди. Суғуртаи хатарҳои молиявӣ оиди қоғазҳои қимматнок. Низоми иттилоотии мониторинги қоғазҳои қимматнок . Низомҳои рейтингӣ ва агенстваҳои рейтингӣ дар байналхалқии қоғазҳои қимматнок. Агентии иттилоотии Bloomberg.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Захираҳои асосии иттилоотӣ дар бозори коғазҳои қимматнок.
2. Системаи байналмилалии иттилоотии Tenfor

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Агентии иттилоотии Bloomberg

Адабиёт

1. Рынок ценных бумаг [Текст] : учебник для обучающихся вузов по направлениям подготовки УГСН 38.00.00 "Экономика и управление" / В. А. Татьянников, Е. А. Разумовская, Т. В. Решетникова [и др.] ; под общ. ред. В. А. Татьянникова ; М-во науки и высш. образования Рос. Федерации, Урал. гос. экон. ун-т. - Екатеринбург : Издательство Уральского университета, 2019. - 495 с. (48 экз.)

2. Рынок ценных бумаг [Электронный ресурс] : учебник для академического бакалавриата : для студентов вузов, обучающихся по экономическим направлениям и специальностям / [Н. И. Берзон [и др.] ; под общ. ред. Н. И. Берзона. - 4-е изд., перераб. и доп. - Москва : Юрайт, 2019. - 443 с. https://www.biblio-online.ru/bcode/431116

3. Галанов, В. А. Производные финансовые инструменты [Электронный ресурс] : учебник для студентов вузов, обучающихся по направлению подготовки 38.03.01 «Экономика» / В. А. Галанов. - 2-е изд., перераб. и доп. - Москва : ИНФРА-М, 2019. - 221 с. https://new.znanium.com/catalog/product/1012374

4. Галанов, В. А. Рынок ценных бумаг [Электронный ресурс] : учебник для студентов вузов, обучающихся по направлению подготовки 38.03.01 «Экономика» (квалификация (степень) «бакалавр») / В. А. Галанов. - 2-е изд., перераб. и доп. - Москва : ИНФРА-М, 2019. - 414 с. https://new.znanium.com/catalog/product/1015324

5. Гусева, И. А. Финансовые рынки и институты [Электронный ресурс] : учебник и практикум для академического бакалавриата : для студентов вузов, обучающихся по экономическим направлениям / И. А. Гусева ; Финансовый ун-т при Правительстве Рос. Федерации. - Москва : Юрайт, 2019. - 347 с. https://www.biblio-online.ru/bcode/433417

Мавзӯи 5. Моҳияти бозори Еврокоғазҳо: ҳусусиятҳо ва таркиби он.

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Мафҳумҳои асосии бозори евроқоғазҳо. Консепсияи бозори евроқоғазҳо ва таърихи пайдоиши он. Намудҳои еврокоғазҳо. Иштирокчиёни бозори еврокоғазҳо. Амалиёт дар бозори еврокоғазҳо. Барориш ва муомилоти евроқоғазҳо. Рейтинги кредитӣ. Ташкили барориши евроқоғазҳо. Системаҳои депозитарӣ ва клирингӣ. Таърихи ҷойгиркунии евроқоғазҳои давлатӣ. Евро-қарзҳои эмитентҳои ҶТ. Вазъи кунунии бозори еврокоғазҳо. Нуктаҳо ва тамоюлҳои рушди еврокоғазҳо. Вазъияти қарзи хориҷии ҶТ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

8. Таърихи пайдоиши евробондҳо.
9. Зарурияти интишори евроқоғазҳо.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Мутоилаи китоби Берзон Н. Рынок еврооблигаций – ключевые моменты // Рынок ценных бумаг. – 2000. - №9. – С. 73 – 75

Адабиёт

1. Handbook of Fixed Income Securities, 4th ed., eds. Fabozzi, Frank J. and T.Dessa, New York, IRWIN, 1995.
2. Mahony S. Eurobonds, IFR Publishing,1996.
3. Ray C.I. The Bond Market. Trading and Risk Management, New York, IRWIN, 1993
4. Шарп У. Александер Г., Бейли Дж. Инвестиции . М.:Инфра - М,1997.
5. Роуз П. Банковский менеджмент. М.: Дело,1996
6. Кнастер А. Эффективность и прогнозирование государственного внешнего долга России. М. : Япония - Сегодня, 1998.
7. Yago G. Junk Bonds: How High Yelds Restructured, America NY and Oxford, Oxford University Press.
8. Рубцов Б.Б. Зарубежные фондовые рынки: инструменты, структура, механизм функционирования: Профессиональный курс в Финансовой Академии при Правительстве РФ. -М.: Инфра-М, 1996. –304 с.
9. Буклемишев О.В. «Рынок еврооблигаций». Издательство «Дело», М., 1999.
10. Бондарь Т. Опыт внешних облигационных заимствований российских регионов // Рынок ценных бумаг. – 2000. - № 9. – С.76 – 79
11. Берзон Н. Рынок еврооблигаций – ключевые моменты // Рынок ценных бумаг. – 2000. - №9. – С. 73 – 75
12. Внешние долги России – между Лондоном и Парижем //Рынок ценных бумаг// 2000, №11
13. Долги Парижскому клубу: прогресса в переговорах не ожидается. //Рынок ценных бумаг// 2001, №2. Андрианов В., Овчинникова Н. Электросвязь: в ожидании вторичных эмиссий. // Рынок ценных бумаг. -1998. -№ 10.
14. Крылова В., Храпченко Л. Российские долговые бумаги: итоги прошедшего года. //Рынок ценных бумаг// 2001, №2.
15. Митрофанова Э., Назаренко Б., Кузьменко А. Переоформление задолженности РФ Лондонскому клубу кредиторов в цифрах //Рынок ценных бумаг// 2000, №11.
16. Лусников А. Внешний долг РФ: экспортный вариант «пирамиды» или ресурс для экономического возрождения страны? //Рынок ценных бумаг// 2000, №5.

Мавзӯи 6. Иштирокчиёни касбии бозори байналхалқии коғазхои қимматнок.

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Моҳияти фаъолияти касбӣ дар бозори байналхалқии қоғазҳои қимматнок. Намудҳои иштирокчиёни касбии бозори байналхалқии қоғазҳои қимматнок ва талаботхои асоси нисбати онҳо. Хусусиятҳои фаъолияти касбӣ дар бозори байналхалқии қоғазҳои қимматнок. Вазифаҳои асоии иштирокчиёни касбӣ.

Миёнаравии молиявӣ дар бозори байналхалқии қоғазҳои қимматнок: фаъолияти брокерӣ, дилерӣ дар бозори қоғазҳои қимматнок, фаъолият оиди идоранамоии қоғазҳои қимматнок.

Шаклҳо ва намудҳои инвестисияҳои коллективӣ дар бозори байналхалқии қоғазҳои қимматнок.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Вазифаҳои асоии иштирокчиёни касбӣ.
2. Зарурияти истифодабарии фаъолияти касбӣ.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Мутоилаи китоби Хабаров С.А. Правовое регулирование рынка ценных бумаг: Учебное пособие. - М.: РАГС, 2004. - 268 с.

Адабиёт

1. Макаров И.В. Понятие, сущность и признаки хозяйственной деятельности // Вестник Федерального Арбитражного суда Западно-Сибирского округа. - 2005. - N 4. - С. 105 - 115.
2. Миркин Я.М. Ценные бумаги и фондовый рынок. Профессиональный курс в Финансовой академии при Правительстве РФ. - М.: Перспектива, 2006. - 536 с.
3. Рынок ценных бумаг: Учебник / Под ред. В.А. Галанова, А.И. Басова. 2-е изд., перераб. и доп. - М.: Финансы и статистика, 2007. - 448 с.
4. Семенов А.В. Правовой статус участников рынка ценных бумаг: проблемы регулирования: Дис.... канд. юрид. наук. - М., 2005. - 228 с.
5. Хабаров С.А. Правовое регулирование рынка ценных бумаг: Учебное пособие. - М.: РАГС, 2004. - 268 с.

Мавзӯи 7. Бозори қоғазҳои қимматноки аввалиндараҷа ва дуюмдараҷа.

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Бозори аввалиндараҷа ва хусусиятҳои он. Усулҳои ҷобаҷогузории қоғазҳои қимматнок. Иштирокчиёни бозори қоғазҳои қимматноки аввалиндараҷаи ғайрибиржавӣ.

Бозори қоғазҳои қимматноки биржавии дуюмдараҷа. (биржаи фондӣ). Сохтори ташкили ва вазифаҳои биржаи фондӣ. Иштирокчиёни касбии биржа. Амалиётҳо ва қарордодҳои асосӣ дар биржа. Иттилооти биржавӣ (индексҳои биржавӣ ва хусусияти онҳо). Одоби биржаи фондӣ. Бозори қоғазҳои қимматноки «кӯчагӣ» ва хусусиятҳои фаъолияти он.

Иштирокчиёни бозори дуюмдараҷа. Ширкатҳои брокерӣ (вазифаҳо, ташаккул ва механизми амалиётҳо). Бақайдгирии тиҷоратӣ ва ҷараёни ҳисоббаробаркунӣ. Механизми қабули қарорҳо дар бозори қоғазҳои қимматнок (таҳлилӣ фундаменталӣ ва техникӣ). Эмиссияи қоғазҳои қимматнок. механизми депозитарӣ- бақайдгирии бозори қоғазҳои қимматнок.

Биржаҳои асосии фондӣ: таърихи пайдоиш, хусусияти ташкилию ҳуқуқӣ, тартиби листинг, таҳаввули механизми савдо. Мақсади индексатсияҳои саҳҳомӣ. Индексҳои ҷаҳонии фондӣ: намудҳо ва усулҳои ҳисобкунӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

3. Моҳияти биржаҳои фондӣ.
4. Механизми қабули қарорҳо дар бозори қоғазҳои қимматнок (таҳлилӣ фундаменталӣ ва техникӣ).

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Фаъолияти инвестисионии иниститутҳои қарзию-молиявӣ дар бозори қоғазҳои қимматнок – бонкҳо, ширкатҳои суғуртавӣ, ширкатҳои инвестисионӣ ва ғайра.

Адабиёт

1. Рынок ценных бумаг [Текст] : учебник для обучающихся вузов по направлениям подготовки УГСН 38.00.00 "Экономика и управление" / В. А. Татьянников, Е. А. Разумовская, Т. В. Решетникова [и др.] ; под общ. ред. В. А. Татьянникова ; М-во науки и высш. образования Рос. Федерации, Урал. гос. экон. ун-т. - Екатеринбург : Издательство Уральского университета, 2019. - 495 с. (48 экз.)

2. Рынок ценных бумаг [Электронный ресурс] : учебник для академического бакалавриата : для студентов вузов, обучающихся по экономическим направлениям и специальностям / [Н. И. Берзон [и др.] ; под общ. ред. Н. И. Берзона. - 4-е изд., перераб. и доп. - Москва : Юрайт, 2019. - 443 с. https://www.biblio-online.ru/bcode/431116

3. Галанов, В. А. Производные финансовые инструменты [Электронный ресурс] : учебник для студентов вузов, обучающихся по направлению подготовки 38.03.01 «Экономика» / В. А. Галанов. - 2-е изд., перераб. и доп. - Москва : ИНФРА-М, 2019. - 221 с. https://new.znanium.com/catalog/product/1012374

4. Галанов, В. А. Рынок ценных бумаг [Электронный ресурс] : учебник для студентов вузов, обучающихся по направлению подготовки 38.03.01 «Экономика» (квалификация (степень) «бакалавр») / В. А. Галанов. - 2-е изд., перераб. и доп. - Москва : ИНФРА-М, 2019. - 414 с. https://new.znanium.com/catalog/product/1015324

5. Гусева, И. А. Финансовые рынки и институты [Электронный ресурс] : учебник и практикум для академического бакалавриата : для студентов вузов, обучающихся по экономическим направлениям / И. А. Гусева ; Финансовый ун-т при Правительстве Рос. Федерации. - Москва : Юрайт, 2019. - 347 с. https://www.biblio-online.ru/bcode/433417

6. Чалдаева, Л. А. Рынок ценных бумаг [Электронный ресурс] : учебник для академического бакалавриата : для студентов вузов, обучающихся по экономическим направлениям / Л. А. Чалдаева, А. А. Килячков. - 7-е изд., перераб. и доп. - Москва : Юрайт, 2019. - 381 с. https://www.biblio-online.ru/bcode/431739

7. Рынок ценных бумаг [Текст] : учебник для академического бакалавриата : для студентов вузов, обучающихся по экономическим направлениям и специальностям / [Н. И. Берзон [и др.] ; под общ. ред. Н. И. Берзона ; Нац. исслед. ун-т "Высш. шк. экономики". - 4-е изд., перераб. и доп. - Москва : Юрайт, 2018. - 443 с. (7 экз.)

Мавзӯи 8. Моделҳои ташклии бозори қоғазҳои қимматнок.

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Низоми танзимнамоии давлатии бозори байналхалқии қоғазҳои қимматнок: органҳои назорати давлатӣ, базаи ҳуқуқию меъёрии танзимкунӣ, хусусиятҳои миллии танзимкунӣ дар асосии моделҳои гуногуни ташкили бозори қоғазҳои қимматнок. Моделҳои бозори байналхалқии қоғазҳои қимматнок.

Хусусиятҳои сохтори бозори коғазҳои қиматноки ИМА: коғазҳои қиматноки давлатӣ, коғазҳои қиматноки мунисипалӣ, коғазҳои қиматноки агентии федералӣ, коғазҳои қиматноки бо ипотека таъминшуда, АБС (коғазҳои қиматноки бо актив таъминшаванда), коғази тиҷоратӣ,

коғази корпоративӣ. Консепсияи секьюритизатсияи дороиҳо. Хусусиятҳои асосии сохтори бозори коғазҳои қиматнок: эмитентҳо, иштирокчиёни асосӣ, механизми бороришва тартиби нархгузорӣ, навъҳои воситаҳо, спредҳо. Хусусиятҳои механизми савдо бо воситаҳои бозори молиявӣ. Коғазҳои қиматноки бо ипотека таъминшуда: таҷрибаи байналмилалӣ. Вомбаргҳои ипотека. Шаҳодатномаҳои ипотекаи иштирок.

Хусусиятҳои сохтори сармояи саҳомӣ. Санадҳои асосии қонуни корпоративии ИМА. Сохтори бозорҳои фондӣ (якум, дуюм, сеюм ва чорум). Нақши афзояндаи сармоягузорони институтсионалӣ. Хусусиятҳои сохтори сармояи оинномавии корпоратсияҳои олмонӣ ва модели иқтисодиёти бозории иҷтимоӣ. Хусусиятҳои воситаҳои саҳҳомӣ дар бозори коғазҳои қиматноки Олмон: вомбаргҳои давлатӣ, pfandbriefe, саҳмияҳои корпоративӣ ва вомбаргҳо. Ҳаҷми бозори коғазҳои қиматнок ва динамикаи он, хусусиятҳои сохтори он.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Коғазҳои қиматноки бо ипотека таъминшуда: таҷрибаи байналмилалӣ.
2. Ҳаҷми бозори коғазҳои қиматнок ва динамикаи он, хусусиятҳои сохтори он

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Индексҳои ҷаҳонии фондӣ: намудҳо ва усулҳои ҳисобкунӣ.

Адабиёт

1. Газалиев, М. М. Рынок ценных бумаг [Электронный ресурс] : учебное пособие для студентов вузов, обучающихся по направлениям подготовки "Экономика", "Менеджмент" (уровень бакалавриата) / М. М. Газалиев, В. А. Осипов. - Москва : Дашков и К°, 2018. - 160 с. https://new.znanium.com/catalog/product/557162
2. Галанов, В. А. Финансы, денежное обращение и кредит [Электронный ресурс] : учебник для студентов учреждений среднего профессионального образования, обучающихся по группе специальностей "Экономика и управление" / В. А. Галанов. - 2-е изд. - Москва : ФОРУМ: ИНФРА-М, 2018. - 414 с. https://new.znanium.com/catalog/product/1019937
3. Господарчук, Г. Г. Финансовые рынки и финансовые инструменты [Электронный ресурс] : учебное пособие / Г. Г. Господарчук, С. А. Господарчук. - Москва : ИНФРА-М, 2018. - 88 с. https://new.znanium.com/catalog/product/1009831
4. Кирьянов, И. В. Рынок ценных бумаг и биржевое дело [Электронный ресурс] : учебное пособие для студентов экономических направлений и специальностей / И. В. Кирьянов. - Москва : ИНФРА-М, 2018. - 264 с. https://new.znanium.com/catalog/product/563313
5. Николаева, И. П. Рынок ценных бумаг [Электронный ресурс] : учебник для студентов вузов, обучающихся по направлениям подготовки "Экономика" и "Менеджмент" (квалификация (степень) "бакалавр") / И. П. Николаева. - Москва : Дашков и К°, 2018. - 256 с. https://new.znanium.com/catalog/product/513840

Мавзӯи 9. Бозорҳои байналхалқии қоғазҳои қимматноки давлатҳои тараққикардаи саноатӣ.

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Тавсифи умумии бозори қоғазҳои қимматноки давлатҳои Иттиҳоди Аврупо. «Китоби сафеди» Комиссияи ИА дар соли 1985. Ҷараёнҳои интеграсионӣ. Либерализаияи сиёсати инвестисионии давлатҳои ИА. Ташкили бозори қоғазҳои қимматноки аврупоӣ.

Тавсифи умумии бозори қоғазҳои қимматноки Британияи Кабир. Воситаҳои асосии молиявӣ, иштирокчиёни бозор, танзимкунии ҳуқуқӣ.

Тавсифи бозори қоғазҳои қимматноки Фаронса. Ҷараёнҳои тамарказонӣ ва мутамарказонии бозор. Хусусиятҳои тиҷорати биржавӣ.

Тавсифи бозори қоғазҳои қимматноки Италия. Ташкил ва танзимнамоии бозор. Нақши фирмаҳо дар бозори қоғазҳои қимматнок.

Тавсифи бозори қоғазҳои қимматноки Япония. Таърихи ташакулёбӣ. Нишондиҳандаҳои асосии миқдорӣ. Хусусияти мубодилаи воситаҳои молиявӣ. Таркиби иштирокчиёни бозор. Тамоюлҳои инкишоф яке аз марказҳои бозори байналхалқӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Бозори қоғазҳои қиматнок ҳамчун сегменти бозори молиявӣ.
2. Қоғазҳои қиматнок ҳамчун категорияҳои иқтисодӣ.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Тавсифи бозори қоғазҳои қимматноки Италия, ташкил ва танзимнамоии бозор

Адабиёт

1. Михайленко, М. Н. Рынок ценных бумаг : учебник и практикум для академического бакалавриата / М. Н. Михайленко. — 2-е изд., перераб. и доп. — М. : Издательство Юрайт, 2019. — 326 с
2. Никитина, Т. В. Финансовые рынки и институты : учебник и практикум для прикладного бакалавриата / Т. В. Никитина, А. В. Репета-Турсунова. — 2-е изд., испр. и доп. — М. : Издательство Юрайт, 2019. — 139 с.
3. Основы портфельного инвестирования : учебник для бакалавриата и магистратуры / Т. В. Никитина, А. В. Репета-Турсунова, М. Фрёммель, А. В. Ядрин. — 2-е изд., испр. и доп. — М. : Издательство Юрайт, 2019. — 195 с.
4. Рождественская, Т. Э. Банковское регулирование и надзор. Банкротство финансовых организаций. Меры воздействия банка России : учеб. пособие для СПО / Т. Э. Рождественская, А. Г. Гузнов. — М. : Издательство Юрайт, 2019. — 170 с.
5. Рынок ценных бумаг : учебник для СПО / Ю. А. Соколов [и др.] ; под ред. Ю. А. Соколова. — М. : Издательство Юрайт, 2019. — 383 с.
6. Рынок ценных бумаг : учебник для прикладного бакалавриата / Ю. А. Соколов [и др.] ; отв. ред. Ю. А. Соколов. — М. : Издательство Юрайт, 2019. — 384 с.
7. Рынок ценных бумаг : учебник для академического бакалавриата / Н. И. Берзон [и др.] ; под общ. ред. Н. И. Берзона. — 4-е изд., перераб. и доп. — М. : Издательство Юрайт, 2019. — 443 с.

Мавзӯи 10. Бозорҳои миллии қоғазҳои қимматноки давлатҳои иқтисодиёти бозори ташкилкунанда (emergin markets).

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Тамоюлҳои васеъкунии бозори байналхалқии молиявӣ. Самтҳои асосии сиёсати иқтисодии давлатҳои иқтисодиёти бозори ташкилкунанда. Тавсияҳои ХБА дар соҳаи бозори

қоғазҳои қиматок. Манфиатҳои инвесторҳои байналхалқии иниститутсионалӣ. Пайдоиши марказҳои нави молиявии ҷаҳонӣ.

Бозори қоғазҳои қиматоки давлатҳои Осиёи Ҷанубу-Шарқӣ.

Нишондиҳандаҳои асосии бозори қоғазҳои қиматок Малайзия. Ташкили тиҷорати биржавӣ. Модели танзимнамоии бозор.

Бозори қоғазҳои қиматоки Хитой. Ҷараёни ташкилкунии бозори қоғазҳои қиматок дар робита бо интегратсия ба низоми хоҷагии ҷаҳонӣ. Шӯрои давлатӣ оид ба коркарди сиёсат дар бозори қоғазҳои қиматок. Маҳдудиятҳо дар тиҷорати ғайрибиржавии қоғазҳои қиматок. Биржаҳои фондии Шанхай ва Шенген. Намудҳои асосии қоғазҳои қимматноки мубодилашаванда. Хусусияти бозори қоғазҳои қиматоки Гонконг.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Бозори қоғазҳои қиматноки МНИ
2. Биржаҳои фондии Шанхай ва Шенген.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Хусусияти бозори қоғазҳои қиматоки Гонконг.

Адабиёт

1. Рынок ценных бумаг [Электронный ресурс] : учебник для академического бакалавриата : для студентов вузов, обучающихся по экономическим направлениям и специальностям / [Н. И. Берзон [и др.] ; под общ. ред. Н. И. Берзона. - 4-е изд., перераб. и доп. - Москва : Юрайт, 2019. - 443 с. https://www.biblio-online.ru/bcode/431116

2. Галанов, В. А. Производные финансовые инструменты [Электронный ресурс] : учебник для студентов вузов, обучающихся по направлению подготовки 38.03.01 «Экономика» / В. А. Галанов. - 2-е изд., перераб. и доп. - Москва : ИНФРА-М, 2019. - 221 с. https://new.znanium.com/catalog/product/1012374

3. Галанов, В. А. Рынок ценных бумаг [Электронный ресурс] : учебник для студентов вузов, обучающихся по направлению подготовки 38.03.01 «Экономика» (квалификация (степень) «бакалавр») / В. А. Галанов. - 2-е изд., перераб. и доп. - Москва : ИНФРА-М, 2019. - 414 с. https://new.znanium.com/catalog/product/1015324

Мавзӯи 11. Ҷараёнҳои интеграсионӣ ва ташкили бозори байналхалқии қоғазҳои қиматок.

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Ҷараёнҳои умумибашаригардонии иқтисодиёт. Шаклҳои содироти сармоя. Механизми ҳаракати захираҳои инвестисионӣ. Инвесторҳои байналхалқии иниститутсионалӣ.

Тамоюлҳои инкишофи бозори қоғазҳои қимматнок. Проблемаҳои ҳимояи манфиатҳо ва ҳуқуқҳои инвесторҳо. Технологияи иттилоотӣ ва инқилоби илмӣ- техникӣ (ИИТ) ҳамчун омили ҳамҷояшавии бозорҳо. Таркиби ташкилӣ ва функсионалии бозори байналхалқии қоғазҳои қимматнок.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Проблемаҳои рушд ва ҳамгироии бозори коғазҳои қиматнок дар кишварҳои ИА
2. Равандҳои интегратсияи бозорҳои асъор байни кишварҳои ИДМ ва ИА.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Дурнамои инкишофи бозори коғазҳои қиматноки ИДМ ва афзалиятҳои он.

Адабиёт

1. Авакян А. Р. Регулирование и контроль рынка ценных бумаг как средства ограничения свободы // Государство и право. - 2011. - № 4. - С. 111-114.
2. Анесянц Ю. С. Региональный рынок ценных бумаг : проблемы и перспективы развития // Новые технологии. - 2011. - Вып. 4. - С. 132-136.
3. Бессарабова В. Е. Динамика и тенденции развития российского и зарубежного рынков ценных бумаг в современных условиях // Социальная политика и социология. - 2010. - N 10. - С. 203-211.
4. Буркова Н. Финансовые рынки // Экономическое развитие России. - 2011. - Т. 18. - N 9. - С. 29-34.
5. Бурова Д. В. Финансовые правоотношения в деятельности профессиональных участников рынка ценных бумаг // Право и государство : теория и практика. - 2012. - № 2. - С. 106-110.
6. Вавулин Д. А. К вопросу о необходимости развития региональных рынков ценных бумаг // Финансы и кредит. - 2012. - № 8. - С. 41-50.
7. Галанов В. А. Фондовый рынок и инновационное развитие экономики // Финансы. Деньги. Инвестиции. - 2011. - N 1 (37). - С. 20-22.

Мавзӯи 12. Бозори қоғазҳои қимматноки Ҷумҳурии Тоҷикистон.

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Бозори қоғазҳои қимматноки Ҷумҳурии Тоҷикистон:таърихи пайдоиш ва зарурияти ташкили он; намудҳои қоғазҳои қимматнок ва воситаҳои молиявӣ.

Хусусиятҳои инкишофи сектори давлатии қоғазҳои қимматнок дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. Сохтори бозори қоғазҳои қимматнок Ҷумҳурии Тоҷикистон ва тамоюлҳои асосии инкишофи он. Иштирокчиёни асосии бозори қоғазҳои қимматнок Ҷумҳурии Тоҷикистон. Танзими давлатии бозори қоғазҳои қимматнок дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. Интеграсияи бозори қоғазҳои қимматнок Ҷумҳурии Тоҷикистон ба бозори молиявии ҷаҳонӣ. Эмитентҳои Ҷумҳурии Тоикистон дар бозори байналхалқии қоғазҳои қимматнок.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Проблемаҳои рушди бозори коғазҳои қиматноки ҶТ.
2. Вазъи муосири бозори коғазҳои қиматноки ҶТ.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

2. Дурнамои инкишофи бозори коғазҳои қиматноки ҶТ ва афзалиятҳои он.

Адабиёт

1. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи бозори коғазҳои қиматнок», аз 9 июни соли 2011, № 179.
2. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи ҷамъиятҳои саҳомӣ», аз 5 марти соли 2007, №237.

3. «Низомномаи фаъолияти брокерӣ ва дилерӣ дар бозори коғазҳои қиматнок», Бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 29 декабри соли 2000, № 502.
4. .Раҳимов З.А. Васоити таълимӣ аз фанни Коғазҳои қиматнок ва бозори он. – Душанбе -2007 5.Алтман Е. Финансовый анализ деятельности фирмы –М. крокус интернешил 2003.

Номгӯи корҳои мустақилона

3. Мохияти қоғазҳои қимматнок ва гурӯҳбандии он.
4. Хусусияхдои сифати ва миқдории эмитентҳои бозори когазҳои қимматнок
5. Глобализасияи молиявӣ: мафҳум, шаклҳо ва тамоюлҳои он.
6. Мохият ва вазифахои бозори байналхалқии когазхои киматнок ва тамоюлҳои инкишофи он.
7. Бозори коғазҳои қиматноки минтақавӣ: моҳият, хусусият ва тамоюлҳои инкишофи он.
8. Бозори Еврокоғазҳо: таърихи пайдоиш, воситаҳо ва низоми танзимнамоӣ.
9. Вазъи муосири бозори еврокоғазҳо: хусусияти миқдорӣ ва сифатии он.
10. Еврооблигасияҳои эмитетнҳои хориҷӣ: мақсад, параметрҳо ва хусусияти барориши онҳо.
11. Аукционҳои биржавӣ ва хусусияти онҳо.
12. Механизми танзими бозори байналхалқии қогазҳои қиматнок.
13. Бозори коғазҳои қиматноки давлатҳои дар сохти гузариш қарордошта.
14. Иштирокчиёни касбии бозори когазхои киматнок.
15. Намудхои иштирокчиёни касбии бозори когазхои киматнок ва талаботхои асоси нисбати онхо.
16. Намудхои фаъолияти касби ва амалиётхо дар бозори байналхалкии когазхои киматнок.
17. Фаъолияти асосии ширкатхо бо когазхои киматнок.
18. Гуногуншаклии саҳмияҳо ва истифодаи онҳо дар таҷрибаи байналхалқӣ.
19. Эмитентхо ва инвесторон дар бозори байналхалкии когазхои киматнок.
20. Эмитентхо: гурухбанди ва зарурияти барориши когазхои киматнок.
21. Инвесторхо: гурухбанди ва талаботхои молиявию-хочагидори оиди чалби сармоягузорихо.
22. Инфрсохтори депозитарии бозори когазҳои қиматнок: таҷрибаи байналхалқӣ.
23. Мавқеи фондхои инвестисионӣ дар бозори байналхалқии қоғазҳои қиматнок.
24. Танзимнамоии бозори байналхалкии когазхои киматнок ва инфрасохтори хукукӣ.
25. Моҳияти одоби бозори фондӣ.
26. Асосхои танзимнамоии инфрасохтори бозори фондӣ.
27. Танзимнамоии давлатии бозори когазхои киматнок.
28. Ташкилотхои худтанзимнамои дар бозори байналхалқии қоғазҳои қиматнок.
29. Асосхои инфрасохтори иттилоотии бозори байналхалкии когазхои киматнок.
30. Сарчашмахои иттилооти молияви оиди бозори фонди.
31. Сохтори иттилооти биржави оиди бозори байналхалкии когазхои киматнок.
32. Низоми рейтинги дар бозори байналхалкии когазхои киматнок.
33. Намудхои карордод ва амалиёт дар бозори байналхалқии когазхои киматнок.
34. Карордод ва амалиётхо бо когазхои киматнок: гурухбанди, номгуи намудхо ва мохияти иктисоди онхо.
35. Хусусиятҳои бозори фондии Хитой.
36. Амалиётхои ҳаннотӣ дар бозори байналхалқии қоғазҳои қиматнок.
37. Эмиссияи когазхои киматноки байналхалқӣ.
38. Мохияти когазхои киматнок: гурухбандии эмиссия, хусусияти барориши когазхои киматноки категорияхои алохидаи эмитентхо.
39. Усулхои тахлили эмитентхо ва баходихии когазхои киматнок дар раванди барориши онхо.
40. Андерайтинг-и когазхои киматнок.
41. Мохият, вазифа ва асосхои ташкилии фаъолияти биржахои фондӣ.
42. Намудхои аъзоги ва талаботхо нисбати аъзоёни биржаи фонди.
43. Листинг: мафҳум, моҳият ва нақши он дар бозори байналхалқии коғазҳои қиматнок.
44. Намудхои музоядахои тичоратии дар биржаи фонди истифодашаванда.
45. Супоришхои биржави ва истифодаи онхо дар стратегияи тичорат.

46. Асосхои ташкилии гардиши гайрибиржави оиди когазхои киматнок.
47. Бозорхои гайрибиржави: мохият, гурухбанди ва асосохои ташкили.
48. Асосхои тичоратии фаъолияти гайрибиржавии низоми тичорат.
49. Талаботхо оиди ичозат дар бозорхои гайрибиржавии мутташакил.
50. Усулхои ташкили бастани карордод дар бозорхои гайрибиржавии мутташакил.
51. Инфрасохтори депозитарии-клиринги ва шабакаи бакайдгирии когазхои киматнок.
52. Мохият ва вазифахои инфрасохтори депозитари-клиринги ва шабакаи бакайдгирии дар бозори байналхалкии когазхои киматнок.
53. Асосхои фаъолияти депозитархо.
54. Мавқеи ташкилотхои клирингӣ дар бозори байналхалқии когазҳои қиматнок.
55. Асосхои фаъолияти бакайгирандагони мустакил дар бозори байналхалқии когазҳои қиматнок.
56. Бозори коғазҳои қиматноки Фаронса.
57. Фаъолияти миёнаравӣ дар бозори байналхалқии когазҳои қиматнок.
58. Баҳодиҳии арзиши ва даромаднокии вомбаргҳо.
59. Фондҳои инвеститсионӣ ва нақши онҳо дар бозори байналхалқии коғазҳои қиматнок.
60. Намудҳои таваккал дар бозори байналхалқии қоғазхои қиматнок.
61. Индексҳои биржавӣ дар бозори байналхалқии қоғазхои қиматнок.
62. Шарти барориш ва мубодилаи сертификатҳои депозитӣ.
63. Сохтори бозори байналхалқии қогазҳои қиматнок.
64. Низоми тиҷоратии бозори коғазҳои қиматнок ва гуруҳбандии онҳо.
65. Фаъолияти клиринги дар бозори байналхалқии қогазҳои қиматнок.
66. Тамоюлҳои инкишофи бозори байналхалқии қогазҳои киматнок.
67. Хусусиятҳои фаъолияти бозори байналхалқии коғазҳои қиматнок.
68. Намудҳои фаъолияти касбӣ ва амалиётҳо дар бозори байналхалқии когазҳои қиматнок.
69. Амалиётҳои бонкӣ бо коғазҳои қиматнок.
70. Амалиётҳо бо гарав дар бозори байналхалқии когазҳои қиматнок.
71. Танзимкунии бозори байналхалқии когазҳои қиматнок.
72. Вазъи муосири бозори байналхалқии когазҳои қиматнок ва дурнамои инкишофи он.
73. Биржаи фондӣ ва вазифаҳои он.
74. Проблемаҳои бозори байналхалқии коғазҳои қиматнок ва роҳҳои бартараф кардани он.
75. Омилҳои нархмуайянкунанда дар бозори байналхалқии коғазҳои қиматнок.
76. Мавқеъ ва аҳмияти музоядаҳои баналмиллалӣ дар рушди бозори байналхалқии коғазҳои қиматнок.
77. Асосҳои ҳуқуқию меъёрии ба тартиб даровардани бозори байналхалқии коғазҳои қиматнок.
78. Моҳияти опсион ва амлиётҳои опсионӣ бозори байналхалқии коғазҳои қиматнок.
79. Бозорҳои фондии ИМА.
80. Биржаи фондии Лондон сохтор ва вазифаҳои он.
81. Бозори байналхалқии коғазҳои қиматнок ҳамчун қисми таркибии бозори асъор.
82. Биржаи опсионии Чикаго.
83. Вазифаҳои биржаи фондӣ.
84. Биржаи фондии Токио.
85. Биржаи фондии Ню-Йорк.
86. Биржаи фондии Америка.
87. Бозори евросаҳмия: моҳият ва хусусиятҳои он.
88. Биржаҳои фондии байналхалқӣ.
89. Инфрасохтори бозори байналхалқии қоғазҳои қиматнок.
90. Наумдҳои облигасия (вомбарг), индексҳои бозори фондӣ.
91. Бозори қоғазҳои қиматнок ҳамчун сегменти бозори молиявӣ.

92. Қоғазҳои қиматнок ҳамчун категорияҳои иқтисодӣ.
93. Марказҳои бозори байналхалқии қогазҳои қиматнок.
94. Бозори еврооблигасия: моҳият ва хусусиятҳои он.

Саволнома имтиҳонӣ аз фанни бозори байналхалқии қоғазҳои қимматнок барои донишҷӯёни курси 4-уми ихтисоси 25010300

1.
2. Мафҳум ва моҳияти қоғазҳои қимматнок ва сохтори таркибии он.
3. Гуруҳбандии қоғазҳои қимматнок
4. Мафҳум ва моҳияти бозори қоғазҳои қимматнок
5. Моҳият ва асосҳои ташкилии бозори байналхалқии қоғазҳои қимматнок
6. Бозори коғазҳои қимматнок ҳамчун сарчашмаи алтернативии молиякунонии иқтисодиёт.
7. Тамоюлҳои инкишофи бозори байнахалқии қоғазҳои қимматнок
8. Таърихи пайдоиши қоғазҳои қимматнок.
9. Намудҳои бозори қоғазҳои қимматнок
10. Намудҳои қоғазҳои қимматнок
11. Тавсифи умумии саҳмияҳо
12. Гурӯҳбандии саҳмияҳо
13. Баҳодиҳии арзиши саҳмияҳо
14. Усулҳои муайян кардани даромаднокии саҳмияҳо
15. Тавсифи умумии Облигасияҳо
16. Ӯҳдадориҳои қарзии давлат.
17. Вексел ва хусусиятҳои он
18. Чек ва амалиётҳои он
19. Қоғазҳои қимматноки истеҳсолӣ
20. **Тавсифи умумии вомбаргҳо**
21. **Гурӯҳбандии вомбаргҳо**
22. **Баҳодиҳии арзишӣ ва даромаднокии вомбаргҳо**
23. **Эмитентҳо дар бозори байналхалқии қоғазҳои қимматнок**
24. **Инвесторҳо дар бозори байналхалқии қоғазҳои қимматнок**
25. **Иштирокчиёни касбии бозори байналхалқии қоғазҳои қимматнок**
26. Бозори қоғазҳои қимматноки аввалиндарача ва хусусиятҳои он
27. Бозори дуюминдарачаи фондӣ
28. **Вексел ҳамчун ӯҳдадории қарзӣ**
29. Таҳлили бунёдӣ ва техникии хосиятҳои инвеститсионии қоғазҳои қиматнок
30. Рейтинги қоғазҳои қиматнок дар бозори фондӣ
31. Таърихи пайдоиши индексҳои фондӣ
32. Индексҳои биржавӣ ва хусусиятҳои он.
33. Индекси Доу-Джонс ва таркиби он
34. Индекси биржавии Стандарс Пурс
35. Индекси FT-30 ва хусусиятҳои он
36. Усулҳои ҳисоббаробаркунии индексҳо дар бозори байналхалқии қоғазҳои қимматнок
37. **Фондҳои инвеститсионӣ ва нақши онҳо дар бозори коғазҳои қиматнок**
38. Масъалахои умумии танзими бозори коғазҳои қимматнок
39. Органхои назоратии бозори коғазҳои қиматнок
40. Асоси (базаи) қонунбарорию ҳуқуқии **байналхалқии қоғазҳои қимматнок**
41. Танзими фаъолияти иштирокчиёни бозори **байналхалқии қоғазҳои қимматнок**
42. **Ташкилотҳои худтанзимкунанда дар бзори қоғазҳои қимматнок**
43. **Мақсад ва вазифаҳои биржаи фондӣ**
44. **Узвият дар биржаи фондӣ.**
45. Механизми гузаронидани савдои биржавӣ
46. Намудҳои фаъолияти касбӣ ва амалиётҳо дар бозори қоғазҳои қимматнок
47. Таъминоти иттилооти бозори **байналхалқии қоғазҳои қимматнок**
48. Усулҳои ҳимоя аз хатар, ки бо идоракунии қоғазҳои қимматнок алоқаманданд
49. Низомҳои иттилооти компютерӣ дар бозори фондӣ.
50. Суғуртаи хатарҳои молиявӣ оиди қоғазҳои қимматнок
51. Низоми иттилоотии мониторинги қоғазҳои қимматнок
52. Марказҳои калонтарини бозори байналхалқии қоғазҳои қимматнок

53. Бозори қоғазҳои қимматноки ИМА.
54. Асосҳои қонунгузорӣ оиди қоғазҳои қимматноки ИМА ва низоми танзимнамоии он
55. Бозори қоғазҳои қимматноки Олмон
56. Модели унверсалии бонкҳои тиҷоратӣ дар Олмон
57. Тавсифи умумии бозори қоғазҳои қимматноки давлатҳои Иттиҳоди Аврупо
58. Тавсифи умумии бозори қоғазҳои қимматноки Британияи Кабир
59. Тавсифи бозори қоғазҳои қимматноки Фаронса
60. Тавсифи бозори қоғазҳои қимматноки Италия, ташкил ва танзимнамоии бозор
61. Тавсифи бозори қоғазҳои қимматноки Япония, таърихи ташакулёбӣ ва нишондиҳандаҳои асосии миқдорӣ
62. Бозори қоғазҳои қимматноки давлатҳои Осиёи Ҷанубу-Шарқӣ.
63. Еврооблигасия: таърихи пайдоиш ва хусусиятҳои он
64. Бозори еврокоғазҳо ва хусусиятҳои он
65. Нишондиҳандаҳои асосии бозори қоғазҳои қиматок Малайзия.
66. Ҷараёнҳои умумибашаригардонии иқтисодиёт дар асоси бозори **байналхалқии қоғазҳои қимматнок.**
67. Шаклҳои содироти сармоя дар бозори байналхалқии қоғазҳои қимматнок
68. Механизми ҳаракати захираҳои инвестисионӣ дар бозори байналхалқии қоғазҳои қимматнок
69. Инвесторҳои байналхалқии иниститутсионалӣ бозори байналхалқии қоғазҳои қимматнок
70. Бозори қоғазҳои қимматноки Ҷумҳурии Тоҷикистон: таърихи пайдоиш ва зарурияти ташкили он.
71. Хусусиятҳои инкишофи сектори давлатии қоғазҳои қимматнок дар Ҷумҳурии Тоҷикистон.
72. Сохтори бозори қоғазҳои қимматнок Ҷумҳурии Тоҷикистон ва тамоюлҳои асосии инкишофи он.
73. Иштирокчиёни асосии бозори қоғазҳои қимматнок Ҷумҳурии Тоҷикистон.
74. Танзими давлатии бозори қоғазҳои қимматнок дар Ҷумҳурии Тоҷикистон.
75. Интеграсияи бозори қоғазҳои қимматнок Ҷумҳурии Тоҷикистон ба бозори молиявии ҷаҳонӣ.
76. Эмитентҳои Ҷумҳурии Тоикистон дар бозори байналхалқии қоғазҳои қимматнок.

Адабиёти ҳатмӣ

1. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи бозори коғазҳои қиматнок», аз 9 июни соли 2011, № 179.
2. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи ҷамъиятҳои саҳомӣ», аз 5 марти соли 2007, №237.
3. «Низомномаи фаъолияти брокерӣ ва дилерӣ дар бозори коғазҳои қиматнок», Бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 29 декабри соли 2000, № 502.
4. .Раҳимов З.А. Васоити таълимӣ аз фанни Коғазҳои қиматнок ва бозори он.

5. Рынок ценных бумаг [Текст] : учебник для обучающихся вузов по направлениям подготовки УГСН 38.00.00 "Экономика и управление" / В. А. Татьянников, Е. А. Разумовская, Т. В. Решетникова [и др.] ; под общ. ред. В. А. Татьянникова ; М-во науки и высш. образования Рос. Федерации, Урал. гос. экон. ун-т. - Екатеринбург : Издательство Уральского университета, 2019. - 495 с. (48 экз.)
6. Рынок ценных бумаг [Электронный ресурс] : учебник для академического бакалавриата : для студентов вузов, обучающихся по экономическим направлениям и специальностям / [Н. И. Берзон [и др.] ; под общ. ред. Н. И. Берзона. - 4-е изд., перераб. и доп. - Москва : Юрайт, 2019. - 443 с. https://www.biblio-online.ru/bcode/431116
7. Галанов, В. А. Производные финансовые инструменты [Электронный ресурс] : учебник для студентов вузов, обучающихся по направлению подготовки 38.03.01 «Экономика» / В. А. Галанов. - 2-е изд., перераб. и доп. - Москва : ИНФРА-М, 2019. - 221 с. https://new.znanium.com/catalog/product/1012374
8. Галанов, В. А. Рынок ценных бумаг [Электронный ресурс] : учебник для студентов вузов, обучающихся по направлению подготовки 38.03.01 «Экономика» (квалификация (степень) «бакалавр») / В. А. Галанов. - 2-е изд., перераб. и доп. - Москва : ИНФРА-М, 2019. - 414 с. https://new.znanium.com/catalog/product/1015324
9. Гусева, И. А. Финансовые рынки и институты [Электронный ресурс] : учебник и практикум для академического бакалавриата : для студентов вузов, обучающихся по экономическим направлениям / И. А. Гусева ; Финансовый ун-т при Правительстве Рос. Федерации. - Москва : Юрайт, 2019. - 347 с. https://www.biblio-online.ru/bcode/433417
10. Чалдаева, Л. А. Рынок ценных бумаг [Электронный ресурс] : учебник для академического бакалавриата : для студентов вузов, обучающихся по экономическим направлениям / Л. А. Чалдаева, А. А. Килячков. - 7-е изд., перераб. и доп. - Москва : Юрайт, 2019. - 381 с. https://www.biblio-online.ru/bcode/431739
11. Рынок ценных бумаг [Текст] : учебник для академического бакалавриата : для студентов вузов, обучающихся по экономическим направлениям и специальностям / [Н. И. Берзон [и др.] ; под общ. ред. Н. И. Берзона ; Нац. исслед. ун-т "Высш. шк. экономики". - 4-е изд., перераб. и доп. - Москва : Юрайт, 2018. - 443 с. (7 экз.)
12. Рынок ценных бумаг [Электронный ресурс] : учебник для студентов вузов, обучающихся по направлению подготовки "Экономика" (квалификация (степень) "бакалавр") / В. А. Зверев [и др.]. - Москва : Дашков и К°, 2018. - 256 с. https://new.znanium.com/catalog/product/513247
13. Газалиев, М. М. Рынок ценных бумаг [Электронный ресурс] : учебное пособие для студентов вузов, обучающихся по направлениям подготовки "Экономика", "Менеджмент" (уровень бакалавриата) / М. М. Газалиев, В. А. Осипов. - Москва : Дашков и К°, 2018. - 160 с. https://new.znanium.com/catalog/product/557162
14. Галанов, В. А. Финансы, денежное обращение и кредит [Электронный ресурс] : учебник для студентов учреждений среднего профессионального образования, обучающихся по группе специальностей "Экономика и управление" / В. А. Галанов. - 2-е изд. - Москва : ФОРУМ: ИНФРА-М, 2018. - 414 с. https://new.znanium.com/catalog/product/1019937
15. Господарчук, Г. Г. Финансовые рынки и финансовые инструменты [Электронный ресурс] : учебное пособие / Г. Г. Господарчук, С. А. Господарчук. - Москва : ИНФРА-М, 2018. - 88 с. https://new.znanium.com/catalog/product/1009831
16. Кирьянов, И. В. Рынок ценных бумаг и биржевое дело [Электронный ресурс] : учебное пособие для студентов экономических направлений и специальностей / И. В. Кирьянов. - Москва : ИНФРА-М, 2018. - 264 с. https://new.znanium.com/catalog/product/563313
17. Николаева, И. П. Рынок ценных бумаг [Электронный ресурс] : учебник для студентов вузов, обучающихся по направлениям подготовки "Экономика" и "Менеджмент" (квалификация

(степень) "бакалавр") / И. П. Николаева. - Москва : Дашков и К°, 2018. - 256 с. https://new.znanium.com/catalog/product/513840

18. Рынок ценных бумаг [Текст] : учебник для СПО : для студентов образовательных учреждений среднего профессионального образования / [А. Б. Басс [и др.] ; под ред. Ю. А. Соколова ; Финансовый ун-т при Правительстве Рос. Федерации. - Москва : Юрайт, 2017. - 383 с. (5 экз.)
19. Финансы, денежное обращение и кредит [Текст] : учебник для СПО : для студентов образовательных учреждений среднего профессионального образования / [Л. А. Чалдаева [и др.] ; под ред. Л. А. Чалдаевой ; Финансовый ун-т при Правительстве Рос. Федерации. - 2-е изд., испр. и доп. - Москва : Юрайт, 2017. - 542 с. (1 экз.)
20. Алехин, Б. И. Рынок ценных бумаг [Электронный ресурс] : учебное пособие для студентов вузов, обучающихся по специальности 060400 «Финансы и кредит» / Б. И. Алехин. - 2-е изд., перераб. и доп. - Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2017. - 461 с. https://new.znanium.com/catalog/product/1028580
21. Кузнецов, Б. Т. Рынок ценных бумаг [Электронный ресурс] : учебное пособие для студентов вузов, обучающихся по специальности "Финансы и кредит" / Б. Т. Кузнецов. - Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2017. - 288 с. https://new.znanium.com/catalog/product/1028581
22. Шарп, У.Ф. Инвестиции [Электронный ресурс] : Учебник : ВО - Бакалавриат. - 1. - Москва : ООО "Научно-издательский центр ИНФРА-М", 2020. - 1040 с. http://new.znanium.com/go.php?id=1080428
23. Аскинадзи, В. М. Инвестиции. Практикум [Электронный ресурс] : учебное пособие для академического бакалавриата : для студентов вузов, обучающихся по экономическим направлениям и специальностям / В. М. Аскинадзи, В. Ф. Максимова. - Москва : Юрайт, 2019. - 399 с. https://www.biblio-online.ru/bcode/433042
24. Ковалева, Н. А. Деятельность банка на рынке ценных бумаг [Текст] : учебное пособие для направления бакалавриата "Экономика" / Н. А. Ковалева ; Финансовый ун-т при Правительстве Рос. Федерации. - Москва : КноРус, 2019. - 222 с. (7 экз.)
25. Шарп, У. Ф. Инвестиции [Электронный ресурс] : учебник : для использования в учебном процессе студентами вузов, обучающимися по экономическим специальностям : перевод с английского / Уильям Ф. Шарп, Гордон Д. Александер, Джеффри В. Бэйли. - Москва : ИНФРА-М, 2019. - 1040 с. https://new.znanium.com/catalog/product/1023723
26. Чижик, В. П. Финансовые рынки и институты [Электронный ресурс] : учебное пособие для студентов вузов, обучающихся по направлению подготовки 38.03.02 «Менеджмент» (квалификация (степень) «бакалавр») / В. П. Чижик. - Москва : ФОРУМ: ИНФРА-М, 2018. - 384 с. https://new.znanium.com/catalog/product/940807
27. Деньги. Кредит. Банки. Ценные бумаги. Практикум [Электронный ресурс] : учебное пособие для студентов вузов, обучающихся по специальностям экономики и управления (080100) / [А. Б. Басс [и др.] ; под ред. Е. Ф. Жукова. - 2-е изд., перераб. и доп. - Москва : ЮНИТИДАНА, 2017. - 431 с. https://new.znanium.com/catalog/product/1028719
28. Дмитриева, О. В. Бухгалтерский учет и анализ операций с ценными бумагами [Электронный ресурс] : учебное пособие для студентов вузов, обучающихся по направлению подготовки 38.04.01 "Экономика" (квалификация (степень) "магистр") / О. В. Дмитриева. - Москва : ИНФРА-М, 2017. - 237 с. https://new.znanium.com/catalog/product/854728
29. Нишатов, Н. П. Эмиссионные ценные бумаги, рынки и участники обращения [Электронный ресурс] : учебное пособие / Н. П. Нишатов ; Финансовый ун-т при Правительстве Рос. Федерации. - Москва : Вузовский учебник: ИНФРА-М, 2017. - 132

30. Сайтҳои интернетӣ:
31. http://www. europaunion.eu.int
32. http://www.euroclear.com
33. http://www.akm.ru
34. http://www.cedelbank.com/
35. http://www.isma.org
36. http://www.bloomberg.com/
37. http://www.citibank.com
38. http://www.minfin.ru
39. http://www.fcsm.ru
40. http://www.euromoney.com
41. http://www.reuters.com/
42. http://www.rbc.ru
43. http://www.finmarket.ru
44. http://www.sec.gov
45. http://www.clearstream.com/
46. http://www.moodys.com/
47. http://www.standardandpoors.com/
48. http://www.fitchibca.com/
49. http://www.bourse.lu/
50. http://www.liffe.com/

ДОНИШГОҲИ МИЛЛИИ ТОҶИКИСТОН

ФАКУЛТЕТИ МОЛИЯВИЮ ИҚТИСОДӢ

КАФЕДРАИ ИҚТИСОДИЁТИ ҶАҲОНӢ

Барномаи таълимӣ аз фанни

ФАЪОЛИЯТИ БЕРУНИҚТИСОДИИ КОРХОНА

Барои донишҷӯёни курси 4-уми ихтисоси 25010300 «Иқтисодиёти ҷаҳонӣ» **(зинаи бакалаври муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ)**

ДУШАНБЕ-2022

ПЕШГУФТОР

Дар шароити ҷаҳонишавии иқтисоди ҷаҳонӣ нақш ва аҳамияти фаъолияти иқтисодии берунӣ ҳам барои иқтисодиёти мамлакат ва ҳам барои корхонаи алоҳида ба таври назаррас меафзояд. Фаъолияти иқтисодии берунӣ ба яке афзалиятҳо ва стратегияи сиёсати миллӣ корхонаҳо табдил меёбад.

Яке аз соҳаҳои муҳимтарини фаъолияти корхонаҳо дар мархалаи ҳозира фаъолияти иқтисоди берунӣ мебошад. Пеш аз бартараф шудани низоми маъмурию фармонфармой иқтисодиёти давлат дорои механизми пушида буд. Давлатҳо солхои зиёд сиёсати автаркияро пеш гирифтанд, ки он барои прогресси иқтисодию техникӣ мнеа эҷод намуд. Бо чунин сиёсат корхонаҳои ватанӣ ниёз ба ворид шудан ба бозорҳои хориҷӣ надоштанд ва рушди фаъолияти иқтисодии берунӣ барои онҳо манфиатдор набуд.

Баъди афтидани «пардаи оҳанин» корхонаҳо имконият пайдо карданд, ки аз бартариҳои робитаҳои иқтисодии берунӣ истифода баранд, инчунин ба ҷараёни ҷаҳонии ҳамгироӣ ва коопeрасияи истеҳсолот дохил шаванд. Корхонаҳои ватанӣ дар фаъолияти иқтисодии берунӣ фаъол буданд. Дар натиҷаи ин зарурати объективии омӯзиши фаъолияти иқтисодии беруниикорхонаҳо ба миён омад.

Воқеан, барои татбиқи самараноки он дар ин самт дониши кофии назариявӣ ва амалӣ доштан хеле муҳим аст, ки мутаассифона, барои бисёре аз роҳбарони корхонаҳо дастрас нест. Фаъолияти иқтисодии берунӣ танҳо дар охири солҳои 80-ум ва аввали солҳои 90-ум, вақте ки иқтисодиёти нақшавӣ аз фоидаи худ гузаштааст ва «пардаи оҳанин» фурӯ рехт, фаъолона омӯхта мешуд.

То он вақт ҷолиби омӯзиш набуд, зеро корхонаҳои ватанӣ фаъолияти худро танҳо дар миқёси ҷумҳурии мо пеш мебурданд ва ниёз ба ворид шудан ба бозорҳои хориҷиро надоштанд. Холо вазъият ба куллй тагьир ёфтааст. Аз ин рӯ, предмети мазкур басо мубрам ва ниёзманди омӯзиш ба назар мерасад.

Мақсади фанни таълимӣ инъикоси масъалаҳои назариявии фаъолияти иқтисодии берунии корхонаҳо, инъикоси вазъи кунунии он мебошад. Аз хама мухимаш пешомадхо ва роххои инкишофи фаъолияти иқтисодии беруниро муайян кардан аст.

Барои ноил шудан ба ин ҳадаф вазифаҳои зеринро ҳал кардан лозим аст:

- концепсия, мохияти фаъолияти иқтисодии берунии корхонаҳо ошкор карда шавад;
- ба шаклу усулхои савдои байналхалкй диккат диханд;
- таҳлили вазъи фаъолияти иқтисодии хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар шароити муосир.

Бояд қайд кард, ки дар шароити муосир фаъолияти иқтисодии берунй ба яке аз соҳаҳои муҳими иқтисодиёти аксарияти мамлакатхои ҷаҳон табдил ёфтааст ва ҳиссаи он дар ММД-и мамлакат давра ба давра меафзояд.

1. Мақсади омӯзиши фан.

Мақсади омӯзиши фанни «Фаъолияти беруниқтисодии корхона» аз худкардани донишҳои назариявӣ, инчунин гирифтани таҷрибаи зарурӣ дар соҳаи амали гардонии фаъолияти беруниқтисодӣ дар сатҳи корхона мебошад. Мақсади асосии омӯзиши фан ташкил ва

пешниҳоди маълумоти умумӣ одид ба шаклҳо ва усулҳои амалигардонии қарордодҳо ва амалиёти беруниқтисодӣ, принсипҳо ва механизми гузарондани онҳо мебошад.

2. ***Нақши фан дар сохтори таҳсилоти ихтисосӣ.***

Фанни «Фаъолияти беруниқтсодии корхона» яке аз фанҳои асосии ихтисоси иқтисодиёти ҷаҳонӣ мебошад. Барои омӯзиши фанни мазкур омузиш ва таҳқурсии назариявии фанҳои мазкур доштан зарур аст: «Назарияи иқтисодӣ», «Асосҳои бизнеси байналхалқӣ», «Инвеститсияи хориҷӣ», «Робитаҳои беруниқтисодӣ», «Савдои байналхалқӣ» ва ғайраҳо.

***Донишҷӯ бояд*:**

- Сохтори корхона ташкилот, фирма ва усулҳои ташкили истеҳсолот;
- Моҳияти самаранокии иқтисодии истеҳсолот;
- Механизми ташкили арзиши аслӣ, фоида, рентабелноки, нархҳо барои маҳсулот;
- Принсипҳои баҳодиҳии ҷалби инвеститсия ба корхона ва амалигардонии лоиҳаҳои онҳо;
- Усули таҳлили молиявӣ ва банақшагирӣ;

Усулҳои ташкили-иқтисодии идоранамоии инқилоби илмӣ-техникӣ дар корхонаро дарк намояд.

-бояд тавонад:

- қабули усули таҳлили иқттисодӣ;
- амали гардондани маълумотҳои оморӣ оид ба фаъолияти корхона барои гузарондани таҳлили иқтисодии мувофиқ;
- иҷро кардани ҳисобаробаркуниҳои дақиқи иқтисодӣ;
- интихоби роҳҳои самарнок ташкил намудани қарорҳои хоҷагидорӣ дар корхона.

Донишҷӯ бояд барои азхуд намудани дониши назариявӣ, инчунин гирифтани таҷрибаи зарурӣ оиди ташкил ва таъмини ташкили амалиёти фаъолияти беруниқтисодӣ дар корхона ва ташкил ва омода намудани ҳуҷҷатгузории фаъолияти беруниқтисодӣ тайёр бошад.

3.Салоҳияти донишҷӯ дар раванди азхуд кардани фан.

Дар натиҷаи азхуд намудани фанни «Фаъолияти беруниқтисодии корхона» унсурҳои зерини салоҳияти касбӣ ташкил карда мешаванд:

- ***фаъолияти ҳисобкунии иқтисодӣ;***
  - қобилияти ҷамъ овардан ва таҳлил намудани маълумотҳои ҷойдошта, ки барои ҳисобкунии иқтисодӣ ва нишондиҳандаҳои иҷтимоӣ-иқтисодӣ зарур буда, фаъолияти субъектҳои хоҷагидорро тавсиф медиҳад;
  - қоибилияти дар асоси санадҳои меъёрию-ҳуқуқӣ ҷойдошта, ҳисоб намудани нишондиҳандаҳои иқтисодӣ;
  - қобилияти иҷро кардани нақшаҳои ҳисоббаробаркуниҳои зарурӣ ва ғайра
- ***фаъолияти аналитикӣ, илмӣ-тадқиқотӣ.***
  - қобилияти амалӣ гардондани таҳлил ва коркарди маълумотҳои ҷамъовардашуда, ки барои ҳалли вазифаҳои иқтисодии гузошташуда заруранд;
  - қобилияти интихоби воситаҳои гуногун барои коркарди маълумотҳои иқтисодӣ мутобиқи вазифаҳои гузошташуда, таҳлили натиҷаҳои ҳисоббаробаркуниҳо ва асосноккунии хулосаҳои пешниҳодгардида ва ғайра;
  - қобилияти дар асоси нишон додани ҷараёнҳои иқтисодӣ ва зуҳуротҳо ташкил намудани моделҳои иқтисодӣ ва назариявии стандартӣ, таҳлил ва шарҳи додани натиҷаҳои бадастовардашуда;
  - қобилияти таҳлил ва шарҳ додани иттилооти молиявӣ, баҳисобгирӣ, ки дорои ҳисоботиҳои шакли гуногуни моликияти корхона, ташкилот, вазорат бошанд ва маълумотҳоро барои қабули қарорҳои идоракунӣ истифода намоянд.

Дар натиҷаи аз худ кардани фан донишҷӯ бояд-

донад:

- ➢ моҳияти фаъолияти беруниқтисодии корхона;
- ➢ шаклҳо ва механизми танзимнамоии давлатии фаъолиятиберуниқтисодии корхона;
- ➢ моҳияти қарордодҳои тиҷорати берунӣ ва тарзи барасмиятдарории онҳо;
- ➢ тартиби барасмиятдарории шартномаҳои берунитиҷоратӣ;
- ➢ хусусияти амалигардонии қарордодҳо дар бозорҳои махсус биржаҳои молӣ, аукционҳо ва ғайра);
- ➢ механизми амалигардонии амалиёти байналхалқии асъорию- қарзӣ;
- ➢ гуруҳбандии ҳуҷҷатҳои берунитиҷоратӣ, моҳият ва аҳмияти онҳо;
- ➢ усулҳои баҳодиҳии самараноки ҳамаи намудҳои ФИБ.

Бояд донишҷӯ тавонад:

– ташкил додан ва кор кардани ҳуҷҷатҳо дар марҳилаҳои гуногуни амалиёти содиротию-воридотӣ;

– коркарди чорабиниҳои стратегӣ ва тактикӣ оиди мавқеи рақобатии молҳо ё ин ки фирмаҳо дар раванди баромадан ба бозорҳои хориҷӣ;

– ташкил ва гузарондани тадқиқотҳои бозорӣ оид ба бозорҳои хориҷӣ;

– ташкили иҷроиши намудҳои асосии қарордодҳои байналхалқӣ, бо дарназардошти хусусиятҳои шартҳои нақлиётӣ;

– муайян ва ташкили ӯҳдадориҳои тарафайни шартонма;

– интихоби намудҳои оптималии миёнаравони тиҷоратӣ ва ташкили шартҳои созишномаи миёнаравӣ;

– баҳодиҳии тамоюлҳои муосири инкишофи ФИБ дар ҶТ ва дигар давлатҳо.

донишҷӯ бояд дошта бошад:

– воситаҳои аёнӣ барои коркарди маълумотҳои иқтисодӣ мувофиқи вазифаҳои гузошташуда;

– воситаҳои муосири техникӣ ва технологияи иттилоотӣ;

– усули таҳлили самара ва самаранок амалигардонии амалиётҳо ва қарордодҳои беруниқтисодӣ.

Нақшаи тақвимӣ-мавзӯии таълими фанни «Бозори байналхалқии коғазҳои қимматнок»

Миқдори умумии кредитҳо: 3 (аз онҳо: 1 кредит барои машғулиятҳои аудитории лексионӣ-назариявӣ; 1 кредит барои машғулиятҳои аудитории амалӣ ва 1 кредит барои корҳои мустақилонаи донишҷӯён)

/р	Номгӯи мавзӯҳо	Машғу-лиятҳои аудито-рии лексионӣ-назариявӣ	Машғулиятҳои аудито-рии амалӣ	Корҳои мустақи-лонаи донишҷӯён
1.	Робитаҳои беруниқтисодӣ ва фаъолияти беруниқтисодӣ	2		
	Зарурияти ташкили робитаҳои беруниқтиссодӣ		2	
	Мақсадҳои стратегии инкишофи фаъолияти беруниқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон.			2
2	Асосҳои танзимнамоии давлатии фаъолияти беруниқтисодӣ.	2		

	Таҷрибаи байналхалқии танзими фаъолияти беруниқтисодӣ.		2	
	Мақсадҳои стратегии инкишофи фаъолияти беруниқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон.			2
3.	Моҳият ва намудҳои амалиётҳои байналхалқии тиҷоратӣ.	2		
	Заруритяти истифодабарии қарордодҳои байналхалқӣ дар фаъолияти иқтисодии берунӣ.		2	
	Истифодаи қарордодҳои берунитиҷоратӣ аз тарафи ширкатҳои ватанӣ			2
4.	Тарзи (техника) интихоби шарик дар ҳолати баромадани корхона ба бозори хориҷӣ.	2		
	Роҳҳои интихоби шарик дар ФИБ.		2	
	Корхонаҳои ватании ба ФИБ машғулбуда.			2
5.	Шаклҳои соҳибкории муштарак бо шарикони хориҷӣ.	2		
	Роҳҳои муккамалгардонии соҳибкории муштарак.		2	
	Дурнамои инкишофи МОИ ҶТ.			2
6.	Нархгузорӣ дар тиҷорати берунӣ.	2		
	Усулҳои муққарар намудани нархгузори дар тиҷорати байналхалқӣ			
	Омилҳои нархмуайянкунанда дар ФИБ.			
7.	Барасмиятдарории шартномавии қарордодҳои тиҷорати байналхалқӣ.	2		
	Ӯҳдадориҳои тарафҳо доир ба иҷроиши шартнома.		2	
	Хусусиятҳои шартномаи дарозмуддат барои ашё ва нимфабрикатҳо.			2
8.	Низоми логистикӣ ва суғуртакунӣ дар фаъолияти тиҷорати берунӣ.	2		
	Аҳмияти ҷараёни ташкили таҳвили мол ва идоракунии он дар марҳилаи муосир.		2	
	Суғуртанамоии кредитҳои содиротӣ.			2
9.	Ҳамкориҳои байналхалқии инвеститсионӣ.	2		
	Сабабҳои асосии ҳаракати байналхалқии сармоя.		2	
	Баҳодиҳии фаъолияти инвеститсонии корхонаҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон.			2
10.	Ҳамкориҳои байналхалқии истеҳсолӣ.	2		
	Таҳлили вазъи муосири ҳамкориҳои байналхалқии истеҳсолии ҶТ.		2	
	Нақши ШФМ дар ҳамкориҳои байналхалқии			2

	истеҳсолӣ.			
11.	Ҳамкориҳои байналхалқии илмию-техникӣ.	2		
	Ширкатҳои байналхалқии лизингӣ ва факторингӣ (баҳодиҳии фаъолияти онҳо).		2	
	Баҳодиҳии ҳамкориҳои илмӣ-техникии корхонаҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон.			2
12.	Муносибатҳои асъорӣ-молиявӣ дар фаъолияти беруниқтисодӣ.	2		
	Муқоисакунии қонунгузории асъории давлатҳои G8		2	
	Роҳҳои мукуммалгардонии муносибатҳои асъорию-молиявии ҶТ.			2
	ҲАМАГӢ	***24***	***24***	**24**

БАРНОМАИ ТАЪЛИМИИ ФАН

Мавзӯи 1. Робитаҳои беруниқтисодӣ ва фаъолияти беруниқтисодӣ.

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Моҳияти робитаҳои беруниқтисодӣ ва фаъолияти беруниқтисодӣ. Омилҳои инкишофи фаъолияти беруниқтисодӣ.Намудҳои фаъолияти беруниқтисодӣ. Фаъолияти берунитиҷоратӣ. Кооператсияи истеҳсолӣ. Ҳамкориҳои байналхалқии инвеститсионӣ. Амалиётҳои асъорӣ, кредитӣ-молиявӣ. Унсурҳои фаъолияти беруниқтисодӣ. Субъект ва объекти фаъолияти беруниқтисодӣ. Шаклҳои ташкилӣ-иқтисодии иштирокчиёни фаъолияти беруниқтисодӣ. Ташкил ва гузарондани ислоҳот дар соҳаи фаъолияти беруниқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон. Мақсадҳои стратегии инкишофи фаъолияти беруниқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Зарурияти ташкили робитаҳои беруниқтиссодӣ
2. Мақсадҳои стратегии инкишофи фаъолияти беруниқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Мутоилаи китоби Внешнеэкономическая деятельность предприятия: Учебник / Под ред. Стровского Л.Е.. - М.: Юнити, 2017. - 478 с.

Рӯйхати адабиёт

1. Внешнеэкономическая деятельность предприятия: Учебник / Под ред. Стровского Л.Е.. - М.: Юнити, 2017. - 478 с.
2. Внешнеэкономическая деятельность / Под ред. Смитиенко Б.М.. - М.: Academia, 2013. - 425 с.
3. Внешнеэкономическая деятельность. Учебник / Под ред. Мантусова В.Б.. - М.: Юнити, 2018. - 624 с.
4. Алексеев, И.С. Внешнеэкономическая деятельность / И.С. Алексеев. - М.: Дашков и К, 2012. - 304 с
5. Арустамов, Э.А. Внешнеэкономическая деятельность (для спо) / Э.А. Арустамов, Р.С. Андреева. - М.: КноРус, 2015. - 304 с.

6. Баринов, В.А. Внешнеэкономическая деятельность: Учебник / В.А. Баринов. - М.: Форум, 2013. - 192 с.
7. Баринов, В.А. Внешнеэкономическая деятельность: Учебник / В.А. Баринов. - М.: Форум, 2018. - 160 с.

Мавзӯи 2. Асосҳои танзимнамоии давлатии фаъолияти беруниқтисодӣ.

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Нақши давлат дар танзимнамоии фаъолияти беруниқтисодӣ ва иқтисодиёт. Омилҳое, ки шароитҳои заруриро барои дахолати давлат ба чараёнҳои иқтисодии корхонаҳои давлатии бо фаъолияти беруниқтисодӣ алоқаманд таъмин менамоянд. Сиёсати беруниқтисодии давлат. Мақсад ва принсипҳои сиёсати беруниқтисодии давлат. Унсурҳои сохторташкилкунандаи сиёсати беруниқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон: сиёсати берунитиҷоратӣ, сиёсати асъорию-қарзӣ, сиёсати инвеститсионӣ, сиёсати илмӣ-техникӣ ва ғайраҳо. Органҳои давлатии танзимкунӣ ва идораи фаъолияти беруниқтисодӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. Ташкилотҳое, ки ба инкишофи фаъолияти беруниқтисодӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон мусоидат менамоянд. Асосҳои ҳуқуқии танзими давлатии фаъолияти беруниқтисодӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. Таҷрибаи байналхалқии танзими фаъолияти беруниқтисодӣ. Мақсадҳои асосӣ, принсипҳо ва усулҳои танзимнамоии фаъолияти берунитиҷоратӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Таҷрибаи байналхалқии танзими фаъолияти беруниқтисодӣ.
2. Принсипҳо ва усулҳои танзимнамоии фаъолияти берунитиҷоратӣ

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Мақсадҳои стратегии инкишофи фаъолияти беруниқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Рӯйхати адабиёт

1. Внешнеэкономическая деятельность предприятия: учебник / Под ред. Л.Е. Стровского. – 4-е изд., перераб. и доп. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2007.
2. Герчикова И.Н. Международное коммерческое дело: Практикум. – М.: Банки и биржи, 1999.
3. Герчикова И.Н. Международное коммерческое дело: Учеб. – М.: Банки и биржи, 1999.
4. Грачев Ю.Н. Внешнеэкономическая деятельность. Организация и техника внешнеторговых операций. Учебно-практ. пособие. – М.: ЗАО «Бизнес-школа «Интел-Синтез», 2001. – 592 с.
5. Диденко Н.И. Основы внешнеэкономической деятельности в РТ . 2-е изд. – СПб.: Питер, 2004.
6. Диденко Н.И., Скрипнюк Д.Ф., Хмельницкая З.Б., Полякова А.Г., Колмаков В.В., Радион М.А. Международные экономические отношения. – Тюмень: ТГАМЭУП, 2018 – 224 с.
7. Дегтярева О.М., Полянова Т.Н., Саркисов С.В. Внешнеэкономическая деятельность: Учебное пособие. – М.: Изд-во «Дело»,1999.
8. Ионова А.Ф., Тарасова Н.А. Учет и анализ внешнеэкономической деятельности.: учеб.-практ. пособие. – М.: ТК Велби, 2019. – 352 с.

Мавзӯи 3. Моҳият ва намудҳои амалиётҳои байналхалқии тиҷоратӣ.

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Қарордоҳои беруниқтисодӣ ва амалиётҳои беруниқтисодӣ. Намаудҳои амалиётҳои беруниқтисодӣ. Предмет ва объекти амалиётҳои беруниқтисодӣ. Моҳияти тиҷорати берунӣ. Тавсифи фаъолияти берунитиҷоратӣ. Моҳияти қарордодҳои байналхалқӣ. Усулҳои амалигардонии амалиётҳои байналхалқии тиҷоратӣ: усули бевосита, усули бавосита. Моҳияти амалиётҳои асосии тиҷорати байналхалқӣ. Моҳияти амалиётҳои иловагии тиҷорати байналхалқӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Заруритяти истифодабарии қарордодҳои байналхалқӣ дар фаъолияти иқтисодии берунӣ.
2. Вазифаҳои амалиётҳои иловагӣ дар фаъолияти иқтисодии берунӣ.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Истифодаи қарордодҳои берунитиҷоратӣ аз тарафи ширкатҳои ватанӣ

Рӯйхати адабиёт

1. Внешнеэкономическая деятельность предприятия: Учебник / Под ред. Стровского Л.Е.. - М.: Юнити, 2017. - 478 с.
2. Внешнеэкономическая деятельность / Под ред. Смитиенко Б.М.. - М.: Academia, 2013. - 425 с.
3. Внешнеэкономическая деятельность. Учебник / Под ред. Мантусова В.Б.. - М.: Юнити, 2018. - 624 с.
4. Алексеев, И.С. Внешнеэкономическая деятельность / И.С. Алексеев. - М.: Дашков и К, 2012. - 304 с
5. Арустамов, Э.А. Внешнеэкономическая деятельность (для спо) / Э.А. Арустамов, Р.С. Андреева. - М.: КноРус, 2015. - 304 с.
6. Баринов, В.А. Внешнеэкономическая деятельность: Учебник / В.А. Баринов. - М.: Форум, 2013. - 192 с.
7. Баринов, В.А. Внешнеэкономическая деятельность: Учебник / В.А. Баринов. - М.: Форум, 2018. - 160 с.

Мавзӯи 4. Тарзи (техника) интихоби шарик дар ҳолати баромадани корхона ба бозори хориҷӣ.

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Моҳияти раванди (проседура) бастани қарордоди беруниқтисодӣ. Гузарондани тадқиқотҳои маркетингӣ дар бозори молии ҷаҳонӣ ба мақсади фуруш ё ин ки хариди мол. Ошкор намудани фирмаҳои дорои иқтидори рақобатидошта. Ташкили шароити шартнома. Омодаги ва бастани шартнома. Иҷрои ӯҳудадориҳои шартонмавӣ. Дида баромадани фаъолияти таблиғотӣ оид ба содирот, воридот ва назорат. Таъмини иттилоотии фаъолияти беруниқтисодӣ. Ташкили маълумотнома барои фирма (харитаи фирма). Ташаббуси содиркунанда оид ба бастани қарордод (пешниҳоди хаттӣ). Оферти озод ва мустаҳкам. Моҳият, аҳмият ва тартиби ташкили оферт. Аксепти офрет. Ташаббуси воридкунанда оид ба бастани қарордод (дархост ва супориш). Тартиби омодакунӣ ва ташкили дархост, талаботҳо оиди ташкили дархост. Таҳлили пешниҳодҳо ва ҷавобҳои аз фирмаҳои хориҷӣ гирифташуда. Ташкили вароқи рақобати дар раванди воридоти мол. Интихоби шарик барои ташкили қарордодҳои содиротӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Роҳҳои интихоби шарик дар ФИБ.
2. Моҳият ва қисмҳои асосии шартномаҳои байналхалқии тиҷоратӣ .

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Корхонаҳои ватании ба ФИБ машғулбуда.

Рӯйхати адабиёт

1. Вишняков, Я.Д. Внешнеэкономическая деятельность для СПО / Я.Д. Вишняков, К.А. Кирсанов и др. - М.: КноРус, 2011. - 168 с.
2. Дегтярев, О.И. Внешнеэкономическая деятельность / О.И. Дегтярев. - М.: Дело АНХ, 2008. - 424 с.
3. Жудро, М.К. Внешнеэкономическая деятельность. Практикум / М.К. Жудро. - Минск: Изд-во Гревцова, 2010. - 164 с.
4. Иванов, М.Ю. Внешнеэкономическая деятельность: Учебное пособие / М.Ю. Иванов, М.Б. Иванова. - М.: Риор, 2016. - 544 с.
5. Иванов, М.Ю. Внешнеэкономическая деятельность: Учебное пособие / М.Ю. Иванов, М.Б. Иванова. - М.: Риор, 2018. - 544 с.
6. Королева, Н.Г. Хозяйственно-экономическая деятельность земств в период модернизации российской деревни (1907-1914) / Н.Г. Королева. - М.: РОССПЭН, 2011. - 215 с.

Мавзӯи 5. Шаклҳои соҳибкории муштарак бо шарикони хориҷӣ.

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Робитаҳои мустақими истеҳсолӣ ва илмию техникӣ. Мақсад, вазифаҳо ва шаклҳои робитаҳои мустақим. Ҷамъиятҳои омехта. Тартиби ташкили ҷамъиятҳои омехта. Сохтори идоранамоӣ ва шаклҳои ҷамъиятҳои омехта. Фаъолияти соҳибкории ҷамъиятҳои омехта.

Корхонаҳои муштарак. Тавсифи умумӣ. Шарти фаъолияти корхонаҳои муштарак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. Сохтори корхонаҳои муштарак ва тартиби ташкили он. Фаъолияти соҳибкории корхонаҳои муштарак.

Минтақаҳои озоди иқтисодӣ. Моҳият ва зарурияти ташкили минтақаҳои озоди иқтисодӣ. Гурӯҳбандии минтақаҳои озоди иқтисодӣ.

Вазъи муосири минтақаҳои озоди иқтисодӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

1. Роҳҳои муккамалгардонии соҳибкории муштарак.
2. Назарияи рақобати байналхалқии М.Портер.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Дурнамои инкишофи МОИ ҶТ.

Рӯйхати адабиёт

1. Бобоев М.К. Республика Таджикистан в контексте экономического развития: роль внешнего финансирования. Душанбе: Ирфон 2006.
2. Раҳимов М.А. Самаранокии истеҳсолоти содиротӣ дар иқтисодиёти Ҷумҳурии Тоҷикистон// иқ тисодиёти Тоҷикистон: стратегияи тараққёт.-2006-№1.

3. Темнышова, Е.П. Внешнеэкономическая деятельность предприятия: Учебник / Е.П. Темнышова, Е.В. Кокорева, В.В. Лобачев. - М.: Инфра-М, 2010. - 320 с.
4. Чернавская, Н.М. Эколого-экономическая деятельность предприятий при техногенезе и чрезвычайных ситуациях / Н.М. Чернавская, Л.Ю. Васильева, Т.Б. Плескачева. - М.: Янус-К, 2010. - 332 с.
5. Чурсин, А.А. Внешнеэкономическая деятельность организации: Учебник / А.А. Чурсин, С.Ю. Муртузалиева. - М.: Инфра-М, 2011. - 263 с.

Мавзӯи 6. Нархгузорӣ дар тиҷорати берунӣ.

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Моҳияти нархгузорӣ. Принсипҳои нархгузорӣ ва намудҳои нарх. Хусусияти нархгузорӣ дар намудҳои гуногуни бозорҳои моли ҷаҳонӣ. Механизми муайян намудани нархҳои тиҷорати берунӣ. Хусусиятҳои нархҳои ҷаҳонӣ ва шартномавӣ. Ташкили фаъолияти нархию конъюкторию-нархӣ дар бозори ҷаҳонӣ. Омилҳои нархмуайянкунанда дар фаъолияти берунииқтисодӣ. Нархҳои ҷаҳонӣ дар шароити ҷаҳонишавӣ ва электроникунонии робитаҳои хоҷагии ҷаҳонӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

1.Усулҳои муққарар намудани нархгузори дар тиҷорати байналхалқӣ.
2. Аломатҳои гуруҳбандии нархгузорӣ.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Омилҳои нархмуайянкунанда дар ФИБ.

Рӯйхати адабиёт

1. Костюк, М.Ф. Внешнеэкономическая деятельность (для СПО): Учебник / М.Ф. Костюк, А.Н. Батанов, В.А. Посохова. - М.: КноРус, 2013. - 168 с
2. Прокушев, Е.Ф. Внешнеэкономическая деятельность: Учебник для бакалавров / Е.Ф. Прокушев. - М.: Юрайт, 2013. - 527 с.
3. Ростовский, Ю.М. Внешнеэкономическая деятельность: Учебник / Ю.М. Ростовский, В.Ю. Гречков. - М.: Магистр, 2013. - 592 с
4. Смитиенко, Б.М. Внешнеэкономическая деятельность: Учебник / Б.М. Смитиенко. - М.: Академия, 2012. - 160 с.
5. Тедеев, А.А. Электронная коммерция (электронная экономическая деятельность): правовое регулирование и налогообложение / А.А. Тедеев. - М.: Приор, 2002. - 224 с.

Мавзӯи 7. Барасмиятдарории шартномавии қарордодҳои тиҷорати байналхалқӣ.

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Моҳияти шартномаи берунитиҷоратии хариду фуруш. Намудҳо ва сохтори шартномаи хариду фуруш. Гуруҳбандии шартҳои шартнома.

Шартномаҳо ва ҳуҷҷатҳои асосии байналхалқӣ, ки тартиби бастани қарордодҳои байналхалқиро ба танзим медароранд. Шартҳои асосии тиҷоратии шартнома. Преамбула. Ӯҳдадориҳои фурушанда ва харидор дар лаҳзаи иҷрои шартнома. Миқдор ва сифати мол. Мӯҳлати таҳвил. Нархи мол. Шартҳои базисии ҳамлу нақли молҳо. Моҳияти ИНКОТЕРМС - 2010. Хронологияи интишори Инкотермс. Хусусиятҳои Инткотермс. Тавсифи шартҳои базисии таҳвил. Борҷомабандӣ ва тамғазании (маркировка) мол. Шарти боркашонӣ. Шарти

пардохт. Тартиби борфурорӣ. Шартҳои асосии суғуртакунӣ. Ӯҳдадориҳои кафолатӣ. Эътироз оид ба сифат ва миқдор, тартиби пешниҳоиди шикоят. Шароите, ки иҷроиши шатрнома ва санксияҳоро таъмин менамояд. Арбитраж. Хусусиятҳои омода намудани шартномаҳои содиротӣ. Хусусиятҳои омода намудани шартномаҳои воридотӣ. Хусусияти иҷро намудани шартнома дар асоси таҷҳизоти комплексӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

1. Мавқеи иҷроиши шартномаҳои содиротӣ ва воридотӣ.
2. Ӯҳдадориҳои тарафҳо доир ба иҷроиши шартнома.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Хусусиятҳои шартномаи дарозмуддат барои ашё ва нимфабрикатҳо.

Рӯйхати адабиёт

8. Внешнеэкономическая деятельность предприятия: Учебник / Под ред. Стровского Л.Е.. - М.: Юнити, 2017. - 478 с.
9. Внешнеэкономическая деятельность / Под ред. Смитиенко Б.М.. - М.: Academia, 2013. - 425 с.
10. Внешнеэкономическая деятельность. Учебник / Под ред. Мантусова В.Б.. - М.: Юнити, 2018. - 624 с.
11. Алексеев, И.С. Внешнеэкономическая деятельность / И.С. Алексеев. - М.: Дашков и К, 2012. - 304 с
12. Арустамов, Э.А. Внешнеэкономическая деятельность (для спо) / Э.А. Арустамов, Р.С. Андреева. - М.: КноРус, 2015. - 304 с.
13. Баринов, В.А. Внешнеэкономическая деятельность: Учебник / В.А. Баринов. - М.: Форум, 2013. - 192 с.
14. Баринов, В.А. Внешнеэкономическая деятельность: Учебник / В.А. Баринов. - М.: Форум, 2018. - 160 с.

Мавзӯи 8. Низоми логистикӣ ва суғуртакунӣ дар фаъолияти тиҷорати берунӣ.

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Низоми ҳаракати мол ва тақсимоти мол. Моҳият ва намудҳои асосии логистика (истеҳсолӣ, нақлиётӣ, иттилоотӣ). Намудҳои низоми логистикӣ. Сохтори низоми логистикӣ. Хусусиятҳои техникӣ-иқтисодии намудҳои алоҳидаи нақлиёт. Намудҳои иттилоот ва категорияҳои борҳо. Гурӯҳбандии байналхалқии намудҳои нақлиёт барои тиҷорати берунӣ. Амалиёти нақлиётию-экспедиторӣ бо борҳо. Ташкили таҳвили молҳо бо нақлиёти баҳрӣ дар ҳолати содирот ва воридоти молҳо. Ташкили таҳвили молҳо бо нақлиёти роҳи оҳан. Ташкили таҳвили молҳо бо нақлиёти ҳавоӣ. Суғуртанамоии борҳои беруниқтисодӣ. Масъалаҳои идораи таввакалиятиҳои фаъолияти беруниқтисодӣ. Суғуртакунии таввакалиятҳо, ки бо инвеститсия алоқаманд мебошанд.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

1. Аҳмияти ҷараёни ташкили таҳвили мол ва идоракунии он дар марҳилаи муосир.
2. Намудҳои суғуртакунӣ дар фаъолияти беруниқтисодӣ.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Суғуртанамоии кредитҳои содиротӣ.

Рӯйхати адабиёт

1. Дегтярева, О. И. Управление внешнеэкономической деятельностью в РФ в условиях интеграции в рамках ЕАЭС [Электронный ресурс] : учебное пособие / О. И. Дегтярева, Е. С. Ратушняк, А. В. Шевелева ; под ред. О. И. Дегтяревой. - Москва : Магистр: ИНФРА-М, 2018. - 368 с. http://new.znanium.com/go.php?id=973612
2. Прокушев, Е. Ф. Внешнеэкономическая деятельность [Электронный ресурс] : учебник и практикум для прикладного бакалавриата : для студентов вузов, обучающихся по экономическим направлениям / Е. Ф. Прокушев, А. А. Костин ; под ред. Е. Ф. Прокушева. - 10-е изд., перераб. и доп. - Москва : Юрайт, 2018. - 450 с. http://www.biblio-online.ru/book/41AAE9BF-B0E1-49BC-9D1A-6773E6F693BB
3. Свинухов, В. Г. Таможенное право [Электронный ресурс] : учебник / В. Г. Свинухов, С. В. Сенотрусова. - Москва : Магистр: ИНФРА-М, 2015. - 368 с. http://new.znanium.com/go.php?id=508766
4. Старикова, О. Г. Основы таможенного дела [Электронный ресурс] : [учебник] / О. Г. Старикова. - Санкт-Петербург : Интермедия, 2014. http://lib.usue.ru/resource/limit/ump/14/738c.pdf 1экз.
5. Международные коммерческие операции: теория и практика [Текст] : учебное пособие / [В. В. Вязовская [и др.] ; М-во науки и высш. образования Рос. Федерации, Урал. гос. экон. ун-т. - Екатеринбург : [Издательство УрГЭУ], 2019. - 244 с. *http://lib.usue.ru/resource/limit/ump/19/p492230.pdf* (20 экз.)
6. Организация и управление внешнеэкономической деятельностью предприятия [Текст] : учебное пособие : [в 2 ч.] / [Е. Н. Борисова [и др.] ; М-во образования и науки Рос. Федерации, Урал. гос. экон. ун-т. Ч. 1. - Екатеринбург : [Издательство УрГЭУ], 2014. - 215 с. *http://lib.usue.ru/resource/limit/ump/15/p483355.pdf*

Мавзӯи 9. Ҳамкориҳои байналхалқии инвеститсионӣ.
А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Принсипҳо, шаклҳо ва усулҳои амалигардонии ҳамкориҳои инвеститсионӣ. Моҳият ва намудҳои инвеститсияи хориҷӣ. Мақсадҳои ташкили корхона бо инвеститсияи хориҷӣ. Ташкили идоранамоии корхонаҳо бо инвеститсияи хориҷӣ. Намудҳои корхона бо инвестисияи хориҷӣ, шартҳои хоҷагидории онҳо.

Фаъолияти корхонаҳои дорои инвеститсияи хориҷӣ дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон. Созишномаи байналхалқии имтиёзҳо (консессия). Созшнома оид ба тақсими маҳсулот. Барасмиятдарории инвестисияи ватанӣ дар хориҷи кишвар. Муайян намудани самарнокии иқтисодии фаъолияти корхонаҳо бо инвеститсияи хориҷӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

1. Сабабҳои асосии ҳаракати байналхалқии сармоя.
2. Аломатҳои гуруҳбандии сармоягузории хориҷӣ.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Баҳодиҳии фаъолияти инвеститсонии корхонаҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Рӯйхати адабиёт

1. Бобоев М.К. Республика Таджикистан в контексте экономического развития: роль внешнего финансирования. Душанбе: Ирфон 2006.
2. Внешнеэкономическая деятельность Республики Таджикистан. Статистический сборник. Душанбе: 2007.
3. Саидмурадов Л.Х., Солиев А.А. Открытая экономика Республики Таджикистан: макроэкономическое равновесие в условиях внешнего инвестирования. Душанбе: Ирфон, 2004.

4. Саидмурадов Л.Х. Экономическая теория открытого хозяйства и проблемы современного Таджикистана. Душанбе. Ирфон, 2005.
5. Внешнеэкономическая деятельность: анализ торговли и инвестиций вРеспублике Таджикистан /Под общей редакцией Л.Х. Саидмурадова. Душанбе. Ирфон, 2006.

Мавзӯи 10. Ҳамкориҳои байналхалқии истеҳсолӣ.
А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Аҳмият ва тамоюлҳои инкишофи робитаҳои истеҳсолӣ-техникии байналхалқӣ. Моҳият ва намудҳои ҳамкориҳои байналхалқии истеҳсолӣ. Шаклҳои ташкилӣ-ҳуқуқии ҳамкориҳои истеҳсолӣ. Кооперасияи байналхалқии илмию-техникӣ. Кооперасияи пудратӣ. Кооперасия дар асоси ташкили истеҳсолоти муштарак. Кооперасия дар асоси махсусгардонии шартномавӣ ва ташкили комплекси истеҳсолии илмию-техникии байналхалқӣ. Баҳодиҳии ҳамкориҳои истеҳсолии байналхалқии корхонаҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

1. Истифодаи таҷрибаи ҷаҳонии ҳамкориҳои байналхалқии истеҳсолӣ.
2. Таҳлили вазъи муосири ҳамкориҳои байналхалқии истеҳсолии ҶТ.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Нақши ШФМ дар ҳамкориҳои байналхалқии истеҳсолӣ.

Рӯйхати адабиёт

1. Костюк, М.Ф. Внешнеэкономическая деятельность (для СПО): Учебник / М.Ф. Костюк, А.Н. Батанов, В.А. Посохова. - М.: КноРус, 2013. - 168 с
2. Прокушев, Е.Ф. Внешнеэкономическая деятельность: Учебник для бакалавров / Е.Ф. Прокушев. - М.: Юрайт, 2013. - 527 с.
3. Ростовский, Ю.М. Внешнеэкономическая деятельность: Учебник / Ю.М. Ростовский, В.Ю. Гречков. - М.: Магистр, 2013. - 592 с
4. Смитиенко, Б.М. Внешнеэкономическая деятельность: Учебник / Б.М. Смитиенко. - М.: Академия, 2012. - 160 с.
5. Тедеев, А.А. Электронная коммерция (электронная экономическая деятельность): правовое регулирование и налогообложение / А.А. Тедеев. - М.: Приор, 2002. - 224 с.

Мавзӯи 11. Ҳамкориҳои байналхалқии илмию-техникӣ.
А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Аҳмият ва характери мубодилаи афкори технологӣ. Хусусиятҳои мубодилаи афкори технологӣ дар марҳилаи муосири инкишоф. Аҳмияти тиҷорати байналхалқии афкори илмию-техникӣ. Таҷрибаи корӣ дар таҳвили технология. Объекти моликияти интелектуалӣ ва тавсифи мухтасари он. Лисензиякунонии байналхалқӣ. Патент. Литсензия. Принсипҳои низоми патентии давлатҳои тараққикарда. Тиҷорати байналхалқии литсензионӣ. Намудҳо ва моҳияти созишномаи мубодилаи литсезионӣ. Фаъолияти ташкилотҳо, кибо тиҷорати литсензионӣ машғул мебошанд. Ташкили мубодилаи байналхалқии хадамоти илмию-техникӣ. Моҳият ва намудҳои инжиниринг. Хусусиятҳои ташкили инжиниринги байналхалқӣ. Усули муайян кардани самаранокии иқтисодии ҳамкориҳои байналхалқии илмӣ-техникии корхона.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

1. Амалиётҳои байналхалқии инжиринги бо иштироки ширкатҳои хориҷӣ.
2. Ширкатҳои байналхалқии лизингӣ ва факторингӣ (баҳодиҳии фаъолияти онҳо).

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Баҳодиҳии ҳамкориҳои илмӣ-техникии корхонаҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Рӯйхати адабиёт

9. Внешнеэкономическая деятельность предприятия: учебник / Под ред. Л.Е. Стровского. – 4-е изд., перераб. и доп. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2007.
10. Герчикова И.Н. Международное коммерческое дело: Практикум. – М.: Банки и биржи, 1999.
11. Герчикова И.Н. Международное коммерческое дело: Учеб. – М.: Банки и биржи, 1999.
12. Грачев Ю.Н. Внешнеэкономическая деятельность. Организация и техника внешнеторговых операций. Учебно-практ. пособие. – М.: ЗАО «Бизнес-школа «Интел-Синтез», 2001. – 592 с.
13. Диденко Н.И. Основы внешнеэкономической деятельности в РТ . 2-е изд. – СПб.: Питер, 2004.
14. Диденко Н.И., Скрипнюк Д.Ф., Хмельницкая З.Б., Полякова А.Г., Колмаков В.В., Радион М.А. Международные экономические отношения. – Тюмень: ТГАМЭУП, 2018 – 224 с.
15. Дегтярева О.М., Полянова Т.Н., Саркисов С.В. Внешнеэкономическая деятельность: Учебное пособие. – М.: Изд-во «Дело»,1999.
16. Ионова А.Ф., Тарасова Н.А. Учет и анализ внешнеэкономической деятельности.: учеб.-практ. пособие. – М.: ТК Велби, 2019. – 352 с.

Мавзӯи 12. Муносибатҳои асъорӣ-молиявӣ дар фаъолияти беруниқтисодӣ.

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Моҳияти ҳисобаробаркуниҳои байналхалқӣ ва амлиётҳои асъорӣ дар ташкил намудани амалиётҳои беруниқтисодии корхона. Қонунгузории асъории Ҷумҳурии Тоҷикистон. Мафҳум, мақсад ва принсипҳои назорати асъорӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. Кредитикунонии амалиётҳои беруниқтисодӣ. Шаклҳои асосии ҳисобаробаркуниҳои байналхалқӣ. Инкассо. Аккредетив. Шартҳои асъоии қарордоди берунитиҷоратӣ. Тавакалиятҳои асъорӣ. Роҳҳои мукуммалгардонии муносибатҳои асъорию-молиявӣ дар фаъолияти беруниқтисодӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

1. Муқоисакунии қонунгузории асъории давлатҳои G8.
2. Танзим ва назорати асъории ҶТ.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Роҳҳои мукуммалгардонии муносибатҳои асъорию-молиявии ҶТ.

Рӯйхати адабиёт

1. Ашуров А.Ш. Потенциальные возможности расширения экспортной базы и развития импортозамещающих производств// Иқ тисодиёти Тоҷикистон: стратегияи тараққиёт.-1999.-№1.
2. Бобоев М.К. Республика Таджикистан в контексте экономического

3. развития: роль внешнего финансирования. Душанбе: Ирфон 2006.
4. Внешнеэкономическая деятельность Республики Таджикистан. Статистический сборник. Душанбе: 2021.
5. Саидмурадов Л.Х., Солиев А.А. Открытая экономика Республики
6. Таджикистан: макроэкономическое равновесие в условиях внешнего инвестирования. Душанбе: Ирфон, 2004.
7. Саидмурадов Л.Х. Экономическая теория открытого хозяйства и проблемы современного Таджикистана. Душанбе. Ирфон, 2005.
8. Внешнеэкономическая деятельность: анализ торговли и инвестиций вРеспублике Таджикистан /Под общей редакцией Л.Х. Саидмурадова. Душанбе. Ирфон, 2006.
9. Фаъолияти иқтисодии хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон. Маҷмӯаи оморӣ. Душанбе 2021.

НОМГУИ МАВЗӮҲОИ КОРИ МУСТАҚИЛОНА

1. Самтҳои асосии фаъолияти беруниқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар марҳилаи муосири инкишофи иқтисодиёт.
2. Баҳодиҳӣ ва таҳлили фаъолияти беруниқтисодии корхонаҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар асоси маълумотҳои Вазорати рушди иқтисод ва савдо.
3. Хусусиятҳои фаъолияти беруниқтисодӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон.
4. Баҳодиҳии натиҷаҳои фаъолияти намояндагиҳои созмонҳои ғайриҳукуматии байналхалқӣ ва хориҷӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон.
5. Муқоисакунии танзими давлатии фаъолияти тиҷорати берунӣ дар давлатҳои хориҷӣ ва Ҷумҳурии Тоҷикистон.
6. СУТ ва Ҷумҳурии Тоҷикистон.
7. Ҳамкориҳои иқтисодии ҶТ бо ИДМ.
8. Қарордодҳои байналхалқии лизингӣ дар бозори ватанӣ.
9. Инкишофи бозори хадамоти миёнаравон да фаъолияти берунитиҷоратӣ.
10. Иқлими инвеститсионии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва давлатҳои хориҷӣ дур.
11. Иқлими инвестисионии давлатҳои ИДМ.
12. Иқлими инвеститсионии минтақаҳи ҶТ.
13. Баҳодиҳии ҳамкориҳои байналхалқии корхонаҳои ҶТ ва давлатҳои ИДМ.
14. Амалиётҳои байналхалқии инжиирингӣ бо иштироки ширкатҳои хориҷӣ.
15. Ширкатҳои байналхалқии лизингӣ ва факторингӣ (баҳодиҳии фаъолияти онҳо).
16. Муқоисакунии қонунгузории асъории давлатҳои G8.
17. Баҳодиҳии фаъолияти беруниқтисодии ширкатҳои ватанӣ.
18. Мақсад ва принсипҳои идоракунии давлатии фаъолияти иқтисодии берунӣ.
19. Муносибати мафҳумҳо: муносибатҳои иқтисодии байналмилалӣ, робитаҳои иқтисодии хориҷӣ, сиёсати иқтисодии хориҷӣ, фаъолияти иқтисодии хориҷӣ.
20. Толлинг ҳамчун шакли муносибатҳои иқтисодии берунӣ.
21. Савдои литсензия ва технология хамчун шакли муносибатҳои иқтисодии берунй.
22. Системаи франчайзинг дар фаъолияти иқтисодии хориҷӣ.
23. Истифодаи иҷора дар фаъолияти иктисодии берунй.
24. Хусусиятҳои лизинг дар фаъолияти иқтисодии хориҷӣ.
25. Хусусиятҳои амалиёти шартномавӣ дар фаъолияти иқтисодии хориҷӣ.
26. Вазъи имрӯзаи сектори иқтисодии хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон.
27. Фаъолияти иктисодии берунй хамчун сохаи муносибатхои иктисоди. Аломатҳои асосӣ.
28. Усулхои савдои берунй, шартхои татбики онхо.
29. Намудҳои асосии миёнаравҳо дар савдои хориҷӣ.
30. Шароити кор дар бозори дистрибюторҳо.
31. Шартномаҳои агентӣ, кор дар бозори агентҳои фурӯш.
32. Намудҳо ва мундариҷаи шартномаи тиҷорати хориҷӣ: бахшҳо ва принсипҳои таҳияи онҳо.
33. Омода ва бастани шартномаи савдои беруна.
34. Шартномаи савдои беруна: муайян намудани тарафхо, предмети шартнома, микдор ва сифати мол.

35. Шартҳои интиқоли мол. Ҳуқуқ ва ӯҳдадориҳои тарафҳо оид ба тақсими хароҷот ва хавфҳо. Шартҳои тиҷоратии байналмилалии Incoterms.
36. Шартномаи савдои беруна: муайян кардани мухлати тахвил, талабот ба бастабанд, тамгагузории махсулот, кафолат ва масъулияти тарафхо.
37. Системаи нархгузорӣ дар шартномахои савдои берунӣ.
38. Шартҳои пардохт барои муомилоти байналмилалӣ. Намудҳои пардохтҳои нақдӣ.
39. Ислоҳоти системаи идоракунии фаъолияти иқтисодии хориҷӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон.
40. Хусусиятҳои раванди шомилшавии Ҷумҳурии Тоҷикистон.
41. ба Созмони Ҷаҳонии Тиҷорат.
42. Сохтори санадҳои қонунгузорӣ оид ба фаъолияти иқтисодии хориҷӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон.
43. Ташкилотхое, ки ба инкишофи фаъолияти иктисодии берунӣ мусоидат мекунанд.
44. Органхои фаъолияти иктисодии берунӣ дар сатхи давлат.
45. Таъмини иттилоотии фаъолияти иқтисодии хориҷӣ.

НОМГӮИ АДАБИЁТ БАРОИ ФАННИ ФАЪОЛИЯТИ БЕРУНИҚТИТСОДИИ КОРХОНА

Адабиёти хориҷӣ

1. Дегтярева, О. И. Управление внешнеэкономической деятельностью в РФ в условиях интеграции в рамках ЕАЭС [Электронный ресурс] : учебное пособие / О. И. Дегтярева, Е. С. Ратушняк, А. В. Шевелева ; под ред. О. И. Дегтяревой. - Москва : Магистр: ИНФРА-М, 2018. - 368 с. http://new.znanium.com/go.php?id=973612
2. Прокушев, Е. Ф. Внешнеэкономическая деятельность [Электронный ресурс] : учебник и практикум для прикладного бакалавриата : для студентов вузов, обучающихся по экономическим направлениям / Е. Ф. Прокушев, А. А. Костин ; под ред. Е. Ф. Прокушева. - 10-е изд., перераб. и доп. - Москва : Юрайт, 2018. - 450 с. http://www.biblio-online.ru/book/41AAE9BF-B0E1-49BC-9D1A-6773E6F693BB
3. Свинухов, В. Г. Таможенное право [Электронный ресурс] : учебник / В. Г. Свинухов, С. В. Сенотрусова. - Москва : Магистр: ИНФРА-М, 2015. - 368 с. http://new.znanium.com/go.php?id=508766
4. Старикова, О. Г. Основы таможенного дела [Электронный ресурс] : [учебник] / О. Г. Старикова. - Санкт-Петербург : Интермедия, 2014. http://lib.usue.ru/resource/limit/ump/14/738c.pdf 1экз.
5. Международные коммерческие операции: теория и практика [Текст] : учебное пособие / [В. В. Вязовская [и др.] ; М-во науки и высш. образования Рос. Федерации, Урал. гос. экон. ун-т. - Екатеринбург : [Издательство УрГЭУ], 2019. - 244 с. *http://lib.usue.ru/resource/limit/ump/19/p492230.pdf* (20 экз.)
6. Организация и управление внешнеэкономической деятельностью предприятия [Текст] : учебное пособие : [в 2 ч.] / [Е. Н. Борисова [и др.] ; М-во образования и науки Рос. Федерации, Урал. гос. экон. ун-т. Ч. 1. - Екатеринбург : [Издательство УрГЭУ], 2014. - 215 с. *http://lib.usue.ru/resource/limit/ump/15/p483355.pdf*
7. Дегтярева, О. И. Управление внешнеэкономической деятельностью в РФ в условиях интеграции в рамках ЕАЭС [Электронный ресурс] : учебное пособие / О. И. Дегтярева, Е. С. Ратушняк, А. В. Шевелева ; под ред. О. И. Дегтяревой. - Москва : Магистр: ИНФРА-М, 2018. - 368 с. http://new.znanium.com/go.php?id=973612
8. Прокушев, Е. Ф. Внешнеэкономическая деятельность [Электронный ресурс] : учебник и практикум для прикладного бакалавриата : для студентов вузов, обучающихся по экономическим направлениям / Е. Ф. Прокушев, А. А. Костин ; под ред. Е. Ф. Прокушева. - 10-е изд., перераб. и доп. - Москва : Юрайт, 2018. - 450 с. http://www.biblio-online.ru/book/41AAE9BF-B0E1-49BC-9D1A-6773E6F693BB
9. Свинухов, В. Г. Таможенное право [Электронный ресурс] : учебник / В. Г. Свинухов, С. В. Сенотрусова. - Москва : Магистр: ИНФРА-М, 2015. - 368 с. http://new.znanium.com/go.php?id=508766

10. Старикова, О. Г. Основы таможенного дела [Электронный ресурс] : [учебник] / О. Г. Старикова. - Санкт-Петербург : Интермедия, 2014. http://lib.usue.ru/resource/limit/ump/14/738c.pdf 1экз.
11. Международные коммерческие операции: теория и практика [Текст] : учебное пособие / [В. В. Вязовская [и др.] ; М-во науки и высш. образования Рос. Федерации, Урал. гос. экон. ун-т. - Екатеринбург : [Издательство УрГЭУ], 2019. - 244 с. *http://lib.usue.ru/resource/limit/ump/19/p492230.pdf* (20 экз.)
12. Организация и управление внешнеэкономической деятельностью предприятия [Текст] : учебное пособие : [в 2 ч.] / [Е. Н. Борисова [и др.] ; М-во образования и науки Рос. Федерации, Урал. гос. экон. ун-т. Ч. 1. - Екатеринбург : [Издательство УрГЭУ], 2014. - 215 с. *http://lib.usue.ru/resource/limit/ump/15/p483355.pdf*
13. Внешнеэкономическая деятельность предприятия [Электронный ресурс] : учебник : учебное пособие по направлению подготовки 38.03.02 «Менеджмент» / [Е. П. Темнышова [и др.] ; под ред. И. Н. Иванова ; Гос. ун-т упр. - Москва : ИНФРА-М, 2019. - 297 с. http://new.znanium.com/go.php?id=99593
14. Сберегаев, Н. А. Практикум по внешнеэкономической деятельности предприятий [Электронный ресурс] : учебное пособие для студентов вузов, обучающихся по направлению подготовки 080200 "Менеджмент" (профиль подготовки "Производственный менеджмент") / Н. А. Сберегаев. - 6-е изд., доп. и перераб. - Москва : Вузовский учебник: ИНФРА-М, 2017. - 316 с. http://new.znanium.com/go.php?id=792612
15. Тимченко, Т. Н. Таможенное оформление морских контейнерных перевозок [Электронный ресурс] : учебное пособие / Т. Н. Тимченко, Е. В. Филатова. - 2-е изд. - Москва : РИОР: ИНФРА-М, 2017. - 123 с. http://new.znanium.com/go.php?id=809823
16. Чурсин, А. А. Внешнеэкономическая деятельность организации [Электронный ресурс] : учебник для студентов вузов, обучающихся по направлению подготовки 38.04.01 «Экономика» (квалификация (степень) «магистр») / А. А. Чурсин, С. Ю. Муртузалиева. - Москва : ИНФРА-М, 2018. - 332 с. http://new.znanium.com/go.php?id=922659
17. Внешнеэкономическая деятельность предприятия: Учебник / Под ред. Стровского Л.Е.. - М.: Юнити, 2017. - 478 с.
18. Внешнеэкономическая деятельность / Под ред. Смитиенко Б.М.. - М.: Academia, 2013. - 425 с.
19. Внешнеэкономическая деятельность. Учебник / Под ред. Мантусова В.Б.. - М.: Юнити, 2018. - 624 с.
20. Алексеев, И.С. Внешнеэкономическая деятельность / И.С. Алексеев. - М.: Дашков и К, 2012. - 304 с
21. Арустамов, Э.А. Внешнеэкономическая деятельность (для спо) / Э.А. Арустамов, Р.С. Андреева. - М.: КноРус, 2015. - 304 с.
22. Баринов, В.А. Внешнеэкономическая деятельность: Учебник / В.А. Баринов. - М.: Форум, 2013. - 192 с.
23. Баринов, В.А. Внешнеэкономическая деятельность: Учебник / В.А. Баринов. - М.: Форум, 2018. - 160 с.
24. Брусов, П.Н. Внешнеэкономическая деятельность регионов России: Учебное пособие для ВУЗов / П.Н. Брусов, П.П. Брусов, Н.П. Орехова. - М.: КноРус, 2010. - 441 с.
25. Бурденко, Е.В. Внешнеэкономическая деятельность: налог., учет: Уч. / Е.В. Бурденко, Е.В. Быкасова, О.Н. Ковалева и др. - М.: Инфра-М, 2017. - 640 с.
26. Вардомский, Л.Б. Внешнеэкономическая деятельность регионов России: Учебное пособие / Л.Б. Вардомский, Е.Е. Скатерщикова. - М.: КноРус, 2010. - 448 с.
27. Вишняков, Я.Д. Внешнеэкономическая деятельность для СПО / Я.Д. Вишняков, К.А. Кирсанов и др. - М.: КноРус, 2011. - 168 с.
28. Дегтярев, О.И. Внешнеэкономическая деятельность / О.И. Дегтярев. - М.: Дело АНХ, 2008. - 424 с.
29. Жудро, М.К. Внешнеэкономическая деятельность. Практикум / М.К. Жудро. - Минск: Изд-во Гревцова, 2010. - 164 с.
30. Иванов, М.Ю. Внешнеэкономическая деятельность: Учебное пособие / М.Ю. Иванов, М.Б. Иванова. - М.: Риор, 2016. - 544 с.
31. Иванов, М.Ю. Внешнеэкономическая деятельность: Учебное пособие / М.Ю. Иванов, М.Б. Иванова. - М.: Риор, 2018. - 544 с.

32. Королева, Н.Г. Хозяйственно-экономическая деятельность земств в период модернизации российской деревни (1907-1914) / Н.Г. Королева. - М.: РОССПЭН, 2011. - 215 с.
33. Костюк, М.Ф. Внешнеэкономическая деятельность (для СПО): Учебник / М.Ф. Костюк, А.Н. Батанов, В.А. Посохова. - М.: КноРус, 2013. - 168 с
34. Прокушев, Е.Ф. Внешнеэкономическая деятельность: Учебник для бакалавров / Е.Ф. Прокушев. - М.: Юрайт, 2013. - 527 с.
35. Ростовский, Ю.М. Внешнеэкономическая деятельность: Учебник / Ю.М. Ростовский, В.Ю. Гречков. - М.: Магистр, 2013. - 592 с
36. Смитиенко, Б.М. Внешнеэкономическая деятельность: Учебник / Б.М. Смитиенко. - М.: Академия, 2012. - 160 с.
37. Тедеев, А.А. Электронная коммерция (электронная экономическая деятельность): правовое регулирование и налогообложение / А.А. Тедеев. - М.: Приор, 2002. - 224 с.
38. Темнышова, Е.П. Внешнеэкономическая деятельность предприятия: Учебник / Е.П. Темнышова, Е.В. Кокорева, В.В. Лобачев. - М.: Инфра-М, 2010. - 320 с.
39. Чернавская, Н.М. Эколого-экономическая деятельность предприятий при техногенезе и чрезвычайных ситуациях / Н.М. Чернавская, Л.Ю. Васильева, Т.Б. Плескачева. - М.: Янус-К, 2010. - 332 с.
40. Чурсин, А.А. Внешнеэкономическая деятельность организации: Учебник / А.А. Чурсин, С.Ю. Муртузалиева. - М.: Инфра-М, 2011. - 263 с.
41. Покровская В.В. Организация и регулирование внешнеэкономической деятельности: Учебник. – М.: Юрист, 2000. – 456 с.
42. Предприятие на внешнеэкономических рынках: Внешнеторговое дело: Учебник / Под ред. С.И. Долгова, И.И. Кретова. – М.: Изд-во БЕК, 1999. – 784 с.
43. Принципы международных коммерческих договоров (текст с коммент.) / Пер. с англ. А.С. Комарова. – М.: Междун. центр фин.-экон. развития, 1999.
44. Прокушев Е.Ф. Внешнеэкономическая деятельность: Учеб.-практ. пособие. – М.: ИВЦ «Маркетинг», 1999. – 208 с.
45. Пузанова Е.П., Бодягин О.В. Внешнеэкономическая деятельность торгово-посреднического предприятия. – М.: Приор, 1997. – 303 с.
46. Рубинская Э.Т. Управление внешнеэкономической деятельностью предприятия. – М.: «Издательство ПРИОР», 2001. – 240 с.
47. Свинухов В.Г. Таможенно-тарифное регулирование внешнеэкономической деятельности и таможенная стоимость: учебник / – М.: Экономистъ, 2005.
48. Синецкий Б.И. Основы коммерческой деятельности: Учеб. – М.: Юрист, 1998.

АДАБИЁТИ ВАТАНӢ

1. Ашуров А.Ш. Потенциальные возможности расширения экспортной базы и развития импортозамещающих производств// Иқ тисодиёти Тоҷикистон: стратегияи тараққиёт.-1999.-№1.
2. Бобоев М.К. Республика Таджикистан в контексте экономического развития: роль внешнего финансирования. Душанбе: Ирфон 2006.
3. Внешнеэкономическая деятельность Республики Таджикистан. Статистический сборник. Душанбе: 2021.
4. Саидмурадов Л.Х., Солиев А.А. Открытая экономика Республики Таджикистан: макроэкономическое равновесие в условиях внешнего инвестирования. Душанбе: Ирфон, 2004.
5. Саидмурадов Л.Х. Экономическая теория открытого хозяйства и проблемы современного Таджикистана. Душанбе. Ирфон, 2005.
6. Внешнеэкономическая деятельность: анализ торговли и инвестиций вРеспублике Таджикистан /Под общей редакцией Л.Х. Саидмурадова. Душанбе. Ирфон, 2006.
7. Фаъолияти иқтисодии хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон. Маҷмӯаи оморӣ. Душанбе 2021.
8. Раҳимов М.А. Самаранокии истеҳсолоти содиротӣ дар иқтисодиёти Ҷумҳурии Тоҷикистон// иқ тисодиёти Тоҷикистон: стратегияи тараққёт.-2006-№1.

9. Ҳабибов С.Ҳ., Ҷамшедов М.Ҷ. Тиҷорати байналмилалӣ. Душанбе «Ирфон» 2007.
10. Иқ тисодиёти Тоҷикистон: стратегияи тарақ қиёт// Досманбетова А.С., Дурнамои рушди ҳамкориҳои тиҷоратӣ-иқтисодии ҷамоҳири Осиёи Марказӣ. № 4-2003. Иқтисодиёти Тоҷикистон: стратегияи тарақ қ иёт// Состояние и перспективы социально-экономического развития Республики Таджикистан., № 1 – 2005.

Донишгохи Миллии Точикистон

Факултети молиявию иқтисодӣ

Кафедраи «Иқтисодиёти ҷаҳонӣ»

Барномаи таълимии

курси махсуси

«Интегратсияи иқтисодии байналхалқӣ »

барои донишҷӯёни курсҳои 4-уми ихтисосҳои 25010300-

иқтисодиёти ҷаҳонӣ ва 25010304- идораи

инвеститсияҳои хориҷӣ

***Душанбе*-2022**

Муқаддима

Интегратсияи байналхалии иқтисодӣ яке аз зуҳуроти ба худ хоси иқтисодиёти ҷахонии муосир ба хисоб меравад. Он бо худ марҳилаҳои махсус ва нави байналмиллалишавии хоҷагии ҷахониро инъикос менамояд. Интегратсияи байналхалқии иқтисодӣ зинаи баландтарини байналмилалишавии ҳаёти хоҷагидорӣ ба ҳисоб меравад. Бинобар ин омӯзиши фанни мазкур дар назди худ мақсадҳо ва вазифаҳои зеринро пеш мегузорад:

-шинос намудани донишҷӯён бо масъалаҳои интегратсияи иқтисодии байналхалқӣ;

-таҳлили пурраи интегратсияи иқтисодии байналхалқии муосир ва инчунин назарияҳои он;

- нақш ва аҳамияти интегратсияи иқтисодии байналхалқӣ дар инкишофи минбаъдаи муносибатҳои иқтисодии байналхалқӣ;

-мавқеъ ва хусусиятҳои иштироки Тоҷикистон дар ҷараёнҳои иқтисодии интегратсионӣ;

-нақши фанн дар инкишофи ҷахонбинии донишҷӯён ва ғайра.

Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд:

Донад:

- таърих ва марҳилаҳои асосии тараққиёти интегратсияи иқтисодии байналхалкӣ;

- назарияхои интегратсияи иқтисодии байналхалки ва рушди муосири онхо;

- <u>шаклҳо ва нақши интегратсияи иқтисодии байналхалқӣ дар муносибатхои иктисодии байналхалкии муосир</u>;

- хусусиятхои фарккунандаи интегратсияи иктисодӣ дар низоми хоҷагидории мамлакатхои чахони муосир;

- тахлили иштироки Тоҷикистон дар гуруххои интегратсионии байналхалкӣ ва минтакавӣ.

Тавонад:

- истифодаи роху усулҳои нави ташкили гуруххои интегратсионӣ дар чахон;
- гузаронидани ҳисобҳои оморӣ ва иқтисодӣ ва баҳодиҳии натиҷаҳои иштироки давлатхои алохидаи чахон дар интегратсияи иктисодии байналхалкӣ;
- қобилияти пешгӯии дурнамои манфиатхои Точикистон аз иштирок дар гуруххои интегратсионӣ.

Аз худ намояд:

- қобилияти ҳисоби рушди сохахои вокеии иқтисодиёт аз иштирок дар равандхои интегратсионӣ дар асоси маълумотҳои расмии оморӣ;

- таҳлилгузаронии сохтори гуруххои интегратсионӣ бо истифода аз нишондиҳандаҳои микдорӣ ва сифатӣ

Омӯзиши фанни мазкур барои мустаҳкамгардонии донишҳое, ки донишҷӯён дар ҷараёни азхуднамоии чунин фаннҳо ба монанди назарияи иқтисодӣ, муносибатҳои иқтисодии

байналхалқӣ, бозорҳои ҷаҳонӣ, муносибатҳои байналхалқии арзию қарзӣ ва молиявӣ аз бар кардаанд, асос меёбад.

Давомнокии омузиш 1 семестр

Ҳамагӣ дарсҳои аудиторӣ 96 соат (6 кредит)

Шакли назорат имтиҳон

Нақшаи тақвимӣ-мавзӯии таълими фанни Иқтисодиёти ҷаҳон

Миқдори умумии кредитҳо: 6 (аз онҳо: 3 кредит барои машғулиятҳои аудитории лексионӣ-назариявӣ; 2 кредит барои машғулиятҳои аудитории амалӣ ва 1 кредит барои корҳои мустақилонаи донишҷӯён)

	Номгӯи мавзӯъҳо	Миқдори соатҳо		
		Машғу-лиятҳои аудиториилексион-назариявӣ	Машғулиятҳо и аудитории-амалӣ	Корҳоимустақилонаи донишҷӯён
1.	**Мавзӯи 1.** Моҳият, шаклҳо ва нақши интегратсияи иқтисодии байналхалқӣ дар муносибатҳои иқтисодии байналхалқии (МИБ)-и муосир	3		
	Заминаҳои асоси пайдоиши интегратсияи иқтисодии байналхалқӣ		2	
	Моҳият ва шаклҳои интегратсияи иқтисодии байналхалқӣ			1
2.	**Мавзӯи 2.** Интегратсияи Америкаи Шимолӣ. НАФТА	6		
3.	**Мавзӯи 3.** Интегратсияи Аврупои Ғарбӣ.	6		
	Шартномаи Маастрихт.		3	
	Иттифоқи Аврупо.			3
4.	**Мавзӯи4.** Интегратсияи асъорӣ. Низоми асъории Аврупо	6		
	Мамлакатҳои иштирокчии асъори аврупоӣ		3	

5.	**Мавзӯи 5** Интегратсия дар минтакаи Осиё ва Укёнуси Ором.	6		
	АТЭС		3	
	АСЕАН			3
6.	**Мавзӯи 6.** Ҳамкории минтакавӣ ва интегратсия дар ҷахони рӯ ба инкишоф (Америкаи Лотинӣ ва Африка). ЛАИ., Иттиҳоди Кулҳои бузург.	6		
	МЕРКОСУР, .КАРИКОМ		3	
	ЭКОВАС. ЮДЕАК.			3
7.	**Мавзӯи 7.** Интегратсияи давлатхои БРИКС	6		
	Иктисодиёти Бразилия		3	
	Иқтисодиёти Федератсияи Россия			3
	Иқтисодиёти Ҳиндустон			
	Иқтисодиёти Хитой			
	Иқтисодиёти Ҷумҳурии Африкаи Ҷанубӣ			
8.	**Мавзӯи 8.**Масъалаҳо ва шароитҳои инкишофи интегратсияи мамлакатҳои аъзои ИДМ ва СХШ		3	
	Интегратсияи мамлакатҳои аъзои СХШ			3
9.	**Мавзӯи 9.**Иттиҳоди иқтисодии Авруосиё			

10.	**Мавзӯи 10.** Интегратсияи иқтисодӣ дар Осиёи Марказӣ (ИИОМ)			
	Саҳми Тоҷикистон дар ИИОМ			
	Мавқеи Ӯзбекистон дар ИИОМ			
	Нақши Қазоқистон дар ИИОМ			
	Саҳми Қирғизистон дар ИИОМ			
	Мавқеи Туркманистон дар ИИОМ			
11.	**Мавзӯи 11.** Асосҳои интегратсионии глобализатсия ва регионализатсияи (минтакагароии) иқтисодиёти ҷаҳонӣ			
ҲАМАГӢ		48	48	48

Мавзӯи 1. Моҳият, шаклҳо ва нақши интегратсияи иқтисодии байналхалқӣ дар МИБ-и муосир

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Нақшаи корӣ:

1.Мафхум, аломатхои асоси ва шароитхои инкишофи интегратсияи байналхалкии иктисодӣ.

2. Асосхои назариявии интегратсияи иктисодӣ

3. Сатххо ва мархалахои чараёнхои интегратсионӣ.

4. Натичахо ва самаранокии интегратсияи байналхалкии иктисодӣ барои инкишофи иктисодии мамлакатхои инштирокчӣ.

Мафҳум, аломатҳои асосӣ ва шароитҳои инкишофи интегратсияи байналхалқии иқтисодӣ. Асосҳои объективии интегратсияи байналхалқии иқтисодӣ. Аломатҳои интегратсияи байналхалқии иқтисодӣ. Шароитҳои интегратсия.

Сатҳҳои интегратсияи байналхалқии иқтисодӣ. Монеаҳои садди роҳи интегратсия. Шаклҳо ва марҳалаҳои ҷараёнҳои интегратсионӣ. Минтақаи тиҷорати озод. Иттиҳоди гумрукӣ. Бозори умумӣ. Иттиҳоди иқтисодӣ. Иттиҳоди асъорӣ. Интегратсияи пурраи иқтисодӣ.

Натиҷаҳо ва самаранокии интегратсияи байналхалқии иқтисодӣ барои инкишофи иқтисодии мамлакатҳои иштирокчӣ. Имтиёзҳои интегратсия. Самараҳои интегратсия. Самараҳои статикӣ. Самараи ба вуҷуд овардани тиҷорат. Самараҳои динамикӣ. Натиҷаҳои манфии интегратсия. Принсипҳои баҳодиҳии интегратсия.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ
Нақшаи намунавии семинар

1. Аломатҳои интегратсияи байналхалқии иқтисодӣ
2. Шаклҳо ва марҳалаҳои ҷараёнҳои интегратсионӣ
3. Имтиёзҳои интегратсия. Самараҳои интегратсия.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Мутолиа ва конспект аз китоби **Мировая экономика в 2 ч**. Часть 1. : учебник для вузов / Р. И. Хасбулатов [и др.] ; под редакцией Р. И. Хасбулатова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 689 с.

Рӯйхати адабиёт:

1. Ломакин В. К. Мировая экономика: Учебник для вузов. – М.:

Финансы и статистика, 2009.

2. «Международные экономические отношения » учебник под редакцией проф. Рыбалкина В.Е.Москва.: 2009.

3.Покровская В.В. Внешнеэкономическая деятельность.-М.:Экономистъ,2009.

4. Саидмуродов Л.Х. Иқтисодиёти байналхалқӣ.-Душанбе: Ирфон -2002. 383с.

5. Е.С. Пономарева, Л.А. Кривенцова, П.С. Томилов. Мировая экономика и международные экономические отношения. Учебное пособие. Изд. ЮНИТИ-ДАНА. 2012год. - 287 стр.

6. Авдокушин Е.Ф. Глобализация и международная экономическая интеграция; Магистр - М., **2020**. - **281** с

7. Аникин, А.В. Золото. Международный экономический аспект: моногр. ; Международные отношения; Издание 2-е, перераб. и доп-е

8. Баранова, Е.П. Инфляция и международные экономические отношения капиталистических стран; Финансы и статистика - М., **2020**. – 112с. с.
9. Костюнина Г. М. Азиатско-Тихоокеанская экономическая интеграция; Российская политическая энциклопедия, Московский государственный институт международных отношений (Университет) МИД РФ - М., **2018**. 208 с.
10. Мантусов В. Б. Международная экономическая интеграция в современных мирохозяйственных отношениях; Юнити-Дана - М., **2020**. - **388** с.

11.Повалихина Т. И. История мировой экономики и международных экономических отношений; Современная школа - М., **2020**. - 256 с.
12. Симионов Ю. Ф., Лыкова О. А. Международная экономика и международные экономические отношения; Феникс - М., **2019**. - 192 с.
13. Шкваря Л. В. Международная экономическая интеграция в мировом хозяйстве (+ CD-ROM); ИНФРА-М - М., **2020**. - 320 с.
14. Шкваря Л.В. Международная экономическая интеграция в мировом хозяйстве. Учебное пособие. Гриф УМО вузов России; ИНФРА-М - М., 2018. - **586** с.
15. Яковлева Мария Александровна Банковская система Чехии в контексте международной экономической интеграции; Экономика - М., **2020**. - **768** с.

Мавзӯи 2. Интегратсияи Америкаи Шимолӣ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Нақшаи корӣ:

1. Заминахои ташаккулёби ва хусусиятхои фарккунандаи НАФТА. Созишнома оиди минтакаи тичорати озоди Америкаи Шимолӣ (НАФТА): мохият ва хусусиятхои фаркунанда.
2. Самараи иктисодии НАФТА ва ахамияти байналхалкии тачрибаи НАФТА. Натичахои манфӣ барои Мексика. Натичахои интегратсия барои Канада ва ИМА..

Заминаҳои ташаккулёбӣ ва хусусиятҳои фарккунандаи НАФТА. Созишнома оиди минтақаи тиҷорати озоди Америкаи Шимолӣ (НАФТА), моҳият ва хусусиятҳои фаркунанда.

Самараи иқтисодии НАФТА ва аҳамияти байналхалқии таҷрибаи НАФТА. Натиҷаҳои манфӣ барои Мексика. Натиҷаҳои интегратсия барои Канада ва ИМА.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ
Нақшаи намунавии семинар

1. Хусусиятҳои асосии (НАФТА): мохият ва зарурияти ташкилёбӣ.
2. Таҷрибаи НАФТА дар шароити муосири интегратсияи иқтисодӣ.
3. Манфиати давлатҳои иштирокчӣ аз НАФТА

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Мутолиа ва конспект аз китоби Шкваря Л. В. Международная экономическая интеграция в мировом хозяйстве (+ CD-ROM); ИНФРА-М - М., **2020**. - 320 с

Рӯйхати адабиёт:

1. Николаева И.П. - «Мировая экономика». Москва: ЮНИТИ, 2000г.

2. «Мировая экономика: введение во вненшнеэкономическую деятельность»/ Под ред. Цыпиной И.С. Москва: Логос, 2000г.

3. Ширай В.И. – «Мировая экономика и международные экономические отношения». Учебное пособие. – Москва, 2005г.

4. Саидмуродов Л.Х. - «Иқтисодиёти байналхалқӣ» Душанбе: Ирфон. 2002с

5. Оймаҳмадов М., Муртазоев М. - «Иқтисодиёти ҷаҳон». Нашри замон Теҳрон 2001с.

6. Е.С. Пономарева, Л.А. Кривенцова, П.С. Томилов. Мировая экономика и международные экономические отношения. Учебное пособие. Изд. ЮНИТИ-ДАНА. 2012год. -287 стр.

Мавзӯи 3. Интегратсияи Аврупои Ғарбӣ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Нақшаи корӣ:

1. Иттиходи Аврупоии ангишт ва пулод. Иттиходияи иктисодии аврупои ва Иттиходияи аврупоии энергияи атоми (ЕВРАТОМ).

2. Хазинаи аврупоии инкишофи минтакави. Маърузаи Томсон. Намудхои барномахо дар сохаи сиёсати минтакави.

3. Тамоилхои минтакавишави. Шартномаи Маастрихт. Мушкилихо ва дурнамои ташаккулёбии Иттифоки Аврупо.

Заминаҳои объективӣ, мақсадҳо ва марҳалаҳои инкишофи интегратсияи Аврупои Ғарбӣ. Шартномаи Рим (1957). Иттиҳоди Аврупоии ангишт ва пӯлод. Иттиҳодияи иқтисодии аврупоӣ ва Иттиҳодияи аврупоии энергияи атомӣ (ЕВРАТОМ).

Хазинаи аврупоии инкишофи минтақавӣ. Маърӯзаи Томсон. Бозсозии сиёсати минтақавӣ. Бозсозии якум (1979). Бозсозии дуюм (1948). Намудҳои барномаҳо дар соҳаи сиёсати минтақавӣ.

Принсипҳои сиёсати муосири минтақавӣ. Тамоилҳои минтақавишавӣ. Шартномаи Маастрихт. Мушкилиятҳо ва дурнамои ташаккулёбии Иттифоқи Аврупо. Истифодабарии таҷрибаи интегратсияи Аврупои Ғарбӣ. Ассотсиатсияи минтақаи тиҷорати озоди Аврупо ва ташаккулёбии фазои иқтисодии Аврупоӣ. Тағйирёбии хусусиятҳои интегратсияи муосир дар ИА.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ
Нақшаи намунавии семинар

1. Заминаҳои асосии пайдоиши интегратсияи Аврупои Ғарбӣ. Иттиҳоди Аврупоии ангишт, пӯлод ваэнергияи атомӣ.
2. Шартномаи Маастрихт. Тағйирёбии хусусиятҳои интегратсияи муосир дар ИА.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Мутолиа ва конспект аз китоби Balasha B. The theory of Economic Integration. London, 1962.

Рӯйхати адабиёт:

4. Большаков С.Н. Региональные проблемы европейской интеграции. // Современное право. 2006. - №3.
5. Винокуров Е. Ю., Пелипась И. В., Точицкая И. Э. Количественный анализ экономической интеграции Европейского союза и Евразийского экономического союза: методологические подходы. – ЦИИ ЕАБР, 2014. – 62 с.
6. Европейская интеграция, Большая гуманистическая Европа и культура. Под.ред. Л.И. Глухарева. – М.: УРСС, 1998
7. Злотников, Л. Выживание или интеграция? / Л. Злотников // ProetContra. - Т.3. - №2. - Весна. - 1998. - С. 81-94.
8. Лиссабонский договор и его последствия для развития ЕС // Актуальные проблемы Европы, №2, 2010, с. 54-76.
9. Сиджански Д. Европейская Экономическая Комиссия в эпоху перемен. – Нью-Йорк – Женева., ООН, 1998. – 114 с.
10. Трансформация институциональной структуры Европейского союза. – М.: Навона, 2010, 480 с. Объем 30 п.л.

Мавзӯи 4. Интегратсияи асъорӣ. Низоми асъории Аврупо

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Нақшаи корӣ:

1. Максад ва мархалахои ташаккулёбии Низоми асъории Аврупо. Хазинаи Аврупоии хамкории асъорӣ.

2. Иттифоки иктисодию асъорӣ. Мархалахои асосии иттифоки асъорӣ. Институти асъории Аврупои.

3.Бонки Марказии Аврупоӣ. Дурнамои интегратсияи асъорӣ.

Заминаҳо, зарурият, мақсад ва марҳалаҳои ташаккулёбии Низоми асъории Аврупо. Унсурҳои асосии НАА. ЭКЮ. Вазифаҳои ЭКЮ. Хазинаи Аврупоии ҳамкории асъорӣ. Ҷихатҳои манфии НАА.

Иттифоқи иқтисодию асъорӣ. Созишномаҳои Маастрихт. Марҳалаҳои асосии иттифоқи асъорӣ. Институти асъории Аврупоӣ. Вазифаҳои Интегратсияи Асъории Аврупо(ИАА).

Бонки Марказии Аврупоӣ. Вазифаҳои БМА. Натиҷаҳои ҷоринамоии асъори ягона. Дурнамои интегратсияи асъорӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ
Нақшаи намунавии семинар

1. Заминаҳо, зарурият, мақсад ва марҳалаҳои ташаккулёбии Низоми асъории Аврупо.
2. Вазифаҳои Интегратсияи Асъории Аврупо(ИАА).
3. Натиҷаҳои ҷоринамоии асъори ягона.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Мутолиа ва конспект аз китоби **Мировая экономика в 2 ч**. Часть 2. : учебник для вузов / Р. И. Хасбулатов [и др.] ; под редакцией Р. И. Хасбулатова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 689 с.

Рӯйхати адабиёт:

1. Урунов А. А. Интеграция и экономический рост. – М. , ИД « Грааль», 2003.
2. Чечурина М.Н. Международная интеграция и международные организации: Учеб.пособие. – Мурманск: изд-во: МГТУ, 2012. – С.165.
3. Шишков Ю.В. Процессы региональной интеграции в капиталистическом мире. – М.: ИМЭМО, 1986
4. Э. де Сото. Загадка капитала. Почему капитализм торжествует на Западе и терпит поражение во всем остальном мире. М.: Олимп Бизнес, 2004, с. 182…212.
5. Allais M. La Liberalisation des relations economiquesInternationalers. Paris, 1972.
6. Aron R. Problems of European Integratin. – “Lyods Dank Rewiew, April”, 1953.
7. Balasha B. The theory of Economic Integration. London, 1962.
8. Caporaso J. Functionalism and Regional Integration: A Logical and Empirical Assessment London, 1972.
9. Cassel G. From protectionism through planned economy to dictatorship. – “International conciliation. – New York, October, 1934
10. Developing Institutional Structure of Eurasian Economic Community // Eurasian Integration Yearbook 2011. – Almaty, 2011, p. 106-123..
11. Киреев А. Международная экономика. Учебник для вузов в 2-х ч. – М.: ИНФРА-М, 2007.
12. Кудров В.М. Мировая экономика: Учебник / В.М. Кудров. - Москва: Дело, 2004. - 515 с.
13. Диденко Н.И. Международная экономика. - Ростов-н/Д.: Феникс, 2007. - 784 с.
14. .Саидмуродов Л.Ҳ. Иқтисодиёти байналхалқӣ: назария, таърих, сиёсат. – Душанбе: Ирфон, 2002.
15. Е.С. Пономарева, Л.А. Кривенцова, П.С. Томилов. Мировая экономика и международные экономические отношения. Учебное пособие. Изд. ЮНИТИ-ДАНА. 2012год. -287 стр.

Мавзӯи 5. Интегратсия дар минтакаи Осиё ва Укёнуси Ором (МОУО).

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Нақшаи корӣ:

1. Заминаҳои объективии ташкили интегратсия дар минтакаи Осиё ва Укёнуси Ором (МОУО). Омилхои марказшитоб.

2. Хусусиятхои интегратсияи иктисодӣ дар МОУО. АСЕАН. Самараи иктисодии АСЕАН. Созишнома оиди амикшавии хамкории байни Австралия ва Зеландияи Нав.

3. Дурнамои интегратсияи иктисодии минтакаи Осиё ва Укёнуси Ором. Сатхи умумиминтакавӣ. Ташкили форуми хамкории Осиё ва Укёнуси Ором.

Тақвият ёфтани вобастагии тарафайн дар минтақаи Осиё ва Уқёнуси Ором. Омилҳои марказшитоб.

Хусусиятҳои интегратсияи иқтисодӣ дар МОУО. АСЕАН. Самараи иқтисодии АСЕАН. Созишнома оиди амиқшавии ҳамкории байни Австралия ва Зеландияи Нав.

Дурнамои интегратсияи иқтисодии минтақаи Осиё ва Уқёнуси Ором. Сатҳи умумиминтақавӣ. Ташкили форуми ҳамкории Осиё ва Уқёнуси Ором. Сохтор ва дурнамои ҳамкории Осиё ва Уқёнуси Ором. Ташкили минтақаи тиҷорати озоди Уқёнуси Ором.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ
Нақшаи намунавии семинар

1. Хусусиятхои интегратсияи иктисодӣ дар МОУО.
2. Самараи иктисодии АСЕАН. Созишнома оиди амикшавии хамкории байни Австралия ва Зеландияи Нав.
3. Ташкили форуми ҳамкории Осиё ва Уқёнуси Ором. АТЭС.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Мутолиа ва конспект аз китоби **Мировая экономика в 2 ч**. Часть 1. : учебник для вузов / Р. И. Хасбулатов [и др.] ; под редакцией Р. И. Хасбулатова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 689 с.

Рӯйхати адабиёт:

1. Joseph Stiglitz. Globalization and its Discontents. PenguinPress – 2002.;
2. Machlup. F. A History of Thought on Economic Integration. L., 1977.
3. Myrdal, Economic Theory and Under-Developed Regions, London, 1957.
4. Streeten P. Economic Integration: Aspects and Problems. Leyden: A.W.Sythoff, 1961.
5. Swoboda A.K. Policy Cionflict, Inconsistent Goals, and the Coordination of Economic Policies // The Economics of Common Currencies / ed. By Harry G Johnson and Alexander K. Swoboda. London: George Allen and Unwin Ltd., 1973. - P.133-142.
6. Саидмуродов Л.Х. – Иқтисодиёти байналхалқӣ, назария, таърих, сиёсат. Китоби дарсӣ. Душанбе: Ирфон, 2002. Боби 5. Саҳ 55-61
7. Потанов М.А. – Внешнеэкономическая модель развития стран Восточной Азии. М.: 2004.
8. Мировая экономика и международные экономические отношения. В 2-х частях. Ч1. Под редакцией член корреспондента РАН, д.э.н. Р.И. Хасбулатова М.: Гардарики, 2006. Фасли 2, бобби 5, банди 5.8
9. Е.С. Пономарева, Л.А. Кривенцова, П.С. Томилов. Мировая экономика и международные экономические отношения. Учебное пособие. Изд. ЮНИТИ-ДАНА. 2012год. -287 стр.

Мавзӯи 6. Ҳамкории минтакавӣ ва интегратсия дар ҷахони рӯ ба инкишоф (Америкаи Лотинӣ ва Африка).

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Нақшаи корӣ:

1. Самтҳои асосӣ ва хусусиятҳои интератсияи Америкаи Лотинӣ.

2. Хусусиятҳои асосии интегратсияи минтақавӣ дар Африка.

3. Равияҳои интегратсионӣ дар олами Шарқи Араб..

4. Равандҳои асосии интегратсионӣ дар давлатҳои нави саноатӣ.

5. МЕРКОСУР ва КАРИКОМ.

Самтҳои асосӣ ва хусусиятҳои интегратсияи лотиниамрикоӣ. Гурӯҳҳои минтақавӣ: Ассосиатсияи интегратсияи лотиниамрикоӣ (АИЛ). Гурӯҳи Анд. Гурӯҳи Лаплат.

Пакти (Шартномаи) Амазонка. Иттиҳодияи Қариб (КАРИКОМ), бозори умумии Америкаи Марказӣ, Низоми иктисодии лотиниамрикоӣ (НИЛ), МЕРКОСУР.

Хусусиятҳои иттиҳодияҳои минтақавӣ ва субрегионалӣ дар Африка. Иттиҳодияи иқтисодии давлатҳо дар Африкаи Ғарбӣ (ЭКОВАС). Иттифоқи гумрукӣ ва иқтисодии мамлакатҳои Африкаи Марказӣ (ЮДЭАК). Иттиҳодияи иқтисодии мамлакатҳои Кулҳои Бузург. Иттифоқи асъории ғарбиафарикоӣ.

Тамоилҳои интеграсионӣ дар Шарқи араб. Шӯрои ягонагии иқтисодии араб (САЭС). Зиддиятҳои иқтисодиву сиёсӣ дар байни мамлакатҳои Араб. Шӯрои ҳамкории давлатҳои халиҷи Форс (АФЭСР).

Ҷараёнҳои асосии интегратсионӣ дар мамлакатҳои иқтисодиёти рушд.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ
Нақшаи намунавии семинар

1. Гурӯҳҳои минтақавӣ: Ассосиатсияи интегратсияи лотиниамрикоӣ (АИЛ). Гурӯҳи Анд. Гурӯҳи Лаплат.
2. Иттиҳодияи иқтисодии давлатҳо дар Африкаи Ғарбӣ (ЭКОВАС). Иттифоқи гумрукӣ ва иқтисодии мамлакатҳои Африкаи Марказӣ (ЮДЭАК).
3. Зиддиятҳои иқтисодиву сиёсӣ дар байни мамлакатҳои Араб. Шӯрои ҳамкории давлатҳои халиҷи Форс (АФЭСР).

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Мутолиа ва конспект аз китоби Раджабова З. К. Мировая экономика. Учебник. –М.:Инфра –М, 2007. 6-11саҳ.

Рӯйхати адабиёт:

1. Киреев А. Международная экономика. Учебник для вузов в 2-х ч. – М.: ИНФРА-М, 2007.
2. Кудров В.М. Мировая экономика. Учебник. –М.: Юстицинформ, 2009. - 512 с.
3. Саидмуродов Л.Ҳ. Иқтисодиёти байналхалқӣ: назария, таърих, сиёсат. – Душанбе: Ирфон, 2002.
4. Раджабова З. К. Мировая экономика. Учебник. –М.:Инфра –М, 2007. 6-11саҳ.
5. Волгина Н.А. Международная экономика:Учеб.пособие для вузов.-М., 2006
6. Balasha B. The theory of Economic Integration. London, 1962.
7. Caporaso J. Functionalism and Regional Integration: A Logical and Empirical Assessment London, 1972.
8. Cassel G. From protectionism through planned economy to dictatorship. – “International conciliation. – New York, October, 1934

9. Developing Institutional Structure of Eurasian Economic Community // Eurasian Integration Yearbook 2011. – Almaty, 2011, p. 106-123..
10. Мировая экономика и проблемы глобализации: Учебник.-М: Высшая школа, 2008.
11. Е.С. Пономарева, Л.А. Кривенцова, П.С. Томилов. Мировая экономика и международные экономические отношения. Учебное пособие. Изд. ЮНИТИ-ДАНА. 2012год. -287 стр.
12. Минаев С.В. Глобальная экономика: 2003 год: Аналит. Обзор /РАН ИНИОН. Центр науч.-информ. Исслед. глобал. и регионал. Пробл. Отд. Азии и Африки. – М., 2004. – 100 с.

Мавзӯи 7. Интегратсияи давлатхои БРИКС

1. Заминаҳои иқтисодию сиёсии ташкилёбии БРИКС
2. Нишондиҳандаҳои асосии давлатҳои аъзои БРИКС
3. Дурнамои фаъолияти давлатҳои БРИКС

Вазъият ва масъалаҳои муносибатҳои мутақобилаи иқтисодии мамлакатҳои БРИКС. Тамоилҳои инкишофи интегратсияи мамлакатҳои БРИКС. Консепсияҳои муносибатҳои тарафайн дар БРИКС..

Хусусиятҳои интегратсия дар ҳудуди БРИКС. Мақсад ва вазифаҳои интегратсия дар БРИКС.

Шароитҳои ташкилӣ-иқтисодӣ ва заминаҳои объективии интегратсия дар БРИКС. Ташаккулёбии механизми интегратсия. Стратегияи интегратсия. Созишнома оиди иттифоқи пардохтӣ ва механизми пардохтӣ-ҳисоббаробаркунӣ дар БРИКС.. Масъалаҳои ҷараёни интегратсионӣ дарБРИКС. Мавқеи Федератсия Россия ва Хитой дар БРИКС..

Б. Машғулияти аудитории амалӣ
Нақшаи намунавии семинар

1.Моҳият, хусусиятҳо ва таърихи ташкилёбии БРИКС

2.Таҳлили нишондиҳандаҳои омории давлатҳои БРИКС

3. БРИКС: афзалиятҳо ва масъалаҳои ҷараёни интегратсионӣ

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Мутолиа ва конспект аз китоби **Мировая экономика в 2 ч**. Часть 1. : учебник для вузов / Р. И. Хасбулатов [и др.] ; под редакцией Р. И. Хасбулатова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 689 с.

Мавзӯи 8. Масъалаҳо ва шароитҳои инкишофи интегратсияи мамлакатҳои аъзои ИДМ ва СҲШ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Нақшаи корӣ:

1. Тамоилхои инкишофи интегратсияи мамлакатхои ИДМ (Иттиҳоди давлатҳои мустақил) : консепсияихои муносибатхои тарафайн дар ИДМ.

2.Хусусиятхои интегратсия дар худуди ИДМ. Максад ва вазифахои интегратсия дар ИДМ.

3.Шароитхои ташкили-иктисоди ва заминахои объективии интегратсия дар ИДМ.

Вазъият ва масъалаҳои муносибатҳои тарафайни иқтисодии мамлакатҳои ИДМ. Интихоби модели интегратсия. Тамоилҳои инкишофи интегратсияи мамлакатҳои ИДМ. Консепсияҳои муносибатҳои тарафайн дар ИДМ.

Хусусиятҳои интегратсия дар ҳудуди ИДМ. Характери гуногунсатҳии интегратсия. Мақсад ва вазифаҳои интегратсия дар ИДМ. Зуҳуроти баробарсуратии интегратсия.

Шароитҳои ташкилӣ-иқтисодӣ ва заминаҳои объективии интегратсия дар ИДМ. Ташаккулёбии механизми интегратсия. Стратегияи интегратсия. Ташаккулёбии минтақаи тиҷорати озод ва иттифоқи гумрукӣ. Созишнома оиди иттифоқи пардохтӣ ва механизми пардохтӣ-ҳисоббаробаркунӣ дар ИДМ. Масъалаҳои ҷараёни интегратсионӣ дар ИДМ. Мавқеи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар гурӯҳи интегратсионии ИДМ. Заминаҳои сиёсию иқтисодии ташкилёбии СҲШ (Созмони ҳамкориҳои Шанхай). Таҳлили мавқеи иқтисодию иҷтимоии давлатҳои аъзои СҲШ. Ташаккулёбии механизми интегратсия дар доираи СҲШ. СААД (Созмони аҳдномаи амнияти дастаҷамъӣ) ва нақши он дар шароити муосир.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Заминаҳои асосӣ, мақсад ва вазифаҳои интегратсия дар ИДМ
2. Тамоилҳои инкишофи интегратсияи мамлакатҳои ИДМ.
3. Мавқеи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар гурӯҳи интегратсионии ИДМ ва СҲШ.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Мутолиа ва конспект аз китоби **Мировая экономика в 2 ч**. Часть 1. : учебник для вузов / Р. И. Хасбулатов [и др.] ; под редакцией Р. И. Хасбулатова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 689 с.

Рӯйхати адабиёт:

1. Интеграция России в мировую экономику: Коллективная монография /Под.ред. д.э.н проф., Н.П.Гусакова.-М.: РУДН,2009.

2.Шумскый Н. Экономическая интеграция государств Содружества: Возможности и перспективы.// Вопросы экономики. - 2003. -№6 – с.122-134.103-108.

3. Волгина Н.А. Международная экономика:Учеб.пособие для вузов.-М., 2006.

4. Глухарев Л.И. Западноевропейская интеграция и международные монополии. М.,2002
5. Мировая экономика и проблемы глобализации: Учебник.-М: Высшая школа, 2008.
6. Айбазова, Ф.У. Становление и развитие Содружества Независимых Государств в 90-е годы XX века: опыт, уроки, проблемы: автореф. дис...д-ра истор. наук / Ф.У. Айбазова. - М., 2008;
7. Акаев А. Интеграционным процессам мешают крайности // Независимая газета. 1996. 24 декабря.
8. Акопян, А.Р. Исторический опыт и уроки формирования двусторонних отношений Российской Федерации со странами СНГ (1992-1999): автореф. дис. канд. истор. наук / А.Р. Акопян. - М., 2010;
9. Андрианов В. Актуальные проблемы и перспективы формирования единого экономического пространства стран СНГ.// Общество и экономика. 2005. - №9.
10. Аубакирова Ж. Я. Интеграционные отношения в транзитной экономике: теория, методология, практика: - Алматы : Экономика, 2002.
11. Ахметова, А.Б. Гуманитарное сотрудничество стран Содружества Независимых Государств в 1991-2005 гг. (исторический аспект): автореф. дис. канд. истор. наук / А.Б. Ахметова. - М., 2009.
12. Обзор: гуманитарное сотрудничество -- одна из динамично развивающихся сфер взаимодействия в рамках ШОС//Женьмин Жибао. 14.06.2006
13. Хартия шанхайской организации сотрудничества (статья 1) //ns-rasia.FILE\English (43,5 K).doc
14. Абдылдаев С. ШОС-геополитика XXI века. centrasia.ru/news

15. Сыроежкин К.: ШОС и ОДКБ - проблемы взаимодействия. 2006//http://www.centrasia.ru/news
16. КазИнформ - Талбак Назаров о ШОС и таджикско-казахских отношениях (интервью) 2004 // http://www.centrasia.ru/news.

Мавзӯи 9. Интегратсияи иқтисодӣ дар Осиёи Марказӣ (ИИОМ)

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Нақшаи корӣ:

1.Зарурият, заминаҳо ва шароитҳои интегратсия дар Осиёи Марказӣ

2.Ташкили фазои ягонаи иқтисодӣ ва марҳалаҳои ташаккулёбии ИИОМ

3.Мушкилиҳои садди роҳи интегратсия дар Осиёи Марказӣ.

Вазъияти интегратсияи иқтисодӣ дар Осиёи Марказӣ. Зарурият, заминаҳо ва шароитҳои интегратсия дар Осиёи Марказӣ. Мақсадҳо ва вазифаҳои интегратсия.

Иттиҳоди Иқтисодии Осиёи Марказӣ (ИИОМ). Ташкили фазои ягонаи иқтисодӣ ва марҳалаҳои ташаккулёбии ИИОМ.

Дурнамо ва масъалаҳои муносибатҳои интегратсионӣ дар минтақаи Осиёи Марказӣ. Зиддиятҳо ва мушкилиҳои садди роҳи интегратсия дар Осиёи Марказӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ
Нақшаи намунавии семинар

1. Заминаҳо ва шароитҳои интегратсия дар Осиёи Марказӣ (ИИОМ).
2. Таҳлили вазъи муосири кишварҳои Осиёи Марказӣ (ИИОМ).
3. Масъалаҳои муносибатҳои интегратсионӣ дар минтақаи Осиёи Марказӣ.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Мутолиа ва конспект аз китоби **Мировая экономика в 2 ч**. Часть 1. : учебник для вузов / Р. И. Хасбулатов [и др.] ; под редакцией Р. И. Хасбулатова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 689 с.

Рӯйхати адабиёт:

1. Хайдаров Р. Интеграция Центрально-азиатского региона в период глобализации: Необходимость или закономерность. /Бизнес и политика. -2003. 21 февраль.

2. «Международные экономические отношения » учебник под редакцией проф. Рыбалкина В.Е.Москва.: 2009.

3.Шумскый Н. Экономическая интеграция государств Содружества: Возможности и перспективы.// Вопросы экономики. - 2003. -№6 – с.122-134.103-108.

1. Волгина Н.А. Международная экономика:Учеб.пособие для вузов.-М., 2006.
2. Глухарев Л.И. Западноевропейская интеграция и международные монополии. М.,2002.
3. Интеграция России в мировую экономику: Коллективная монография/ Под.ред.проф., д.э.н Н.П.Гусакова.-М.: РУДН,2009.
4. Мировая экономика и проблемы глобализации: Учебник.-М: Высшая школа, 2008.
5. Киреев А.Н. Международная экономика. В 2-х ч. Ч.II. Международная макроэкономика: Открытая экономика и макроэкономическое программирование. Учебное пособие. для вузов - М: Международные отношения - 2006. 416 с.

6. Е.С. Пономарева, Л.А. Кривенцова, П.С. Томилов. Мировая экономика и международные экономические отношения.
7. Учебное пособие. Изд. ЮНИТИ-ДАНА. 2012 год. -287 стр

Мавзӯи 10. Иттиҳоди иқтисодии Авроосиё (ИИАО)

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Нақшаи корӣ:

1. Мазмун, моҳият ва сабабҳои асосии ташкили Иттиҳоди иқтисодии Авроосиё
2. Мавқеи давлатҳои аъзо ва назоратчӣ дар ИИАО
3. Дурнамои фаъолияти ИИАО дар шароити муосир

Вазъияти интегратсияи иқтисодии минтақавӣ дар Иттиҳоди иқтисодии Авроосиё (ИИАО)

Зарурият, заминаҳо ва шароитҳои интегратсия дар Иттиҳоди иқтисодии Авроосиё. Мақсадҳо ва вазифаҳои интегратсия.

Иттиҳоди Иқтисодии Авроосиё (ИИАО). Ташкили фазои ягонаи иқтисодӣ ва марҳалаҳои ташаккулёбии ИИАО. Дурнамо ва масъалаҳои муносибатҳои интегратсионӣ дар минтақаи ИИАО. Зиддиятҳо ва мушкилиҳои садди роҳи интегратсия дар Иттиҳоди иқтисодии Авроосиё.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ
Нақшаи намунавии семинар

1. Зарурият, заминаҳо ва шароитҳои интегратсия дар Иттиҳоди иқтисодии Авроосиё.
2. Ташкили фазои ягонаи иқтисодӣ ва марҳалаҳои ташаккулёбии ИИАО.
3. Зиддиятҳо ва мушкилиҳои садди роҳи интегратсия дар Иттиҳоди иқтисодии Авроосиё.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Мутолиа ва конспект аз китоби **Мировая экономика в 2 ч**. Часть 1. : учебник для вузов / Р. И. Хасбулатов [и др.] ; под редакцией Р. И. Хасбулатова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 689 с.

Рӯйхати адабиёт:

1. Таможенный союз стран Евразийского экономического сообщества. Под ред. Ю.Ф. Азарова. -М.: «Экономика», 2003
2. Шурубович А.В. Этапы, современное состояние и проблемы экономического взаимодействия в ЕврАзЭС. // Проблемы постсоветских стран. Выпуск №6 (Экономическое пространство ЕврАзЭС: факторы и пределы интеграции). - М.: ИМЭПИ РАН, 2004. - С.29-60.
3. Евразийский Банк Развития. Центр интеграционных исследований. Санкт-Петербург. 2016. С. 13-14.
4. Евразийский экономический союз. – Санкт-Петербург: ЦИИ ЕАБР, 2017. – 296 с.
5. Назарбаев Н. Евразийство: от идеи к практике./ Тез.докл. на Международной научно – практической конференции. – Астана, 2004 г.
6. Развитие институциональной структуры Евразийского экономического сообщества. // Евразийская экономическая интеграция, no. 2(11) 2011, с. 19-35.

Мавзӯи 11. Асосҳои интегратсионии глобализатсия ва регионализатсияи иқтисодиёти ҷаҳонӣ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Нақшаи корӣ:

1.Мархилахои тараккиёти иктисодиёти чахонӣ. Байналмиллалишавии хочагии чахонӣ ва хусусиятхои муосири сифатии он.

2.Омилхо, хусусиятхо ва самтхои асосии умумибашаришавии иктисодиёти чахонӣ

3. Дарача ва самтхои глобализатсияи фаъолияти иктисодӣ.

4. Масъалахои дар натичаи глобализатсия бавучудоянда

Марҳалаҳои тараққиёти иқтисодиёти ҷаҳонӣ. Байналмиллалишавии хоҷагии ҷаҳонӣ ва хусусиятҳои муосири сифатии он.

Омилҳо, хусусиятҳо ва самтҳои асосии умумибашаришавии иқтисодиёти ҷаҳонӣ. Омили иқтисодӣ. Омили сиёсӣ. Омили байналхалқӣ. Омили техникӣ. Омили ҷамъиятӣ.

Дараҷаи глобализатсияи фаъолияти иқтисодӣ. Глобализатсия ва либерализатсия. Самтҳои глобализатсияи фаъолияти иқтисодӣ.

Масъалаҳои дар натиҷаи глобализатсия бавуҷудоянда. Баъзе натиҷаҳои умумибашаришавии бозорҳо. Умумибашаришавии рақобат – умумибашаришавии монополияҳо. Таҳдидҳо ва механизми вайронкунандаи ЕВРО.

Дурнамои глобализатсияи рақобати молиявӣ: сустшавии ҷараёни технологӣ. Рақобати умумибашарӣ – танзими умумибашарӣ.

Насли нави КФМ. Нархи танзими умумибашарӣ. Ҷиҳатҳои иҷтимоӣ ва иқтисодии глобализатсия.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1.Дурнамои глобализатсияи ракобати молияви: сустшавии чараёни технологи.

2.Насли нави КФМ. Чихатхои ичтимои ва иктисодии глобализатсия.

3. Глобализатсия ва либерализатсия. Самтҳои глобализатсияи фаъолияти иқтисодӣ.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Мутолиа ва конспект аз китоби **Мировая экономика в 2 ч**. Часть 1. : учебник для вузов / Р. И. Хасбулатов [и др.] ; под редакцией Р. И. Хасбулатова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 689 с.

Рӯйхати адабиёт:

1. Мировая экономика и проблемы глобализации: Учебник.-М: Высшая школа, 2008.

2. Киреев А.Н. Международная экономика. В 2-х ч. Ч.II. Международная макроэкономика: Открытая экономика и макроэкономическое программирование. Учебное пособие. для вузов - М: Международные отношения - 2006. 416 с.

3. Глобализатсионные процессы и экономические проблемы Таджикистана.// Экономика Таджикистана. Стратегия развития. 2003. №4. с.65.

4. Долгов С. И. Глобализация экономики: новое слово или новое явление? – М.: Экономика, 1998.

5. Сакс Дж. Д., Ларрен Ф.Б. Макроэкономика. Глобальный подход: (Перевод с англ.) М. : Дело, 1999 -848с.

6. Шерматов Б. Глобализация мирового хозяйства; проблемы интеграция Таджикистана в мировую экономическую систему//. Экономика Таджикистана. Стратегия развития - 2001 - №2. – с.

7. Волгина Н.А. Международная экономика:Учеб.пособие для вузов.-М., 2006.

8. Глухарев Л.И. Западноевропейская интеграция и международные монополии. М.,2002.

9. Интеграция России в мировую экономику: Коллективная монография/Под.ред.проф., д.э.н Н.П.Гусакова.-М.: РУДН,2009

.10. Мировая экономика и проблемы глобализации: Учебник.-М: Высшая школа, 2008.

3. Киреев А.Н. Международная экономика. В 2-х ч. Ч.II. Международная макроэкономика: Открытая экономика и макроэкономическое программирование. Учебное пособие. для вузов - М: Международные отношения - 2006. 416 с.
4. Ломакин В. К. Мировая экономика: Учебник для вузов. – М.: Финансы и статистика, 2009.
5. «Международные экономические отношения » учебник под редакцией проф. Рыбалкина В.Е.Москва.: 2009.
6. ПокровскаяВ.В. Внешнеэкономическая деятельность.-М.:Экономистъ, 2009.
7. Саидмуродов Л.Х. Иқтисодиёти байналхалқӣ.-Душанбе: Ирфон -2002. 383с.
8. Хайдаров Р. Интеграция Центрально-азиатского региона в период глобализации: Необходимость или закономерность. /Бизнес и политика. -2003. 21 февраль.

Адабиёти иловагӣ:

1.Буглай В. Б., Ливенцев Н. Н. Международные экономические отношения: Учеб. пособие. – М.: Финансы и статистика, 1996.
2.Глобализатсионные процессы и экономические проблем Таджикистана.// Экономика Таджикистана. Стратегия развития. 2003. №4. с.65.

3. Долгов С. И. Глобализация экономики: новое слово или новое явление? – М.: Экономика, 1998.

4. Дэниэлс Д. Д., Радеба Л. Х. Международный бизнес: внешняя среда и деловые операции / Пер. с англ. – М.: Дело Лтд, 1994.
5. Калужскый М.Л. Система социалной глобализации, //ЭКО. - 2003. - №4 – с.38-58.

6. Қурбанов С. Республика Таджикистан: Опыт сотрудничества с международными финансовыми институтами. //Экономика Таджикистана: Стратегия развития. 2003. -№4 – с.150-160.

7. Назаров Т.Н. Таджикистан: экономика, политика, международное сотрудничество. - Душанбе: УИ МИД РТ- 2001.250с.

8. Сакс Дж. Д., Ларрен Ф.Б. Макроэкономика. Глобальный подход: (Перевод с англ.) М. : Дело, 1999 -848с.

9. Шерматов Б. Глобализация мирового хозяйства; проблемы интеграция Таджикистана в мировую экономическую систему//. Экономика Таджикистана. Стратегия развития - 2001 - №2. – с.

10. Шумскый Н. Экономическая интеграция государств Содружества: Возможности и перспективы.// Вопросы экономики. - 2003. -№6 – с.122-134.103-108.

11. Развитие институциональной структуры Евразийского экономического сообщества. // Евразийская экономическая интеграция, no. 2(11) 2011, с. 19-35.

12. Региональная интеграция и Европа. Под.ред. Л.И. Глухарева. – М.: Изд-во МГУ, 2001

13. Региональные организации: типы и логика развития. Доклад № 37. Евразийский Банк Развития. Центр интеграционных исследований. Санкт-Петербург. 2016.
14. Республика Казахстан и политика интеграции в рамках СНГ. Алмата, 2011. // http://knowledge.allbest.ru
15. Рыжова Н.П. Пространственные эффекты международной экономической интеграции (случай российских регионов)// Пространственная Экономика. 2012. №4. С. 28-48.
16. Саидмурадов Л.Х. Экономическая теория открытого хозяйства и проблемы современного Таджикистана. Душанбе. 2005.
17. Саидмуродов Л.Х. Международная экономика: теория, история, политика. Учебник - Душанбе: Ирфон, 2002.
18. Саидмуродов Л.Х. Превентивная экономическая политика в формировании экономической доктрины Сообщества// Международный научно-аналитический журнал. Евразийская Интеграция: экономика, право, политика. Санкт-Петербург, №8. 2010.
19. Сиджански Д. Европейская Экономическая Комиссия в эпоху перемен. – Нью-Йорк – Женева., ООН, 1998. – 114 с.
20. СНГ 1991—2010. Статистический сборник. МГСК СНГ. —М., 2011. — С. 223—227.
21. Совместное заявление глав государств Республики Казахстан, Кыргызской Республики, Республики Таджикистан, Туркменистана и Республики Узбекистан (Ашхабад, 5—6 января 1998 года) // Российская газета. 1998. 17 января.
22. Соглашение о принципах таможенной политики // Московский журнал международного права. -1993. -№3.
23. Соглашение о создании зоны свободной торговли от 15 апреля 1994 г. // Экономика и жизнь. 1994. -№19.
24. Содружество независимых государств 1991—2010. МГСК СНГ. — М., 2011. — С. 122, 126.
25. Спартак А. (2011) Потенциал и ограничения постсоветской интеграции. Доступно на:http://www.hse.ru/data/2011
26. Спиридонов И.А. Мировая экономика. М:.1998. С.116.
27. Страны Восточной Европы и бывшего Советского Союза: от дезинтеграции к реинтеграции в международную торговлю. Под ред. Г. Бродмэна. — Вашингтон: Издательство Всемирного банка, 2005.
28. Таможенный союз стран Евразийского экономического сообщества. Под ред. Ю.Ф. Азарова. -М.: «Экономика», 2003.
29. Тодаро М.Т. Экономическое развитие. Учебник /пер. англ. Под ред. С.М. Яковлева, М.З.Зевина. – М.: Экономический факультет МГУ, ЮНИТИ, 1997г. С.608
30. Торомызаев Э., Дорошенко В. Проблемы активизации интеграционных процессов в Содружестве Независимых Государств.// Общество и экономика. М., 2005. -№7-8.
31. Трансформация институциональной структуры Европейского союза. – М.: Навона, 2010, 480 с. Объем 30 п.л.

ДОНИШГОҲИ МИЛЛИИ ТОҶИКИСТОН

ФАКУЛТЕТИ МОЛИЯВИЮ ИҚТИСОДӢ

Кафедраи «Иқтисодиёти ҷаҳонӣ»

<u>БАРНОМАИ ТАЪЛИМӢ</u>

аз фанни

«Асосҳои робитаҳои иқтисодии хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон»

Барои донишҷӯёни курси 4-уми ихтисоси 25010300 «Иқтисодиёти ҷаҳонӣ» **(зинаи бакалаври муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ)**

ДУШАНБЕ – ДМТ- 2022

САРСУХАН

Иқтисоди ҷаҳонӣ барои рушди робитаҳои иқтисодии берунӣ ҶТ бо ҳамкорони хориҷӣ имкониятҳои зиёдеро ба миён меоварад. Аз тарафи дигар ҳамаи шаклҳои фаъолияти беруни иқтисодии соҳибкорони тоҷик ҳамчун субъектҳои хоҷагидорӣ тараққӣ меёбад.

Дар вобастагӣ ба ин масъалаҳои ташаккулёбӣ ва амалигардии робитаҳои иқтисоди берунӣ, ташкили фаъолияти берунииқтисодӣ, танзими он ва таъминоти молиявию асъорӣ аҳамияти аввалиндараҷа мегиранд.

Ташкили самараноки фаъолияти берунииқтисодӣ бе ташаккули робитаҳои берунииқтисодӣ, амалиёти ҳамаи воситаҳои ҳуқуқӣ ва молиявӣ асъорӣ ғайриимкон аст.

Мақсад ва вазифаҳои фан.

Оӯзиши курси робитаҳои иқтисоди хориҷӣ дар назди худ мақсадҳои зеринро мегузорад:

- Ташаккули системаи ягонаи дониш оиди ташкил ва фаъолияти робитаҳои берунииқтисодӣ дар байни донишҷӯён;
- Шинос намудани донишҷӯён бо вазифаҳо ва шаклҳои фаъолияти берунииқтисодӣ дар ҷумҳурӣ ва мамлакатҳои хориҷӣ;
- Пешниҳод намудани методикаи баҳодиҳии самаранокии робитаҳои берунииқтисодӣ;
- Омӯзиши донишҷӯёноиди ташкил: самаранокӣ ва хусусиятҳои амалиёти намудҳои гуногуни робитаҳои берунииқтисодӣ.
- Омӯзиши комплекси самтҳои гунонун, шаклҳо, усулҳо ва воситаҳои ҷобаҷагузории захираҳои моддӣ, молиявӣ, ва зеҳнии байни давлатҳо;
- Омӯзиши низоми шаклҳо ва усулҳои танзимнамои давлатии робитаҳои берунииқтисодӣ;
- Шиносои бо ташкил ва идораи фаъолияти берунииқтисодӣ;

Барномаи фанни мазкур дар донишҳои назариявӣ ва амалии аз тарфи донишҷӯён дар вақти омӯзиши дигар фанҳои иқтисодӣ гирифташуда асос меёбад. Вобаста аз вазифаҳо ва мақсадҳои гузошташуда фани «Асосҳои робитаи берунииқтисодӣ» бо фанҳои зерин алоқамандӣ дорад: «Иқтисодиёти ҷаҳонӣ», «Муносибатҳои иқтисодии байналхалқӣ», «Гумрук ва танзими тарифию гумрукӣ», «Маркетинги байналхалқӣ». Барономаи фаннии «Асосҳои робитаи берунииқтисодӣ» мутобиқи талаботҳои Стандарти давлатӣ барои идонишҷӯёни ихтисосҳои иқтисодӣ омода гардидааст.

Талаботҳо оиди азхудкунии фан.

Вазифаи омӯзиши фан аз талаботҳои Стандарти давлатӣ ва тавсифи тахассуснокии донишҷӯ бармеояд, ки ӯ бояд маълумотҳо дошта бошад:

1. низоми танзимнамоии давлатии робитаҳои берунииқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистонро бо дигар давлатҳо;
2. хусусиятҳои таёр намудан, усул ва шаклҳои бастани қарордоди байналхалқӣ;
3. ташкил ва техникаи амалиётҳои тиҷорати берунӣ дар биржаҳо ва ғайра;
4. талаботҳои асосӣ оиди ташкил ва хусусиятҳои фаъолияти корхонаҳо бо инвеститсияи хориҷӣ.

Инчунин ҳар як донишҷӯ бояд самаранокии иқтисодии робитаҳои берунииқтисодро баҳо дода тавонад.

Нақшаи тақвимӣ-мавзӯии таълими фанни Робитаҳои берунииқтисодии ҶТ

Миқдори умумии кредитҳо: 4 (аз онҳо: 2 кредит барои машғулиятҳои аудитории лексионӣ-назариявӣ; 1 кредит барои машғулиятҳои аудитории амалӣ ва 1 кредит барои корҳои мустақилонаи донишҷӯён)

	Номгӯимавзӯъҳо	Миқдори соатҳо		
		Машғу-лиятҳои аудитории лексионӣ-назариявӣ	Машғулиятҳои аудитории - амалӣ	Корҳои мустақилонаи донишҷӯён
1.	**Мавзӯи 1.** Ташкилнамоии алоқаҳои берунииқтисодӣ.	6		
	Зариурияти ташкили РБИ		3	
	Таффовути РБИ ва ФИБ			3
2.	**Мавзӯи 2.** Танзимнамоии робитаҳои берунииқтисодӣ.	6		
	Мақомотҳои танзимкунандаи РИБ		3	
	Усулҳои танзимнамоӣ:бартариятҳо ва норасоиҳо			3
3.	**Мавзӯи 3.** Савдои берунии молҳо ва хизматҳо	6		
	Сохтори молии савдои берунии молҳо ва хизматҳои ҶТ		3	
	Умумият ва фарқиятҳои савдои берунии молҳо ва хизматҳо			3
4.	**Мавзӯи 4.** Содирот ва воридоти туристӣ	6		
	Мавқеи содирот ва воридоти сайёҳи дар бозори ҷаҳонӣ		3	
	Нишондиҳандаҳои ташаккули бозори сайёҳӣ			3
5.	**Мавзӯи 5.** Рабитаҳо ва амалиётҳои байналхалқии бонкӣ	6		
	Нақши робитаҳои байнибонкӣ дар РИБ		3	

	Моҳияти кредити байналхалқи ва намудҳои он.			3
6.	**Мавзӯи 6.** Суғуртанамоии алоқаҳои беруниикдисодӣ.	6		
	Бартариятҳо ва норасоиҳои суғуртанамоии алоқаҳои беруниикдисодӣ.		3	
	Ширкатҳои байналхалқии суғуртавӣ			3
7.	**Мавзӯи 7.** Амалиётҳои оффшорӣ ва ташкили минтақаҳои озоди иқтисодӣ.	6		
	Зарурияти ташкили МОИ		3	
	Вазъи муосири МОИ-и ҶТ			3
8	**Мавзӯи 8.** Содирот ва воридоти сармоя.	6		
	Сабабҳои асоси содирот ва воридоти сармоя		3	
	Сармоягузории хориҷии ҶТ ва вазъи муосири он			3
ҲАМАГӢ		48	24	24

БАРНОМАИ ТАЪЛИМИИ ФАН

А. Машғулияти аудитории лексионӣ - назариявӣ

Мавзӯи 1. Ташкилнамоии алоқаҳои беруниикдисодӣ.

А. Машғулияти аудитории лексионӣ - назариявӣ

Нақшаи корӣ:

1. **Моҳият ва намудҳои робитаҳои берунииқтисодӣ.**
2. **Сиёсати берунииқтисодӣ: моҳият ва таркиби он.**
3. **Шаклҳои фаъолияти беруниикдисодӣ.**

Моҳият ва намудҳои робитаҳои беруниикдисодӣ. Моҳияти синфии алоқаи беруниикдисодӣ. Сиёсати беруниикдисодӣ: моҳият ва таркиби он.Ҷумҳурии Тоҷикистон дар робитаҳои беруниикдисодӣ. Шаклҳои фаъолияти беруниикдисодӣ. Амалиётҳои тиҷорати берунӣ. Амалиётҳои таъминкунандаи гардиши берунии молҳо. Ҳамкориҳои истеҳсолӣ ва илмию техникӣ. Намудҳои амалиёти тиҷорати берунӣ. Брокери гумрукӣ:амалиётҳо ва хусусяти он. Арбитражи тиҷорати байналхалқӣ: шаклҳо ва амалиётҳои он.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

10. Зарурияти ташкили робитаҳои беруникдисодӣ.
11. Намудҳои низомҳои гумркӣ.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Мутолиа ва конспект аз китоби Балабанов И.Т., Балабанов А.И. Внешнеэкономические связи: Учебное пособие.- М.: Финансы и статистика, 2017.

Адабиёт

2. Балабанов И.Т., Балабанов А.И. Внешнеэкономические связи: Учебное пособие.- М.: Финансы и статистика, 2017.
3. Бровкова Е.Г., Продиус И.П. Внешнеэкономическая деятельность: - М., : МТ - Пресс, 2015.
4. Грачев Ю.Н. Внешнеэкономическая деятельность. Организация и техника внешнеторговых операций. Учебно - практическое пособие. - М.: ЗАО "Бизнес - школа "Интел - Синтез", 2019.
5. Внешнеэкономическая деятелность: анализ торговли и инвестиций в Республике Таджикистан. /Под общей ред. Л.Х. Саидмуродов. Душанбе.:Ирфон, 2016.
6. Внешнеэкономическая деятелность: анализ торговли и инвестиций в Республике Таджикистан. Статистический сборник.

Мавзӯи 2. Танзимнамоии робитаҳои берунииқтисодӣ.

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Нақшаи корӣ:

1. **Танзимнамоии давлатии робитаҳои берунииқтисодӣ.**
2. **Танзимнамоии тарифӣ ва ғайритарифии робитаҳои берунииқтисодӣ.**
3. **Орагнҳои давлатии танзимнамоии робитаҳои берунииқтисодӣ.**

Танзимнамоии давлатии робитаҳои берунииқтисодӣ. Мақсадҳои умумии танзимнамоии робитаҳои берунииқтисодӣ. Низоми меъёрҳои танзимнамоии давлатии робитаҳои берунииқтисодӣ. Принсипҳои умумии робитаҳои берунииқтисодӣ. Режимҳои гумрукӣ. Деклоратсиякунонии молҳо ва дигар воситаҳои ба воситаи сарҳади гумрукӣ интиқолшаванда. Меъёрҳои танзимнамоии фаврӣ. Квотакунӣ. Литсензиякунӣ. Анборҳои гумрукӣ. Танзимнамоии тарифию-гумрукии робитаҳои берунииқтисодӣ. Усулҳои ғайритарифии танзимнамоии робитаҳои берунииқтисодӣ.

Танзимнамоии асъорӣ ва андозии робитаҳои берунииқтисодӣ. Орагнҳои давлатии танзимнамоии робитаҳои берунииқтисодӣ ва ӯҳдадориҳои онҳо.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Асосҳои ҳуқуқию иқтисодии танзимнамоии робитаҳои беруниқтисодӣ.

12. Мавқеи хадамоти гумруки назди ҳукумати ҶТ дар танзимнамоии робитаҳои беруниқтисодӣ.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Мутолиа ва конспект аз китоби Покровская, В. В. Организация и регулирование внешнеэконо-мической деятельности : учебник / В. В. Покровская. - М. : Юристъ, 2018. - 456 с.

Адабиёт

2. Балабанов И.Т., Балабанов А.И. Внешнеэкономические связи: Учебное пособие.- М.: Финансы и статистика, 2017.
3. Бровкова Е.Г., Продиус И.П. Внешнеэкономическая деятельность: - М., : МТ - Пресс, 2019.
4. Покровская, В. В. Организация и регулирование внешнеэконо-мической деятельности : учебник / В. В. Покровская. - М. : Юристъ, 2018. - 456 с.
5. Прокушев, Е. Ф. Внешнеэкономическая деятельность : учеб.-практич. пособие / Е. Ф. Прокушев. - М. : ИВЦ «Маркетинг Учебник», 2018. - 208 с.

Мавзӯи 3. Савдои берунии молҳо ва хизматҳо.

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Нақшаи корӣ:

1. **Моҳияти амалиётҳои берунитиҷоратӣ ва гурӯҳбандии онҳо.**
2. **Амалиётҳои бартерӣ ва гурӯҳбандии онҳо.**
3. **Бозори байналхалқии хизматрасонӣ ва шароити ташкилшавии он.**
4. **Гурӯҳбандии тиҷорати байналхалқии хадамот.**

Моҳияти амалиётҳои берунитиҷоратӣ ва гурӯҳбандии онҳо. Амалиётҳои содиротӣ ва воридотӣ. Баланси тиҷоратии активӣ. Баланси тиҷоратии пассивӣ. Нишондиҳандаҳои асосии тиҷорати берунии молҳо. Амалиётҳои бартерӣ ва гурӯҳбандии онҳо.

Ӯҳдадориҳои амалиёти бартерӣ. Шиносномаи қарордоди бартерӣ.

Бозори байналхалқии хизматрасонӣ ва шароити ташкилшавии он. Ҳусусиятҳои фарққунандаи тиҷорати берунии хадамот аз тиҷорати берунии молҳо.

Гурӯҳбандии тиҷорати байналхалқии хадамот. Франчайзинг: гурӯҳбандӣ, норасоиҳо ва бартариятҳои он. Инжиниринг: намудҳо ва хусусиятҳо. Реинжиниринг: намудҳо ва амалиётҳои реинжинирингӣ. Лизинг: намудҳо ва амалиётҳои лизингӣ. Ноу-хау. Хизматрасонӣ вобаста ба хизматрасонии алоқаҳои беруниикҷтисодӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Умумият ва хусусиятҳои фарққунандаи савдои берунии молҳо ва хизматҳо.
2. Мавқеи ҶТ дар бозори ҷаҳонии хадамот.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Тавсифи умумии бозори байналхалқии хадамот.
2. Услҳои пардохти лизинг дар бозори ҷаҳонии хадамот.
3. Ноу- Хау ва роҳҳои истифодабарии он.

Адабиёт

1. Балабанов И.Т., Балабанов А.И. Внешнеэкономические связи: Учебное пособие.- М.: Финансы и статистика, 2017.
2. Бровкова Е.Г., Продиус И.П. Внешнеэкономическая деятельность: - М., : МТ - Пресс, 2020.
3. Грачев Ю.Н. Внешнеэкономическая деятельность. Организация и техника внешнеторговых операций. Учебно - практическое пособие. - М.: ЗАО "Бизнес - школа "Интел - Синтез", 2018.
4. Внешнеэкономическая деятелность: анализ торговли и инвестиций в Республике Таджикистан. /Под общей ред. Л.Х. Саидмуродов. Душанбе.:Ирфон, 2006.
5. Внешнеэкономическая деятелность: анализ торговли и инвестиций в Республике Таджикистан. Статистический сборник.

Мавзӯи 4. Содирот ва воридоти туристӣ.

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Нақшаи корӣ:

1. **Моҳияти иқтисодӣ ва мафҳуми туризм.**
2. **Содирот ва воридоти сайёҳӣ.**
3. **Системаи нишондиҳандаи инкишофи туризм.**

Моҳияти иқтисодӣ ва мафҳуми туризм. Бизнеси туристӣ. Омилҳои ба туризм таъсиррасонанда. Фаҳмиш ва мундариҷаи воридоти туристӣ, содироти туристӣ ва бозори туристӣ. Механизми амалигардонии бозори туристӣ. Хусусиятҳои фарқкунандаи содирот ва воридоти туристӣ. Моҳият ва вазифаҳои тураператор ва турагент дар бозори туристӣ. Индустрияи туризм.

Гурӯҳбандии туризм.Туризми дохилӣ ва берунӣ. Туризми активӣ ва пассивӣ. Шаклҳо, намудҳо ва гуногунии туризм. Моҳияти парадорес ва таймшер дар туризми байналхалқӣ.

Системаи нишондиҳандаи инкишофи туризм. Нишондиҳандаҳои сифатӣ ва миқдории туризми байналхалқӣ. Бартариятҳо ва норасоиҳои инкишофи туризми байналхалқӣ. Ташкилнамоии фаъолияти туристӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Роҳҳои инкишофи туризм дар ҶТ.
2. Аломатҳои гуруҳбандии туризми байналхалқӣ.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Роҳҳои ҷалби сайёҳон ба Ҷумҳурии Тоҷикистон.

2. Минтақаҳои сайёҳии ҶТ.

3. Нишондиҳандаҳои сифатӣ ва миқдории туризми байналхалқӣ.

<u>Адабиёт</u>

1. Прокушев, Е. Ф. Внешнеэкономическая деятельность : учеб.-практич. пособие / Е. Ф. Прокушев. - М. : ИВЦ «Маркетинг Учебник», 2018. - 208 с.
2. Смирнов А.Л. Международный кредит: основные виды и условия. – М., 2003.
3. Стровский Л.Э., Казанцев С.К., Паршина Е.А. Внешнеэкономическая деятельность предприятия: Учебник. – 2-е изд. – М.: ЮНИТИ, 2019.
4. Саидмуродов Л.Х. Международная экономика: теория, история, политика. Учебник. Душанбе: Ирфон-2012.
5. Саидмуродов Л.Х. Экономическая теория открытого хозяйства и проблемы современного Таджикистана. Душанбе: Ирфон-2015.

Мавзӯи 5. Робитаҳо ва амалиётҳои байналхалқии бонкӣ
А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Нақшаи корӣ:

1.Бозори байналхалқии асъор ва фаъолияти бонкҳо
2. СВИФТ

3.Низоми пардохтҳо дар давлатҳои тараққикардаи ҷаҳонӣ.
4. Ҳисоббаробаркуниҳои байналхалқӣ ва шаклҳои он.
5. Кредити байналхалқӣ: шакл ва намдҳои он.
6. Дилинги асъорӣ.

Моҳияти бозори байналхалқии асъор ва фаъолияти бонкҳо. Намудҳои амалиётҳои асъорӣ. Сохтори бозори байналхалқии асъор. Низоми байналхалқии асъор. Созмонҳои байналхалқии иқтисодӣ дар низоми бозори байналхалқии асъор.

Моҳияти СВИФТ. Зарурияти истифодабарии СВИФТ. Низоми пардохтҳо дар давлатҳои тараққикардаи ҷаҳонӣ. ЧИПС: моҳият ва сохтори он. ШМСК дар низоми бонкии Швейцария. Истифодаи СФС дар Япония.

Ҳисоббаробаркуниҳои байналхалқӣ ва шаклҳои он. Моҳияти НОСТРО ва ЛОРО. Мавқеи асъорӣ. Интиқоли бонкӣ. Аккредетив. Иннкассо.

Моҳияти кредити байналхалқӣ: шакл ва намдҳои он. Вазифаҳои кредити байналхалқӣ. Шартҳои пешниҳоди кредити байналхалқӣ.

Дилинги асъорӣ. Самаранокии диллинг. Талаботҳои низоми дилингӣ. Намудҳои дилинг: дилинги молиявӣ. Дилинги оддӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Низоми байналхалқии асъор.
2. Роҳҳои ташкили амалиёти байналхалқии бонкӣ.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. ҶТ дар низоми амалиётҳои байналхалқии бонкӣ.

2. Шартҳои пешниҳоди кредити байналхалқӣ.

<u>Адабиёт</u>

1. Банковское дело. Под редакции О.И .Лаврушина. Москва 2019.
2. Экономика внешних связей России. Учебник (под ред. А .С.Булатова.-М.:БЕК,2017.
3. Внешнеэкономическая деятельность предприятия. Учебник (под ред. Л.Е. Стровского.-М.: ЮНИТИ,2010
4. Международные экономические отношения. Учебник (под ред. В.Е. Рыбалкина.-м, ЮНИТИ, 2016.
5. Международные экономические отношения. Учебник(под ред. И.П. Фаминского.-М.:2019.
6. В.В.Покровская. Организация и регулирование внешнеэкономической деятельности. М.: Юрист,2020.
7. Филиппова, И. А. Современные внешнеэкономические связи : учебное пособие / И. А. Филиппова. – Ульяновск : УлГТУ, 2020. – 159 с.

Мавзӯи 6. Суғуртанамоии робитаҳои берунииқтисодӣ.

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Нақшаи корӣ:

1. **Моҳият ва намудҳои суғуртанамоии робитаҳои берунииқтисодӣ.**
2. **Гурӯҳбании суғуртанамоии робитаҳои берунииқтисодӣ.**
3. **Суғуртаи байналхалқӣ ва институтҳои он.**

Моҳият ва намудҳои суғуртанамоии робитаҳои берунииқтисодӣ. Мукофоти суғуртавӣ. Полиси суғуртавӣ. Намудҳои алоҳидаи суғуртанамоии алоқаҳои берунииқтисодӣ. Субъект ва объекти суғуртанамоии робитаҳои берунииқтисодӣ.

Гурӯҳбании суғуртанамоии робитаҳои берунииқтисодӣ. Суғуртанамоии тиббии туристон. Суғуртанамоӣ дар ҳолатҳои тағйирёбии боду ҳаво. Суғуртанаи делкредерҳо. Суғуртанамоӣ депозитҳо. Суғуртанамоӣ аз таваккалиятҳои асъорӣ. Суғуртанамоии маблағҳои хориҷӣ аз ҳаргуна тавакалиятҳо. Суғуртанамоии ӯҳдадории соҳибони нақлиёт. Суғуртанамоии тавакалиятҳои иқтисодӣ. Суғуртаи байналхалқӣ ва институтҳои он. Азнавсуғуртанамоӣ. Моҳияти фронтинг. Ширкатҳои суғуртавии Ҷумҳурии Тоҷикисон ва нақши онҳо дар робитаҳои берунииқтисодӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Зарурияти ташкили суғуртанамоии робитаҳои берунииқтисодӣ .
2. Тавсифи намудҳои суғуртанамоии робитаҳои берунииқтисодӣ

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Иниститутҳои байналхалқии суғуртавӣ.

2. Иштироки ҶТ дар бозори байналхалқии суғуртавӣ.

Адабиёт

1. Балабанов И.Т., Балабанов А.И. Внешнеэкономические связи: Учебное пособие.- М.: Финансы и статистика, 2017.
2. Бровкова Е.Г., Продиус И.П. Внешнеэкономическая деятельность: - М., : МТ - Пресс, 2012.
3. Қонуни ҶТ «Дар бораи суғурта».
4. Смирнов А.Л. Международный кредит: основные виды и условия. – М., 2013.
5. Стровский Л.Э., Казанцев С.К., Паршина Е.А. Внешнеэкономическая деятельность предприятия: Учебник. – 2-е изд. – М.: ЮНИТИ, 2019.
6. Филиппова, И. А. Современные внешнеэкономические связи : учебное пособие / И. А. Филиппова. – Ульяновск : УлГТУ, 2020. – 159 с.

Мавзӯи 7. Амалиётҳои оффшорӣ ва ташкили минтақаҳои озоди иқтисодӣ.

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Нақшаи корӣ:

1. **Моҳият ва намудҳои амалиётҳои оффшорӣ.**
2. **Бандари андоз ва маркази «офф-шор».**
3. **Парчами мувофиқ. Критерияҳои парчами мувофиқ.**
4. **Ширкатҳои оффшорӣ.**

Моҳият ва намудҳои амалиётҳои оффшорӣ. Зарурияти пайдоиши амалиётҳои оффшорӣ. Андозситонии дубора дар минтақаҳои оффшорӣ. Бандари андоз ва маркази «ооф-шор». Гуногуншаклии бандари андоз. Парчами мувофиқ. Критерияҳои парчами мувофиқ. Мақсади ташкили ширкатҳои оффшорӣ. Имтиёзҳои ширкатҳои оффшорӣ. Реинвоойсинг: моҳият ва хусусиятҳои он. Фирмаи ҳуқуқии котиботӣ. Вазифаҳои фирмаҳои котиботӣ. Намояндагии доимӣ.

Минтақаҳои озоди иқтисодӣ. Содирот ва воридоти сармояи соҳибкорӣ ҳамчун шакли ташкили минтақаи озоди иқтисодӣ. Гурӯҳбандии минтақаҳои озоди иқтисодӣ. Минтақаҳои истеҳсолии содиротӣ. Минтақаҳои озоди гумрукии намуди истеҳсолӣ. Минтақаҳои озоди гумрукии намуди тиҷоратӣ. Минтақаҳои махсуси иқтисодӣ. Минтақаҳои байни сарҳадии пешниҳоди хизматрасонӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Ахмияти амалиёти оффшорӣ ва хусусиятҳои он.
2. Қонунгузории ҶТ дар бораи МОИ.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Таҷрибаи ҷаҳонии ташкили МОИ ва амлиётҳои оффшорӣ.

2. МОИ ҶТ.

<u>Адабиёт</u>

1. Мировая экономика: Введение во внешнеэкономическую деятельности./Под.ред. А.К. Шуркалина: М.,Логос, 2017.
2. Мировая экономика и международные экономические отношения./ Под.ред.В.И.Самофалова/ /Ростов-на-Дону: Финикс.,2019.
3. Мировая экономика: глобальные тенденции за 100 лет / Под ред. И. С. Королёва.- М.: Юрист, 2019.
4. Пресняков В.Ю. Современная зарубежная практика регулирования внешней торговли. Учебное пособие. М.: РТА:2018
5. Принципы международных коммерческих договоров (текст с комментариями)/ Пер. с англ. А.С.Комарова. - М.: Международный центр финансово-экономического развития, 2016.
6. Покровская, В. В. Организация и регулирование внешнеэконо-мической деятельности : учебник / В. В. Покровская. - М. : Юристъ, 2018. - 456 с.
7. Прокушев, Е. Ф. Внешнеэкономическая деятельность : учеб.-практич. пособие / Е. Ф. Прокушев. - М. : ИВЦ «Маркетинг Учебник», 2018. - 208 с.
8. Филиппова, И. А. Современные внешнеэкономические связи : учебное пособие / И. А. Филиппова. – Ульяновск : УлГТУ, 2020. – 159 с.

ISBN 978-5-9795-0809-2

Мавзӯи 8. Содирот ва воридоти сармоя.

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Нақшаи корӣ:

1. **Содирот ва воридоти сармояи соҳибкорӣ ҳамчун шакли робитаҳои берунииқтисодӣ.**
2. **Кооператсияи саноатии (истеҳсолӣ) байналхалқӣ.**
3. **Соҳибкории муштарак ва хусусиятҳои он.**

Содирот ва воридоти сармояи соҳибкорӣ ҳамчун шакли робитаҳои берунииқтисодӣ. Нақши содирот ва воридоти сармоя дар хоҷагии ҷаҳонӣ. Хусусияти фарқкунадаи содирот ва воридоти сармоя аз содирот ва воридоти молҳо. Шаклҳои асосии сармоя: сармояи соҳибкорӣ ва қарзӣ. Шаклҳои асосии сармояи соҳибкорӣ: сармояи мустақим ва ғайримустақим.

Кооператсияи саноатии (истеҳсолӣ) байналхалқӣ. Баҳамвобастагии кооператсияи байналхалқии истеҳсолӣ ва махсусгардонии байналхалқӣ. Шаклҳои асосии кооператсияи байналхалқии истеҳсолӣ: илмӣ- техникӣ, истеҳсолӣ, илмӣ – истеҳсолӣ. Толлинг: моҳият ва хусусиятҳои он. Усулҳои баҳодиҳии самаранокии иқтисодии инвеститсия: мӯҳлати пардохти инвеститсия. Фоиданокии инвеститсия. Меъёри ҳисоби фоида. Арзиши ҷории софи инвеститсия. Меъёри дохилии фоидаи инвеститсия.

Соҳибкории муштарак ва хусусиятҳои он. Шаклҳои асосии соҳибкории муштарак. Консорсиум. Ҷамъиятҳои саҳомӣ. Созмонҳои иқтисодии байналхалқӣ. Корхонаҳои муштарак.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Сабабҳои асосии содироти сармоя.
2. Роҳҳои ҷалби сармоягузории хориҷӣ ба иқтисодиёти ҶТ.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Нақши ШФМ дар ҳаракати байналхалқии сармоя.
2. Соҳаҳои афзалиятноки ҷалби сармоягузории хориҷӣ.
3. Фазои сармоягузории ҶТ ва истифодаи таҷрибаи ҷаҳонӣ.

<u>Адабиёт</u>

8. Экономика внешних связей России. Учебник (под ред. А.С.Булатова.-М.:БЕК,2017.
9. Внешнеэкономическая деятельность предприятия. Учебник (под ред. Л.Е. Стровского.-М.: ЮНИТИ,2010
10. Международные экономические отношения. Учебник (под ред. В.Е. Рыбалкина. - М, ЮНИТИ, 2016.
11. Международные экономические отношения. Учебник (под ред. И.П. Фаминского. -М.:2019.
12. В.В.Покровская. Организация и регулирование внешнеэкономической деятельности. М.: Юрист,2020.

Рӯихати адабиёт

1. Балабанов И.Т., Балабанов А.И. Внешнеэкономические связи: Учебное пособие.- М.: Финансы и статистика, 2017.
2. Бровкова Е.Г., Продиус И.П. Внешнеэкономическая деятельность: - М., : МТ - Пресс, 2011.
3. Грачев Ю.Н. Внешнеэкономическая деятельность. Организация и техника внешнеторговых операций. Учебно - практическое пособие. - М.: ЗАО "Бизнес - школа "Интел - Синтез", 2018.
4. Дегтярева О.И., Полянова Т.Н., Саркисов С.В. Внешнеэкономическая деятельность: Учебное пособие. - М.: Дело, 2019.
5. Внешнеэкономическая деятелность: анализ торговли и инвестиций в Республике Таджикистан. /Под общей ред. Л.Х. Саидмуродов. Душанбе.:Ирфон, 2006.
6. Внешнеэкономическая деятелность: анализ торговли и инвестиций в Республике Таджикистан. Статистический сборник.
7. Жданов А. Практическое руководство по внешнеэкономической деятельности. - СПб: Питер, 2017.
8. Законы РТ в области внешнеэкономической деятельности.
9. Калачев А.А. Внешнеэкономическая деятельность компании в схемах: методы и технологии работы. Методические материалы для практического использования. - М.: Изд - во МГСУ "Союз", 2019.
10. Мартынов В.В. Англо - русский толковый словарь внешнеэкономических терминов. М. Финансы и статистика, 2019 г.
11. Менеджмент и маркетинг бизнеса в международных компаниях. - М.: Финансы и статистика, 2019.
12. Мировая экономика: Введение во внешнеэкономическую деятельности./Под.ред. А.К. Шуркалина: М.,Логос, 2018.
13. Мировая экономика и международные экономические отношения./ Под.ред.В.И.Самофалова/ /Ростов-на-Дону: Финикс.,2019.

14. Мировая экономика: глобальные тенденции за 100 лет / Под ред. И. С. Королёва.- М.: Юрист, 2019.

15. Пресняков В.Ю. Современная зарубежная практика регулирования внешней торговли. Учебное пособие. М.: РТА:2018

16. Принципы международных коммерческих договоров (текст с комментариями)/ Пер. с англ. А.С.Комарова. - М.: Международный центр финансово-экономического развития, 2016.

17. Покровская, В. В. Организация и регулирование внешнеэконо-мической деятельности : учебник / В. В. Покровская. - М. : Юристъ, 2012. - 456 с.

18. Прокушев, Е. Ф. Внешнеэкономическая деятельность : учеб.-практич. пособие / Е. Ф. Прокушев. - М. : ИВЦ «Маркетинг Учебник», 2018. - 208 с.

19. Смирнов А.Л. Международный кредит: основные виды и условия. – М., 2013.

20. Стровский Л.Э., Казанцев С.К., Паршина Е.А. Внешнеэкономическая деятельность предприятия: Учебник. – 2-е изд. – М.: ЮНИТИ, 2019.

21. Саидмуродов Л.Х. Международная экономика: теория, история, политика. Учебник. Душанбе: Ирфон-2012.

22. Саидмуродов Л.Х. Экономическая теория открытого хозяйства и проблемы современного Таджикистана. Душанбе: Ирфон-2015.

23. Солиев А.А., Сафаров Б.Г. Проблемы и преспективы реализация экспортного потенциала Республики Таджикистан через привлечение иностранных инвестиций. Душанбе: Ирфон-2006.

ДОНИШГОҲИ МИЛЛИИ ТОҶИКИСТОН

ФАКУЛТЕТИ « МОЛИЯВИЮ ИҚТИСОДӢ»

КАФЕДРАИ “ИҚТИСОДИЁТИ ҶАҲОНӢ ”

БАРНОМАИ ТАЪЛИМӢ

аз фанни «Гумрук ва танзими тарифию гумрукӣ»
барои донишҷӯёни ихтисосҳои 25010300- иқтисодиёти ҷаҳонӣ

ва 25010304- идораи инвеститсияҳои хориҷӣ

(зинаи бакалаври муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ)

Душанбе-2022

МУҚАДДИМА

Танзими тарифию гумрукӣ қисми асосии ҷудонашавандаи танзими давлатии фаъолияти иқтисодӣ хориҷии мамлакат буда барои амалӣ намудани сиёсати берунииқтисодӣ ва дар умум сиёсати иқтисодии кишвар нақши муҳим мебозад. Вобаста ба ин яке аз вазифаҳои асосии танзими тарифию гумрукӣ ин танзими мубодилаи тиҷоратии беруна (ҳаҷм, сохтор ва шартҳои содирот ва воридот) ба воситаи муқаррар намудани режими гумрукии мувофиқи ҷойивазкунии молҳо ва воситаҳои нақлиёт ба воситаи сарҳади гумрукӣ мебошад.

Танзими тарифию гумрукии мамлакат ба фаъолияти мақомоти вакалотдор дар соҳои кори гумрукӣ такъя намуда тавассути он кори гумрукӣ роҳандози карда мешавад. Кори гумрукӣ ба ноил гардидани мақсадҳои иқтисодӣ, танзимӣ ва ҳифзи ҳуқуқии кори гумрукӣ равона шудаанд.

Фанни «Гумрук ва танзими тарифию гумрукӣ» - яке аз қисмҳои таркибии силсилаи фанҳои тахассусӣ буда ба ташаккули донишҳои назариявӣ ва амалии татбиқи кори гумрукӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва истифодабарии усулҳои танзими тарифию гумрукии танзими фаъолияти иқтисодӣ хориҷии мамлакат равона карда шудааст.

Фанни «Гумрук ва танзими тарифию гумрукӣ» барои омӯзиши моҳият ва мақсадҳои асосии кори гумрукӣ; сиёсати гумрукӣ ва вазифаҳои танзимкунии давлат; идораи умумии кори гумрукӣ; режимҳои гумрукӣ, хусусиятҳо, намудҳои режимҳои гумрукӣ мувофиқи қонунгузорӣ; моҳият ва зарурияти назорати гумрукӣ; шаклҳои асосии назорати гумрукӣ; барасмиятдарории гумрукӣ; ҳуқуқу уҳдадориҳои шахсони воқеӣ ҳангоми интиқол аз сарҳади гумрукӣ; тартиби гузаронидани назорати асъорӣ; намудҳои асосии пардохтҳои гумрукӣ дар ҶТ; боҷҳо, аксизҳо, андоз аз арзиши иловашуда; моҳияти тарифи гумрукӣ; моҳияти арзиши гумрукии мол; мақсади истифодаи арзиши гумрукӣ; низомҳои амалкунандаи муаяннамоии арзиши гумрукӣ ва ғайраҳо равона карда шудааст.

Ҳамзамон, мақсади асосии барномаи пешниҳодгардида аз худ намудани дониш оиди сохтори низоми бонкӣ ҳамчун соҳаи иқтисодиёт, шарҳу тавзеҳи мафҳумҳои асосии ин соҳаи дониш, баррасии моҳияти назарияҳои сиёсӣ, истифодаи онҳо барои таҳлили раванду ҳодисаҳои ҷамъиятӣ ва пайдо намудани малакаю таҷриба барои иштирок дар ҳаёти сиёсӣ мебошад.

Ҳамзамон, мақсади асосии барномаи пешниҳодгардида ташаккули донишҳои назариявӣ ва малакаи амалии мутахасисони ҷавон оиди танзими тарифию гумрукӣ ва кори гумрукӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бо мақсади татбиқи донишҳои худ дар раванди идоракунии фаъолияти иқтисодии хориҷӣ дар сатҳи корхонаҳова давлат мебошад.

Барномаи мазкур дар асоси нақшаи таълимӣ барои донишҷӯёни ихтисоси иқтисодиёти ҷаҳонии макотиби таҳсилоти олии мамлакат тартиб дода шудааст. Мураттиб дастовардҳои нав ба нави усулҳои фаъоли таълимро ба назар гирифта, сарчашмаҳои илмию амалӣ, адабиёти дохилӣ ва хориҷиро дар барнома истифода намудааст.

Нақшаи тақвимӣ-мавзӯии таълими фанни «Гумрук ва танзими тарифию гумрукӣ»

Миқдори умумии кредитҳо: 6 (аз онҳо: 2 кредит барои машғулиятҳои аудитории лексионӣ-назариявӣ; 2 кредит барои машғулиятҳои аудитории амалӣ ва 2 кредит барои корҳои мустақилонаи магистрантон)

	Номгӯи мавзӯъҳо	**Миқдори соатҳо**		
		Машғулиятҳои аудитории лексионӣ назариявӣ	**Машғулиятҳои аудитории амалӣ**	**Корҳои мустақилонаи донишҷӯён**
1.	Асосҳои кори гумрукӣ ва сиёсати гумрукӣ	3		
	Сиёсати гумрукӣ ва вазифаҳои танзимкунии давлат		3	

	Мутолиа ва конспект аз китобҳои Оймаҳмадов М. Асосҳои фаъолияти гумрукӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон: китоби дарсӣ; Душанбе, Ирфон, 1998 – 544 с., Таможенное дело: учебник для бакалавриата и магистратуры/С. А. Новикова. - М.: Издательство Юрайт, 2018. - 302 с.			3
2.	Хусусиятҳои институтсионалии кори гумрукӣ	3		
	Вазифаҳои асосии сохторҳои мақомоти гумрукӣ		3	
	Мутолиа ва конспект аз китобҳои Рахматов А.С. Организация и управление в системе таможенных органов Республики Таджикистан: Учеб. Пособие в схемах. - Душанбе, РИА. Статус, 2001. - 100с., Оймаҳмадов М. Асосҳои фаъолияти гумрукӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон: китоби дарсӣ; Душанбе, Ирфон, 1998 – 544 с.			3
3.	Принсипҳои умумии интиқоли молу воситаҳои нақлиёт аз сарҳади гумрукӣ	6		
	Режимёои гумрукӣ: хусусиятҳо, намудҳои режимҳои гумрукӣ мувофици цонунгузоры		6	
	Мутолиа ва конспект аз Кодекси гумруки Ҷумҳурии Тоҷикстон. 2005 ва китоби Таможенно-тарифное регулирование внешнеэкономической деятельности и таможенная стоимость/В. Е. Новиков, В. Н. Ревин, М. П. Цветинский. - 2-е изд., испр. и доп. - М.: Лаборатория знаний, 2016. - 349 с.			6
4.	Моҳият ва хусусиятҳои назорати гумрукӣ	6		
	Тартиби умумии назорати гумрукӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон		6	
	Мутолеа ва конспект вобаста ба мавзӯъ аз китобҳои Гокинаева И.А. Основы Таможенного дела. Часть I. Таможенные процедуры. Учебное пособие. – СПб: Университет ИТМО, 2015. – 58 с., Основы таможенного дела: учебник//А.А. Демичев, А.С. Логинова. - СПб.: ИЦ «Интермедия», 2014. - 188 с., Раджабов Р.К. Организация таможенного контроля товаров и транспортных средств / Под ред. Катаева А.Х. - Душанбе: Ирфон, 2003. - 151с.			6
5.	Хусусиятҳои барасмиятдарории гумрукӣ	6		
	Декларикунонӣ- амалиёти асосии барасмиятдарорӣ		6	

	Мутолеа ва конспект вобаста ба мавзӯъ аз китобҳои Гокинаева И.А. Основы Таможенного дела. Часть I. Таможенные процедуры. Учебное пособие. – СПб: Университет ИТМО, 2015. – 58 с., Основы таможенного дела: учебник//А.А. Демичев, А.С. Логинова. - СПб.: ИЦ «Интермедия», 2014. - 188 с.,			6
6	Тартиби назорат ва барасмиятдарории шахсони воқеӣ	3		
	Тартиботи умумии иентицоли шахсони воқеӣ ва имтиёзҳои онҳо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон		3	
	Мутолиа ва конспект аз Кодекси гумруки Ҷумҳурии Тоҷикстон. 2005 ва китоби Гокинаева И.А. Основы Таможенного дела. Часть I. Таможенные процедуры. Учебное пособие. – СПб: Университет ИТМО, 2015. – 58 с.			3
7	Пардохтҳои гумрукӣ	3		
	Механизми ҳисоб намудани пардохтҳои гумрукӣ		3	
	Мутолиа ва конспект аз Кодекси гумруки Ҷумҳурии Тоҷикстон. 2005 ва китоби Таможенная пошлина. - М.: Бератор, 2003. - 160с.			3
8	Тарифи гумрукӣ ва боҷи гумрукӣ.	6		
	Оқибатҳои ҷорикунии боҷи гумрукӣ дар иқтисодиёти миллӣ		6	
	Мутолеа ва конспект вобаста ба мавзӯъ аз китобҳои Киреев А. Международная экономика: В 2 ч. Ч. 1. Международная микроэкономика: движение товаров и факторов производства: Учебное пособие для вузов; - М., 2004. - 416с., Кругман П.Р., Обстфельд М. Международная экономика. 5-е изд. - СПб.: Питер, 2003. - 832 с. Молчанова О.В., Коган М.В., Таможенное дело: Учебник / О.В. Молчанова, М.В. Коган. - Ростов н / Д: Феникс, 2005. - 314с			6
9	Арзиши гумрукии ва муайянкунии мамлакати пайдоиши мол	6		
	Мақсадҳои муайяннамоии пайдоиши мол		6	
	Мутолиа ва конспект аз Кодекси гумруки Ҷумҳурии Тоҷикстон. 2005 ва китоби Таможенно-тарифное регулирование внешнеэкономической деятельности и таможенная стоимость/В. Е. Новиков, В. Н. Ревин, М. П. Цветинский. - 2-е изд., испр. и доп. - М.: Лаборатория знаний, 2016. - 349 с., Сертификация при ввозе / вывозе товаров. - Изд. 2 - е, испр., доп. - М.: Фирме Благовест - В; центр экономики и маркетинга, 2012. - 144с.			6

10	Низоми ҳамоҳангшудаи тасниф ва коргузории мол	6		
	Хусусиятҳои гурӯҳбандикунии молҳо дар шароити муосири савдои байналхалқӣ		6	
	Мутолеа ва конспект вобаста ба мавзӯъ аз китобҳои Гокинаева И.А. Основы Таможенного дела. Часть I. Таможенные процедуры. Учебное пособие. – СПб: Университет ИТМО, 2015. – 58 с., Основы таможенного дела: учебник//А.А. Демичев, А.С. Логинова. - СПб.: ИЦ «Интермедия», 2014. - 188 с.,			6
	Ҳамагӣ	48	48	48

БАРНОМАИ ТАЪЛИМИИ ФАН

Мавзӯи 1. Асосҳои кори гумрукӣ ва сиёсати гумрукӣ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Мавзӯи аввалини фанни гумрук ва танзими тарифию гумрукӣ ба омӯзиши асосҳои кори гуммрукӣ ва сиёсати гумрукӣ равона карда шудааст. Дар он моҳият ва мақсадҳои асосии кори гумрукӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дида баромада шудааст. Дар баробари ин сиёсати гумрукӣ ҳамчун қисмати таркибии сиёсати иқтисодии мамлакат ва вазифаҳои танзимкунии давлат омӯхта шудааст.

Асосҳои ҳуқуқӣ, иқттисодӣ ва ташкилии кори гумрукӣ, сохтори кори гумрукӣ, асосҳои қонунгузории кори гумрукӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, Кодекси гумрукии Ҷумҳурии Тоҷикистон мавриди омӯзиш қарор дода шудааст

Мафҳумҳои асосии кори гумрукӣ аз қабили қаламравӣ гумрукӣ, сарҳадоти гумрукӣ, минтақаҳои озоди гумрукӣ, молу воситаҳои нақлиёт.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Нақши кори гумрукӣ дар таъмини бехатарии бозорои истеъмолии мамлакат
2. Воситаҳои асосии амалӣ намудани сиёсати гумрукии давлат
3. Таърихи кори гумрукӣ ва сиёсати гумрукӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон
4. Ҷанбаҳои қонунгузории ташкилкунии минтақаҳои озоди гумрукӣ
5. Танзимкунии гумрукӣ дар доираи ИДМ

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

Мутолиа ва конспект аз китобҳои Оймаҳмадов М. Асосҳои фаъолияти гумрукӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон: китоби дарсӣ; Душанбе, Ирфон, 1998 – 544 с., Таможенное дело: учебник для бакалавриата и магистратуры/С. А. Новикова. - М.: Издательство Юрайт, 2018. - 302 с.

Мавзӯи 2. Хусусиятҳои институтсионалии кори гумрукӣ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Дар мавзӯи дуюм хусусиятҳои институтсионалии кори гумрукӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дида баромада мешавад. Дар ин мавзӯи идориа умумӣ ва идораи бевоситаи кори гумрукӣ мавриди омӯзиш қарор дода мешавад. Хусусиятҳои асосии ташкилкунии мақомоти гумркӣ дар Чумҳурии Тоҷикистон ва мақоми ҳуқуқии онҳо.

Сохтори мақомоти гумрукӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон аз ҷумлаи мақомоти ваколатдор оди ба фаъолияти гумрукӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, идораҳои минтақавии гумкрукӣ (идораи минтақавии гумрукии ВМКБ, вилоияти Суғд, Хатлон, шаҳри Душанбе ва Турзунзода), гумрукҳо ва дидибонгоҳҳои гумрукӣ. Вазифаҳои ҳимоягӣ, фискалӣ, истифодаи воситаҳои танзими тарифию гумрукӣ ва ғайра.

Лабораторияи марказии гумрукӣ, вазифаёои асосии лабораторияҳо ва мақоми ҳуқуқии онҳо.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Мавқеи мақомоти гумрукӣ дар низоми мақомоти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ҳамкории тарафайни онҳо
2. Мақоми ҳуқуқӣ ва салоҳияти мақомотҳои гумрукии Ҷумҳурии Тоҷикистон
3. Ҷавобгарии мақомоти гумрукӣ ва шахсони вазифадори мақомоти гумрукӣ
4. Вазифаҳои ҳифзи ҳуқуқи мақомоти гумрукӣ
5. Мубориза мақомоти гумрукӣ бо вайронкунии қойдаҳои гумрук

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

Мутолиа ва конспект аз китобҳои Рахматов А.С. Организация и управление в системе таможенных органов Республики Таджикистан: Учеб. Пособие в схемах. - Душанбе, РИА. Статус, 2001. - 100с., Оймаҳмадов М. Асосҳои фаъолияти гумрукӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон: китоби дарсӣ; Душанбе, Ирфон, 1998 – 544 с.

Мавзӯи 3. Принсипҳои умумии интиқоли молу воситаҳои нақлиёт аз сарҳади гумрукӣ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Асоси ҳуқуқии танзими фаъолияти тиҷоратии хориҷӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон Қонун ҶТ дар бораи танзими фаъолияти тиҷоратии хориҷӣ, Қонуни ҶТ дар бораи фаъолияти иқтисоди хориҷӣ ва дигар санадҳои меъёрию ҳуқуқии ба фаъолияти тиҷоратии хориҷӣ тааллуқдошта ташкил медиҳад.

Фаъолияти тиҷоратии хориҷӣ бо роҳи танзими гумрукию тарифӣ ва ғайритарифӣ амалӣ мегардад.

Танзими тарифию гумрукии фаъолияти тиҷоратии хориҷӣ яке аз усулҳои танзими давлатӣ ба ҳисоб рафта бо истифодаи фишангҳои зерин танзимкунӣ тарифи гумрукӣ (боҷҳои гумрукӣ), имтиёзҳио гумрукӣ ва преференсияҳои гумрукӣ амалӣ мегардад.

Танзими ғайритарифии фаъолияти тиҷоратии берна бавоситаи доираи васеъи фишангҳои амалӣ карда мешавад.

Интиқоли молу воситаҳои нақлиёт аз сарҳади гумурукӣ мувофиқи режими гумрукии интихобшуда амалӣ карда мешавад.

Маҳуми режими гумрукӣ асосан барои ифода намудани низоми махсуси чорабиниҳо ва маҷмӯи методҳои истифода бурда мешавад, ки онҳо истифодабарии комлексии фишангҳои танзими гумрукиро таъмин мекунанд.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Принсипҳои интиқоли молу воситаҳои нақлиёт аз сарҳади гумрукӣ
2. Асосҳои ҷорӣ намудани мамнӯъният ва маҳдудиятҳои содирот ва воридот
3. Шарту шароитҳои тағйир додани режимҳои гумрукӣ
4. Режимҳои савдо ва танзими тарифию гумрукӣ
5. Хусусиятҳои асосии марҳилаҳои танзими давлатии фаъолияти иқтисодии берунии Ҷумҳурии Тоҷикистон

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

Мутолиа ва конспект аз Кодекси гумруки Ҷумҳурии Тоҷикстон. 2005 ва китоби Таможенно-тарифное регулирование внешнеэкономической деятельности и таможенная стоимость/В. Е. Новиков, В. Н. Ревин, М. П. Цветинский. - 2-е изд., испр. и доп. - М.: Лаборатория знаний, 2016. - 349 с.

Мавзӯи 4. Моҳият ва хусусиятҳои назорати гумрукӣ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Назорати гумрукӣ - маҷмӯи тадбирҳое, ки мақомоти гумрук бо мақсади таъмини риояи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ менамоянд.

Мақсади назорати гумрукӣ - тафтиши риоя намудани қонуни будани интиқоли молу воситаҳои нақлиёт аз сарҳади гумрукӣ, инчунин риоя намудани шартҳои низоми гумрукии интихобшуда ва амали намудани фаъолияти соҳибкорӣ дар соҳаи кори гумрукӣ мебошад.

Шаклҳои асосии назорати гумрукӣ: тафтиши ҳуҷҷатҳо, муоинаи гумрукӣ, азназаргузаронии гумрукӣ. Гурӯҳи молҳое, ки ҳатман бояд аз муоинаи гумрукӣ гузаранд

Ҷойҳои асосии гузаронидани назорати гумрукӣ. Анборҳои нигоҳдории муваққатӣ ҷойҳои дигари гузаронидани назорати гумрукы.

Минтақаҳои назорати гумрукӣ бо мақсади гузаронидани назорати гумрукӣ дар шакли муоина ва азназаргузаронии молу воситаҳои нақлиёт нигаҳдошт ва интиқол таҳти назорати гумрукӣ ташкил карда мешавад.

Тартиби умумии назорати гумрукӣ. Ҳуқуқу ӯҳдадориҳои мақомоти гумрукӣ дар назорати гумрукӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Воситаҳои махсуси гузаронидани назорати гумрукӣ
2. Хусусиятҳои асосии гузаронидани тафтиши ҳуҷҷатҳо ва маълумотҳо
3. Минтақаҳои асосии назорати гумрукӣ ва асосҳои қонунгузории онҳо
4. Санҷиши гумрукӣ ҳамчун шакли назорати гумрукӣ
5. Тартиботи озод кардан аз шаклҳои муайяни назорати гумрукӣ

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

Мутолеа ва конспект вобаста ба мавзӯъ аз китобҳои Гокинаева И.А. Основы Таможенного дела. Часть I. Таможенные процедуры. Учебное пособие. – СПб: Университет ИТМО, 2015. – 58 с., Основы таможенного дела: учебник//А.А. Демичев, А.С. Логинова. - СПб.: ИЦ «Интермедия», 2014. - 188 с., Раджабов Р.К. Организация таможенного контроля товаров и транспортных средств / Под ред. Катаева А.Х. - Душанбе: Ирфон, 2003. - 151с.

Мавзӯи 5. Хусусиятҳои барасмиятдарории гумрукӣ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Дар ин мавзӯъ моҳият ва вазифаҳои барасмиятдарории гумрукыӣ дида баромад мешаванд. Барасмиятдарории гумрукии пешакӣ ва асосӣ.

Мувофиқи кодекси гумрукии Ҷумҳурии Тоҷикистон барасмиятдарории гумрукӣ ин расмиёти ҷойгир намудани мол ва воситаҳои нақлиёт дар зери низоми гумрукии интихобшуда анҷом додани шарту шароитҳои низоми додашуда мебошад.

Раванди барасмиятдарории гумрукиро ҳамчун расмиёти гумрукӣ ба якчанд марҳила ҷудо намудан мумкин аст: барасмиятдарории гумрукии пешакӣ ва барасмиятдарории гумрукии асосӣ.

Декларикунонӣ - амалиёти асосии барасмиятдарорӣ. Шаклҳои декларикуноныӣ Деклоратсияи молии гумрукӣ (ДМГ). Шаклҳои ДМГ ва тарзи пур кардани онҳо

Декларатсиякунонӣ ин амалиёте мебошад, ки он қисмати таркибии расмиёти ҷойгир намудани мол ва воситаҳои нақлиёт дар зери низоми гумрукии муайян ё анҷом додани шарту шароитҳои низоми додашуда мебошад.

Декларатсиякунонии молҳо ва воситаҳои нақлиёт яке аз шартҳои ҳатмии интиқоли молу воситаҳои нақлиёт аз сарҳди гумрукии Ҷумҳурии Тоҷикистон

Тартиботи умумии барасмиятдарорӣ ва номгӯи ҳуҷҷат асосии лозима

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Барасмиятдарории гумрукии молҳои транзитӣ
2. Ҳуқуқ ва ӯҳдадориҳои декларант ҳангоми барасмиятдарории гумрукӣ
3. Тартиби декларатсиякунонии молҳое, ки тавассути қубурҳо аз сарҳади гумрукӣ интиқол дода мешаванд
4. Декларатсиякунонии молу воситаҳои нақлиёт ҳангоми содироти молу воситаҳои нақлиёт
5. Тартиби барасмиятдарории гумрукӣ бо истифодаи декларатсияи моли гумрукӣ

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

Мутолеа ва конспект вобаста ба мавзӯъ аз китобҳои Гокинаева И.А. Основы Таможенного дела. Часть I. Таможенные процедуры. Учебное пособие. – СПб: Университет ИТМО, 2015. – 58 с., Основы таможенного дела: учебник//А.А. Демичев, А.С. Логинова. - СПб.: ИЦ «Интермедия», 2014. - 188 с.,

Мавзӯи 6. Тартиби назорат ва барасмиятдарории шахсони воқеӣ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Ҳуқуқу уҳдадориҳои шахсони воқеӣ ҳангоми интиқол аз сарҳади гумрукӣ. Имтиёзҳо ва шакли кӯтоҳшудаи декларикунонӣ барои шахсони воқеӣ. Тартиби назорати мол ва бағоҷи шахсони воқеӣ.

Кофтукови шахсӣ. Нормаҳои байналхалқӣ ва тартиби гузаронидани кофтукови либос ва тани шахси воқеӣ.

Шахсони хориҷие, ки ба имтиёзҳо ва иммунитети дипломатӣ соҳиб ҳастанд. Иммунитети мукотиботи дипломатӣ.

Тартиботи умумии интиқоли шахсони воқеӣ ва имтиёзҳои онҳо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Кофтукоби шахсони алоҳида ҳамчун шакли истиснои назорати шахсони воқеӣ
2. Тартиби кофтукоби шахсони воқеии ноболиғ ва шаҳрвандони хориҷӣ
3. Асоснокунии ҳуқуқии гузаронидани кофтукоби шахсонӣ воқеӣ
4. Озод намудани категорияҳои муайяни шахсони воқеии
ватанӣ аз назорати гумрукӣ дар шакли кофтукоби шахс
5. Имтиёзҳои гумрукӣ барои шахсони воқеии хориҷӣ ҳангоми гузаронидани назорати гумрукӣ

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

Мутолиа ва конспект аз Кодекси гумруки Ҷумҳурии Тоҷикстон. 2005 ва китоби Гокинаева И.А. Основы Таможенного дела. Часть I. Таможенные процедуры. Учебное пособие. – СПб: Университет ИТМО, 2015. – 58 с.

Мавзӯи 7. Пардохтҳои гумрукӣ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Дар мавзӯи додашуда пардохтҳои гумрукӣ дар Ҷмуҳурии Точикистон мавриди омӯзиш қарор дода мешаванд. Ба қатори пардохтҳои гумрукӣ дар мамлакат мувофиқи қонунгузории амалкунанда боҷҳои гумрукӣ, аксизҳо, андоз аз арзиши иловашуда ва ҷамовариҳои хислати ҳатмӣ ва ихтиёридошта дохил мешаванд.

Дар баробари ин дар мавзӯи додашуда механизми ҳисоб намудани пардохтҳои гумрукӣ диди баромада мешаванд. Инчунин тартиби муайян намудани асос барои ҳисоб намудани боҷи гумрукӣ, аксиз ва андоз аз арзиши иловашуда омӯхта мешаванд.

Тартиби дороз намудани муҳлати пардохт ва ҳуқуқу ӯҳдадориҳо ҳангоми амалигардонии пардохтҳои гумрукӣ

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Фарқияти пардохтҳои гумрукӣ аз ҷамъовариҳои гумрукӣ?
2. Таъиноти ниҳоии пардохтҳо ва ҷамъовариҳои гумрукӣ?
3. Кадом намуди молҳо молҳои зериаксизӣ буда бо кадом сабаб аз онҳо аксиз ситонида мешавад?
4. Тартиби супоридани пардохтҳои гумрукӣ.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

Мутолиа ва конспект аз Кодекси гумруки Ҷумҳурии Тоҷикстон. 2005 **ва китоби** Таможенная пошлина. - М.: Бератор, 2013. - 160с.

Мавзӯи 8. Тарифи гумрукӣ ва боҷи гумрукӣ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Моҳияти тарифи гумрукӣ. Вазифаҳои асосии тарифи гумрукӣ фискалӣ ва протексионистӣ. Тарифи оддӣ ва мураккаб. Тариф ҳамчун воситаи сиёсати савдо. Дараҷаи ҳимоягии тарифӣ. Дараҷаи миёнаи тариф дар мамлакат.

Боҷи гумрукӣ ва таркиби назариявии он. Вазифаҳои боҷи гумрукӣ вобаста ба мақсади ҷорикунии он. Намудҳои боҷи гумрукӣ. Дараҷаҳои боҷи гумрук**ӣ.**

Боҷи гумрукӣ ва модели стандартии савдо. Тағйирёбии нархҳо дар натиҷаи ҷорӣ намудани боҷи воридотӣ. Таҳлили гумрукӣ

Хусусиятҳои ҷорикунии боҷи воридотӣ дар иқтисодиёти кушоди «хурд» ва «калон».

Бурду талафот аз ҷорикунии боҷ. Бурди истеҳсолкунандагон. Даромади давлат. Талафоти истеъмолкунандагон. Тағйирёбии некуаҳволии умумӣ дар мамлакати «хурд» ва «калон».

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Моҳияти тарифи гумрукӣ аз нуқтаи назари гуногун
2. Мавқеи танзими тарифию гумрукӣ дар низоми танзими фаъолияти иқтисодии берунӣ
3. Боҷҳои гумрукии автономӣ, преференсиалӣ ва конвенсионӣ
4. Вазифаҳои мӯътадилгардонӣ ва ҳавасмандкунии боҷи гумрукӣ
5. Механизми ҳисобу китоб ва ситонидани боҷҳои гумрукии омехта

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

Мутолеа ва конспект вобаста ба мавзӯъ аз китобҳои Киреев А. Международная экономика: В 2 ч. Ч. 1. Международная микроэкономика: движение товаров и факторов производства: Учебное пособие для вузов; - М., 2004. - 416с., Кругман П.Р., Обстфельд М. Международная экономика. 5-е изд. - СПб.: Питер, 2003. - 832 с., Молчанова О.В., Коган М.В. Таможенное дело: Учебник / О.В. Молчанова, М.В. Коган. - Ростов н / Д: Феникс, 2005. - 314с

Мавзӯи 9. Арзиши гумрукии ва муайянкунии мамлакати пайдоиши мол

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Моҳияти арзиши гумрукии мол. Мақсади истифодаи арзиши гумрукӣ. Низомҳои амалкунандаи муаяннамоии арзиши гумрукӣ. Низоми брюселӣ ва ГАТТ. Бартариҳои низоми ГАТТ.

Цонунгузории Чумҳурии Тоҷикистон оиди арзиши гумрукии мол.

Усулҳои муаяннамоии арзиши гумрукӣ. Усули муайяннамоии арзиши гумрукӣ аз рӯи нархи қарордод (усули 1). Усулҳои баҳодиҳии арзиши гумрукӣ (усулҳои 2-6). Ҳуҷҷатҳои асосии тасдиқи арзиши гумрукии мол**.**

Мамлакати пайдоиши мол. Мақсадҳои муайяннамоии пайдоиши мол. Нишондодҳои коркарди кифояи молҳо. Тартиби тасдиқи мамлакати пайдоиши мол. Сертификатҳои шакли «А» ва «СТ-1».

Имтиёзҳои гумрукӣ ва тарифӣ. Намудҳои имтиёзҳо. Тартиби ба имтиёзҳои тарифӣ соҳиб шудан. Преференсияҳои гумрук**ӣ.**

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Ҳуҷҷатҳои асосии тасдиққунандаи арзиши гумрукии мол
2. Ҳуқуқу вазифаҳои декларант ҳангоми муайян намудани арзиши гумрукии мол
3. Ҳуқуқу вазифаҳои мақомоти гумрукӣ ҳангоми муайян намудани арзиши гумрукии мол
4. Тасҳеҳи арзиши гумрукии мол, ки дар қонунгузории гумрукӣ муайян карду шудааст
5. Таҷрибаи байналхалқии (аз ҷумла таҷрибаи давлатҳои аъзои ИДМ) муайян намудани арзиши гумрукии мол

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

Мутолиа ва конспект аз Кодекси гумруки Ҷумҳурии Тоҷикстон. 2005 ва китоби Таможенно-тарифное регулирование внешнеэкономической деятельности и таможенная стоимость/В. Е. Новиков, В. Н. Ревин, М. П. Цветинский. - 2-е изд., испр. и доп. - М.: Лаборатория знаний, 2016. - 349 с., Сертификация при ввозе / вывозе товаров. - Изд. 2 - е, испр., доп. - М.: Фирме Благовест - В; центр экономики и маркетинга, 2012. - 144с.

Мавзӯи 10. Низоми ҳамоҳангшудаи тасниф ва коргузории мол

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Инкишофи низоми гурӯҳбандии молҳо дар ҷаҳон: назари таърихӣ. Мақсади ташкили низоми ҳамоҳангшудаи тасниф ва коргузории мол. (НҲ) Таркиби низоми ҳамоҳангшуда ва хусусияти коргузории молҳо.

Номенклатураи моли фаъолияти иқтисодии байналхалқӣ (НИФИБ). Коргузорӣ дар доираи НИФИБ мамлакатҳои ИДМ.

Қоидаҳои баёнкунии низоми ҳамоҳангшуда. Хусусиятҳои гурӯҳбандикунии молҳо дар шароити муосири савдои байналхал**қӣ.**

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Омори гумрукии фаъолияти иқтисодии хориҷӣ
2. Таҷрибаи байналхалқии гурӯҳбанидии молҳо
3. Омори махсуси гумрукӣ
4. Меъёрҳои ҷудокунии молҳои НМ ФИБ
5. Кофтукоби молҳо аз рӯи номгӯи мавқеи молӣ

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

Мутолеа ва конспект вобаста ба мавзӯъ аз китобҳои Гокинаева И.А. Основы Таможенного дела. Часть I. Таможенные процедуры. Учебное пособие. – СПб: Университет ИТМО, 2015. – 58 с., Основы таможенного дела: учебник//А.А. Демичев, А.С. Логинова. - СПб.: ИЦ «Интермедия», 2014. - 188 с.,

Рӯйхати адабиёт

1. Кодекси гумруки Ҷумҳурии Тоҷикстон. 2005
2. Буглай В.Б., Ливенцев Н.Н. Международные экономические отношения: Учеб. Пособие/Под ред. Н.И.Ливенцева- 2-е изд. Перераб. И доп.- М.: Финансы и статистика, 2003-240 с.
3. Гокинаева И.А. Основы Таможенного дела. Часть I. Таможенные процедуры. Учебное пособие. – СПб: Университет ИТМО, 2015. – 58 с.
4. Основы таможенного дела: учебник//А.А. Демичев, А.С. Логинова. - СПб.: ИЦ «Интермедия», 2014. - 188 с.
5. Основы таможенного дела / Под общ.ред. В.Г.Дроганова З. РТА ГТЛ России.-М. Экономика,1998.
6. Дюмулен И.И. Современный тарифный и нетарифный протекционизм.- М.: Издво МГИМО, 1975- 272 с.
7. Кенча Хасанов. Таможня Республики Таджикистан.- Душанбе 2001 г.10.

8. Киреев А. Международная экономика: В 2 ч. Ч. 1. Международная микроэкономика: движение товаров и факторов производства: Учебное пособие для вузов; - М., 2004. - 416с.
9. Кругман П.Р., Обстфельд М. Международная экономика. 5-е изд. - СПб.: Питер, 2003. - 832 с.
10. Молчанова О.В., Коган М.В. Таможенное дело: Учебник / О.В. Молчанова, М.В. Коган. - Ростов н / Д: Феникс, 2005. - 314с
11. Таможенно-тарифное регулирование внешнеэкономической деятельности и таможенная стоимость/В. Е. Новиков, В. Н. Ревин, М. П. Цветинский. - 2-е изд., испр. и доп. - М.: Лаборатория знаний, 2016. - 349 с.
12. Таможенное дело: учебник для бакалавриата и магистратуры/С. А. Новикова. - М.: Издательство Юрайт, 2018. - 302 с.
13. Оймаҳмадов М. Асосҳои фаъолияти гумрукӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон: китоби дарсӣ; Душанбе, Ирфон, 1998 – 544 с.
14. Раджабов Р.К. Организация таможенного контроля товаров и транспортных средств / Под ред. Катаева А.Х. - Душанбе: Ирфон, 2003. - 151с.
15. Рахматов А.С. Организация и управление в системе таможенных органов Республики Таджикистан: Учеб. Пособие в схемах. - Душанбе, РИА. Статус, 2001. - 100с.
16. Внешнеэкономическая деятельность: анализ торговли и инвестиций в Республике Таджикистан. Коллектив авторов/Под общей ред. Саидмуродова Л.Х. - Душанбе: Ирфон, 2006 – 176 с.
17. Внешнеэкономическая деятельность РТ. Бюлеттен. Ч.1-1У./Под общ.ред. Саидмуродова Л.Х.-Душанбе. 2001 г.
18. Свинухов В.Г. Таможенно-тарифное регулирование ВЭД: Учеб. пособие - М.- Экономист, 2004 - 155 с.
19. Халипов СВ. Таможенное право: Учебник. 3-е изд., перераб. и доп. — М.: «Зеркало-М», 2006. — 440 с.
20. Хасанов К. Таможенные методы противодействия незаконному обороту наркотиков. - Душанбе, 2005. - 323с.
21. Сертификация при ввозе / вывозе товаров. - Изд. 2 - е, испр., доп. - М.: Фирме Благовест - В; центр экономики и маркетинга, 2002. - 144с.
22. Специальные таможенные режимы. - М.: ООО фирме Благовеств - В, 2002. - 112с.
23. Таможенный контроль. Принципы и формы. - М.: ООО фирме Благовест - В, 2002. - 152с.
24. Таможенная пошлина. - М.: Бератор, 2003. - 160с.

ДОНИШГОҲИ МИЛЛИИ ТОҶИКИСТОН
Факултети молиявию иқтисодӣ
Кафедраи иқтисодиёти ҷаҳонӣ

БАРНОМАИ ТАЪЛИМӢ

аз фанни Созмонҳои иқтисодии байналхалқӣ»

(барои зинаи бакалаври ихтисоси «Иқтисодиёти ҷаҳонӣ»-и муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ)

Душанбе – 2022

МУҚАДДИМА

Нақши муҳимро дар танзимнамоии муносибатҳои иқтисодӣ ҳам созмонҳои байналхалқии иқтисодии унверсалӣ (умумӣ) (созмонҳои системаи СММ) ва ҳам созмонҳои минтақавӣ (ба монанди конфронси аврупоии вазирони нақлиёт) ба иҷро мерасонанд.

Ташкили созмонҳои байналхалқӣ натиҷаи дарёфт намудани меъёрҳои самаранок барои ҳали вазъиятҳои ногувор ва буҳроинии давлат мебошанд.

Ташкилотҳои байналхалқӣ дар давраҳои қадим пайдо шуданд ва дар баробари инкишофи ҷамъият низ такмил дода шуданд. Дар асри 16 аввалин иттиҳодияхои байналхалқии доимоамалкунанда дар намуди иттифоқи шарҳо ва ҷамъиятҳо, ё ин ки иттифоқҳои динию сиёсӣ пайдо шуданд.

Марҳилаи минбаъдаи инкишофи ташкилотҳои байналхалқӣ ташкили иттиҳодияҳои иқтисодӣ ва гумрукӣ мебошанд. Аввалин чунин ташкилот ин иттиҳодияи тиҷоратии Ганзея мебошад, ки дар асри 16 пурра барасмият дароварда шуд.

Дар шароити муосир ҳазорҳо созмоҳои байналхалқӣ ба қайд гирифта шудаанд, ки ба манфиати таъмини сиёсӣ, устувории иқтисодӣ ва некӯаҳолии иҷтимоӣ дар тамоми ҷаҳон кору фаъолият менамоянд.

Созмони иқтисодии байналхалқӣ ин – созмоне, ки дар асоси созишномаҳои байналхалқӣ, ба мақсади танзимкунӣ, барасмиятдарорӣ, коркарди қарорҳои муштарак дар соҳаи МИБ ташкил карда шудааст.

Созмонҳои минтақавии байниҳукуматӣ, ки шумораашон сол аз сол афзоиш ёфтаистодаанд, вобаста аз фаъолияти худ тамоми континентҳ, тамоми манфиатҳои гуногуни сиёсӣ, иқтисодӣ ва ғайраро фаро гирифтаанд.

Созмонҳои муосир ба ду намуди асосӣ ҷудо карда мешаванд: байниҳукуматӣ ва ғайриҳукуматӣ. Нақши ҳамаи созмонҳо хеле муҳим буда, онҳо муносибатҳои давлатҳоро дар соҳаҳои гуногуни хоҷагидорӣ мутобиқат менамоянд. Аммо ҳар кадоми онҳо дорои хусусиятҳои ба худ хос мебошанд.

Созмонҳои байниҳукуматии байналхалқӣ – иттиҳодияи давлатҳо мебошад, ки дар асоси шартномаҳо барои ноил шудан ба мақсадҳои умумӣ таъсис дода мешаванд ва дорои органҳои доимӣ буда, ба манфиати умумии давлатҳои аъзо фаъолият менамоянд.

Созмонҳои иқтисодии байналхалқӣ

Аннотатсия: дар ин курс ҷанбаҳои гуногуни фаъолияти созмонҳои иқтисодии байналхалқӣ (СИБ): таърихи пайдоиш ва ташаккули онҳо: сохтор: хусусиятҳои амалиёт: манбаҳои молиякунонии фаъолияти онҳо: проблемаҳои шомилшавӣ ва ширкати Тоҷикистон дар кори СИБ-и асосӣ ва дигарҳо мавриди омӯзиш ва таҳлил қарор дода мешаванд.

Вазифаи тадрис:донишҷӯён бояд хислатҳои амалиёти СИБ-и гуногунро дар нимаи дуюми асри XX ва ибтидои асри XXI ва инчунин дар шароити муосири муносибатҳои иқтисодии байналхалқӣ ом.хта истода: ба донишҳои мукаммал аз руи ҷанбаҳои асосии фаъолияти онҳо ноил гарданд ва манфиатҳои Тоҷикистону дигар мамлакатҳои ИДМ-ро нисбати СИБ-и асосӣ муайян намоянд.

Нақшаи тақвимӣ-мавзӯии таълими фанни «Сохтори дузинагаи низоми бонкии Ҷумҳурии Тоҷикистон»

Миқдори умумии кредитҳо: 4 (аз онҳо: 2 кредит барои машғулиятҳои аудитории лексионӣ-назариявӣ; 1 кредит барои машғулиятҳои аудитории амалӣ ва 1 кредит барои корҳои мустақилонаи донишҷӯён)

№	*Номгуи мавзуҳо*	**Миқдори соатҳо**

		Машғу-лиятҳои аудитории лексионӣ - назариявӣ	Машғулиятҳои аудитории амалӣ	Корҳои мустақилонаи донишҷӯён
1.	Таърихи пайдоиш ва механизми амалигардонии ташкилотҳои байналхалқӣ	4	1	-
2	Сохтори умумии созмонҳо дар системаи СММ.	4	1	1
3	Муассисаҳо ва созмонҳои махсусгардонидашудаи СММ.	4	1	-
4	Созмонҳои СММ дар системаи танзимкунии ҳамкории иқтисодӣ ва соҳаҳои хоҷагии ҷаҳонӣ	4	1	1
5	Созмоҳои иқтисодӣ минтақавии СММ	4	1	1
6	Созмонҳои умумииқтисодӣ:мавқеъ ва нақши онҳо дар танзимкунии хоҷагии ҷаҳонӣ	4	2	-
7	Созмонҳои иқтисодии байналхалқӣ дар танзимкунии бисёртарафаи муносибатҳои тиҷоратӣ	4	1	1
8	Созмонҳои бисёртарафаи байниҳукуматӣ оид ба танзимкунии бозорҳои ҷаҳонии молҳо	4	2	-
9	Созмонҳои байналхалқии асъорию молиявӣ ва созмонҳои минтақавии молиявӣ: нақши онҳо дар инкишофи ҳамкориҳои иқтисодӣ	4	1	1
10	Моҳият ва намудҳои асосии созмонҳои иқтисодии минтақавӣ	4	1	1
11	Созмонҳои иқтисодии минтақавии Аврупои марказӣ ва Шарқи ва Осиё	4		
12	Ҳамкории байналхалқӣ дар мубориза бо корупсия	4		
Ҳамагӣ		48	16	***8***

БАРНОМАИ ТАЪЛИМИИ ФАН
СОЗМОНҲОИ ИҚТИСОДИИ БАЙНАЛХАЛҚӢ ДАР СИСТЕМАИ ТАНЗИМКУНИИ РОБИТАҲОИ ИҚТИСОДИИ ҶАҲОНӢ

Мавзӯи 1. Таърихи пайдоиш ва механизми амалигардонии ташкилотҳои байналхалқӣ.
А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Таърихи пайдоиши ташкилотҳои байналхалқӣ. Марҳилаи инкишофи ташкилотҳои байналхалқӣ. Моҳият ва намудҳои ташкилотҳои байналхалқӣ. Гуруҳбандии созмонҳои иқтисодии байналхалқӣ. Раванди ташкилкунии созмонҳои байналхалқӣ.

Сохтори СИБ. Созмонҳои байналхалқӣ:тартиби ташкилшавӣ ва сохтори ташкилӣ. Заминаҳои байналхалқи ҳуқуқӣ: принсипҳо ва самтҳои фаъолияти СИБ. Механизми байналхалқи ҳуқуқии танзимкунии робитаҳои хоҷагии ҷаҳонӣ.

СИБ-и системаи Созмони милали муттаҳид (СММ) ва ба системаи СММ шомилнабуда.

Сабабҳои гуногуншаклии СИБ ва хусусияти таъсири онҳо ба хоҷагии ҷаҳонӣ. Сатҳи гуногуни аҳамияти созмонҳои алоҳида дар танзимкунии байнидавлатии МИБ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

13. Таърихи пайдоиши Созмонҳои иқтисодии байналхалқӣ.
14. Намудҳои СИБ

В. Кори мустақилонаи магистрантон

Мутолиа ва конспект аз китоби Герчекова «Международные экономические организации». –М.: Экономистъ, 2004. –400 с.

Рӯйхати адабиёт

1. Бабурина, О. Н. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник / О.Н. Бабурина. – Москва : ИНФРА-М, 2021. – 275 с.
2. Васильева, Т. Н. Мировая экономика : конспект лекций / Т. Н. Васильева, Л. В. Васильев. – 4 -е изд., стер. – Москва : ФЛИНТА, 2021. – 161 с.
3. Дерен, В. И. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник и практикум для вузов / В. И. Дерен. – 2-е изд., испр. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 588 с.
4. Заволокина, Л. И. Мировая экономика : учебное пособие для вузов / Л. И. Заволокина, Н. А. Диесперова. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 182 с.
5. Кузнецова, Г. В. Россия в системе международных экономических отношений : учебник и практикум для вузов / Г. В. Кузнецова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 393 с.
6. Ломакин, В.К. Мировая экономика: учебник для студентов вузов, обучающихся по экономическим специальностям и направлениям / В.К. Ломакин. – 5-е изд., перераб. и доп. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2019. – 687 с.
7. Любецкий, В. В. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник / В.В. Любецкий. – М. : Инфра-М, 2019. – 350 с.
8. Международные экономические отношения в глобальной экономике : учебник для вузов / И. Н. Платонова [и др.] ; под общей редакцией И. Н. Платоновой. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 528 с.
9. Международные экономические отношения. Активные методы обучения: Уч. пос. / Л. В. Новокшонова, М. Л. Горбунова, Т. С. Морозова и др.; Под ред. Л. В. Новокшоновой – М.: Магистр: НИЦ Инфра-М, 2019. – 128 с.

Мавзӯи 2. Сохтори умумии созмонҳо дар системаи СММ.

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Созмонҳои асосии СММ. Комиссияҳои иқтисодии минтақавии СММ.

Принсипҳои асосӣ ва самтҳои фаъолияти СММ. Органҳои асосии ҳамкориҳои иқтисодӣ дар доираи СММ. Сабабҳо,мақсадҳо ва таърихи таъсис додани СММ. Сохтори умумии системаи СММ. Вазифаҳои иқтисодии созмонҳои системаи СММ.

Нақш ва нуфузи Ассамблеяи Генералии СММ. Шӯрои иқтисодӣ ва иҷтимоии СММ ва нақши он чун идораи асосии ҳамоҳангсозандаи сиёсати иқтисодии СММ. Дигар созмонҳои асосии СММ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Ассамблеяи Генералии СММ ва взифаҳои он.
2. Созмонҳои махсусгардоднашудаи СММ.

В. Кори мустақилонаи магистрантон

Мутолиа ва конспект аз китоби 2. Герчикова И.Н. Международные экономические отношения: регулирование мирохозяйственных связей и предпринимательской деятельности. - М.: АО «Консалтбанкир», 2008. с.

Рӯйхати адабиёт

1. Колесов В.П., М.Н. Осьмова // Мировая экономика. Экономика зарубежных стран / М, 2005 г.
2. Ломакин В.К. Мировая экономика. М.: «Издательство ЮНИТИ», 2006.
3. Коваленко И.И. Международные неправительственные организации. М.,2006.
4. Кольяр К. Международные организации и учреждения. - М., 2003.
5. Моравецкий В. Функции международной организации. М ., 2006.
6. Халевинская Е.Д. Международные экономические организации (учебное пособие). - М., 2005.
7. Раджакова З.К. Мировая Экономика: Учебник. - М.: Инфра-М, 2004.
8. Чекурова М.В. Международные экономические отношения. - М.: МИНХ, 2005.
9. Мировая экономика: Учебник / Под ред. проф. А.С. Булатова. - М.: Юристъ, 2007.
10. Международные эконом отношения: Учебник для вузов / В.Е. Рыбалкин, Ю.А. Щербанин, Л.В. Балдин и др,- 5-е изд., перераб. и доп., - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2005.-605 с.

Мавзӯи 3. Муассисаҳо ва созмонҳои махсусгардонидашудаи СММ.

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Мавқеъ ва нақши созмонҳои махсусгардонидашудаи умумиқтисодӣ дар системаи СММ. Комиссияи СММ оид ба корпоратсияҳои фаромилалӣ (КФМ) ва аҳамияти онҳо дар танзимкунии муносибатҳои байни КФМ ва мамлакатҳои ҷойгиршудаи филиалҳои онҳо. Муассисаҳои махсусгардондашудаи СММ: фаъолият ва гуруҳбандии онҳо.

Созмони байналхалқии меҳнат (СБМ). Хислати сохтор ва намояндагии давлатҳо дар идораҳои роҳбарикунандаи СБМ. СБМ ва муҳоҷирати байналхалқии қувваи корӣ. Мақсади асосии СБМ дар шароити муосир – васеъ гардондани имкониятҳои башарият барои гирифтани шуғли самаранок ва кифоя дар шароити озод, ҳақиқат, устуворӣ ва эҳтироми инсоният мебошад. Вазифаҳои СБМ.

Барномаи рушди СММ. Мақсадҳо ва самтҳои асосии фаъолияти он. Кумитаи маъмурӣ оид ба ҳамоҳангсозӣ ва дигар созмонҳои умумиқтисодӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Ассамблеяи Генералии СММ ва взифаҳои он.
2. Созмонҳои махсусгардоднашудаи СММ.

В. Кори мустақилонаи магистрантон

Мутолиа ва конспект аз китоби Халевинская Е.Д. Международные экономические организации (учебное пособие). - М., 2005.

Рӯйхати адабиёт

1. Колесов В.П., М.Н. Осьмова // Мировая экономика. Экономика зарубежных стран / М, 2005 г.
2. Ломакин В.К. Мировая экономика. М.: «Издательство ЮНИТИ», 2006.
3. Коваленко И.И. Международные неправительственные организации. М.,2006.
4. Кольяр К. Международные организации и учреждения. - М., 2003.
5. Моравецкий В. Функции международной организации. М ., 2006.
6. Халевинская Е.Д. Международные экономические организации (учебное пособие). - М., 2005.

Мавзӯи 4. Созмонҳои СММ дар системаи танзимкунии ҳамкории иқтисодӣ ва соҳаҳои хоҷагии ҷаҳонӣ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Созмони СММ оид ба инкишофи саноат (ЮНИДО). Мақсадҳо: вазифаҳо ва сохтори ЮНИДО ва мубориазаи мамлакатҳои рӯбатараққӣ барои барқарор кардани тартиботи нави иқтисодӣ дар солҳои 70-уми асри XX. Проблемаҳои молиякунони инкишофи саноатии мамлакатҳои ҷаҳони сеюм. Нақши муосири ЮНИДО.

Агентии байналхалқӣ оид ба энергияи атомӣ (МАГАТЭ).

Конфронси СММ оид ба савдо ва тараққиёт (ЮНКТАД) ва нақши он дар тиҷорати ҷаҳонӣ. Мақсадҳо ва самтҳои фаъолияти ЮНКТАД. ЮНКТАД ва протексионизм. Бартариятҳо (имтиёзҳо)- и тиҷоратӣ барои мамлакатҳои р.батараққӣ.

Созмони озуқаворӣ ва хоҷагии қишлоқи СММ (ФАО) ва нақши он дар ҳалли проблемаи озуқаворӣ дар Замин. Дигар созмонҳои озуқаворӣ ва хоҷагии қишлоқи СММ.

Созмони байналхалқии баҳрӣ (ИМО) ва нақши он дар танзимкунии тиҷорати байналхалқии баҳрӣ ва боркашонии байналхалқии баҳрӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Созмони озуқаворӣ ва хоҷагии қишлоқи СММ (ФАО) ва нақши он дар ҳалли проблемаи озуқаворӣ дар Замин.
2. Созмони байналхалқии авиатсияи шаҳрвандӣ (ИКАО) ва дигар созмонҳо дар соҳаи нақлиёт ва алоқа.

В. Кори мустақилонаи магистрантон

Мутолиа ва конспект аз китоби Халевинская Е.Д. Международные экономические организации (учебное пособие). - М., 2005.

Рӯйхати адабиёт

1. Ломакин, В.К. Мировая экономика: учебник для студентов вузов, обучающихся по экономическим специальностям и направлениям / В.К. Ломакин. – 5-е изд., перераб. и доп. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2019. – 687 с.
2. Любецкий, В. В. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник / В.В. Любецкий. – М. : Инфра-М, 2019. – 350 с.
3. Международные экономические отношения в глобальной экономике : учебник для вузов / И. Н. Платонова [и др.] ; под общей редакцией И. Н. Платоновой. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 528 с.
4. Международные экономические отношения. Активные методы обучения: Уч. пос. / Л. В. Новокшонова, М. Л. Горбунова, Т. С. Морозова и др.; Под ред. Л. В. Новокшоновой – М.: Магистр: НИЦ Инфра-М, 2019. – 128 с.
5. Мировая экономика в 2 ч. Часть 1 : учебник для вузов / Б. М. Смитиенко [и др.] ; под редакцией Б. М. Смитиенко, Н. В. Лукьянович. – 4-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 216 с.

6. Мировая экономика в 2 ч. Часть 2 : учебник для вузов / Б. М. Смитиенко [и др.] ; под редакцией Б. М. Смитиенко, Н. В. Лукьянович. – 4-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 236 с.

Мавзуи 5. Созмоҳои иқтисодӣ минтақавии СММ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Комиссияҳои иқтисодии минтақавии СММ ва аҳамияти онҳо. Комиссияи иқтисодии Аврупо. Комиссияи иқтисодӣ ва иҷтимоии СММ барои давлатҳои Осиё ва Уқёнуси Ором. Комиссияи иқтисодии СММ барои Африка. Комиссияи иқтисодӣ барои Амеркаи Лотинӣ. Комиссияи иқтисодӣ ва иҷтимоӣ барои Осиёи ғарбӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Комиссияи иқтисодии СММ барои Африка.

В. Кори мустақилонаи магистрантон

Мутолиа ва конспект аз китоби Халевинская Е.Д. Международные экономические организации (учебное пособие). - М., 2005.

Рӯйхати адабиёт

1. Колесов В.П., М.Н. Осьмова // Мировая экономика. Экономика зарубежных стран / М, 2005 г.
2. Ломакин В.К. Мировая экономика. М.: «Издательство ЮНИТИ», 2006.
3. Коваленко И.И. Международные неправительственные организации. М.,2006.
4. Кольяр К. Международные организации и учреждения. - М., 2003.
5. Моравецкий В. Функции международной организации. М ., 2006.
6. Халевинская Е.Д. Международные экономические организации (учебное пособие). - М., 2005.

Мавзӯи 6. Созмонҳои умумииқтисодӣ:мавқеъ ва нақши онҳо дар танзимкунии хоҷагии ҷаҳонӣ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Созмони ҳамкории иқтисодӣ ва рушд ва нақши он чун маркази ҳамоҳангсозандаи сиёсати иқтисодии давлатҳои мутараққии саноатии Ғарб. Мақсадҳои расмии он. «Гурӯҳи ҳаштгона». Агентии байналхалқии энергетикӣ: мақсадҳо ва самтҳои асосии фаъолияти он. Агенти оид ба энергияи ядроӣ: мақсадҳо ва самтҳои асосии фаъолияти он.

Созмонҳои байналхалқии салоҳдиди умумӣ ва фаъолияти онҳо дар соҳаи ҳамкории иқтисодӣ. Шӯрои Аврупо: соҳаҳои фаъолият ва нақши он дар ҳамкориҳои байни давлатҳо. «Гурӯҳи Помпиду». Иттиҳоди миллатҳо ва самтҳои асосии фаъолияти он. Ҳамкории Шимолӣ. Лигаи давлатҳои араб ва мақсадҳои он. Созмони бехатарӣ ва ҳамкории Аврупо ва вазифаҳои он.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Агенти оид ба энергияи ядроӣ: мақсадҳо ва самтҳои асосии фаъолияти он.
2. Созмони конфронси исломӣ ва мақсадҳои он.

В. Кори мустақилонаи магистрантон

1. Мутолиа ва конспект аз китоби Шреплер, Х.-А. Международные экономические организации. Справочник / Х.-А. Шреплер. - М.: Международные отношения, **2013**. - 456 с.

Рӯйхати адабиёт

1. Хасбулатов, Р. И. Международные экономические отношения в 3 ч. Часть 3 : учебник для вузов / Р. И. Хасбулатов. – 3-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 362 с.

2. Уваров, В.Д. Международные туристские организации. Справочник / В.Д. Уваров, К.Г. Борисов. - М.: Международные отношения, **2017**. - 288 с. 22.
3. Чекунов, Андрей Международные экономические организации / Андрей Чекунов. - М.: LAP Lambert Academic Publishing, 2012. - 288 с.
4. Шреплер, Х.-А. Международные экономические организации. Справочник / Х.-А. Шреплер. - М.: Международные отношения, **2013**. - 456 с.
5. Шумилов, В. М. Международное экономическое право / В.М. Шумилов. - М.: Юрайт, 2013. - 626 с.

Мавзӯи 7. Созмонҳои иқтисодии байналхалқӣ дар танзимкунии бисёртарафаи муносибатҳои тиҷоратӣ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

СИБ-и танзимкунандаи тиҷорати ҷаҳонӣ. Созишномаи генералӣ оид ба тарифҳо ва тиҷорат (ГАТТ) ва нақши он дар танзимкунии бисёртарафаи проблемаҳои тиҷорати байналхалқӣ. Ташкили ГАТТ ва натиҷаҳои даври аввали гуфтушунидҳо. Рафт ва аҳамияти «даври Уругвай».

Қарор оид ба табдил додани ГАТТ ба созмони умумибашарии тиҷорат (СУТ). Тавсифи умумии фаъолияти СУТ. Мақсадҳо ва самтҳои асосии фаъолияти он. Сохтори ташкилии СУТ. Созишнома оид ба тиҷорати хадамот (ГАТС) ва созишнома оид ба ҷанбаҳои тиҷоратии ҳуқуқи моликияти зеҳнӣ (ТРИПС).

Маркази байналхалқии савдо: мақсадҳо ва самтҳои фаъолияти он. Палатаи байналхалқии савдо (ПБС). Нақши ПБС дар таҳия ва якхелагардони (унификатсия)-и урфу одатҳо: қоидаю тартибот ва меъёрҳои тиҷорати байналхалқӣ. «Инкотермс».

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Принсипҳои асосии СУТ дар соҳаи танзимкунии тиҷорати байналхалқӣ ва сиёсати тиҷоратӣ.
2. Палатаи байналхалқии савдо (ПБС).

В. Кори мустақилонаи магистрантон

1.Мутолиа ва конспект аз китоби Бородулина Л.П., Кудряшова И.А., Юрга В.А. Международные экономические организации: учебное пособие. - М.: ИНФРА-М, 2013.

Рӯйхати адабиёт

1. Бобин М.В. Межгосударственные финансово-экономические организации Европы: Правовые аспекты учреждения и деятельности. - М., 2011г.
2. Бородулина Л.П., Кудряшова И.А., Юрга В.А. Международные экономические организации: учебное пособие. - М.: ИНФРА-М, 2013.
3. Вавилов Ю.Я. Государственный долг. М., ЮНИТИ, 2010г.
4. Деньги, кредит, банки: экспресс-курс / Под ред. И.О. Лаврушина: 3-е изд. - М.: Кнорус, 2012

Мавзӯи 8. Созмонҳои бисёртарафаи байниҳукуматӣ оид ба танзимкунии бозорҳои ҷаҳонии молҳо

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Моҳият ва мақсадҳои танзимкунии бозорҳои ҷаҳонии молҳо. Механизми танзимкунии бозорҳои ҷаҳонии молӣ. Мақсадҳои асосии Созишномаҳои байналхалқии молӣ ва намудҳои онҳо.

Таснифи созмонҳои байналхалқӣ оид ба танзимкунии бозорҳои ҷаҳонии молҳо. Созмонҳои байналхалқӣ оид ба какао: оид ба қаҳва: оид ба каучуки табиӣ ва оид ба қанд. Шӯроҳои байналхалқӣ оид ба равғани зайтун: оид ба арзиз ва оид ба Ғалла. Созмони

байналхалқии консултативӣ оид ба пахта. Гурӯҳҳои байналхалқии тадқиқотӣ оид ба каучук: оид ба сурб ва руҳ ва оид ба мис. Созмони мамлакатҳои содиркунандаи нафт (ОПЕК).

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1.Кумитаи ЮНКТАД оид ба волфрам.

2.Созмонҳои байналхалқии истеҳсолкунандагон ва содиркунандагони металлҳо.

В. Кори мустақилонаи магистрантон

1.Мутолиа ва конспект аз китоби Бородулина Л.П., Кудряшова И.А., Юрга В.А. Международные экономические организации: учебное пособие. - М.: ИНФРА-М, 2013.

Рӯйхати адабиёт

1. Бобин М.В. Межгосударственные финансово-экономические организации Европы: Правовые аспекты учреждения и деятельности. - М., 2011г.
2. Бородулина Л.П., Кудряшова И.А., Юрга В.А. Международные экономические организации: учебное пособие. - М.: ИНФРА-М, 2013.
3. Вавилов Ю.Я. Государственный долг. М., ЮНИТИ, 2010г.
4. Деньги, кредит, банки: экспресс-курс / Под ред. И.О. Лаврушина: 3-е изд. - М.: Кнорус, 2012
5. Овчаренко, Н. А. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник для бакалавров / Н. А. Овчаренко. – 2-е изд., перераб. – Москва: Дашков и К, 2021. – 208 с.

Мавзӯи 9. Созмонҳои байналхалқии асъорию молиявӣ ва созмонҳои минтақавии молиявӣ: нақши онҳо дар инкишофи ҳамкориҳои иқтисодӣ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Зарурияти танзимкунии бисёртарафаи муносибатҳои байналхалқии асъорию кредитӣ ва молиявӣ. Механизмҳои асосии танзимкунии ҳаракати маблағҳои молиявӣ дар фаъолияти СИБ.

Хазинаи байналмилалии асъор (ХБА) ва мавқеи марказии он дар қатори СИБ. Ташкил: мақсадҳо ва вазифаҳои ХБА. Самтҳои фаъолияти ХБА. Механизми кредитии ХБА ва хусусиятҳои он. Хусусиятҳои эмиссияи СДР ва сабади онҳо. Проблемаҳо ва дурнамои иштироки Тоҷикистон ва дигар мамлакатҳои ИДМ дар ХБА. ХБА ва системаи ҷаҳонии асъор.

Гурӯҳи Бонки ҷаҳонӣ ва сохтори он. Бонки байналхалқии таҷдид ва рушд (ББТР) – звенои асоси дар сохтори Бонки ҷаҳонӣ. Ташкил: мақсадҳо ва вазифаҳои ББТР. Самтҳои асосии фаъолияти ББТР. Ассосиатсияи байналхалқии рушд (АБР) ва нақши махсуси он дар системаи Бонки ҷаҳонӣ. Мақсадҳо: вазифаҳо ва самтҳои фаъолияти АБР. Сиёсати кредитии АБР ва хусусиятҳои он. Корпоратсияи молиявии байналхалқӣ (КМБ). Мақсадҳо: вазифаҳо ва самтҳои фаъолияти КМБ. Принсипҳои асосии кредитдиҳӣ дар фаъолияти КМБ. Агентии бисёртарафаи кафолати инвеститсионӣ:мақсадҳо ва вазифаҳои он. Маркази байналхалқӣ оид ба танзимкунии баҳсҳои инвеститсионӣ.

Тоҷикистон ва дигар мамлакатҳои ИДМ дар гурӯҳи Бонки ҷаҳонӣ. Мавқеи махсуси ХБА ва Гурӯҳи Бонки ҷаҳонӣ дар иқтисодиёти ҷаҳонӣ.

Бонки ҳисоббаробаркуниҳои байналхалқӣ. Мақсадҳо: вазифаҳо ва хусусиятҳои фаъолияти он.

Бонки аврупоии таҷдид ва рушд (БАТР). Мақсадҳо: вазифаҳо ва самтҳои асосии фаъолияти он. Сиёсати кредитии БАТР. Нақши БАТР дар Тоҷикистон ва дигар иқтисодиёти гузариш.

Бонки аврупоии инвеститсионӣ ва нақши он дар таҳкими ҳамкории мамлакатҳои Иттифоқи Аврупо дар соҳаи асъорӣ ва кредитӣ. Бонки марказии Аврупо ва вазифаҳои он.

Бонки исломии рушд (БИР): мақсадҳо ва самтҳои асосии фаъолияти он. Бонки рушди Осиё:мақсадҳо: самтҳои асосии фаъолият ва сиёсати кредитии он. Дигар созмонҳои минтақавии асъорӣ ва кредитӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Принсипҳо ва шартҳои додани кредит аз тарафи ББТР.
2. Бонкҳои минтақавии рушд: хислатҳои умумӣ ва фарқиятҳо дар фаъолияти онҳо.

В. Кори мустақилонаи магистрантон

1. Мутолиа ва конспект аз китоби Бородулина Л.П., Кудряшова И.А., Юрга В.А. Международные экономические организации: учебное пособие. - М.: ИНФРА-М, 2013.

Рӯйхати адабиёт

1. Хасбулатов, Р. И. Международные экономические отношения в 3 ч. Часть 3 : учебник для вузов / Р. И. Хасбулатов. – 3-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 362 с.
2. Уваров, В.Д. Международные туристские организации. Справочник / В.Д. Уваров, К.Г. Борисов. - М.: Международные отношения, **2017**. - 288 с.
3. Чекунов, Андрей Международные экономические организации / Андрей Чекунов. - М.: LAP Lambert Academic Publishing, 2012. - 288 с.
23. Шреплер, Х.-А. Международные экономические организации. Справочник / Х.-А. Шреплер. - М.: Международные отношения, **2013**. - 456 с.
4. Шумилов, В. М. Международное экономическое право / В.М. Шумилов. - М.: Юрайт, 2013. - 626 с.

Мавзӯи 10. Моҳият ва намудҳои асосии созмонҳои иқтисодии минтақавӣ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Моҳияти созмонҳои иқтисодии минтақавӣ. Гурӯҳбандии созмонҳои иқтисодии минтақавӣ. Созмонҳои калонтарини иқтисодӣ ва сиёсӣ. Ассотсиатсияи кишварҳои Осиёи Ҷанубу Шарқӣ (АСЕАН); Созмони ҳамкориҳои иқтисодии Афро-Осиё. Ҷамъияти Кариб (CARICON). Созмони ҳамкориҳои иқтисодии Осиё ва Уқёнуси Ором (АРЕС). Ассотсиатсияи савдои озоди Америкои Шимолӣ (NAFTA). Созмони ҳамгироии Америкои Лотинӣ (LAI) ва ғайра.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Ташкилотҳои иқтисодии минтақавии Амрико.
2. Ташкилотҳои иқтисодии минтақавии минтақаи Осиё ва Уқёнуси Ором.
3. Ташкилотхои иктисодии минтакавии Шарки Наздик ва Африка.

В. Кори мустақилонаи магистрантон

7. Мутолиа ва конспект аз китоби Хасбулатов, Р. И. Международные экономические отношения в 3 ч. Часть 3 : учебник для вузов / Р. И. Хасбулатов. – 3-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 362 с.

Рӯйхати адабиёт

1. Овчаренко, Н. А. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник для бакалавров / Н. А. Овчаренко. – 2-е изд., перераб. – Москва : Дашков и К, 2021. – 208 с.
2. Раджабова, З. К. Мировая экономика : учебник / З.К. Раджабова. – 5-е изд., перераб. и доп. – Москва : ИНФРА-М, 2019. – 369 с.
3. Спиридонов, И. А. Мировая экономика: Учеб. пособие / И.А. Спиридонов. – М.: ИЦ РИОР: ИНФРА-М, 2019. – 128 с.
4. Тихий, В. И. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебное пособие / В. И. Тихий, О. В. Корева. – Москва : РИОР : ИНФРА-М, 2021. – 259 с.

5. Халевинская, Е. Д. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник / Е. Д. Халевинская. – 3-е изд., перераб. и доп. – Москва : Магистр : ИНФРА-М, 2020. – 400 с.
6. Хасбулатов, Р. И. Международные экономические отношения в 3 ч. Часть 1 : учебник для вузов / Р. И. Хасбулатов. – 3-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 337 с.
7. Хасбулатов, Р. И. Международные экономические отношения в 3 ч. Часть 3 : учебник для вузов / Р. И. Хасбулатов. – 3-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 362 с.

Мавзӯи 11. Созмонҳои иқтисодии минтақавии Аврупои марказӣ ва Шарқи ва Осиё

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Иттиҳоди давлатҳоои мустақил. Созмони Ҳамкориҳои иқтисодӣ. Ҳамкории иқтисодии баҳри сиёҳ. Бонки тиҷоратӣва инкишофи Баҳри сиёҳ. Бонки байналхалқии ҳамкориҳои иқтисодӣ. Бонки байналхалқии инвеститсионӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Зарурияти таъсиси ташкилотҳои иқтисодии минтақавӣ.
2. Бонки байналхалқии инвеститсионӣ.
3. Ташкилотхои иктисодии минтакавии Шарки Наздик ва Африка.

В. Кори мустақилонаи магистрантон

1. Мутолиа ва конспект аз китоби И.Н. Герчикова. Международные экономические организации: Регулирование мирохозяйственных связей и предпринимательской деятельности. Москва 2001.624 с.

Рӯйхати адабиёт

1. Бабурина, О. Н. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник / О.Н. Бабурина. – Москва : ИНФРА-М, 2021. – 275 с.
2. Бобин М.В. Межгосударственные финансово-экономические организации Европы: Правовые аспекты учреждения и деятельности. - М., 2011г.
3. Бородулина Л.П., Кудряшова И.А., Юрга В.А. Международные экономические организации: учебное пособие. - М.: ИНФРА-М, 2013.
4. Вавилов Ю.Я. Государственный долг. М., ЮНИТИ, 2010г.
5. И.Н. Герчикова. Международные экономические организации: Регулирование мирохозяйственных связей и предпринимательской деятельности. Москва 2001.624 с.
6. Деньги, кредит, банки: экспресс-курс / Под.ред. И.О. Лаврушина: 3-е изд. - М.: Кнорус, 2012.

Мавзӯи 12. Ҳамкории байналхалқӣ дар мубориза бо корупсия

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Мафҳум ва моҳияти «»коррупсия» ва аҳмияти муҳориба бо коррупсия дар шароити муосир. Фаъолияти СММ дар муҳориба бо коррупсия ва поррагирӣ. Фаъолияти Ташкилоти ҳамкории иқтисодӣ ва инкишоф дар муҳориба бо коррупсия дар амалиётҳои байналхалқии

тиҷоратӣ. Фаъолияти Шурои Аврупо дар муҳориба бо коррупсия. Конвенсияи байниамерикоӣ дар муҳориба бо коррупсия.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Фаъолияти Палатаи байналхалқии тиҷоратӣ дар муҳориба бо коррупсия.
2. Расмикунонии даромадҳои аз бизнеси ғайрирасмӣ бадастовардашуда.

В. Кори мустақилонаи магистрантон

1. Мутолиа ва конспект аз китоби И.Н. Герчикова. Международные экономические организации: Регулирование мирохозяйственных связей и предпринимательской деятельности. Москва 2001.624 с.

Рӯйхати адабиёт

2. Бабурина, О. Н. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник / О.Н. Бабурина. – Москва : ИНФРА-М, 2021. – 275 с.
3. Бобин М.В. Межгосударственные финансово-экономические организации Европы: Правовые аспекты учреждения и деятельности. - М., 2011г.
4. Бородулина Л.П., Кудряшова И.А., Юрга В.А. Международные экономические организации: учебное пособие. - М.: ИНФРА-М, 2013.
5. Вавилов Ю.Я. Государственный долг. М., ЮНИТИ, 2010г.
6. И.Н. Герчикова. Международные экономические организации: Регулирование мирохозяйственных связей и предпринимательской деятельности. Москва 2001.624 с.
7. Деньги, кредит, банки: экспресс-курс / Под ред. И.О. Лаврушина: 3-е изд. - М.: Кнорус, 2012.

Адабиёт:

1. Бабурина, О. Н. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник / О.Н. Бабурина. – Москва : ИНФРА-М, 2021. – 275 с.
2. Бобин М.В. Межгосударственные финансово-экономические организации Европы: Правовые аспекты учреждения и деятельности. - М., 2011г.
3. Бородулина Л.П., Кудряшова И.А., Юрга В.А. Международные экономические организации: учебное пособие. - М.: ИНФРА-М, 2013.
4. Вавилов Ю.Я. Государственный долг. М., ЮНИТИ, 2010г.
5. И.Н. Герчикова. Международные экономические организации: Регулирование мирохозяйственных связей и предпринимательской деятельности. Москва 2001.624 с.
6. Деньги, кредит, банки: экспресс-курс / Под ред. И.О. Лаврушина: 3-е изд. - М.: Кнорус, 2012.
7. Купцов М. М. Финансы: Учебное пособие. - М.: РИОР: ИНФРА-М, 2010.
8. Левинцева Н.Н. Международные экономические отношения. - М.: ТК Велби, 2011.
9. Международные валютно-кредитные и финансовые отношения: учебник / Под ред. Л.Н.Красавиной: 5-е изд. - М.: Финансы и статистика, 2013.
10. Васильева, Т. Н. Мировая экономика : конспект лекций / Т. Н. Васильева, Л. В. Васильев. – 4 -е изд., стер. – Москва : ФЛИНТА, 2021. – 161 с.
11. Дерен, В. И. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник и практикум для вузов / В. И. Дерен. – 2-е изд., испр. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 588 с.
12. Заволокина, Л. И. Мировая экономика : учебное пособие для вузов / Л. И. Заволокина, Н. А. Диесперова. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 182 с.

13. Кузнецова, Г. В. Россия в системе международных экономических отношений : учебник и практикум для вузов / Г. В. Кузнецова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 393 с.
14. Ломакин, В.К. Мировая экономика: учебник для студентов вузов, обучающихся по экономическим специальностям и направлениям / В.К. Ломакин. – 5-е изд., перераб. и доп. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2019. – 687 с.
15. Любецкий, В. В. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник / В.В. Любецкий. – М. : Инфра-М, 2019. – 350 с.
16. Международные экономические отношения в глобальной экономике : учебник для вузов / И. Н. Платонова [и др.] ; под общей редакцией И. Н. Платоновой. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 528 с.
17. Международные экономические отношения. Активные методы обучения: Уч. пос. / Л. В. Новокшонова, М. Л. Горбунова, Т. С. Морозова и др.; Под ред. Л. В. Новокшоновой – М.: Магистр: НИЦ Инфра-М, 2019. – 128 с.
18. Мировая экономика в 2 ч. Часть 1 : учебник для вузов / Б. М. Смитиенко [и др.] ; под редакцией Б. М. Смитиенко, Н. В. Лукьянович. – 4-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 216 с.
19. Мировая экономика в 2 ч. Часть 2 : учебник для вузов / Б. М. Смитиенко [и др.] ; под редакцией Б. М. Смитиенко, Н. В. Лукьянович. – 4-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 236 с.
20. Мировая экономика в 2 ч. Часть 1. : учебник для вузов / Р. И. Хасбулатов [и др.] ; под редакцией Р. И. Хасбулатова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 689 с.
21. Мировая экономика в 2 ч. Часть 2. : учебник для вузов / Р. И. Хасбулатов [и др.] ; под редакцией Р. И. Хасбулатова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 691 с.
22. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник для бакалавров / под ред. д.э.н., проф. И. П. Николаевой, д.э.н., проф. Л. С. Шаховской. – 2-е изд., стер. – Москва : Издательско-торговая корпорация «Дашков и К°», 2020. – 240 с.
23. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник / под ред. В. К. Поспелова. – Москва : ИНФРА-М, 2021. – 370 с.
24. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник для вузов / О. В. Игнатова [и др.] ; под редакцией О. В. Игнатовой, Н. Л. Орловой. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 358 с.
25. Мировая экономика и международные экономические отношения. Практикум : учебное пособие для вузов / О. В. Игнатова, Н. Л. Орлова, О. А. Горбунова, Т. А. Асон ; под редакцией О. В. Игнатовой. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 212 с.
26. Мировая экономика и международные экономические отношения. Практикум : учебное пособие / под ред. В.К. Поспелова. – 2-е изд., испр. и доп. – Москва : ИНФРА-М, 2020. – 164 с.
27. Мозгоев, А. М. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник / А. М. Могзоев. — Москва : РИОР : ИНФРА-М, 2020. — 228 с.
28. Овчаренко, Н. А. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник для бакалавров / Н. А. Овчаренко. – 2-е изд., перераб. – Москва : Дашков и К, 2021. – 208 с.
29. Раджабова, З. К. Мировая экономика : учебник / З.К. Раджабова. – 5-е изд., перераб. и доп. – Москва : ИНФРА-М, 2019. – 369 с.
30. Спиридонов, И. А. Мировая экономика: Учеб. пособие / И.А. Спиридонов. – М.: ИЦ РИОР: ИНФРА-М, 2019. – 128 с.
31. Тихий, В. И. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебное пособие / В. И. Тихий, О. В. Корева. – Москва : РИОР : ИНФРА-М, 2021. – 259 с.
32. Халевинская, Е. Д. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник / Е. Д. Халевинская. – 3-е изд., перераб. и доп. – Москва : Магистр : ИНФРА-М, 2020. – 400 с.

33. Хасбулатов, Р. И. Международные экономические отношения в 3 ч. Часть 1 : учебник для вузов / Р. И. Хасбулатов. – 3-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 337 с.
34. Хасбулатов, Р. И. Международные экономические отношения в 3 ч. Часть 2 : учебник для вузов / Р. И. Хасбулатов. – 3-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 358 с.
35. Хасбулатов, Р. И. Международные экономические отношения в 3 ч. Часть 3 : учебник для вузов / Р. И. Хасбулатов. – 3-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 362 с.
36. Уваров, В.Д. Международные туристские организации. Справочник / В.Д. Уваров, К.Г. Борисов. - М.: Международные отношения, **2017**. - 288 с.
37. Чекунов, Андрей Международные экономические организации / Андрей Чекунов. - М.: LAP Lambert Academic Publishing, 2012. - 288 с.
23. Шреплер, Х.-А. Международные экономические организации. Справочник / Х.-А. Шреплер. - М.: Международные отношения, **2013**. - 456 с.
38. Шумилов, В. М. Международное экономическое право / В.М. Шумилов. - М.: Юрайт, 2013. - 626 с.

ДОНИШГОҲИ МИЛЛИИ ТОҶИКИСТОН

ФАКУЛТЕТИ «МОЛИЯВИЮ ИҚТИСОДӢ»

КАФЕДРАИ “ИҚТИСОДИЁТИ ҶАҲОНӢ ”

БАРНОМАИ ТАЪЛИМӢ

аз фанни «Инвеститсияҳои байналхалқӣ»

(барои бакалаврони ихтисоси «Идораи инвеститсияҳои хориҷӣ»-и муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ)

Душанбе – 2022

МУҚАДДИМА

Мақсади ҷорикунии ин фанни “**Инвеститсияҳои байналхалқӣ”** ҳамчун курси махсус барои донишҷӯёни ихтисоси 25010304 – “Идораи инвеститсияҳои хориҷӣ” дар омузонидани салоҳиятҳои зарурии фарҳангӣ ва касбӣ вобаста ба масъалаҳои инвеститсияҳои байналхалқӣ мебошад. Дар шароити ҷаҳонишавии иқтисодиёт яке аз усулҳои воридшавӣ ба иқтисоди кишварҳои дигар сармоягузории хориҷӣ мебошад. Сармоягузорӣ яке аз вазифаҳои бунёдии иқтисодиёти муосир ба ҳисоб меравад, зеро он дар таъмини рушди босуръат ва устувори истеҳсолот нақши бузург мебозад ва дар маҷмӯъ иқтисодиёти кишварро дастгирӣ мекунад. Ба шарофати сармоягузорӣ сатҳи некӯаҳволии молиявӣ ва иҷтимоӣ баланд мешавад, дар маҷмӯъ, ин аз ҳисоби таъсиси ҷойҳои нави корӣ мебошад. Дар ниҳояти кор, сармоягузорӣ ҳамчун воситаи пур кардани буҷети кишвар хизмат мекунад.

Мақсад ва вазифаҳои фан аз инҳо иборат аст:

- ташаккул додани фаҳмиши инвеститсияҳои байналхалқӣ, назарияҳо ва моделҳои инвеститсияҳои байналхалқӣ;

- омӯзиши хусусиятҳои ҳаракати сармоя дар шароити ҷаҳонишавии бозори байналхалқии молиявӣ;

- таҳлил намудани тамоюлҳо, самтҳо ва омилҳои асосии ҳаракати байналхалқии инвеститсияҳо;

- нишон додани сохтор ва динамикаи сармоягузории хориҷӣ дар Тоҷикистон.

Омӯзиши ин фан ба донишҳое, ки донишҷӯён ҳангоми омӯзиши фанҳои муносибатҳои иқтисодии байналхалқӣ, назарияи иқтисодӣ, иқтисодиёти ҷаҳон гирифтаанд, асос меёбад.

Нақшаи тақвимӣ-мавзӯии таълими фанни «Инвеститсияҳои байналхалқӣ»

Миқдори умумии кредитҳо: 3 (аз онҳо: 1,5 кредит барои машғулиятҳои аудитории лексионӣ-назариявӣ; 1,5 кредит барои машғулиятҳои аудитории амалӣ ва 1 кредит барои корҳои мустақилонаи бакалаврон).

	Номгӯи мавзӯъҳо	**Миқдори соатҳо**		
		Машғулиятҳои аудитории лексионӣ-назариявӣ	**Машғулиятҳои аудитории амалӣ**	**Корҳои мустақилонаи донишҷӯён**
1.	Назарияҳо ва моделҳои асосии инвеститсиякунонии байналхалқӣ	3		
	Моҳият, мақсад ва шартҳои инвеститсиякунонии байналхалқӣ		3	
	Шаклҳои инвеститсиякунонии байналхалқӣ			1
2.	Асосҳои методологӣ ва назариявии фаъолияти инвеститсионии байналхалқӣ	3		
	Мафҳумҳои «Инвеститсияҳои байналхалқӣ», «Тақсимоти байналхалқии меҳнат», «Ҳаракати байналхалқии сармоя»		3	
	Равандҳои инвеститсиякунонии байналхалқӣ дар ҷаҳон: таҷриба ва мушкилот			1
3.	Ҳаракати байналхалқии сармоя дар шароити ҷаҳонишавии молиявӣ	3		
	Мафҳум ва оқибатҳои ҷаҳонишавӣ		3	
	Мафҳум ва моҳияти сармоя. Намудҳои он			1
4.	Тамоюлҳо, самтҳо ва омилҳои асосии ҳаракати байналхалқии инвеститсияҳо	3		
	Тамоюлҳои муосири ҳаракати байналхалқии инвеститсияҳо		3	
	Самтҳои асосии ҳаракати инвеститсияҳои байналхалқӣ			1
5.	Инвеститсиякунонии мустақими хориҷӣ, чун шакли асосии фаъолияти инвеститсионии байналхалқӣ	3		
	Стратегияҳои байналхалқии сармоягузории мустақим		3	
	Сохторҳои ташкилӣ ва низомҳои стратегияҳои байналхалқии сармоягузории корхонаҳо			1

6.	Фаромилаликунонӣ ва субъектҳои сармоягузориҳои мустақими хориҷӣ	3		
	ШФМ-и пешбари ҷаҳон: нақш, сохтор, арзёбии фаъолият ва тамоюлҳои рушд		3	
	СМХ-и соҳибкории хурд ва миёна: нақш, мушкилот ва стратегияҳои рушд			1
7.	Инвеститсиякунонии байналхалқии портфелӣ	3		
	Бозори байналмилалии фондӣ ва воситаҳои он		3	
	Воситаҳои сармоягузории портфели байналмилалӣ			1
8.	Инвеститсияҳои байналхалқии қарзӣ	3		
	Қарзҳои сармоягузорӣ ба созмонҳои байналмилалӣ		3	
	Механизмҳои қарзии ХБА			1
9.	Фазои инвеститсионӣ	3		
	Сохтори фазои сармоягузорӣ ва омилҳои ташаккули он		3	
	Институтҳо оид ба омӯзиши фазои сармоягузорӣ ва таваккалият дар кишварҳо			1
10.	Асосҳои сиёсати давлатии ҷалби инвеститсияҳои мустақими хориҷӣ	3		
	Сиёсати танзим ва ҳавасмандгардонии ҷалби сармояи хориҷӣ		3	
	Мазмуни сиёсати танзими сармоягузории хориҷӣ			1
11.	Сиёсати ҳавасмандгардонии содироти инвеститсияҳо	3		
	Либерализатсияи сиёсати танзим		3	
	Фаъолиятҳои асосии мусоидаткунандаи кишварҳои донор			1
12.	Танзими боломилалии ҳаракати сармоя	3		
	Шартномаи намунавӣ: сохтор, мундариҷа, афзалиятҳои танзими дуҷониба		3	
	Созишномаҳои байнидавлатӣ оид ба пешгирии андозбандии дукарата: сохтор ва мундариҷа			1
13.	Фаъолияти инвеститсионии байналхалқӣ дар мамлакатҳои тарққикарда	3		

	Таҷрибаи татбиқи имтиёзҳо ва маҳдудиятҳо дар фаъолияти сармоягузорӣ		3	
	Фаъолияти сармоягузории инфиродӣ дар бозорҳои пешрафта			1
14.	Хусусиятҳои фаъолияти инвеститсионии байналхалқӣ дар мамлакатҳои рӯ ба инкишоф	3		
	Таҷрибаи татбиқи ҳавасмандкунӣ ва маҳдудиятҳо ба фаъолияти сармоягузорӣ дар баъзе кишварҳои рӯ ба тараққӣ		3	
	Проблемаҳои фаъолияти байналхалқии инвеститсионӣ дар мамлакатҳои суст тараққикарда			1
15.	Хусусиятҳои фаъолияти инвеститсионии байналхалқӣ дар мамлакатҳои иқтисодиёташон дар давраи гузариш	3		
	Таҳлили фазои сармоягузории кишварҳои собиқ шӯравӣ		3	
	Сармоягузории мустақими хориҷӣ дар Тоҷикистон. Таъсири равандҳои ҳамгироӣ ба фаъолияти байналхалқии инвеститсионӣ дар собиқ давлатҳои шӯравӣ			1
16.	Хусусиятҳои фаъолияти инвеститсионии байналхалқӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон	3		
	Асосҳои меъёрию ҳуқуқии танзими фаъолияти байналмилалии сармоягузории Ҷумҳурии Тоҷикистон		3	
	Сиёсати ҷалби сармояи хориҷӣ ба Ҷумҳурии Тоҷикистон			1
Ҳамагӣ		48	48	16

БАРНОМАИ ТАЪЛИМИИ ФАН

Мавзӯи 1. Назарияҳо ва моделҳои асосии инвеститсиякунонии байналхалқӣ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Ҳадаф: баррасии асосҳои назариявии равандҳои инвеститсиякунонӣ.

Тавсияҳои методӣ: барои амиқтар фаҳмидани мавзӯъ моҳият, ҳадафҳо ва шартҳои инвеститсиякунонии байналхалқӣ, шаклу принсипҳои инвеститсиякунониро омӯхтан лозим аст.

Истилоҳҳо ва мафҳумҳо: инвеститсия, инвеститсиякунонӣ, сармоя, гурӯҳбандии инвеститсияҳои байналхалқӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Мафҳумҳои «Инвеститсияҳои байналхалқӣ», «Тақсимоти байналхалқии меҳнат», «Ҳаракати байналхалқии сармоя».
2. Моҳият, мақсад ва шартҳои инвеститсиякунонии байналхалқӣ.

В. Кори мустақилонаи бакалаврон

Супоридани маърузаи хаттӣ ва ҷавоб додан ба саволҳо (на кам аз 2,5-3 саҳ.).

Рӯйхати адабиёт

1. Смитиенко Б.М. Мировая экономика 3-е изд., пер. и доп. Учебник для академического бакалавриата. М.: Издательство Юрайт, 2015. 583 стр. Гриф УМО
2. Хасбулатов Р.И. Международные экономические отношения 2-е изд., пер. и доп.
3. Учебник для бакалавров. М.: Издательство Юрайт, 2014. 991 стр. Гриф УМО
4. Федякина Л.Н. Международные экономические отношения. Учебник и практикум для академического бакалавриата. М.: Издательство Юрайт, 2014. 991 стр. Гриф УМО ВО
5. Чеботарев, Н.Ф. Мировая экономика и международные экономические отношения: учебник / Н.Ф. Чеботарев. - Москва: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К°», 2016. - 350 с. - (Учебные издания для бакалавров).

Мавзӯи 2. Асосҳои методологӣ ва назариявии фаъолияти инвеститсионии байналхалқӣ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Ҳадаф: баррасии асосҳои назариявии равандҳои инвеститсиякунонӣ.

Тавсияҳои методӣ: барои амиқтар фаҳмидани мавзӯъ моҳият, ҳадафҳо ва шартҳои инвеститсиякунонии байналхалқӣ, шаклу принсипҳои инвеститсиякунониро омӯхтан лозим аст.

Истилоҳҳо ва мафҳумҳо: инвеститсия, инвеститсиякунонӣ, сармоя, гурӯҳбандии инвеститсияҳои байналхалқӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Шаклҳои инвеститсиякунонии байналхалқӣ.
2. Равандҳои инвеститсиякунонии байналхалқӣ дар ҷаҳон: таҷриба ва мушкилот.

В. Кори мустақилонаи бакалаврон

Шаклҳои инвеститсиякунонии байналхалқӣ – омода намудани презентатсия.

Рӯйхати адабиёт

1. Шимко П. Д., Диденко Н. И. Международная экономика. Учебное пособие для вузов, М.: Издательство Юрайт, 2013.
2. Мировая экономика и международные экономические отношения. Учебник для бакалавров. Под редакцией: Николаева И. П. Шаховская Л. С., Илларионова А. Е., М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К°», 2013.
3. Гуржиева К. О. Классификация прямых иностранных инвестиций по способам ведения международной хозяйственной деятельности // Политематический сетевой электронный научный журнал Кубанского государственного аграрного университета. - 2013. - №. 88. - С.1-17.
4. Гуща Н.В. Современные тенденции процесса инвестирования в странах АСЕАН// Горизонты экономики - 2016. - Т.2. №12. - С.48-55.
5. Бочков, Д.В. Внешние экономические связи: учебное пособие / Д.В. Бочков. - 3-е изд., стер. - Москва; Берлин: Директ-Медиа, 2016. - 229 с.

Мавзӯи 3. Ҳаракати байналхалқии сармоя дар шароити ҷаҳонишавии молиявӣ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Таҳлили вазъияти ҳозираи ҳаракати байналхалқии сармоя.

Ҳадаф: муайян намудани мавқеи ҳаракати байналхалқии сармоя дар ҷаҳонишавӣ.

Тавсияҳои методӣ: барои амиқтар фаҳмидани мавзӯъ зарур аст, ки заминаҳои назариявии сармоя, ҳаракати он ва ҷаҳонищавӣ омӯхта шавад.

Истилоҳот ва мафҳумҳо: сармоя, ҷаҳонишавӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

Саволҳо барои муҳокима дар семинар:

1. Ҷаҳонишавӣ чист?

2. Сармоя чист?

3. Чаро сармоя байни мамлакатҳо ҳаракат мекунад?

4. Принсипҳои ҳаракати байналхалқии сармоя кадомҳоянд?

В. Кори мустақилонаи бакалаврон

Мутолиаи фирмаҳои байналхалқӣ ҳамчун субъектҳои амалиёти сармоягузорӣ.

Рӯйхати адабиёт

1. Бочков, Д.В. Внешние экономические связи: учебное пособие / Д.В. Бочков. - 3-е изд., стер. - Москва; Берлин: Директ-Медиа, 2016. - 229 с.
2. Доронина Н.Г., Семенютина Н.Г. Государство и регулирование инвестиций. - М. - 2003. - С.134.
3. Литвинова В.В. Инвестиционная привлекательность и инвестиционный климат региона: к вопросу о дефинициях и оценке // Финансы: Теория и Практика. - 2014. - № 1. - С. 33-59.
4. Международные экономические отношения: Учебник под ред. В.Е. Рыбалкина. 9-е издание переработанное и дополненное. Раздел IV Международная экономическая интеграция. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2012.
5. Тыркба Х.В., Шкваря Л.В. Глобальные изменения в процессе международной миграции капитала и роль стран с развивающимися рынками // Экономика и предпринимательство. - 2017. - №8-3 (85-3). - С. 75-82.

Мавзӯи 4. Тамоюлҳо, самтҳо ва омилҳои асосии ҳаракати байналхалқии инвеститсияҳо

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Таъсири равандҳои инвеститсиякунонӣ ба рушди иқтисодии кишварҳои иштирокчии он.

Ҳадаф: дида баромадан ва муайян кардани тамоюлҳо, самтҳо ва омилҳои асосии ҳаракати байналхалқии инвеститсияҳо.

Тавсияҳои методӣ: барои амиқтар фаҳмидани мавзӯъ зарур аст, ки заминаҳои таърихӣ ва назариявии ҳаракати ҷаҳонии инвеститсияҳо омӯхта шаванд.

Истилоҳот ва мафҳумҳо: иқлими сармоягузорӣ, сиёсати инвеститсионӣ, тақсимоти байналхалқии меҳнат.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

Саволҳо барои муҳокима дар семинар:

1. Дар замони муосир кадом тамоюлҳои ҳаракати байналхалқии инвеститсияҳо дида мешаванд?

2. Ба кадом самтҳо асосан инвеститсияҳои байналхалқӣ ҳаракат мекунанд?

3. Кадом омилҳо ба ҳаракати байналхалқии инвеститсияҳо таъси мерасонанд?

В. Кори мустақилонаи бакалаврон

Омода намудани презентатсияҳо оиди марказҳои асосии инвеститсияҳои байналхалқӣ.

Рӯйхати адабиёт

1. Литвинова В.В. Инвестиционная привлекательность и инвестиционный климат региона: к вопросу о дефинициях и оценке // Финансы: Теория и Практика. - 2014. - № 1. - С. 33-59.
2. Международные экономические отношения: Учебник под ред. В.Е. Рыбалкина. 9-е издание переработанное и дополненное. Раздел IV Международная экономическая интеграция. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2012.
3. Тыркба Х.В., Шкваря Л.В. Глобальные изменения в процессе международной миграции капитала и роль стран с развивающимися рынками // Экономика и предпринимательство. - 2017. - №8-3 (85-3). - С. 75-82.
4. Забелин, В.Г. Международные экономические отношения: учебное пособие / В.Г. Забелин; Федеральное агентство морского и речного транспорта, Московская государственная академия водного транспорта. - Москва: Альтаир: МГАВТ, 2016. - 110 с.
5. Мировая экономика и международные экономические отношения: учебное пособие / Н.В. Банникова, Н.В. Воробьева, Д.О. Грачева и др.; Федеральное государственное бюджетное образовательное учреждение высшего профессионального образования Ставропольский

государственный аграрный университет. - Ставрополь: Ставропольский государственный аграрный университет, 2017. - 112 с.

Мавзӯи 5. Инвеститсиякунонии мустақими хориҷӣ, чун шакли асосии фаъолияти инвеститсионии байналхалқӣ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Ҳадаф: баррасии хусусиятҳои хоси сармоягузории мустақими хориҷӣ (СМХ). Субъектҳо ва объектҳои муносибатҳои сармоягузории мустақими хориҷӣ, ҷузъҳо ва таснифоти СМХ. Нақши сармоягузориҳои мустақими хориҷӣ дар иқтисоди ҷаҳонӣ.

Тавсияҳои методӣ: барои амиқтар дарки мавзӯъ омӯхтани заминаҳои назариявии сармоягузории мустақим ва нақши он дар иқтисодиёти мамлакат лозим аст.

Истилоҳот ва мафҳумҳо: сармоягузории мустақим, содирот ва воридоти сармоя.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

Саволҳо барои муҳокима дар семинар:

1. Стратегияҳои байналхалқии сармоягузории мустақим.
2. Сохторҳои ташкилӣ ва низомҳои стратегияҳои байналхалқии сармоягузории корхонаҳо.
3. Сармоягузорӣ ба корхонаҳои нав.
4. Хариди корхонаҳои хориҷӣ.

В. Кори мустақилонаи бакалаврон

Стратегияҳои байналхалқии сармоягузории мустақим - стратегияҳои байналхалқии сармоягузории мустақим.

Рӯйхати адабиёт

1. Смитиенко Б.М. Мировая экономика 3-е изд., пер. и доп. Учебник для академического бакалавриата. М.: Издательство Юрайт, 2015. 583 стр. Гриф УМО
2. Хасбулатов Р.И. Международные экономические отношения 2-е изд., пер. и доп.
3. Учебник для бакалавров. М.: Издательство Юрайт, 2014. 991 стр. Гриф УМО
4. Федякина Л.Н. Международные экономические отношения. Учебник и практикум для академического бакалавриата. М.: Издательство Юрайт, 2014. 991 стр. Гриф УМО ВО
5. Чеботарев, Н.Ф. Мировая экономика и международные экономические отношения: учебник / Н.Ф. Чеботарев. - Москва: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К°», 2016. - 350 с. - (Учебные издания для бакалавров).

Мавзӯи 6. Фаромилаликунонӣ ва субъектҳои сармоягузориҳои мустақими хориҷӣ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Ҳадаф: баррасии мафҳум ва шаклҳои зуҳури фаромиллишавӣ, ширкатҳои фаромилӣ ва бисёрмилӣ, хусусиятҳои фарқкунандаи онҳо.

Тавсияҳои методӣ: барои амиқтар фаҳмидани мавзӯъ зарур аст, ки заминаҳои таърихии ташаккули ширкатҳои фаромилалӣ омӯхта шаванд.

Истилоҳоту мафҳумҳо: ширкатҳои фаромилалӣ, ширкатҳои бисёрмилӣ, нархҳои трансфертӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

Саволҳо барои муҳокима дар семинар:

1. ШФМ-и пешбари ҷаҳон: нақш, сохтор, арзёбии фаъолият ва тамоюлҳои рушд.

2. Шохиси фаромилалӣ.

3. СМХ-и соҳибкории хурд ва миёна: нақш, мушкилот ва стратегияҳои рушд.

4. Таъсири стратегияҳои сармоягузории байналхалқӣ барои соҳибкории хурд ва миёна.

В. Кори мустақилонаи бакалаврон

Таъсири стратегияҳои сармоягузории байналхалқӣ барои соҳибкории хурд ва миёна – супоридан дар шакли презентатсия.

Рӯйхати адабиёт

1. Шимко П. Д., Диденко Н. И. Международная экономика. Учебное пособие для вузов, М.: Издательство Юрайт, 2013.
2. Мировая экономика и международные экономические отношения. Учебник для бакалавров. Под редакцией: Николаева И. П. Шаховская Л. С., Илларионова А. Е., М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К°», 2013.
3. Гуржиева К. О. Классификация прямых иностранных инвестиций по способам ведения международной хозяйственной деятельности // Политематический сетевой электронный научный журнал Кубанского государственного аграрного университета. - 2013. - №. 88. - С.1-17.
4. Гуща Н.В. Современные тенденции процесса инвестирования в странах АСЕАН// Горизонты экономики - 2016. - Т.2. №12. - С.48-55.
5. Бочков, Д.В. Внешние экономические связи: учебное пособие / Д.В. Бочков. - 3-е изд., стер. - Москва; Берлин: Директ-Медиа, 2016. - 229 с.

Мавзӯи 7. Инвеститсиякунонии байналхалқии портфелӣ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Ҳадаф: баррасии сармоягузории портфелӣ ва инфрасохтори гардиши онҳо.

Тавсияҳои методӣ: барои амиқтар дарки мавзӯъ зарур аст, ки заминаҳои назариявии инвеститсиякунонии байналхалқии портфелӣ омӯхта шаванд.

Истилоҳот ва мафҳумҳо: сармоягузории портфелӣ, бозори байналмилалии фонд, хеҷеркунонӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

Саволҳо барои муҳокима дар семинар.

1. Бозори байналмилалии фондӣ ва воситаҳои он.
2. Воситаҳои сармоягузории портфели байналмилалӣ.
3. Принсипҳои асосии ташаккул ва идоракунии портфели байналмилалии сармоягузорӣ.
4. Таваккалият ва даромаднокии сармоягузориҳои портфели байналмилалӣ.

В. Кори мустақилонаи бакалаврон

Омӯзиши бозори вомбаргҳои хориҷӣ ва бозори вомбаргҳои байналхалқӣ (standard евробондз: янки-бондз: самурай-бондз) ва омода намудани реферат.

Рӯйхати адабиёт

1. 1. Мировая экономика и международные экономические отношения. Учебник для бакалавров. Под редакцией: Николаева И. П. Шаховская Л. С., Илларионова А. Е., М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К°», 2013.

2. Гуржиева К. О. Классификация прямых иностранных инвестиций по способам ведения международной хозяйственной деятельности // Политематический сетевой электронный научный журнал Кубанского государственного аграрного университета. - 2013. - №. 88. - С.1-17.
3. Гуща Н.В. Современные тенденции процесса инвестирования в странах АСЕАН// Горизонты экономики - 2016. - Т.2. №12. - С.48-55.
4. Бочков, Д.В. Внешние экономические связи: учебное пособие / Д.В. Бочков. - 3-е изд., стер. - Москва; Берлин: Директ-Медиа, 2016. - 229 с.
5. Доронина Н.Г., Семенютина Н.Г. Государство и регулирование инвестиций. - М. - 2003. - С.134.

Мавзӯи 8. Инвеститсияҳои байналхалқии қарзӣ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Қарзҳои сармоягузорӣ ба созмонҳои байналмилалӣ. Механизмҳои қарзии ХБА. Фонди глобалии экологӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Сармоягузориҳои қарзӣ тибқи созишномаҳои дуҷонибаи байни кишварҳо.
2. Фаъолияти байналмилалии сармоягузории бонкӣ.

В. Кори мустақилонаи бакалаврон

Қарзҳои сармоягузорӣ ба созмонҳои байналмилалӣ - супоридан дар шакли презентатсия.

Рӯйхати адабиёт

1. 1. Тыркба Х.В., Шкваря Л.В. Глобальные изменения в процессе международной миграции капитала и роль стран с развивающимися рынками // Экономика и предпринимательство. - 2017. - №8-3 (85-3). - С. 75-82.

2. Забелин, В.Г. Международные экономические отношения: учебное пособие / В.Г. Забелин; Федеральное агентство морского и речного транспорта, Московская государственная академия водного транспорта. - Москва: Альтаир: МГАВТ, 2016. - 110 с.
3. Мировая экономика и международные экономические отношения: учебное пособие / Н.В. Банникова, Н.В. Воробьева, Д.О. Грачева и др.; Федеральное государственное бюджетное образовательное учреждение высшего профессионального образования Ставропольский государственный аграрный университет. - Ставрополь: Ставропольский государственный аграрный университет, 2017. - 112 с.
4. Бочков, Д.В. Внешние экономические связи: учебное пособие / Д.В. Бочков. - 3-е изд., стер. - Москва; Берлин: Директ-Медиа, 2016. - 229 с.
5. Доронина Н.Г., Семенютина Н.Г. Государство и регулирование инвестиций. - М. - 2003. - С.134.

Мавзӯи 9. Фазои инвеститсионӣ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Консепсияи фазои сармоягузорӣ ва ҷузъҳои он. Сохтори фазои сармоягузорӣ ва омилҳои ташаккули он. Таваккалиятҳои сармоягузории байналмилалӣ. Институтҳо оид ба омӯзиши фазои сармоягузорӣ ва таваккалият дар кишварҳо.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Амнияти сармоягузорӣ ва таҳдидҳо аз сармоягузории хориҷӣ.

2. Намудҳои асосии таҳдидҳо ба амнияти иқтисодӣ ҳангоми татбиқи сармоягузории мустақим ва портфелии хориҷӣ.

В. Кори мустақилонаи бакалаврон

Амнияти сармоягузорӣ ва таҳдидҳо аз сармоягузории хориҷӣ ***- н***авиштани конспект.

Рӯйхати адабиёт

1. 1. Хасбулатов Р.И. Международные экономические отношения 2-е изд., пер. и доп.

2. Учебник для бакалавров. М.: Издательство Юрайт, 2014. 991 стр. Гриф УМО
3. Федякина Л.Н. Международные экономические отношения. Учебник и практикум для академического бакалавриата. М.: Издательство Юрайт, 2014. 991 стр. Гриф УМО ВО
4. Чеботарев, Н.Ф. Мировая экономика и международные экономические отношения: учебник / Н.Ф. Чеботарев. - Москва: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К°», 2016. - 350 с. - (Учебные издания для бакалавров).

5. Булатов А. Международное движение капитала // Мировое и национальное хозяйство. - 2014. - №. 3. - С. 36-51.

Мавзӯи 10. Асосҳои сиёсати давлатии ҷалби инвеститсияҳои мустақими хориҷӣ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Сохтори сиёсати ҷалби сармояи хориҷӣ. Сиёсати танзим ва ҳавасмандгардонии ҷалби сармояи хориҷӣ. Режимҳои сармоягузории сиёсати давлатӣ. Мазмуни сиёсати танзими сармоягузории хориҷӣ.

.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Сохтори сиёсати ҳавасмандгардонии сармоягузории хориҷӣ.
2. МОИ ва воҳидҳои ҳудудии дорои мақоми махсус.

В. Кори мустақилонаи бакалаврон

Сохтори сиёсати ҳавасмандгардонии сармоягузории хориҷӣ - супоридан дар шакли хаттӣ.

Рӯйхати адабиёт

1. Доронина Н.Г., Семенютина Н.Г. Государство и регулирование инвестиций. - М. - 2003. - С.134.
2. Литвинова В.В. Инвестиционная привлекательность и инвестиционный климат региона: к вопросу о дефинициях и оценке // Финансы: Теория и Практика. - 2014. - № 1. - С. 33-59.
3. Международные экономические отношения: Учебник под ред. В.Е. Рыбалкина. 9-е издание переработанное и дополненное. Раздел IV Международная экономическая интеграция. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2012.
4. Тыркба Х.В., Шкваря Л.В. Глобальные изменения в процессе международной миграции капитала и роль стран с развивающимися рынками // Экономика и предпринимательство. - 2017. - №8-3 (85-3). - С. 75-82.
5. Забелин, В.Г. Международные экономические отношения: учебное пособие / В.Г. Забелин; Федеральное агентство морского и речного транспорта, Московская государственная академия водного транспорта. - Москва: Альтаир: МГАВТ, 2016. - 110 с.

Мавзӯи 11. Сиёсати ҳавасмандгардонии содироти инвеститсияҳо

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Мақсад ва сохтори сиёсати сармоягузорӣ дар хориҷа. Сабабҳо ва шартҳои пайдоиши сиёсати содироти сармоя. Либерализатсияи сиёсати танзим. Ҷорӣ намудани сиёсати кӯмак ба инвестисияҳои хориҷӣ.

.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Фаъолиятҳои асосии мусоидаткунандаи кишварҳои донор.
2. Идораҳо ва муассисаҳое, ки содироти сармояро фаъол мегардонанд, сохтори фаъолияти онҳо.

В. Кори мустақилонаи бакалаврон

Сабабҳо ва шартҳои пайдоиши сиёсати содироти сармоя - супоридан дар шакли хаттӣ.

Рӯйхати адабиёт

1. Шимко П. Д., Диденко Н. И. Международная экономика. Учебное пособие для вузов, М.: Издательство Юрайт, 2013.

2. Мировая экономика и международные экономические отношения. Учебник для бакалавров. Под редакцией: Николаева И. П. Шаховская Л. С., Илларионова А. Е., М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К°», 2013.
3. Гуржиева К. О. Классификация прямых иностранных инвестиций по способам ведения международной хозяйственной деятельности // Политематический сетевой электронный научный журнал Кубанского государственного аграрного университета. - 2013. - №. 88. - С.1-17.
4. Гуща Н.В. Современные тенденции процесса инвестирования в странах АСЕАН// Горизонты экономики - 2016. - Т.2. №12. - С.48-55.
5. Бочков, Д.В. Внешние экономические связи: учебное пособие / Д.В. Бочков. - 3-е изд., стер. - Москва; Берлин: Директ-Медиа, 2016. - 229 с.

Мавзӯи 12. Танзими боломилалии ҳаракати сармоя

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Шартномаҳои дуҷониба дар бораи интиқоли мутақобилаи сармоя. Шартномаи намунавӣ: сохтор, мундариҷа, афзалиятҳои танзими дуҷониба. Созишномаҳои байнидавлатӣ оид ба пешгирии андозбандии дукарата: сохтор ва мундариҷа. .

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Роҳҳои пешгирӣ аз андозбандии дукарата.
2. Созишномаҳои байналмилалӣ оид ба интиқоли технология.

В. Кори мустақилонаи бакалаврон

Созишномаҳои байнидавлатӣ оид ба пешгирии андозбандии дукарата: сохтор ва мундариҷа - супоридан дар шакли хаттӣ.

Рӯйхати адабиёт

1. Доронина Н.Г., Семенютина Н.Г. Государство и регулирование инвестиций. - М. - 2003. - С.134.
2. Литвинова В.В. Инвестиционная привлекательность и инвестиционный климат региона: к вопросу о дефинициях и оценке // Финансы: Теория и Практика. - 2014. - № 1. - С. 33-59.
3. Международные экономические отношения: Учебник под ред. В.Е. Рыбалкина. 9-е издание переработанное и дополненное. Раздел IV Международная экономическая интеграция. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2012.
4. Тыркба Х.В., Шкваря Л.В. Глобальные изменения в процессе международной миграции капитала и роль стран с развивающимися рынками // Экономика и предпринимательство. - 2017. - №8-3 (85-3). - С. 75-82.
5. Забелин, В.Г. Международные экономические отношения: учебное пособие / В.Г. Забелин; Федеральное агентство морского и речного транспорта, Московская государственная академия водного транспорта. - Москва: Альтаир: МГАВТ, 2016. - 110 с.

Мавзӯи 13. Фаъолияти инвеститсионии байналхалқӣ дар мамлакатҳои тараққикарда

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Шаклҳои асосии ташкили фаъолияти иқтисодии мамлакатҳо. Таҷрибаи татбиқи имтиёзҳо ва маҳдудиятҳо дар фаъолияти сармоягузорӣ.

.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Фаъолияти сармоягузории инфиродӣ дар бозорҳои пешрафта.
2. Хусусиятҳои фаъолияти сармоягузории ширкати хориҷӣ дар бозорҳои пешрафта.

В. Кори мустақилонаи бакалаврон

Таҷрибаи татбиқи имтиёзҳо ва маҳдудиятҳо дар фаъолияти сармоягузорӣ - супоридан дар шакли хаттӣ.

Рӯйхати адабиёт

6. Доронина Н.Г., Семенютина Н.Г. Государство и регулирование инвестиций. - М. - 2003. - С.134.
7. Литвинова В.В. Инвестиционная привлекательность и инвестиционный климат региона: к вопросу о дефинициях и оценке // Финансы: Теория и Практика. - 2014. - № 1. - С. 33-59.
8. Международные экономические отношения: Учебник под ред. В.Е. Рыбалкина. 9-е издание переработанное и дополненное. Раздел IV Международная экономическая интеграция. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2012.
9. Тыркба Х.В., Шкваря Л.В. Глобальные изменения в процессе международной миграции капитала и роль стран с развивающимися рынками // Экономика и предпринимательство. - 2017. - №8-3 (85-3). - С. 75-82.
10. Забелин, В.Г. Международные экономические отношения: учебное пособие / В.Г. Забелин; Федеральное агентство морского и речного транспорта, Московская государственная академия водного транспорта. - Москва: Альтаир: МГАВТ, 2016. - 110 с.

Мавзӯи 14. Хусусиятҳои фаъолияти инвеститсионии байналхалқӣ дар мамлакатҳои рӯ ба инкишоф

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Нишондиҳандаҳои асосии фаъолияти сармоягузории байналмилалӣ дар заминаи минтақавӣ.

.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Таҷрибаи татбиқи ҳавасмандкунӣ ва маҳдудиятҳо ба фаъолияти сармоягузорӣ дар баъзе кишварҳои рӯ ба тараққӣ.
2. Проблемаҳои фаъолияти байналхалқии инвеститсионӣ дар мамлакатҳои суст тараққикарда.

В. Кори мустақилонаи бакалаврон

Проблемаҳои фаъолияти байналхалқии инвеститсионӣ дар мамлакатҳои суст тараққикарда - супоридан дар шакли хаттӣ.

Рӯйхати адабиёт

1. Доронина Н.Г., Семенютина Н.Г. Государство и регулирование инвестиций. - М. - 2003. - С.134.
2. Литвинова В.В. Инвестиционная привлекательность и инвестиционный климат региона: к вопросу о дефинициях и оценке // Финансы: Теория и Практика. - 2014. - № 1. - С. 33-59.
3. Международные экономические отношения: Учебник под ред. В.Е. Рыбалкина. 9-е издание переработанное и дополненное. Раздел IV Международная экономическая интеграция. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2012.
4. Тыркба Х.В., Шкваря Л.В. Глобальные изменения в процессе международной миграции капитала и роль стран с развивающимися рынками // Экономика и предпринимательство. - 2017. - №8-3 (85-3). - С. 75-82.
5. Забелин, В.Г. Международные экономические отношения: учебное пособие / В.Г. Забелин; Федеральное агентство морского и речного транспорта, Московская государственная академия водного транспорта. - Москва: Альтаир: МГАВТ, 2016. - 110 с.

Мавзӯи 15. Хусусиятҳои фаъолияти инвеститсионии байналхалқӣ дар мамлакатҳои иқтисодиёташон дар давраи гузариш

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Мавқеи кишварҳои иқтисоди дар ҳоли гузариш дар равандҳои байналмилалии сармоягузорӣ. Таҳлили фазои сармоягузории кишварҳои собиқ шӯравӣ.

.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Сармоягузории мустақими хориҷӣ дар Тоҷикистон.
2. Таъсири равандҳои ҳамгироӣ ба фаъолияти байналхалқии инвеститсионӣ дар собиқ давлатҳои шӯравӣ.

В. Кори мустақилонаи бакалаврон

Сармоягузории мустақими хориҷӣ дар Тоҷикистон - супоридан дар шакли презентатсия.

Рӯйхати адабиёт

1. Чеботарев, Н.Ф. Мировая экономика и международные экономические отношения: учебник / Н.Ф. Чеботарев. - Москва: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К°», 2016. - 350 с. - (Учебные издания для бакалавров).
2. Булатов А. Международное движение капитала // Мировое и национальное хозяйство. - 2014. - №. 3. - С. 36-51.
3. Шимко П. Д., Диденко Н. И. Международная экономика. Учебное пособие для вузов, М.: Издательство Юрайт, 2013.
4. Мировая экономика и международные экономические отношения. Учебник для бакалавров. Под редакцией: Николаева И. П. Шаховская Л. С., Илларионова А. Е., М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К°», 2013.
5. Гуржиева К. О. Классификация прямых иностранных инвестиций по способам ведения международной хозяйственной деятельности // Политематический сетевой электронный научный журнал Кубанского государственного аграрного университета. - 2013. - №. 88. - С.1-17.

Мавзӯи 16. Хусусиятҳои фаъолияти инвеститсионии байналхалқӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Арзёбии иштироки Ҷумҳурии Тоҷикистон дар фаъолияти байналмилалии сармоягузорӣ. Таҳлили фазои сармоягузорӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, сохтор ва ҷараёни сармоягузории хориҷӣ. Асосҳои меъёрию ҳуқуқии танзими фаъолияти байналмилалии сармоягузории Ҷумҳурии Тоҷикистон. Сиёсати ҷалби сармояи хориҷӣ ба Ҷумҳурии Тоҷикистон. Барномаҳои миллии ҷалби сармояи хориҷӣ ба Ҷумҳурии Тоҷикистон. .

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Сохтори институтҳои танзими фаъолияти байналмилалии сармоягузорӣ.
2. Мушкилот ва дурнамои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бозори байналмилалии сармоягузорӣ.

В. Кори мустақилонаи бакалаврон

Асосҳои меъёрию ҳуқуқии танзими фаъолияти байналмилалии сармоягузории Ҷумҳурии Тоҷикистон - супоридан дар шакли хаттӣ.

Рӯйхати адабиёт

6. Доронина Н.Г., Семенютина Н.Г. Государство и регулирование инвестиций. - М. - 2003. - С.134.
7. Литвинова В.В. Инвестиционная привлекательность и инвестиционный климат региона: к вопросу о дефинициях и оценке // Финансы: Теория и Практика. - 2014. - № 1. - С. 33-59.
8. Международные экономические отношения: Учебник под ред. В.Е. Рыбалкина. 9-е издание переработанное и дополненное. Раздел IV Международная экономическая интеграция. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2012.
9. Тыркба Х.В., Шкваря Л.В. Глобальные изменения в процессе международной миграции капитала и роль стран с развивающимися рынками // Экономика и предпринимательство. - 2017. - №8-3 (85-3). - С. 75-82.
10. Забелин, В.Г. Международные экономические отношения: учебное пособие / В.Г. Забелин; Федеральное агентство морского и речного транспорта, Московская государственная академия водного транспорта. - Москва: Альтаир: МГАВТ, 2016. - 110 с.

ДОНИШГОҲИ МИЛЛИИ ТОҶИКИСТОН

ФАКУЛТЕТИ «МОЛИЯВИЮ ИҚТИСОДӢ»

КАФЕДРАИ “ИҚТИСОДИЁТИ ҶАҲОНӢ ”

БАРНОМАИ ТАЪЛИМӢ

аз фанни «Бозори ҷаҳонӣ»

(барои бакалаврони ихтисоси «Идораи инвеститсияҳои хориҷӣ»-и муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ)

Душанбе – 2022

МУҚАДДИМА

Мақсади ҷорикунии ин фанни «Бозори ҷаҳонӣ» ҳамчун курси махсус барои донишҷӯёни ихтисоси 25010304 – “Идораи инвеститсияҳои хориҷӣ” дар омузонидани назарияҳо ва амалияҳои тиҷорати байналхалқӣ дар бозорҳои ҷаҳон мебошад. Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бозорҳои ҷаҳонӣ фаъолона иштирок намуда, молу хадамоти худро дар онҳо пешниҳод намуда истодааст. Барои самаранок фаъолият намудан дар ин бозорҳо омӯзиши хусусиятҳои онҳо муҳим аст.

Мақсад ва вазифаҳои фан аз инҳо иборат аст:

- шинос кардани донишҷӯён бо масъалаҳои асосии бозорҳои ҷаҳонӣ;
- нақши фанни бозори ҷаҳонӣ дар амалияи хоҷагидорӣ;
- нақши бозорҳои ҷаҳонӣ дар рушди иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон;
- механизми амалиётҳо дар бозорҳои ҷаҳон;
- нақши фан дар ташаккули ҷахонбинии донишҷӯён ва ғайраҳо.

Омӯзиши ин фан ба донишҳое, ки донишҷӯён ҳангоми омӯзиши фанҳои муносибатҳои иқтисодии байналхалқӣ, назарияи иқтисодӣ, иқтисодиёти ҷаҳон гирифтаанд, асос меёбад

Нақшаи тақвимӣ-мавзӯии таълими фанни «Бозори ҷаҳонӣ»

Миқдори умумии кредитҳо: 2 (аз онҳо: 1 кредит барои машғулиятҳои аудитории лексионӣ-назариявӣ; 1 кредит барои машғулиятҳои аудитории амалӣ ва 1 кредит барои корҳои мустақилонаи бакалаврон).

	Номгӯи мавзӯъҳо	Миқдори соатҳо		
		Машғулиятҳои аудитории лексионӣ-назариявӣ	**Машғулиятҳои аудитории амалӣ**	**Корҳои мустақилонаи донишҷӯён**
1.	Ташаккулёбӣ ва тараққиёти бозори ҷаҳонӣ	2		
	Марҳалаҳои тараққиёти бозори ҷаҳонӣ		2	
	Мавқеи мамлакатҳои иқтисодиёти рушди устувор: мамлакатҳои иқтисодиёти рӯ ба инкишоф ва мамлкатҳои иқтисодиёти давраи гузориш дар бозори ҷаҳонӣ			2
2.	Нархҳои ҷаҳонӣ ва шартҳои базисии ҳамлу накли молҳо	2		
	Механизми барқароршавии нархи инҳисорӣ дар бозори ҷаҳонӣ		2	
	Моҳият ва таснифи шартҳои базисии ҳамлу нақли молҳо ва хусусиятҳои истифодаи онҳо			1
3.	Амалиёти тиҷоратии миёнаравӣ дар бозори ҷаҳонӣ	3		
	Контрагентҳо ё субъектҳои амалиёти байналҳалкии тиҷоратӣ		3	
	Фирмаҳо ҳамчун субъектҳои амалиёти тиҷоратӣ			2
4.	Бозори ҷаҳонии молҳо	3		
	Сохтори молии бозори ҷаҳонӣ		3	
	Марказҳои асосии тиҷорати биржавии байналхалқӣ			2
5.	Бозори ҷаҳонии сармояҳо ва кредитҳо	3		
	Заминаҳои объективии ташаккулёбии бозорҳои сармоя		3	
	Намудҳои асосии амалиёти кредетӣ дар бозори ҷаҳонии сармояҳо			2
6.	Бозори ҷаҳонии асъор	2		
	Вазифаҳои бозорҳои ҷаҳонии асъор ва сохтори институтсионалии онҳо		2	
	Масъалаи воридшавии Тоҷикистон ба бозори байналхалқии асъор			1
7.	Бозори байналхалқии коғазҳои қимматнок	2		
	Таркиби (сохтори) бозори байналхалқии коғазҳои қимматнок		2	

	Бозори вомбаргҳои хориҷӣ ва бозори вомбаргҳои байналхалқӣ (евробондз: янки-бондз: самурай-бондз)			2
8.	Бозори байналхалқии меҳнат	3		
	Намудҳои муҳоҷирати байналхалқии қувваи корӣ		3	
	Тоҷикистон дар бозори байналхалқии меҳнат			2
9.	Бозори ҷаҳонии хадамот ва ахборот	2		
	Хусусиятҳои тиҷоратии байналхалқии хадамот		2	
	Хусусияти бозори ҷаҳонии хадамот ва танзими он дар сатҳи байналхалқӣ			1
10.	Бозори байналхалқии технологияҳо	2		
	Бозори ҷаҳонии технология, хислатҳои барқароршавӣ ва хусусиятҳои тараққиёти он		2	
	Шаклҳои тиҷоратӣ ва ғайритиҷоратии мубодилаи технологияҳо			1
Ҳамагӣ		24	24	16

БАРНОМАИ ТАЪЛИМИИ ФАН

Мавзӯи 1. Заминаҳо ва хусусиятҳои инкишофи низоми бонкӣ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Марҳалаҳои тараққиёти бозори ҷаҳонӣ. Қонуниятҳои тараққиёт ва хусусиятҳои муосири бозори ҷаҳонӣ. Мавқеи мамлакатҳои иқтисодиёти рушди устувор: мамлакатҳои иқтисодиёти рӯ ба инкишоф ва мамлкатҳои иқтисодиёти давраи гузариш дар бозори ҷаҳонӣ. Бозори ҷаҳонӣ ва миқёси минтақавии он. Тамоилҳои тараққиёти бозори ҷаҳонӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

15. Марҳалаҳои тараққиёти бозори ҷаҳонӣ.
16. Тамоилҳои тараққиёти бозори ҷаҳонӣ.

В. Кори мустақилонаи бакалаврон

Омӯзиши мавқеи мамлакатҳои иқтисодиёти рушди устувор: мамлакатҳои иқтисодиёти рӯ ба инкишоф ва мамлкатҳои иқтисодиёти давраи гузориш дар бозори ҷаҳонӣ ва омода намудани конспект аз рӯи ин мавзӯъ.

Рӯйхати адабиёт

1. Клинов В.Г. Экономическая конъюнктура: учебник / В.Г. Клинов, А.А. Сидоров — М.: Экономика, 2019. - 425 с.
2. Буров А.С. Конъюнктура мировых рынков товаров и услуг. - М.: КноРус, 2005. – 230 с.

3. Пузакова Е.П. Мировая экономика. - М.: Экономика, 2011. – 320 с.
4. Саидмуродов Л.Х. Международная экономика: теория, история, политика. – Душанбе: Ирфон, 2002. – 256 с.
5. Логинов Б.Б. Международные факторы производства в национальных экономиках: монография / Б.Б. Логинов, А.О. Руднева. - М. : ИНФРА-М, 2012. - 311 с.

Мавзӯи 2. Нархҳои ҷаҳонӣ ва шартҳои базисии ҳамлу накли молҳо

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Моҳият: принсипҳо ва хусусиятҳои ташаккулёбии нархҳои ҷаҳонӣ. Механизми барқароршавии нархи инҳисорӣ дар бозори ҷаҳонӣ. Омилҳои барқароркунандаи нарх дар бозори ҷаҳонӣ. Базиси нарх: асъори нарх. Моҳият ва таснифи шартҳои базисии хамлу нақли молҳо ва хусусиятҳои истифодаи онҳо.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Механизми барқароршавии нархи инҳисорӣ дар бозори ҷаҳонӣ.
2. Базиси нарх: асъори нарх.

В. Кори мустақилонаи бакалаврон

Омӯзиши Моҳият ва таснифи шартҳои базисии ҳамлу нақли молҳо ва хусусиятҳои истифодаи онҳо. Омода намудани презентатсия аз рӯи ин мавзӯъ бо истифодабарӣ аз ИНКОТЕРМС-2020.

Рӯйхати адабиёт

6. Платонова И.Н. Международные экономические отношения в глобальной экономике: учебник для бакалавриата и магистратуры / под общ. ред. И.Н. Платоновой. - М.: Юрайт, 2019. - 528 с.
7. Ревенко Л. С. Новые реалии мировых товарных рынков / Л.С. Ревенко. - Москва: Изд-во «Аспект-Пресс», 2013. – 330 с.
8. Толкачева С.А. Промышленная политика в эпоху цифровой трансформации экономики: монография / под ред. С.А. Толкачева. - М.: КНОРУС, 2018. – 240 с.
9. Ширай В.И. Мировая экономика и международные экономические отношения: Учеб. пособ. / В.И. Ширай. - М.: Изд-во «Дашков и К°», 2015 -151 с.
10. Логинов Б.Б. Международные факторы производства в национальных экономиках: монография / Б.Б. Логинов, А.О. Руднева. - М. : ИНФРА-М, 2012. - 311 с.

Мавзӯи 3. Амалиёти тиҷоратии миёнаравӣ дар бозори ҷаҳонӣ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Интихоби усулҳои фуруши молҳо дар бозори ҷаҳонӣ. Контрагентҳо ё субъектҳои амалиёти байналҳалкии тиҷоратӣ. Фирмаҳо ҳамчун субъектҳои амалиёти тиҷоратӣ. Зарурияти истифодаи миёнаравони тиҷоратӣ дар бозори ҷаҳонӣ. Консигнатсия. Созишномаи агентӣ. Франчайзинг. Шаклҳои пардохти хаққи хизмати миёнаравони тиҷоратӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Контрагентҳо ё субъектҳои амалиёти байналҳалкии тиҷоратӣ.
2. Франчайзинг.

В. Кори мустақилонаи бакалаврон

Мутолиаи фирмаҳо ҳамчун субъектҳои амалиёти тиҷоратӣ. Омода намудани ҳисобот оиди фирмаҳои намоёни Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Рӯйхати адабиёт

6. Бельчук А.И. Новые тенденции в мировой экономике / А.И. Бельчук. - Текст : непосредственный // Российский внешнеэкономический вестник. - 2017. - №5. - С. 112-119.
7. Волков Д.В. Оценка конкурентоспособности предприятия: теоретико-методологические подходы / Д.В. Волков. - Текст: непосредственный // Вести высших учебных заведений Черноземья. - 2010. -№1 (19). - С. 96-100.
8. Гильмитдинов Ш. Г. Оценка конкурентоспособности предприятия на основе использования комплексного показателя / Ш.Г. Гильмитдинов. -Текст: непосредственный // ПСЭ. - 2012. - №1. - С. 121.
9. Ширай В.И. Мировая экономика и международные экономические отношения: Учеб. пособ. / В.И. Ширай. - М.: Изд-во «Дашков и К°», 2015 -151 с.
10. Кадочников П.А. Динамика и структура нетарифных мер, применяемых в международной торговле / П.А. Кадочников, Т.М. Алиев, Т.А. Флегонтова. - Текст : непосредственный // Экономическая политика. -2018. - №6. - С. 83.

Мавзӯи 4. Бозори ҷаҳонии молҳо

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Сохтори молии бозори ҷаҳонӣ. Аломатҳои таснифи молҳо. Биржаҳои молӣ хамчун шакли ташкилии бозори ҷахонии молҳо. Марказҳои асосии тиҷорати биржавии байналхалқӣ. Бозори ҷаҳонии ашёи хом ва озуқаворӣ, бозорҳои ашёи хоми хоҷагии кишлоқ, бозорҳои маъданҳо ва металҳо, бозорҳои сузишворӣ. Хусусияти амалиёт ва тамоили тараққиёти онҳо.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Сохтори молии бозори ҷаҳонӣ.
2. Бозори ҷаҳонии ашёи хом ва озуқаворӣ.

В. Кори мустақилонаи бакалаврон

Омода намудани презентатсияҳо оиди марказҳои асосии тиҷорати биржавии байналхалқӣ.

Рӯйхати адабиёт

1. The development of an international business strategy: International Market & Investment Surveyors / DeRuiter Consultancy. Publishing office: DeRuiter Consultancy BV, 2008. 12 p.
2. Иванов И. Н. Внешнеэкономическая деятельность предприятия: учеб. для вузов. М.:ИНФРА-М, 2018. 297 с.
3. Кривяков С. В. Мировая экономика: учебно-методическое пособие. Томск, 2011. 102 с.
4. Шершнева З. Е. Стратегическое управление: учеб. для вузов. К.: КНЭУ, 2014. 699 с
5. Кадочников П.А. Динамика и структура нетарифных мер, применяемых в международной торговле / П.А. Кадочников, Т.М. Алиев, Т.А. Флегонтова. - Текст : непосредственный // Экономическая политика. -2018. - №6. - С. 83.

Мавзӯи 5. Бозори ҷаҳонии молҳо

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Заминаҳои объективии барқароршавии бозорҳои сармоя. Сохтори бозорҳои сармоя. Мафҳум ва эволютсияи бозори ҷаҳонии сармояҳои қарзӣ. Сохтори бозори ҷаҳонии сармояҳои қарзӣ: бозори евроасъор, бозори еврооблигатсия, бозори еврокредитҳои миёнамуддати бонкӣ. Ҷойгиркунии захираҳои кредитӣ. Намудҳои асосии амалиёти кредетӣ дар бозори ҷаҳонии сармояҳо. Намудҳои қарзгирӣ дар бозори ҷаҳонии сармояҳои қарзӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Заминаҳои объективии ташаккулёбии бозорҳои сармоя.
2. Ҷойгиркунии захираҳои кредитӣ.

В. Кори мустақилонаи бакалаврон

Омӯзиши намудҳои асосии амалиёти кредитӣ дар бозори ҷаҳонии сармояҳо ва омода намудани реферат аз рӯи ин мавзӯъ.

Рӯйхати адабиёт

1. Грязнов М.Б. Деньги, кредит, банки: конспект лекций (для студентов экономического факультета заочной формы обучения). - Омск: Омск. гос. ун-т, 2013. -127 с.
2. Звонова Е. А. Международное внешнее финансирование в современной экономике. - М.: Экономика, 2012. - 324 с.
3. Международно-кредитные и финансовые отношения: Учебник / Под ред. Л. Н. Красавиной. - 3-е изд., перераб. и доп. - М.: Финансы и статистика, 2015. - 576 с.: ил.
4. Шершнева З. Е. Стратегическое управление: учеб. для вузов. К.: КНЭУ, 2014. 699 с
5. Звонова Е. А. Международное внешнее финансирование в современной экономике. - М.: Экономика, 2012. - 324 с.

Мавзӯи 6. Бозори ҷаҳонии асъор

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Мафҳум ва тавсифи бозорҳои ҷаҳонии асъор. Вазифаҳои бозорҳои ҷаҳонии асъор ва сохтори институтсионалии онҳо. Намудҳои бозорҳои асъор. Бозори мубодилаи асъори нақд ва бозори спот. Бозорҳои мӯҳлатноки асъор. Арбитражи асъор. Моделҳои бозори асъор. Арза ва тақозои асъор. Масъалаи воридшавии Тоҷикистон ба бозори байналхалқии асъор.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Вазифаҳои бозорҳои ҷаҳонии асъор ва сохтори институтсионалии онҳо.
2. Арбитражи асъор.

В. Кори мустақилонаи бакалаврон

Таҳлили сомонаи расмии Бонки миллии Тоҷикистон оиди масъалаи воридшавии Тоҷикистон ба бозори байналхалқии асъор ва навиштани конспект дар ин бобат.

Рӯйхати адабиёт

1. Алмазова, О.Л. Золото и валюта / О.Л. Алмазова. - М.: Книга по Требованию, 2015. - 161 с.
2. Балашов, Д. А. Конкуренция валют в условиях формирования валютных союзов / Д.А. Балашов. - М.: Синергия, 2015. - 802 с.
3. Быстров, А.В. Независимая наднациональная валюта: теория и практика. Монография / А.В. Быстров. - М.: ИНФРА-М, 2018. - 941 с.
4. Гончаренко, Александр Математико-статистический анализ фрактальных свойств курсов валют / Александр Гончаренко. - М.: LAP Lambert Academic Publishing, 2015. - 414 с

5. Касьянова, Галина Юрьевна Курсовые разницы и другие аспекты расчетов в валюте: новые правила учета и налогообложения / Касьянова Галина Юрьевна. - М.: Ассоциация бухгалтеров, аудиторов и консультантов (АБАК), 2017. - 669 с.

Мавзӯи 7. Бозори байналхалқии коғазҳои қимматнок

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Моҳият ва заминаҳои ташкилёбии бозори байналхалқии коғазҳои қимматнок. Таркиби (сохтори) бозори байналхалқии коғазҳои қимматнок. Бозори вомбаргҳои хориҷӣ ва бозори вомбаргҳои байналхалқӣ (евробондз, янки-бондз, самурай-бондз). Иштирочиёни бозори байналхалқии коғазҳои қимматнок. Масъалаҳои ҷойгиркунии вомбаргҳои байналхалқӣ. Сатҳи даромаднокии бозори байналхалқии вомбаргҳо. Омилҳои ба тараққиёти бозори коғазҳои қимматнок мусоидаткунанда.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Таркиби (сохтори) бозори байналхалқии коғазҳои қимматнок.
2. Омилҳои ба тараққиёти бозори коғазҳои қимматнок мусоидаткунанда.

В. Кори мустақилонаи бакалаврон

Омӯзиши бозори вомбаргҳои хориҷӣ ва бозори вомбаргҳои байналхалқӣ (евробондз: янки-бондз: самурай-бондз) ва омода намудани реферат.

Рӯйхати адабиёт

1. Бенджамин, Грэм Разумный инвестор. Полное руководство по стоимостному инвестированию / Грэм Бенджамин. - М.: Альпина Паблишер, 2018. - 367 с.
2. Галант, Марк Форекс для чайников / Марк Галант, Брайан Долан. - М.: Вильямс, 2016. - 336 с.
3. Закарян, Иван Ованесович Ценные бумаги - это почти просто! / Закарян Иван Ованесович. - М.: SmartBook, 2014. - 997 с.
4. Конаш, Дмитрий Сохранить и приумножить. Как грамотно и с выгодой управлять сбережениями / Дмитрий Конаш. - М.: Альпина Диджитал, 2012. - 991 с.
5. Ляшенко, В. И. Фондовые индексы и рейтинги / В.И. Ляшенко. - М.: Сталкер, 1998. - 320 с.

Мавзӯи 8. Бозори байналхалқии меҳнат

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Минтақаҳои асосии ҷалби қувваи корӣ. Намудҳои муҳоҷирати байналхалқии қувваи корӣ. Таъсири муҳоҷират ба бозори меҳнат. Механизми амалӣ дар бозори ҷаҳонии қувваи корӣ. Оқибатҳои иҷтимоӣ-иқтисодии муҳоҷирати қувваи корӣ. Танзими давлатии муҳоҷирати хориҷӣ. Тоҷикистон дар бозори байналхалқии меҳнат. Сиёсати мухоҷиратии ҶТ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Намудҳои муҳоҷирати байналхалқии қувваи корӣ.
2. Танзими давлатии муҳоҷирати хориҷӣ.

В. Кори мустақилонаи бакалаврон

Омӯзиши мавқеи Тоҷикистон дар бозори байналхалқии меҳнат ва омода намудани презентатсия.

Рӯйхати адабиёт

1. Жантлисова Е.А. Зарубежный опыт регулирования международной миграции рабочей силы: возможности применения в России / Е.А. Жантлисова, О.Н. Чеботарева // Наука и производство Урала. — 2019. — Т. 15. — С. 67-68.

2. Гониева А.О. Современные тенденции и проблемы международной миграции рабочей силы / А.О. Гониева // Индустрия туризма: возможности, приоритеты, проблемы и перспективы. — 2019. — Т. 14. — № 2. — С. 150-157.
3. Миграция рабочей силы, ее причины и виды [Электронный ресурс] : URL: https://spravochnick.ru/
4. Щербакова Е.М. Международная миграция, 2017 / Е.М. Щербакова // Демоскоп Weekly. — 2017. — № 753–754. — С.
5. Дерен В.И. Мировая экономика / В.И. Дерен. Смоленск, 2018. — С. 215.

Мавзӯи 9. Бозори ҷаҳонии хадамот ва ахборот
А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Сохтор ва вазъи бозори ҷаҳонии хадамот. Хусусиятҳои тиҷоратии байналхалқии хадамот. Тақсимоти ҷуғрофии тиҷорати хадамот. Хадамоти нақлиёт ва сайру саёҳат дар бозори ҷаҳонии хадамот. Хадамоти иттилоотӣ. Сохтори бозори ҷаҳонии иттилоот. Хусусияти бозори ҷаҳонии хадамот ва танзими он дар сатхи байналхалқӣ. ШФМ ва бозори ҷаҳонии хадамот.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Хусусиятҳои тиҷоратии байналхалқии хадамот.
2. Сохтори бозори ҷаҳонии иттилоот.

В. Кори мустақилонаи бакалаврон

Таҳлили хусусияти бозори ҷаҳонии хадамот ва танзими он дар сатҳи байналхалқӣ. Навиштани конспект.

Рӯйхати адабиёт

1. Балабанов И.Т. Внешнеэкономические связи: Учеб. пособие / И.Т.Балабанов, А.И.Балабанов. - М.: Финансы и статистика, 2010. - 512 с.
2. Бурменко Т.Д. Сфера услуг в современном обществе: Экономика, менеджмент, маркетинг. Курс лекций / Т.Д.Бурменко, Н.Н.Даниленко, Т.А.Туренко. - М.: КноРус, 2019. - 240 с.
3. Внешнеэкономическая деятельность предприятия: Учебник для вузов / Л.Е.Стровский и др. - М.: ЮНИТИ, 2009. - 823 с.
4. Международные экономические отношения: Учебник для вузов/ Е.Ф. Жуков, Т.И. Капаева, Л.Т. Литвиненко и др.; Под ред. проф. Е.Ф. Жукова. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2010. - 485 с.
5. Николаева И.П. Мировая экономика / И.П.Николаева. - М.: Экономисть, 2017. - 734 с.

Мавзӯи 10. Бозори байналхалқии технологияҳо
А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Бозори ҷаҳонии технология, хислатҳои ташаккулёбӣ ва хусусиятҳои тараққиёти он. Субъектҳо ва объектҳои бозори ҷаҳонии технологияҳо. Стратегияи технологии мамлакатҳои мутараққии саноатӣ. Шаклҳо, тарзҳо ва роҳҳои таҳвили технологияҳо. Шаклҳои тиҷоратӣ ва ғайритиҷоратии мубодилаи технологияҳо.Тиҷорати литсензионӣ. Амалиёти инжинирингӣ. Танзими байналхалқии бозори ҷаҳонии технологияҳо. .

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Бозори ҷаҳонии технология, хислатҳои барқароршавӣ ва хусусиятҳои тараққиёти он.
2. Тиҷорати литсензионӣ.

В. Кори мустақилонаи бакалаврон

Омӯзиши шаклҳои тиҷоратӣ ва ғайритиҷоратии мубодилаи технологияҳо ва омода намудани презентатсия.

Рӯйхати адабиёт

1.

ДОНИШГОҲИ МИЛЛИИ ТОҶИКИСТОН

Гаврилова Т.В. Международная экономика. Учебное пособие. - М.: Издательство "Приор", 2009, 136с.

2. Градобитова Л.Д., Исаченко Т.М. Транснациональные корпорации в современных международных экономических отношениях. М., "Анкил", 2012, 124с.

3. Корнуэлл А. Мировой рынок технологий и информации: проблемы и пути решения // Коммерсант - Власть - 2011 - №4

4. Ломакин В.К. Мировая экономика: Учебник для вузов. - М.: Юнити, 2010. - 727с.

5. Международные экономические отношения. Учебник для вузов // Под редакцией Рыбалкина В.Е. - М., 2014, 519с.

ФАКУЛТЕТИ МОЛИЯВИЮ ИҚТИСОДӢ
КАФЕДРАИ «ИҚТИСОДИЁТИ ҶАҲОНӢ»

БАРНОМАИ ТАЪЛИМӢ

аз фанни

идоракунии лоиҳаҳои инвеститсионӣ

(барои донишҷӯёни ихтисоси 25010304 – идораи инвеститсияҳои хориҷии муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ)

МУҚАДДИМА

Фанни «Идоракунии лоиҳаҳои инвеститсионӣ» ба доираи фанҳои таълимии тахасуссии тайёрнамоии бакалавр ва магистрҳои соҳаи идоранамоии инвеститсияҳои хориҷӣ мансуб мебошад. Тавре маълум аст, фаъолияти инвеститсионӣ яке аз намудҳои фаъолияти молиявии инсон маҳсуб меёбад. Иқтидорҳои ташаккули иқтисодии мамлакат ва ба даст овардани натиҷаҳои молиявии назаррас бошанд, то андозае аз татбиқи ҷараёнҳои инвеститсионӣ дар давлат вобастагии амиқ дорад. Ҳаминро ба инобат гирифта, фанни мазкур имкон медиҳад, ки донишҳои замонавии мутахассисон дар бораи усулҳо ва роҳҳои идоракунии лоиҳаҳои инвеститсионӣ афзун гардонида шавад. Сафарбарнамоии мақсадноки захираҳо ва равонасозии онҳо дар ҷараёнҳои инвеститсионӣ имкон медиҳад, ки мушкилии норасоиҳои захираҳои молиявӣ дар иқтисодиёт кам карда шаванд. Баробари ин дар ташкили ҷараёнҳои инвеститсионӣ идоракунӣ аз давраи банақшагирӣ то давраи ба истифода додани объект нақши боризро мебозад. Дар ин самт ҳангоми омӯзонидани фанни мазкур усулҳои корбарӣ дар

Душанбе-2022

идоракунии лоиҳаҳои инвеститсионӣ мавриди омӯзонидан қарор дода мешаванд.

Аз рафти омӯзиши фанни мазкур донишҷӯён метавонанд, ки санъати идоранамоии лоиҳаҳои инвеститсиониро дар тамоми давраи ҳаётии лоиҳаҳои инвеститсионӣ аз бар намоянд. Савияи дониши касбии менеҷери лоиҳаи инвеститсионӣ ба он мусоидат мекунад, ки дараҷаи гумшавии маблағҳо паст карда шуда, ҳамчунин сатҳи даромаднокии татбиқи лоиҳа дар оянда таъмин карда шавад. Фанни мазкур ҳамзамон гузаронидани таҳлилҳои молиявию иқтисодии корхонаро омӯзонида, самаранокӣ ва ё зарарнокии татбиқи лоиҳаро барои маблағузорон муҳайё месозад. Менеҷери закӣ ва кордон «ними дастовард» буда, дараҷаи касбияти менеҷер метавонад, ки таваҷҷуҳи инвесторони дохилию хориҷиро дар татбиқи лоиҳа афзун намояд ва ё коҳиш диҳад.

Мақсади омӯзонидани фан аз: васеъ гардонидани фаҳмиши донишҷӯён роҷеъ ба мазмуну моҳияти инвеститсияҳо ва лоиҳаҳои инвеститсионӣ ба ҳисоб меравад. Дар ҳошияи ин боло бурдани таҷрибаи мутахассисон дар идоракунии лоиҳаҳои инвеститсионӣ шарти муҳим арзёбӣ мешавад. Дар раванди омӯзиши фанни мазкур аҳамият ва мавқеъи инвеститсияҳо дар ҳалли проблемаҳои иқтисодию иҷтимоии ҷамъият муайян ва баҳогузорӣ карда мешаванд. Баробари ин инкишоф додани қобилияту маҳорати касбии донишҷӯён ҳангоми ширкат варзидан дар сӯҳбатҳо, музокираҳо, семинарҳо, конференсияҳо, симпозиумҳои ба масъалаҳои гуногуни соҳаи идоракунии лоиҳаҳои инвеститсионӣ бахшидашуда дар назар аст.

Самарнокии фаъолияти корхонаҳо, таъмини суръати рушди баланд ва рақобапазирӣ дар иқтисоди бозорӣ то андозае аз фаъолияти инвеститсионии корхона вобастагии зич дорад. Дар ин ҳошия барои қисми зиёди корхонаҳо татбиқи лоиҳаҳои гуногуни ташкилнамоӣ, муосиркунонӣ ва такрористеҳсоли фондҳои асосӣ, барориши маҳсулот ва хадамоти нав, васеънамоӣ ва гуногуншаклнамоии фаъолияти хоҷагидорӣ асоси фаъолиятро ташкил менамояд.

Предмети омӯзиши фан сармоягузориҳо (инвеститсияҳо), фаъолияти сармоягузорӣ, идоракунии ҷараёнҳои пулӣ дар татбиқи лоиҳаҳо, баҳодиҳии иқтисодии лоиҳаҳои инвеститсионӣ, муайянсозии дараҷаи таваккалиятҳо ва ғайра ба шумор мераванд. Архитекторе (меъморе), ки дар банақшагирӣ ва идоракунӣ иштирок менамояд, бояд донишу усулҳои баҳодиҳии лоиҳаҳои инвеститсионӣ, усулҳои баҳодиҳии самаранокии қарорҳои инвеститсионӣ, баҳодиҳии таваккалияти лоиҳаҳои инвеститсиониро соҳиб бошад ва онҳоро хуб донад.

Маҷмӯи саволҳо, ки бо роҳандозии фаъолияти инвеститсионӣ алоқамандии зич доранд, талаб менамояд, ки аз нигоҳи назариявӣ дониши васеъ дошта, таҷрибаи ғании қабули қарорҳои идоранамоиро дар сатҳи коркард ва татбиқи барномаҳои инвеститсионӣ дошта бошем. Ҷанбаҳои гуногуни масъалаҳои мазкур предмети омӯзиши фанни «Идоранамоии лоиҳаҳои инвеститсионӣ» қарор мегиранд. Фан самти амалӣ дошта, имкон аст, ки таҷрибаи ба даст омад дар раванди банақшагирӣ ва идоракунии лоиҳаҳои инвеститсионӣ истифода шаванд. Барномаи мазкур дар асоси нақшаи таълимӣ барои донишҷӯёни ихтисоси иқтисодиёти ҷаҳонии макотиби таҳсилоти олии мамлакат тартиб дода шудааст. Мураттиб дастовардҳои нав ба нави усулҳои фаъоли таълимро ба назар гирифта, сарчашмаҳои илмию амалӣ, адабиёти дохилӣ ва хориҷиро дар барнома истифода намудааст.

Дар баробари аз худ намудани фанни таълимӣ донишҷӯ бояд:

- ✓ мазмуну мафҳуми асосии инвеститсияҳо ва лоиҳаи инвеститсиониро аз худ карда бошад:
- ✓ асосҳои ташкилнамоӣ, усулҳо ва меъёрҳои асосии татбиқи идоранамоии лоиҳаҳои инвеститсиониро аз бар намояд;
- ✓ моҳияти истифода намудани усулҳои идоранамоии лоиҳаҳои инвеститсиониро пурра сарфаҳм равад;
- ✓ моҳияти амалӣ гардидани усулҳои идоранамоии лоиҳаҳои инвеститсиониро комилан дарк карда тавонад;
- ✓ тарзҳои истифодаи усулҳо, воситаҳо ва меъёрҳои идоранамоии лоиҳаҳои сармоягузориро аз худ карда бошад;

- ✓ усулҳои баҳодиҳии самаранокии татбиқи лоиҳаҳои инвеститсиониро дар давраи ҳаётии лоиҳаи инвеститсионӣ истифода карда тавонад;
- ✓ дар бораи гуногунии таваккалиятҳои идоранамоии лоиҳаҳои инвеститсионӣ, баҳогузории таваккалиятҳо ва ғайра маълумоти кофӣ дошта бошад;
- ✓ принсипҳои асосии ташкили идоракунии лоиҳаҳои инвеститсиониро барои шароити имрӯзаи Ҷумҳурии Тоҷикистон дарк карда тавонад.

НАҚШАИ
тақвимӣ-мавзӯии таълими фанни идоракунии лоиҳаҳои инвеститсионӣ

Миқдори умумии кредитҳо: 5 (аз онҳо: 3 кредит барои машғулиятҳои аудитории лексионӣ-назариявӣ; 1 кредит барои машғулиятҳои аудитории амалӣ ва 1 кредит барои корҳои мустақилона зери роҳбарии омӯзгор)

№	НОМГӮИ МАВЗӮЪҲО	МИҚДОРИ СОАТҲО		
		Машғулиятҳои аудитории лексионӣ-назариявӣ	Машғулиятҳои аудитории амалӣ	Корҳои мустақилонаи донишҷӯён
1.	Мафҳум ва моҳияти идоракунӣ (менеҷмент) дар раванди ташкили фаъолияти инвеститсионӣ ва нақши менеҷер дар раванди идоракунӣ	*4*		
	Назарияҳои классикӣ, неоклассикӣ ва муосири идоракунӣ (менеҷмент) ва аҳамияти иқтисодии онҳо.		*4*	
	Мутолиа ва конспект аз китоби Липсиц И.В., Косов В.В. Инвестиционный проект: методы подготовки и анализа: Учебно-справочное пособие. – М.: Изд-во БЕК, 1996г.; Черняк В.З. Управление инвестиционными проектами: учебное пособие / – М : Юнити, 2004. – 351 с.			*2*
2.	Лоиҳаи инвеститсионӣ. Идоракунии лоиҳаҳои инвеститсионӣ. Мафҳуми «лоиҳа» ва «лоиҳаи инвеститсионӣ»	*4*		
	Вазифаҳои идоракунии лоиҳаи инвестистионӣ. Гуруҳбандии лоиҳаҳои инвестистионӣ.		*4*	
	Мутолиа ва конспект аз китоби Липсиц И.В., Косов В.В. Инвестиционный проект: методы подготовки и анализа: Учебно-справочное пособие. – М.: Изд-во БЕК, 1996г.; Черняк В.З. Управление инвестиционными проектами: учебное пособие / – М : Юнити, 2004. – 351 с.			*2*
3.	Ҷараёни инвеситсионӣ: мафҳум ва моҳияти иқтисодии он. Паҳлуҳои алоҳидаи тавсифи ҷараёни инвестистионӣ.	*4*		
	Марҳилаҳои асосии ҷараёнҳои инвестистонӣ. Давомнокии ҷараёнҳои инвестисионӣ.		*4*	
	Мутолиа ва конспект аз китоби Липсиц И.В., Косов В.В. Инвестиционный проект: методы подготовки и анализа: Учебно-справочное пособие. – М.: Изд-во БЕК, 1996г.; Черняк В.З. Управление инвестиционными проектами: учебное пособие / – М : Юнити, 2004. – 351 с.			*2*
4.	Стратегияи ҷалби сармоягузориҳои хориҷӣ ба иқтисодиёти миллӣ ва таҷрибаи истифодаи он.	*4*		
	Сармоягузориҳои ватанию хориҷӣ ва тамоюлоти муосири бозори байналхалқии сармоя.		*4*	
	Мутолиа ва конспект аз китоби Липсиц И.В., Косов В.В. Инвестиционный проект: методы подготовки и анализа: Учебно-справочное пособие. – М.: Изд-во БЕК, 1996г.; Черняк В.З. Управление инвестиционными проектами: учебное пособие / – М : Юнити, 2004. – 351 с.			*2*
5.	Таъсиррасонии инвеститсияҳо ба баҳодиҳии самаранокии лоиҳаҳо	*4*		
	Усулҳои баҳодиҳии самаранокии лоиҳаҳои инвеститсионӣ дар раванди ташкили идоранамоӣ.		*4*	
	Мутолиа ва конспект аз китоби Липсиц И.В., Косов В.В. Инвестиционный проект: методы подготовки и анализа: Учебно-справочное пособие. – М.: Изд-во БЕК, 1996г.; Черняк В.З. Управление инвестиционными проектами: учебное пособие / – М : Юнити, 2004. – 351 с.			*2*
6.	Принсипҳои асосии ташкили идоракунии лоиҳаҳои инвеститсионӣ дар шароити муосир	*4*		
	Ҷанбаҳои равонӣ ва иҷтимоии идоранамоии лоиҳаҳои инвеститсионӣ		*4*	

	Мутолиа ва конспект аз китоби Липсиц И.В., Косов В.В. Инвестиционный проект: методы подготовки и анализа: Учебно-справочное пособие. – М.: Изд-во БЕК, 1996г.; Черняк В.З. Управление инвестиционными проектами: учебное пособие / – М : Юнити, 2004. – 351 с.			*2*
7.	Ташкилнамоии портфели инвеститсионӣ ва роҳҳои идоракунии он	*4*		
	Баҳодиҳии сифати воситаҳои молиявӣ дар раванди ташкили маблағгузориҳо		*4*	
	Мутолиа ва конспект аз китоби Липсиц И.В., Косов В.В. Инвестиционный проект: методы подготовки и анализа: Учебно-справочное пособие. – М.: Изд-во БЕК, 1996г.; Черняк В.З. Управление инвестиционными проектами: учебное пособие / – М : Юнити, 2004. – 351 с. сомонаҳои www.nigma.ru, www.economist.com, www.socrat.info			*2*
8.	Мафҳум ва моҳияти таваккалиятҳои инвеститсионӣ: баҳодиҳӣ ва муайянсозии онҳо	*4*		
	Консепсияҳои муосир ва консепсияи риск-менеҷменти идоракунии таваккалиятҳои инвеститсионӣ		*4*	
	Мутолиа ва конспект аз китоби Липсиц И.В., Косов В.В. Инвестиционный проект: методы подготовки и анализа: Учебно-справочное пособие. – М.: Изд-во БЕК, 1996г.; Черняк В.З. Управление инвестиционными проектами: учебное пособие / – М : Юнити, 2004. – 351 с.			*2*
9.	Усули муҳлати талофияти дисконтикунонидашуда (Discounted Pay-Back Period DPB)	*4*		
	Самараи софи гирифташуда (арзиши софи ҳозира (NPV – метод). Сатҳи миёнаи даромаднокии дохилӣ (Internal Rate of Return IRR)		*4*	
	Мутолиа ва конспект аз китоби Липсиц И.В., Косов В.В. Инвестиционный проект: методы подготовки и анализа: Учебно-справочное пособие. – М.: Изд-во БЕК, 1996г.; Черняк В.З. Управление инвестиционными проектами: учебное пособие / – М : Юнити, 2004. – 351 с.			*2*
10.	Ҳисобгирии омили вақтӣ дар раванди маблағгузорӣ. Баҳодиҳии вақт аз нигоҳи иқтисодӣ. Баҳодиҳии экологӣ ва ҷуғрофии идоракунии лоиҳаи инвестиционӣ	*4*		
	Принсипҳои асосии таҳлили лоиҳаҳои инвеститсионӣ. Идораи ҷараёнҳои инвеститсионӣ.		*4*	
	Мутолиа ва конспект аз китоби Липсиц И.В., Косов В.В. Инвестиционный проект: методы подготовки и анализа: Учебно-справочное пособие. – М.: Изд-во БЕК, 1996г.; Черняк В.З. Управление инвестиционными проектами: учебное пособие / – М : Юнити, 2004. – 351 с.			*2*
11.	Моҳият ва тавсифи умумии усулҳои идоракунии лоиҳаҳои инвеститсионӣ	*4*		
	Усулҳои идоракунии лоиҳаҳои инвеститсионии корхонаҳо. Идоракунии лоиҳаҳои байналмилалӣ дар таҷрибаи муосир (дар мисоли лоиҳаи мушаххас).		*4*	
	Мутолиа ва конспект аз китоби Липсиц И.В., Косов В.В. Инвестиционный проект: методы подготовки и анализа: Учебно-справочное пособие. – М.: Изд-во БЕК, 1996г.; Черняк В.З. Управление инвестиционными проектами: учебное пособие / – М : Юнити, 2004. – 351 с.			*2*
12.	Идоракунии лоиҳаҳои инвеститсионӣ дар соҳаи гидроэнергетика: афзалиятҳо ва дурнамо	*4*		
	Идоракунии лоиҳаҳои инвеститсионӣ дар соҳаи хоҷагии деҳот ва афзалиятҳои он. Идоракунии лоиҳаҳои инвеститсионӣ дар соҳаи саноат ва дурнаоми рушд		*4*	
	Мутолиа ва конспект аз китоби Липсиц И.В., Косов В.В. Инвестиционный проект: методы подготовки и анализа: Учебно-справочное пособие. – М.: Изд-во БЕК, 1996г.; Черняк В.З. Управление инвестиционными проектами: учебное пособие / – М : Юнити, 2004. – 351 с..			*2*
	ҶАМЪБАСТ:	**48**	**48**	**24**

БАРНОМАИ ТАЪЛИМИИ ФАН

__Мавзӯи 1__. Мафҳум ва моҳияти идоракунӣ (менеҷмент) дар раванди ташкили фаъолияти инвеститсионӣ ва нақши менеҷер дар раванди идоракунӣ

__А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ.__

Мафҳум ва моҳияти идоракунӣ (менеҷмент) дар раванди ташкили фаъолияти инвеститсионӣ ва нақши менеҷер дар раванди идоракунӣ. Назарияҳои классикӣ, неоклассикӣ ва муосири идоракунӣ (менеҷмент) ва аҳамияти иқтисодии онҳо. Назарияҳо ва методологияи идоракунии ҷараёнҳои инвеститсионӣ дар таҷрибаи муосир. Аҳамияти идоракунии лоиҳаҳои инвеститсионӣ дар баландбардории сатҳи даромади сармоягузорон. Тавсифи мактабҳои классикӣ, неоклассикӣ ва муосири идораи лоиҳаҳои инвеститсионӣ.

__Б. Машғулияти аудитории амалӣ.__

Нақшаи семинар:

4. Мафҳум ва моҳияти идоракунии фаъолияти инвеститсионӣ ва нақши менеҷер дар раванди идоракунӣ.
5. Назарияҳои классикӣ, неоклассикӣ ва муосири идоракунӣ (менеҷменти илмӣ) ва аҳамияти иқтисодии онҳо.
6. Назарияҳо ва методологияи идоракунии ҷараёнҳои инвеститсионӣ дар таҷрибаи муосир.

__В. Кори мустақилона.__

Мутолиа ва конспект аз: *1) Липсиц И.В., Косов В.В. Инвестиционный проект: методы подготовки и анализа. Учебно-справочное пособие. – Москва: Изд-во БЕК, 1996г.;*
2) Черняк В.З. Управление инвестиционными проектами: учебное пособие / – Москва: Юнити, 2004. – 351 с.;
3) Бизнес-план инвестиционного проекта: отечественный и зарубежный опыт. Учебное пособие // Под ред. В.М.Попова. 4-е издание. – Москва: Финансы и статистика, 1997.
4) Игонина Л.Л. Инвестиции: Учебное пособие. – Москва: Юристъ, 2009. – 480 стр.

__Мавзӯи 2.__ Меъёрҳо ва санадҳои ҳуқуқии идоракунии фаъолияти инвеститсионӣ дар Тоҷикистон

__А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ__

Меъёрҳо ва санадҳои ҳуқуқии идоракунии фаъолияти инвеститсионӣ дар Тоҷикистон. Ташкили заминаи ҳуқуқии фаъолияти инвеститсионӣ дар Тоҷикистон. Роҳҳои баландбардории ҷазобияти сармоягузориҳо ба иқтисодиёт (иқлими мусоиди сармоягузорӣ). Ташкили корхонаҳои муштарак ва минтақаҳои озоди иқтисодӣ. Ҷаззобияти инвеститсионии минтақаҳои озоди Данғара, Суғд, Ишкошим, Панҷи Поён ва Кӯлоб. Механизми идоракунии раванди маблағгузорӣ дар минтақаҳои озоди иқтисодии Тоҷикистон. Аҳамияти ташкили лоиҳаҳои инвеститсионӣ дар минтақаҳои озоди иқтисодӣ ва идоракунии мақсадноки онҳо.

__Б. Машғулияти аудитории амалӣ.__

Нақшаи семинар:

4. Меъёрҳо ва санадҳои ҳуқуқии идоракунии фаъолияти инвеститсионӣ дар Тоҷикистон.
5. Роҳҳои баландбардории ҷазобияти сармоягузориҳо ба иқтисодиёт (иқлими мусоиди сармоягузорӣ).
6. Ташкили корхонаҳои муштарак ва минтақаҳои озоди иқтисодӣ. Ҷаззобияти инвеститсионии минтақаҳои озоди Данғара, Суғд, Ишкошим, Панҷи Поён ва Кӯлоб.
7. Механизми идоракунии раванди маблағгузорӣ дар минтақаҳои озоди иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон.

__В. Кори мустақилона.__

Мутолиа ва конспект аз: *1) Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи сармоягузорӣ» //Ахбори Маҷлиси Олии ҶТ соли 2016, №3, мод.152 // ш.Душанбе, 15 марти соли 2016, № 1299; 2) Черняк В.З. Управление инвестиционными проектами: учебное пособие / – М.: Юнити, 2004. – 351 с.; 3) Бизнес-план инвестиционного проекта: отечественный и зарубежный опыт. Учебное пособие // Под редакции В.М.Попова. 4-е издание. – Москва: Финансы и статистика, 1997.*

Мавзӯи 3. Мафҳум, моҳият ва усулҳои таҳияи лоиҳаи инвеститсионӣ. Сохтори лоиҳаҳо.

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ.

Лоиҳаи инвеститсионӣ. Идоракунии лоиҳаҳои инвеститсионӣ. Мафҳуми «лоиҳа» ва «лоиҳаи инвеститсионӣ». Мафҳуми лоиҳаи инвеститсионӣ ва тартиби таҳияи он. Гуруҳбандии лоиҳаҳои инвеститсионӣ. Вазифаҳои идоракунии лоиҳаи инвестистионӣ. Гуруҳбандии лоиҳаҳои инвестистионӣ. Давраҳои ҳаётии лоиҳаи инвеститсионӣ. Мундариҷаи марҳилаҳои давраи ҳаётии лоиҳаи инвеститсионӣ. Сохтори лоиҳаҳои инвеститсионӣ. Иштирокчиёни татбиқи лоиҳаҳои инвестистионӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

Нақшаи семинар:

4. Мафҳуми «лоиҳа» ва «лоиҳаи инвеститсионӣ». Тартиби таҳияи лоиҳаи инвеститсионӣ. Гуруҳбандии лоиҳаҳои инвеститсионӣ.
5. Вазифаҳои идоракунии лоиҳаи инвеститсионӣ. Гуруҳбандии лоиҳаҳои инвеститсионӣ аз рӯи нишондиҳандаҳо.
6. Давраҳои ҳаётии лоиҳаи инвеститсионӣ. Мундариҷаи марҳилаҳои давраи ҳаётии лоиҳаи инвеститсионӣ. Сохтори лоиҳаҳои инвеститсионӣ. Иштирокчиёни татбиқи лоиҳаҳои инвестистионӣ.

В. Кори мустақилона.

Мутолиа ва конспект аз: *1) Липсиц И.В., Косов В.В. Инвестиционный проект: методы подготовки и анализа. Учебно-справочное пособие. – Москва: Изд-во БЕК, 1996г.; 2) Черняк В.З. Управление инвестиционными проектами. //Учебное пособие // – Москва: Юнити, 2004. – 351 с.; 3) Бизнес-план инвестиционного проекта: отечественный и зарубежный опыт. // Учебное пособие //Под ред. В.М.Попова. 4-е издание. – Москва: Финансы и статистика, 1997; 4) Игонина Л.Л. «Инвестиции». // Учебное пособие // – М.: Юристъ, 2009. -480С.*

Мавзӯи 4. Стратегияи ҷалби сармоягузориҳои хориҷӣ ба иқтисодиёти миллӣ ва таҷрибаи истифодаи он.

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Омилҳои дохилию хориҷии ҷалби сармоягузориҳои хориҷӣ. Таъсири сармоягузориҳои хориҷӣ ба иқтисодиёти миллӣ. Таҳияи стратегияҳои миллии ҷалби самроягузориҳо. Роҳҳои тақвияти ҷараёнҳои сармоягузорӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. Таснифи сармогузориҳои дохилию хориҷӣ ва хусусиятҳои таъсиррасонии онҳо ба рушди иқтисодӣ. Сармоягузориҳои ватанию хориҷӣ ва тамоюлоти муосири бозори байналхалқии сармоя. Принсипҳои асосии таҳияи стратегияҳои миллии ҷалби сармоягузориҳо ба иқтисодиёт.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

Нақшаи семинар:

5. Таҳлили банду бастҳои Стратегияи миллии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030.

6. Ташкили ҷараёнҳои инвеститсионӣ дар Тоҷикистон ва Стратегияи идораи сармоягузориҳо дар Тоҷикистон.
7. Идоракунии қарзи хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикисон ва вобастагии он бо раванди ташкили сармоягузориҳо.
8. Афзалиятҳо ва норасоиҳои таҳияи Стратегияи миллии ҷалби сармоягузориҳо ба иқтисодиёти миллӣ.

В. Кори мустақилона.

Мутолиа ва конспект аз: 1) Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи сармоягузорӣ» //Ахбори Маҷлиси Олии ҶТ соли 2016, №3, мод.152 // ш.Душанбе, 15 марти соли 2016, № 1299; 2) Черняк В.З. Управление инвестиционными проектами: учебное пособие / – Москва: Юнити, 2004. – 351 с.; 3) Стратегияи миллии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030. 4) Стратегияи ҷалби сармоягузориҳои хориҷӣ барои солҳои гуногун.

Мавзӯи 5. Баҳодиҳии лоиҳаҳои инвестистионӣ ва усулҳои пазируфташуда дар таҷрибаи муосир

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Таъсиррасонии инвеститсияҳо ба баҳодиҳии самаранокии лоиҳаҳо. Усулҳои баҳодиҳии самаранокии лоиҳаҳои инвеститсионӣ дар раванди ташкили идоранамоӣ. Усулҳои математикии баҳодиҳии лоиҳаҳои инвеститсионӣ. Меъёрҳои асосии самаранокии лоиҳаи инвеститсионӣ ва усулҳои баҳодиҳии онҳо. Муайян кардани даромади софи ҷорӣ. Муҳлати талофияти сармоягузориҳо ва усули ҳисобкунии он. Формулаҳои ҳисобкунии самаранонокии лоиҳаҳо. Ҳисоб кардани истеҳлоки воситаҳои асосии сармоягузориҳо.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

Нақшаи семинар:

6. Мафҳуми иқтисодӣ ва таснифи шаклҳои асосии баҳодиҳии лоиҳаҳои инвеститсионӣ.
7. Усулҳои баҳодиҳии самаранокии лоиҳаҳои инвеститсионӣ дар раванди ташкили идоранамоӣ.
8. Татбиқи усулҳои математикии баҳодиҳии лоиҳаҳои инвеститсионӣ.
9. Меъёрҳои асосии самаранокии лоиҳаи инвеститсионӣ ва усулҳои баҳодиҳии онҳо.
10. Шартҳо ва аломатҳои интихоби лоиҳаҳои инвеститсионӣ аз натиҷаи баҳодиҳии лоиҳаҳои инвеститсионӣ.

В. Кори мустақилона.

Мутолиа ва конспект аз: 1) Крылов Э.И. Анализ эффективности инвестиционной и инновационной деятельности предприятия // – Москва: Финансы и статистика, 2003. – 608 стр.; 2) Черняк В.З. «Управление инвестиционными проектами». - Москва: Юнити, 2004. – 351 стр.; 3) Бизнес-план инвестиционного проекта: отечественный и зарубежный опыт. // Под ред. В.М.Попова. 4-е издание. – Москва: Финстат, 1997. 4) Игонина Л.Л. «Инвестиции». // Учебное пособие // – Москва: Юристъ, 2009. – 480 стр.

***Мавзӯи 6.* Идоракунии лоиҳаҳои инвеститсионӣ дар таҷрибаи муосири хоҷагидорӣ.**

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Мафҳум ва моҳияти идоракунии лоиҳаҳои инвестистионӣ. Зарурат, аҳамият, мақсад, вазифаҳо ва принсипҳои асосии ташкили идоракунии лоиҳаҳои инвеститсионӣ дар шароити муосир. Ҷанбаҳои равонӣ, иҷтимоӣ ва иқтисодии идоранамоии лоиҳаҳои инвеститсионӣ.

Самтҳо ва хусусиятҳои асосии идоракунии иҷтимоии лоиҳаҳои инвеститсионӣ. Масъалаҳои асосии ҳамоҳангсозии самтҳои идоракунии лоиҳаҳои инвеститсионӣ дар раванди инвестистисонӣ. Таҷрибаи ҷаҳонии идоракунии лоиҳаҳои инвеститсионӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

Нақшаи семинар:

5. Идоракунии лоиҳаҳои инвестистионӣ ва таҷрибаи ташкили он дар шароити муосир.
6. Принсипҳои асосии ташкили идоракунии лоиҳаҳои инвеститсионӣ.
7. Ҷанбаҳои иқтисодӣ, техникӣ, экологӣ, равонӣ ва иҷтимоии идоранамоии лоиҳаҳои инвеститсионӣ.
8. Масъалаҳои асосии ҳамоҳангсозии самтҳои идоракунии лоиҳаҳои инвеститсионӣ.

В. Кори мустақилона.

Мутолиа ва конспект аз: 1) Липсиц И.В. «Инвестиционный проект: методы подготовки и анализа». Учебно-справочное пособие. – Москва: «БЕК», 1996г.; 2) Черняк В.З. «Управление инвестиционными проектами». //Учебное пособие // – Москва: Юнити, 2004. – 351 с.; 3) Бизнес-план инвестиционного проекта: отечественный и зарубежный опыт. /Учебное пособие/ Под ред. В.М.Попова. 4-е издание. – Москва: Финстат, 1997. 4) Игонина Л.Л. «Инвестиции». // Учебное пособие // – Москва: Юристъ, 2009. – 480 стр.

Мавзӯи 7. Ташкилнамоии портфели инвеститсионӣ ва роҳҳои идоракунии он.

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ.

Мафҳум, моҳият ва аҳамияти иқтисодии портфели инвеститсионӣ. Ҳадафҳои ташкили портфели инвеститсионӣ дар сатҳи корхонаҳо. Бозоргирии портфели инвестистионӣ ва идоракунии таваккалиятҳои раванди маблағгузорӣ. Аломатҳои гуруҳбандии портфели инвеститсионӣ ва таркиби он. Гуруҳбандии портфел: - вобаста ба намуди маблағгузориҳо (портфели лоиҳаҳои маблағгузориҳои реалӣ, портфели воситаҳои молиявӣ); - вобаста ба афзалиятнокии мақсадҳои маблағгузор (портфели рушд, портфели даромад, портфели рушд ва даромад, портфели махсусгардонидашуда); - вобаста ба таносуби таваккалият ва даромаднокӣ (портфели маблағгузори ғосиб (агрессивный), портфели маблағгузори муътадил (умеренный), портфели маблағгузори консервативӣ (кӯҳнапараст)); - вобаста ба дараҷаи мақсадҳои маблағгузор (портфели мувозингардонидашуда, портфели ғайримувозин). Баҳодиҳии сифати воситаҳои молиявӣ дар раванди ташкили маблағгузориҳо. Баҳодиҳии сифати воситаҳои молиявӣ дар раванди ташкили маблағгузориҳо. Мактабҳои идоракунии портфели инвеститсионии ҷаҳони муосир.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

Нақшаи семинар:

4. Мақсади асосии ташкили портфели инвеститисонӣ дар шароити муосир ва афзалиятнокии он;
5. Гуруҳбандии портфели инвеститсионӣ ва аломатҳои асосии гуруҳбандии он дар шароити муосир;
6. Баҳодиҳии портфели инвеститсионӣ аз нигоҳи даромаднокӣ ва дараҷаи таваккалиятҳо;
7. Ташкили идоракунии ҷараёнҳои инвеститсионӣ ва стратегияи идоракунии портфели инвеститсионӣ.

В. Кори мустақилона.

Мутолиа ва конспект аз: ***1.*** *Инвестиции. Сборник заданий для самостоятельной подготовки. // Учебное пособие // под ред. Н.И.Лахметкиной. – М.: КНОРУС, 2009, -272с.;* ***2.*** *Методические*

рекомендации по оценке эффективности инвестиционных проектов // Коссов В.В., Лившиц В.Н., Шахназаров А.Г. - М.: ОАО НПО «Экономика», 2000. – 421с.; 3. Беляева И.Ю. Панина В.В. Цены и ценообразование. Управленческий аспект./Учебное пособие/ М.: - КНОРУС, - 2004; 4. Черняк В.З. Управление инвестиционными проектами. /Учебное пособие/. – М.: - Юнити, - 2004, - 351с.; 5. Абрамов С.И. Управление инвестициями в основной капитал. М.: - «Экзамен», 2002.- 544с.; 6. Ковалев В.В. Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности. – Москва, «Финансы и статистика», 1995.

***Мавзӯи 8*. Мафҳум ва моҳияти таваккалиятҳои инвеститсионӣ: баҳодиҳӣ ва муайянсозии онҳо.**

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Мафҳуми таваккалиятҳои инвеститсионӣ. Тавсифи мухтасар ва гуруҳбандии таваккалиятҳои инвеститсионӣ вобаста ба сабабҳои пайдошавӣ: - иқтисодӣ; - технологӣ; - иҷтимоӣ; - сиёсӣ; - ҳуқуқӣ; - экологӣ. Гуруҳбандӣ аз рӯи усули макро-рискҳо: - низомӣ, минтақавӣ, соҳавӣ. Гуруҳбандӣ аз рӯи усули микро-рискҳо: - таваккалиятҳои бозорӣ, таваккалиятҳои фоизӣ, таваккалиятҳои бозоргирӣ, таваккалиятҳои корӣ (ғайриинтизор). Баҳодиҳии таваккалиятҳои инвеститсионӣ. Усулҳои муайянкунӣ ва баҳодиҳии таваккалиятҳо. Консепсияҳои муосир ва консепсияи риск-менеҷменти идоракунии таваккалиятҳои инвеститсионӣ. Қоидаҳои пешгирӣ ва идоракунии таваккалиятҳо: - диверсификатсия дар фаъолият, - хеджкунонӣ (бастани созишномаҳои фючерсӣ), - маҳдуднамоӣ (лимитирования), - гурехтан аз таваккалият бо роҳи пурра даст кашидан аз фаъолияти номуайян. Истифодаи усулҳои сифатӣ ва миқдории пешгирӣ ва идоракунии таваккалиятҳои инвеститсионӣ дар фаъолияти инвеститсионӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

Нақшаи семинар:

5. Мафҳум ва моҳияти таваккалиятҳои инвеститсионӣ. Хусусиятҳои фарқкунандаи он за дигар таваккалиятҳо.
6. Гуруҳбандии таваккалиятҳои инвеститсионӣ ва аломатҳои асосии гуруҳбандӣ.
7. Роҳҳои асосии пешгирӣ аз пайдошавии таваккалиятҳои инвеститсионӣ бо истифода аз таҷрибаи муосир.
8. Усулҳои ва тартиби асосии идоракунии таваккалиятҳои инвеститсионӣ. Баҳодиҳии таваккалиятҳои инвеститсионӣ.

В. Кори мустақилона.

Мутолиа, конспект, таҳияи КМД ва КМРО аз китобҳои: *1. Чеченов А.А. Инвестиционный процесс: проблемы и методы его активизации. Нальчик, 2009; 2. Белякова М.Ю. Система управления риском на этапе инвестиционного процесса // Справочник экономиста №1, 2009; 3. Попова В.М. Бизнес-план инвестиционного проекта: отечественный и зарубежный опыт. /Учебное пособие /6-е издание. – М.: Финансы и статистика, 2014; 4. Чернова Г.В. Практика управления рисками на уровне предприятия. //Учебное пособие // - СПб.: Харьков, Минск, Питер, 2000; 5. Риск-менеджмент инвестиционного проекта: учебник для вузов. //Под ред. М.В.Грачевой, А.Б.Секерина - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2009 - 544 с.; 6. Крылов Э.И. Анализ эффективности инвестиционной и инновационной деятельности предприятия // – Москва: Финансы и статистика, 2003. – 608 с.*

***Мавзӯи 9.* Таҳлили молиявии лоиҳаҳои инвеститсионӣ: нишондиҳандаҳои асосӣ ва тавсифи онҳо.**

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ.

Дар мавзӯи мазкур мақсади асосии гузаронидани таҳлили молиявӣ асоснок карда мешавад. Ҳамзамон, тартиби таҳлили самаранокии лоиҳа мушаххас карда мешавад. Дар мавзӯъ инчунин нишондиҳандаҳои асосии таҳлили молиявӣ ва самаранокӣ: - Самараи софи гирифташуда (арзиши холиси ҳозира- Net Present Value, NPV), - Сатҳи миёнаи даромаднокии дохилӣ (меъёри даромади дохилӣ - Internal Rate of Return, IRR), - Индекси даромаднокии тахфифшуда (Discounted Profitability Index, DPI), - Индекси даромаднокӣ (Profitability Index, PI), - Меъёри даромади дохилии тағйирёфта (Modified Internal Rate of Return, MIRR), - Арзиши миёнаи вазншудаи сармоя (Weight Average Cost of Capital, WACC), - Мӯҳлати баргардонидан (Payback Period, PP), - Муҳлати талофияти дисконтикунонидашуда (Discounted Pay-back Period, DPP), - Арзиши ҷории интегралӣ (Gross Present Value, GPV), - Фоиданокии оддии сармоягузорӣ (Accounting Rate of Return ARR) омухта хоҳанд шуд.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

Нақшаи семинар:

5. Аломатҳо ва нишондиҳандаҳои асосии баҳодиҳии лоиҳаҳои инвеститсионӣ;
6. Усулҳои оморӣ ва динамики баҳодиҳии лоиҳаҳои инвеститсионӣ;
7. Нишондиҳандаҳои Net Present Value (NPV), Internal Rate of Return (IRR), Discounted Profitability Index (DPI), Profitability Index (PI), Modified Internal Rate of Return (MIRR), Weight Average Cost of Capital (WACC), Payback Period (PP), Discounted Pay-back Period (DPP), Gross Present Value (GPV), Accounting Rate of Return (ARR).

В. Кори мустақилона.

Мутолиа, конспект, таҳияи КМД ва КМРО аз манбаъҳои: 1) *Концепция государственной политики привлечения и защиты инвестиций Республики Таджикистан // Утверждена постановлением Правительства Таджикистан от 29 декабря 2012 года, №755, 2) Виленский П.Л., Лившиц В.Н., Орлова Е.Р. Оценка эффективности инвестиционных проектов. // Учебно-практическое пособие// – М.: Дело, 2008; 3) Черняк, В. З. Управление инвестиционными проектами: учебное пособие / В. З. Черняк. – М : Юнити, 2004. – 351 с.; 4) Нужина И.П., Скуридина Ю.Б. Оценка эффективности и анализ риска инвестиционного проекта. Методические указания к выполнению курсовой работы.– Томск: Изд-во ТГАСУ, 2009; 5) Липсиц И. В., Коссов В. В. Экономический анализ реальных инвестиций/ Липсиц И.В., Косов В.В.- М.: Магистр, 2007.-383с.; 6) Крылов Э.И. Анализ эффективности инвестиционной и инновационной деятельности предприятия // – Москва: Финансы и статистика, 2003. – 608 с.; 7) Ковалев В.В. Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности. – Москва, «Финансы и статистика», 1995. Истифода аз сомонаҳои www.economist.com, www.yahoo.com, www.socrat.info, www.google.ru, www.nigma.ru, www.booksiti.net.ru*

Мавзӯи 10. Идоракунӣ ва баҳодиҳии лоиҳаҳои инвеститсионӣ бо назардошти таъсири омили вақтӣ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Дар баробари омилҳои дигари таъсиррасон ҷиҳати баҳодиҳии самаранокии лоиҳаҳои инвеститсионӣ ба инобат гирифтани омили вақт шарти муҳим арзёбӣ мегардад. Гузашта аз ин, сармоягузорон низ бо таваҷҷуҳ ба ин омил, ки ба муайян кардани муҳлати сармоягузорӣ: кутоҳмуддат, миёнамуҳлат ва дарозмуддат сабаб мегардад, бештар мароқ зоҳир менамоянд. Аз ин рӯ, баҳисобгирии омили вақтӣ дар раванди маблағгузорӣ яке аз шартҳои пешрафт ва яке аз роҳҳои кам кардани сатҳи таваккалиятҳои инвеститсионӣ ба шумор меравад. Баҳодиҳии вақт аз нигоҳи иқтисодӣ ба манфиати сармоягузорон маънидод карда мешавад. Баҳодиҳии экологӣ ва ҷуғрофии идоракунии лоиҳаи инвестиционӣ низ бо омили ваqи алоқаманд карда мешавад. Принсипҳои асосии таҳлили лоиҳаҳои инвеститсионӣ вобаста ба муҳлати татбиқнамоии онҳо

мушаххас карда мешаванд. Идораи ҷараёнҳои инвеститсионӣ низ бо омили вақтӣ робитаи қавӣ дошта, ба афзоиш ва ё камшавии сатҳи даромад оварда мерасонад.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

Нақшаи семинар:

4. Аҳамияти иқтисодии вақт дар раванди ташкили сармоягузориҳо;

5. Сармоягузориҳои миёнамуҳлат, кутоҳмуддат ва дарозмуддат. Хусусиятҳои вақтбандии онҳо;

6. Самаранокии омили вақт дар пешгирӣ аз пайдошавии таваккалиятҳои инвеститсионӣ.

В. Кори мустақилона.

Мутолиа, конспект, таҳияи КМД ва КМРО аз китобҳои: ***1.*** *Чеченов А.А. Инвестиционный процесс: проблемы и методы его активизации. Нальчик, 2009;* ***2.*** *Белякова М.Ю. Система управления риском на этапе инвестиционного процесса // Справочник экономиста №1, 2009;* ***3.*** *Попова В.М. Бизнес-план инвестиционного проекта: отечественный и зарубежный опыт. /Учебное пособие /6-е издание. – М.: Финансы и статистика, 2014;* ***4.*** *Чернова Г.В. Практика управления рисками на уровне предприятия. //Учебное пособие // - СПб.: Харьков, Минск, Питер, 2000;* ***5.*** *Риск-менеджмент инвестиционного проекта: учебник для вузов. //Под ред. М.В.Грачевой, А.Б.Секерина - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2009 - 544 с.;* Истифода аз сомонаҳои www.economist.com, www.yahoo.com, www.socrat.info, www.google.ru, www.nigma.ru, www.booksiti.net.ru

Мавзӯи 11. Ташкили идоракунии миллӣ, минтақавӣ ва байналмилалии лоиҳаҳои инвеститсионӣ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Менеҷменти лоиҳа-ин дар асоси таҳлил ва баҳодиҳии вазъият, усулҳо ва технологияи идоракунии иҷрои корҳои тасдиқшуда аз рӯи ҳаҷми кор, вақт, арзиш ва сифат мебошад, ки тавассути онҳо таъсиррасонӣ ба фаъолияти инвеститсионии татбиқи лоиҳа гузаронида мешаванд. Дар ин радиф, номуайянии нисбию эҳтимолии рушди рӯйдодҳо барои ноил шудан ба ҳадафҳои барои татбиқи лоиҳа пешбинишуда, дар раванди амалисозии идоракунии мақсаднок ошкор карда мешаванд. Дар ин мавзӯъ ҳамчунин моҳият ва тавсифи умумии усулҳои идоракунии лоиҳаҳои инвеститсионӣ бо назардошти афзалиятнокии онҳо шарҳ дода мешаванд. Истифодаи таҷрибаи васеи усулҳои идоракунии лоиҳаҳои инвеститсионии корхонаҳо, ҳамчун усули корпоративӣ низ аҳамияти хосро соҳиб буда, ба риштаи таҳлил кашида мешавад. Идоракунии лоиҳаҳои байналмилалӣ дар таҷрибаи муосир (дар мисоли лоиҳаи мушаххас, масалан лоиҳаи энерергетикии CASA-1000). Таҳлили лоиҳаҳои инвеститсионии рушди инфрасохтори нақлиётӣ ва роҳҳои идоракунии онҳо.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

Нақшаи семинар:

6. Асосноккунии идоракунии лоиҳаҳои инвеститсионӣ дар шароити мураккаби ҷаҳонишавӣ;
7. Идоракунии лоиҳаҳо дар асоси Барномаҳои сармоягузории давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон: вазъ ва дурнамо;
8. **Мавқеъ ва нақши идоракунии корпоративии лоиҳаҳои инвеститсионӣ дар таҷрибаи муосири ҷаҳонӣ;**
9. **Масъалаҳо ва дурнамои рушди идоракунии корпоративии лоиҳаҳои инвеститсионӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон: роҳҳои ҳал ва пешниҳодот;**
10. Масъалаҳои рушди бозори қоғазхои қиматнок дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамчун механизми такмили раванди идоракунии лоиҳаҳои инвеститсионӣ.

В. Кори мустақилона.

Мутолиа, конспект, таҳияи КМД ва КМРО аз манбаъҳои: 1) *Концепция государственной политики привлечения и защиты инвестиций Республики Таджикистан // Утверждена постановлением Правительства Таджикистан от 29 декабря 2012 года, №755, 2) Виленский П.Л., Лившиц В.Н., Орлова Е.Р. Оценка эффективности инвестиционных проектов. // Учебно-практическое пособие// – М.: Дело, 2008; 3) Черняк, В. З. Управление инвестиционными проектами: учебное пособие / В. З. Черняк. – М.: Юнити, 2004. –351 с.; 4) Нужина И.П., Скуридина Ю.Б. Оценка эффективности и анализ риска инвестиционного проекта.– Томск: Изд-во ТГАСУ, 2009; 6) Крылов Э.И. Анализ эффективности инвестиционной и инновационной деятельности предприятия // – Москва: Финансы и статистика, 2003. –608с.*

Мавзӯи 12. Идоракунии лоиҳаҳои инвеститсионии бахши саноат ва гидроэнергетика: таҷриба ва дурнамо

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Асосноккунии соҳаи саноат ва бахши гидроэнергетика ҳамчун заминаҳои таъмини рушди устувори иқтисодӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. Идоракунии лоиҳаҳои соҳаи саноат вобаста ба ҳадафи чоруми стратегӣ эълон гардидани рушди босуръати соҳаи саноат. Тавсифи иқтидорҳои гидроэнергетикии Ҷумҳурии Тоҷикистон вобаста ба минатқаҳо. Идоракунии лоиҳаҳои инвеститсионӣ дар соҳаи гидроэнергетика: афзалиятҳо ва дурнамо. Лоиҳаи “Роғун” ва аҳамияти он дар таъмини истиқлолияти энергетикии Тоҷикистон. Идоракунии лоиҳаҳои инвеститсионӣ дар соҳаи хоҷагии деҳот ва афзалиятҳои он. Идоракунии лоиҳаҳои инвеститсионӣ дар соҳаи саноат ва дурнамои рушд. Алоқамандгардонии раванди идоракунии лоиҳаҳои инвеститсионии соҳаҳои хоҷагии халқ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва самаранокии онҳо. Идоракунии лоиҳаҳои инвеститсионии бахши саноати сабук ва хурокворӣ. Идоракунии лоиҳаҳо дар бахши саноати мошинсозӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

Нақшаи семинар:

4. Тавсифи иқтидорҳои гидроэнергетикии Ҷумҳурии Тоҷикистон: имкониятҳои истифодабарӣ;
5. Имкониятҳои инвеститсионии соҳаи саноати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дурнамои рушди соҳа;
6. Идоракунии лоиҳаҳои гидроэнергетикӣ ва афзалияти татбиқи лоиҳаҳо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон;
7. Моделҳо ва механизми идоракунии лоиҳаҳои инвеститсионии соҳаи саноат дар Ҷумҳурии Тоҷикистон;
8. Хусусиятҳои идоракунии лоиҳаҳои давлатӣ ва ғайридавлатии соҳаи саноат ва гидроэнергетикаи ҶТ.

В. Кори мустақилона.

Мутолиа ва конспект аз: ***1)*** *Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи сармоягузорӣ» //Ахбори Маҷлиси Олии ҶТ соли 2016, №3, мод.152 // ш.Душанбе, 15 марти соли 2016, № 1299;* ***2)*** *Бизнес-план инвестиционного проекта: отечественный и зарубежный опыт. Учебное пособие // Под редакции В.М.Попова. 4-е издание. – Москва: Финансы и статистика, 2007г.* ***3)*** *Концепция государственной политики привлечения и защиты инвестиций Республики Таджикистан // Утверждена постановлением Правительства Таджикистан от 29 декабря 2012 года, №755,* ***5)*** *Черняк, В. З. Управление инвестиционными проектами: учебное пособие / В. З. Черняк. – М.: Юнити, 2014. – 351 с.;*

РӮЙХАТИ АДАБИЁТИ ИСТИФОДАШУДА:

1. АДАБИЁТИ АСОСӢ:

1. Золотогоров В.Г. Инвестиционное проектирование: Учебное пособие. – Минск: ИП «Экоперспектива», 2016г.
2. Ковалев В.В. Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности. – Москва, «Финансы и статистика», 2015г.
3. Липсиц И.В., Косов В.В. Инвестиционный проект: методы подготовки и анализа: Учебно-справочное пособие. – Москва: издательство БЕК, - 2009г.
4. *Крылов Э.И. Анализ эффективности инвестиционной и инновационной деятельности предприятия // – Москва: Финансы и статистика, 2011г. – 608 с.*
5. Методические рекомендации по оценке эффективности инвестиционных проектов: (Вторая редакция) // Коссов В.В., Лившиц В.Н., Шахназаров А.Г.. – М.: ОАО «НПО «Изд-во «Экономика», 2000. – 421 с.
6. Нужина И.П. Оценка экономической эффективности инвестиционного проекта. – Томск: - ТГАСУ, 1997г., 2004г.
7. Нужина И.П. Оценка коммерческой эффективности инвестиционного проекта.- Томск: ТГАСУ,1998.
8. Овсянникова Т.Ю. Экономика строительного комплекса: экономическое обоснование и реализация инвестиционных проектов: Учебное пособие – Томск, - 2004, - 239 стр.
9. Шапиро В.Д. Управление проектами.-Спб.: ДваТри, - 2003.
10. С.В.Валдайцев, П.П.Воробьев. «Инвестиции». //Учебник/ – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2003.-440с.
11. Экономическая оценка инвестиций / Под общ. Ред. М.Римера – СПб.: Питер, 2005.- 480с.
12. Н.И. Барановская, Ю.Н. Казанский, А.Ф. Клюев, Л.А. Косолапов, И.Н. Любимов, Ю.П. Панибратов «Экономика строительства. Часть I: учебник для вузов// – М.: Изд-во АСВ; СПб.: СПбГАСУ, 2003. – 368 стр.
13. Экономика строительства / Под ред. И.С.Степанова.- Москва: Юрайт, 2017г.
14. *Управление* строительными инвестиционными проектами. // под общ. ред. В.М. Васильева, Ю.П. Панибратова. – СПб.: Изд-во Ассоциации строительных вузов, 2013г.
15. *Нанасов П.С.* Управление проектом: уч. пособие по архит.-строит. спец. // – М.: Ассоциация строительных вузов, 2012г.
16. *Управление* в строительстве: учебник для вузов: 2-е изд. перераб. и доп. / Ю.П. Панибратов, С.Д. Резник, В.А. Хитров; под общ. ред. В.М. Васильева. – М.: Ассоциация строительных вузов, 2014г.
17. *Варежкин В.А.* Организация, планирование и управление проектированием и строительством // учебник для вузов по специальности «Архитектура» / – М.: - Стройиздат, - 1980.
18. *Нанасов П.С.* Управление проектно-сметным процессом. //Учебник // – Москва: Мастерство, 2002.
19. *Дарков, А.К.* Управление проектом в сфере недвижимости : уч. Пособие / А.К. Дарков. – М. МИКХиС, 2005.
20. *Овсянникова, Т.Ю.* Экономика строительного комплекса: Экономическое обоснование и реализация инвестиционных проектов: уч. пособие / Т.Ю. Овсянникова. – Томск: - 2004г.
21. Липсиц И.В., Коссов В.В. Экономический анализ реальных инвестиций. - М.: Магистр, 2007.-383с.
22. Нужина И.П. Анализ и диагностика финансово – хозяйственной деятельности строительного предприятия экономический и экологический аспекты: учебное пособие / И.П. Нужина. – Томск: ТГАСУ, - 2007- 400с.
23. Ример М.И. Экономическая оценка инвестиций. Учебник для вузов. - СПб. ПИТЕР 2007. - 473 с.
24. Корчагин Ю.А., Маличенко И.П. Инвестиции: теория и практика – Ростов н/Д: Феникс, 2008.-509 с.
25. Нужина И.П., Скуридина Ю.Б. Оценка эффективности и анализ риска инвестиционного проекта. Методические указания. – Томск: Изд-во ТГАСУ, 2009.
26. Риск-менеджмент инвестиционного проекта: учебник для вузов обучающимся по экон. спец. /Под ред. М.В.Грачевой, А.Б.Секерина - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2009г., - 544 с.

27. Балдин К.В. Инвестиционное проектирование: Учебник – М.: Издательство «Дашков и К», 2016г., -368с.
28. Бузырев В.В., Нужина И.П. Анализ и диагностика финансово – хозяйственной деятельности строительного предприятия: Учебник – Москва, «КНОРУС», 2010г., 336с.

2. АДАБИЁТИ ИЛОВАГӢ.

1. *Баркалов С.А.,* Бабкин В.Ф. Управление проектами в строительстве. Лабораторный практикум: уч. пособие / – Воронеж: «Воронеж. гос. архит.строит. унив-та», 2012г.
2. *Организация* и управление в строительстве. Основные понятия и термины. Учебное пособие // В.А.Афанасьев, Н.В.Варламов, Г.Д.Дроздов // СПб: Ассоциация строительных вузов, - 2009г.
3. ***Чернова Г.В.*** Практика управления рисками на уровне предприятия. //Учебное пособие // - СПб.: Харьков, Минск, Питер, 2000.
4. *Организация* работы управляющего проектом (ГИПа, ГАПа) в условиях рынка. Методические рекомендации / Госстрой России. – М.: ГУП ЦПП, 2000.
5. *Беляева И.Ю.* Цены и ценообразование. Управленческий аспект: уч. Пособие для вузов / И.Ю. Беляева, О.В. Панина, В.В. Головинский. – М.: КНОРУС, 2004.
6. *Черняк В.З.* Бизнес-планирование: учебник для вузов / В.З. Черняк. – М.: ЮНИТИ, 2002 – 472 с.
7. ***Черняк, В. З.*** *Управление инвестиционными проектами: учебное пособие / В. З. Черняк. – М : Юнити, 2004. – 351 с.*
8. *Абрамов, С.И.* Управление инвестициями в основной капитал / С.И. Абрамов. – М.: Издательство «Экзамен», 2002. – 544 с.
9. Виленский П.Л., Лившиц В.Н., Орлова Е.Р. Оценка эффективности инвестиционных проектов. // Учебно-практическое пособие// – М.: Дело, 2008.
10. Попова В.М. Бизнес-план инвестиционного проекта: отечественный и зарубежный опыт. /Учебное пособие /6-е издание. – М.: Финансы и статистика, 2014.
11. Мелкумов Я.С. Организация и финансирование инвестиций: Учебное пособие. – М.: ИНФРА – М, 2000. – 248 с.
12. Ипотечно-инвестиционный анализ: Учебное пособие / Под ред. проф. В.Е. Есипова. – СПб, 2015г.
13. Управление инвестициями в основной капитал /С.И.Абрамов – М.: Изд-во «Экзамен», 2002.-544с.
14. Колтынюк Б.А. Инвестиционные проекты: Учебник. Второе издание, переработанное и дополненное.- СПб. Михайлова В.А., 2002.-622с.
15. Васина А.А. Финансовая диагностика и оценка проектов. - СПб.: Питер, 2004.-448с.
16. Ермолович Л.Л. Практикум по анализу хозяйственной деятельности предприятия: Учебное пособие. Мн.: Книжный дом, 2003.- 228с.
17. Нужина И.П. «Оценка коммерческой эффективности инвестиционного проекта ресурсосбережения в ЖКХ». Томск, «ТГАСУ», 2002г-50с.
18. Инвестиции. Сборник заданий для самостоятельной подготовки //Учебное пособие// Под ред. Н.И. Лахметкиной. – Москва: - КНОРУС, - 2009. – 272с.
19. Белякова М.Ю. Система управления риском на этапе инвестиционного процесса // Справочник экономиста №1, 2009.
20. Бочаров В.В. Инвестиции. //Учебник для вузов// - СПб.: Питер, 2008. – 384с.
21. Дасковский В., Киселев В. «Об оценке эффективности инвестиций» // Экономист №3, 2010.
22. Игонина Л.Л. Инвестиции: Учебное пособие. – М.: Юристъ, 2009. – 480 с.
23. Сергеев И.В. Организация и финансирование инвестиций: Учебное пособие. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 400 с.
24. Чеченов А.А. Инвестиционный процесс: проблемы и методы его активизации. Нальчик, 2009.

САНАДҲОИ ҲУҚУҚИЮ МЕЪЁРӢ ВА АДАБИЁТИ ДАВРӢ:

25. **Қонуни** Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи ҷамъиятҳои саҳомӣ» // **ш. Душанбе, аз 5 марти соли 2007, №237.**

26. **Қонуни** Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи сармоягузорӣ» *//Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон соли 2016, №3, мод.152// ш.Душанбе, 15 марти соли 2016, № 1299*
27. **Концепция** государственной политики привлечения и защиты инвестиций Республики Таджикистан // Утверждена постановлением Правительства Таджикистан от 29 декабря 2012 года, №755
28. **Закон Республики Таджикистан** «Об инвестиционном соглашении» // г. Душанбе, от 19 марта 2013 года, № 944
29. **Закон** Республики Таджикистан «О государственно-частном партнёрстве» // г.Душанбе, 28 декабря 2012 г., №907;
30. **Маълумотномаҳои** солонаи Агентии омори назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон;
31. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи бозори қоғазҳои қиматнок», **(ш. Душанбе, аз 28 июни соли 2011, №745).**
32. Журнали семоҳаи «Қоидаҳо ва меъёрҳои сохтмонӣ»-и Кумитаи давлатии сохтмон ва меъмории назди Ҳукумати Тоҷикистон;
33. Журнали Кумитаи давлатии сармоягузорӣ ва идораи амволи давлатии назди Ҳукумати Тоҷикистон «Оиди кӯмаки беруна».

30. СОМОНАҲОИ ИНТЕРНЕТӢ:

1) http://ww.imf.org
2) http://www.undp.org
3) http://www.adb.org
4) http://www.worldbank.org
5) http://www.wto.org
6) http://www.stat.tj
7) www.eap.gv.at/index_en.html
8) aba.gv.at.aspx
9) investinaustria.at/RU/Home/default.aspx
10) http://www.nbt.tj
11) http://www.nigma.ru
12) http:// www.economist.com
13) http:// www.socrat.info
14) www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/austria/
15) www.ftse.com/Indices/FTSE_All_World_Index_Series
16) globaledge.msu.edu/countryInsights/country.asp?country
17) www.iiasa.ac.at/
18) www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook
19) lcweb2.loc.gov/frd/cs/attoc.html
20) www.worldbank.org
21) www.bmwa.gv.at
22) www.state.gov/r/pa/ei/bgn/3165.htm
23) www.reportlinker.com
24) www.cia.gov/library/publications/world-leaders
25) www.hofburg.at
26) country.eiu.com/austria

ДОНИШГОҲИ МИЛЛИИ ТОҶИКИСТОН

ФАКУЛТЕТИ «МОЛИЯВИЮ ИҚТИСОДӢ»

КАФЕДРАИ “ИҚТИСОДИҲТИ ҶАҲОНӢ ”

БАРНОМАИ ТАЪЛИМӢ

АЗ ФАННИ

муносибатҳои байналхалқии асъорию кредитӣ ва молиявӣ барои **донишҷӯёни ихтисосҳои 25010300- иқтисодиёти ҷаҳонӣ ва 25010304- идораи инвеститсияҳои хориҷӣ (зинаи бакалаври муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ)**

Душанбе-2022

ПЕШГУФТОР

Дар натиҷаи омузиши ин фан донишҷӯён бояд донишҳои назариявӣ ва амалиро дар соҳаи муносибатҳои байналхалқии асъорию кредитӣ ва молиявӣ азхуд намоянд.

Дар раванди омузиш бояд масъалаҳои зерин, ба монанди, системаи ҷаҳонии асъор ва бозорҳои асъор; қурби асъор ва паритети асъор; баланси пардохт ва сиёсати асъор; ликвиднокии байналхалқии асъор; кредити байналхалқӣ ва ҳисоббаробаркунии байналхалқӣ; бозорҳои евроасъор ва амалиёти асъорӣ; бозорҳои молиявию кредитӣ ва сармояҳои қарзӣ; рискҳои асъорӣ ва усулҳои ҳимоя аз онҳо; созмонҳои байналхалқии молиявӣ; системаи асъори Ҷумҳурии Тоҷикистон; Тоҷикистон дар доираи муносибатҳои байналхалқии асъорию молиявӣ ва ҳисоббаробаркунӣ омӯхта шаванд, ки дар стандарти Давлатии таҳсил пешбинӣ шудааст.

Давомнокии омӯзиш 1 семестр
Ҳамагӣ дарсҳои аудиторӣ 96 соат(4 кредит)
Шакли назорат имтиҳон

Нақшаи тақвимӣ-мавзӯии таълими фанни МБАҚМ

Миқдори умумии кредитҳо, 4 (аз онҳо, 2 кредит барои машғулиятҳои аудитории лексионӣ-назариявӣ; 1 кредит барои машғулиятҳои аудитории амалӣ ва 1 кредит барои корҳои мустақилонаи донишҷӯҳн)

2. МАЗМУНИ ГУЗАРОНИДАНИ МАШҒУЛИЯТҲОИ ФАН

	Мавзуот	*Соатҳои лексионӣ*	Соатҳои амалӣ
	Муносибатҳои байналхалқии асъорӣ ва системаи ҷаҳонии асъор	*4*	*4*
	Қурби асъор ва паритети асъор	*4*	*4*
	Баланси пардохт ва усулҳои танзимкунии он	*4*	*4*
	Танзимкунии муносибатҳои байналхалқии асъорӣ. Сиёсати асъорӣ	*3*	*3*
	Системаи асъори Ҷумҳурии Тоҷикистон	*3*	*3*
	Кредити байналхалқӣ ва шаклҳои он	*3*	*3*
	Шартҳои асъорию молиявӣ ва пардохтии кредити байналхалқӣ	*3*	*3*
	Ҳисоббаробаркуниҳои байналхалқӣ, шартҳо ва шаклҳои онҳо	*4*	*4*
	Маблащҳои молиявии ҷаҳонӣ, шаклҳои зуҳурот ва каналҳои тақсимшавии онҳо	*4*	*4*
0	Бозорҳои ҷаҳонии сармояҳои қарзӣ ва бозорҳои евроасъор. Бозорҳои ҷаҳонии тилло	*4*	*4*

1	Намудҳои асосии рискҳо дар амалиёти байналхалқии молиявию кредитӣ	*3*	*3*
2	Созмонҳои байналхалқӣ ва минтақавии асъорию кредитӣ ва молиявӣ	*6*	*6*
3	Тоҷикистон дар доираи муносибатҳои байналхалқии кредитию молиявӣ ва ҳисоббаробаркунӣ	*3*	*3*
	ҲАМАГӢ	*48*	*48*

Қисми 1. ПРОБЛЕМАҲОИ БАЙНАЛХАЛҚИИ АСЪОРӢ

Мавзӯи 1. Муносибатҳои байналхалқии асъорӣ ва системаи ҷаҳонии асъор

Заминаҳои барқароршавии муносибатҳои байналхалқии асъорӣ. Соҳаҳои барқароршавии муносибатҳои асъорӣ ва нақши онҳо дар муносибатҳои байналхалқӣ. Мафҳуми муносибатҳои асъорӣ ва системаи асъор. Системаҳои миллӣ, умумиҷаҳонӣ ва минтақавии асъор. Элементҳои асосии системаи миллӣ ва ҷаҳонии асъор.

Мафҳум, таркиб, шаклҳо ва вазифаҳои ликвиднокии байналхалқии асъорӣ. Нишондиҳандаҳои ликвиднокии байналхалқӣ. Усулҳои танзимкунии он.

Мавқеъ ва нақши тилло дар муносибатҳои байналхалқии асъорӣ, ҳолатҳои нав. Истифодаи тилло чун дороии захиравии бонкҳои марказӣ. Тағйирёбии нақши тилло дар соҳаи асъорӣ. Сабабҳои лаҷви (демонетизатсияи) тилло. Тақсими захираҳои тиллои дар байни давлатҳо.

Таҳаввули системаи ҷаҳонии асъор ва проблемаҳои муосири асъорӣ. Стандарти тиллоиву тангавӣ ва бӯҳрони он. Стандарти тиллоиву девизӣ. Девиз ва нақши он дар муносибатҳои байналхалқии асъорӣ.

Системаи асъори Бреттон-Вудс ва принсипҳои амали он. Бӯҳрони системаи асъори Бреттон-Вудс, сабабҳо, шаклҳои зуҳурот ва оқибатҳои он.

Системаи асъори Ямайка. Принсипҳои системаи асъори Ямайка.Проблемаҳои муосири системаи ҷаҳонии асъор. Проблемаи SDR. Принсипҳои ташкилнамоӣ ва амалкунии SDR. Механизми барқароркунии SDR. Ноустувории доллар чун асъори захиравӣ. Проблемаи стандарти бисёрасъорӣ.

Проблемаҳои ташкилнамоӣ ва фаъолияти системаи асъори Аврупо. Инкишофи системаи асъори Аврупо то созишномаи Маастрихт. Элементҳои асосии механизми танзимкунии кредитию пулӣ дар системаи асъори Аврупо то созишномаи Маастрихт. Фонди Аврупоии ҳамкории асъорӣ. Воҳиди пулии аврупоӣ (ЭКЮ). Системаи тағйирёбии якҷояи қурби асъорҳо.Институти аврупоии асъорӣ.

Инкишофи системаи асъори Аврупо баъди созишномаи Маастрихт. Асъори ягона-евро, хусусиятҳо, бартариятҳо ва норасоиҳо.Меъёрҳои воридшавии мамлакат ба минтақаи евро. Нақш ва воситаҳои кредитию пулии Бонки Марказии Аврупо.

А Д А Б И Ё Т

1. Балабанов И.Т. Валютный рынок и валютные операции в России. - М.: Финансы и статистика, 1994.

2. Бункина М.К., Семенов А.М. Основы валютных отношений. Учеб. Пособие. - М.: Юрайтр, 2000.

3. Баринов Валютный рынок России Финансовый бизнес.-2007.-№4
4. Брейтенбихер Д.В. Валютный курс и состояние экономики ЭКО - 2005 №3

Мавзӯи 2. Қурби асъор ва паритети асъор

Қурби асъор чун категорияи макроиқтисодӣ. Моҳияти қурби асъор , муайянкунӣ ва таснифи он.Қурби номиналӣ ва ҳақиқӣ. Паритети қобилияти харидорӣ. Паритети асъорӣ ва аҳамияти он дар муносибатҳои иқтисодии байналхалқӣ.

Омилҳои муайянкунандаи қурби асъор. Омилҳои таркибӣ ва конъюнктурӣ. Ҳаҷми пул ва инфлятсия. Сатҳи меъёри фоиз.

Усулҳои муайянкунии қурби (котировкаи) асъор. Муайянкунии мустақим ва щайримустақими қурби асъор. Қурби харидор. Қурби фурушанда. Қурби миёна. Кросс-қурбҳо. Фиксинг. Қурби воситаҳои пардохти дар асъори хориҷӣ.

Системаҳои муайянкунии қурби асъор. Қурбҳои собитшуда ва тащйирёбандаи асъор, бартариятҳо ва норасоиҳои онҳо. Намудҳои тащйирёбии қурби асъор, давлатӣ ва бозорӣ. Зарурияти танзимкунии байнидавлатии қурби тащйирёбандаи асъор

Назарияҳои танзимкунии қурби асъор. Назарияи паритети қобилияти харидорӣ.Назарияи асъори танзимшаванда. Назарияи асъорҳои асосӣ. Назарияи меъёрии (нормативии) қурби асъор.

А Д А Б И Ё Т

1. Горюнова Н.П. Валютные и банковские кризисы на развивающихся рынках. Спец.08.00.14.//А/р. к.э.н. - М., 2005.
2. Деньги. Кредит. Банки / под ред. Жукова Е.Ф., - М.,2008
3. Деньги. Кредит. Банки / под ред. ЛаврушинаО.И.,-М.,2005
4. Деньги. Кредит. Банки./под ред. Шмыревой А.И.,-Новосибирск,2007
5. Королев И.С. К вопросу о либерализации валютного рынка // Внешнеэкономический бюллетень.-2007.-№6.

Мавзӯи 3. Баланси пардохт ва усулҳои танзимкунии он

Мафҳум ва таснифи балансҳои ҳисоббаробаркунии байналхалқӣ. Баланси пардохти мамлакат ва мазмуни он.Принсипҳои таҳияи баланси пардохт. Тафовути баланси пардохт аз баланси ҳисоббаробаркунӣ.

Сохтор ва таркиби баланси пардохт. Баланси амалиёти ҷорӣ. Баланси савдо. Баланси хадамот ва пардохтҳои щайритиҷоратӣ. Баланси ҳаракати сармояҳо ва кредитҳо.

Усулҳои таҳияи балансҳои пардохт.Намунаи баланси пардохт, ки аз тарафи Хазинаи байналхалқии асъор (ХБА) пешниҳод карда мешавад. Проблемаҳои баҳисобгирӣ ва таҳлилӣ дар вақти таҳияи қисмҳои асосии баланси пардохт. Банди «саҳвҳо ва боқимондаҳо» ва моҳияти он. Усулҳои ҳисобкунии салдои (бақияи) баланси пардохт, усули базисӣ, усули ликвиднокӣ, усули ҳисобаробаркунии расмӣ.

Омилҳои ба баланси пардохт таъсиркунанда.

Танзимнамоии баланси пардохт, миллӣ ва байнидавлатӣ. Усули муваққатӣ. Усули нав. Мувофиқгардонии шарту шароити кредитҳои содиротӣ. Созишномаи «СВОП». Кредитҳои созмонҳои байналхалқии асъорию кредитӣ ва молиявӣ. Усули ниҳоӣ.

Ақидаҳо ва моделҳои танзимкунии баланси пардохт. Назарияи худтанзимшавии автоматии баланси пардохт. Назарияҳои кейнсиании танзимнамоии баланси пардохт.

Назарияи баробарии дохилӣ ва берунӣ. Назарияи меъёрии танзимкунии баланси пардохт. Назарияи неоклассикии танзимнамоии баланси пардохт. Назарияи монетаристии баланси пардохт. Назарияи танзимкунии байнидавлатии баланси пардохт.

АДАБИЁТ

1. Качалич А.Г. Валютная политика стран с трансформируемой экономикой в условиях финансовой глобализации: Учебное пособие / под ред. проф. Слепова. В.А. - М.: Экономист, 2006.

2. Ларичев В.Валютный контроль за экспортно-импортными операциями// Законодательство и экономика.- М, 2005 г., №9, С22-27

3. Мельников В.Н. Валютное регулирование и валютный контроль: новый взгляд на перспективы развития. // Деньги и кредит.-2006.-№12

13. Мельников В.Н. Валютное регулирование и валютный контроль // ЭКО.-2005.-№6.

4. Мельников В.Н. О развитии системы валютного регулирования и валютного контроля в Российской Федерации на современном этапе // Деньги и кредит.-2006.-№5.

Мавзӯи 4. Танзими муносибатҳои байналхалқии асъорӣ. Сиёсати асъорӣ

Сиёсати танзимкунӣ ва назорати асъорӣ. Танзимкунии бозорӣ ва давлатии муносибатҳои асъорӣ. Мақсадҳо, шаклҳо ва воситаҳои давлатии танзимкунии муносибатҳои асъорӣ ва қурби асъор. Сабабҳои танзимкунии байнидавлатии муносибатҳои асъорӣ. Хусусиятҳои назорати асъорӣ ва содиротӣ дар мамлакатҳои мутараққии саноатӣ.

Сиёсати асъорӣ. Мақсадҳои сиёсати асъорӣ. Шаклҳои сиёсати асъорӣ. Сиёсати дисконтӣ. Сиёсати девизӣ ва намудҳои он. Щасби (интервенсияи) асъорӣ ва намудҳои он. Сиёсати диверсификатсияи захираҳои асъорӣ. Танзими сатҳи табдилшавии асъорҳо. Танзими режими қурби асъор. Девалватсия. Ревалватсия.

Маҳдудияти асъори чун қисми таркибии сиёсати асъорӣ. Сабабҳо, моҳият, хусусиятҳои асосӣ ва шаклҳои он. Дискриминатсияи асъорӣ ва муҳосираи асъорӣ.Муҳосираи суратҳисобҳои асъорӣ. Маҳдудиятҳои асъории амалиёти ҷорӣ ва молиявӣ.

Таҳаввули (эволютсияи) маҳдудиятҳои асъорӣ ва оқибатҳои он. Таҷрибаи ҷаҳонии маҳдудиятҳои асъорӣ ва гузариш ба асъорҳои табдилшаванда. Хазинаи байналмилалии асъор (ХБА) ва танзимкунии маҳдудиятҳои асъорӣ. Бекор кардани маҳдудиятҳои асъорӣ ва ҷори кардани бадалшавии асъорҳо. Протексионизми асъорӣ.

АДАБИЁТ

1. Красавина Л.Н. Бегство капитала из России и пути его сдержания // Деньги и кредит.-2007.-№11.

2. Международные валютно-кредитные и финансовые отношения /под ред. Л.Н. Красавиной.-М.,2008.

3. Мнацаканян А.Г. Деньги и кредит, - Калининград, 2006

Мавзӯи 5. Системаи асъори Ҷумҳурии Тоҷикистон

Барқароршавии системаи асъори Ҷумҳурии Тоҷикистон ва элементҳои асосии он. Қонун оид ба танзимкунии асъорӣ ва назорати асъорӣ. Ташкилнамоии бозори асъорӣ.

Бозори байнибонкии асъор ва принсипҳои фаъолияти он. Амалиёти асъории Бонки Миллӣ ва бонкҳои тиҷоратӣ.

Баланси пардохти Ҷумҳурии Тоҷикистон, проблемаҳои таҳиясозӣ ва танзимкунии он.

Сиёсати асъории Ҷумҳурии Тоҷикистон. Маҳдудиятҳои асъорӣ дар Тоҷикистон. Режими қурби асъор. Проблемаҳои гузариш дар табодули асъори миллӣ. Табодули дохилӣ ва дурнамои табодули озоди асъори миллӣ.

А Д А Б И Ё Т

1. Очеркан В.В. Валютные курсы в экономике современного капитализма. - М., 2004.

2. Пищик В.Я. Валютная интеграция в Евросоюзе в Б.М. Смитенко. - М., Финансовая академия при условиях функционирования ЕВРО: тенденции и перспективы. Спец.08.00.14.//А/р д.э.н. - М., 2006.

3. Поспелов В.Г. Международные валютно-кредитные и финансовые отношения: Учебно-методический комплекс. Для студентов Международного финансового института XXI века. Обучающихся по программе бакалавра экономики. - М.: Финансовая академия при Правительстве РФ, кафедра МЭ и МВКО, 2005.

Қисми 2. МУНОСИБАТҲОИ БАЙНАЛХАЛҚИИ КРЕДИТӢ ВА ҲИСОББАРОБАРКУНӢ

Мавзӯи 6. Кредити байналхалқӣ ва шаклҳои он

Кредити байналхалқӣ чун категорияи иқтисодӣ. Мавҳум, принсипҳо ва вазифаҳои кредити байналхалқӣ. Нақши кредити байналхалқӣ дар инкишофи истеҳсолот. Аҳамияти кредити байналхалқӣ дар тараққиёти тиҷорати хориҷӣ.

Шаклҳои кредити байналхалқӣ. Тавсифи кредити байналхалқӣ – аз руи манбаҳо, таъинот, намудҳо, асъори қарз, мӯҳлат ва тартиби пешниҳод.

Кредити фирмавӣ. Кредити векселӣ. Кредит бо истифода аз суратҳисоби кушод. Пешпардохтҳои харидорӣ. Кредити байналхалқии бонкӣ ва намудҳои он. Кредити содиротӣ, молиявӣ ва асъорӣ.

Кредитҳои пазиришӣ. Кредитҳои пазиришию рамбурсӣ. Кредитҳои брокерӣ. Кредитҳои кутоҳ_, миёна_ ва дарозмӯҳлати байналхалқӣ, шаклҳо ва хусусиятҳои онҳо. Маблащгузории лоиҳавӣ. Таъмин кардани манфиатҳои бонкҳо-кредиторҳо.

Лизинг ва факторинг. Намудҳои амалиёти лизингӣ. Шаклҳои муомилоти лизингӣ. Бартарият ва норасоиҳои лизинг. Арзиши лизинг. Механизм ва баҳисобгирии амалиёти лизингӣ. Қарордодҳои лизингӣ. Ҳисобу китоби пардохтҳои лизингӣ. Мавҳум ва сабабҳои инкишофи факторинг. Намудҳои факторинг. Баҳисобгирии амалиёти факторингӣ. Аҳамияти факторинг. Форфеткунонӣ. Моҳияти форфетинг. Барқароршавии бозори форфетинг. Мавҳуми бюргшафт.

А Д А Б И Ё Т

1.Гражданский кодекс Республики Таджикистан. Часть 1. Часть 2. Душанбе, 2003.

2. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи танзими асъорӣ ва назорати асъорӣ».

3. Антонов В.А. Мировая валютная система и международные расчеты. М., Теис, 2000.

Мавзӯи 7. Шартҳои асъорию молиявӣ ва пардохтии кредити байналхалқӣ

Асъори кредит ва асъори пардохт. Маблащи (лимити) кредит. Мӯҳлат ва усулҳои муайянкунии ощози бозпардохти кредит. Арзиши кредит. Омилҳои асосие, ки ҳаҷми меъёри фоизро муайян мекунанд. Намудҳои таъминоти кредитҳои байналхалқӣ.

Танзимкунии давлатии муносибатҳои байналхалқии кредитӣ. Сабабҳои дахолати давлат. Шаклҳои танзимкунии байнидавлатии кредити байналхалқӣ.

Қарзи хориҷӣ. Бӯҳрони пардохтпазирӣ. Танзимкунии қарзи хориҷӣ.

Хадамоти байналхалқии щайрикредитии бонкӣ. Таркиби хадамоти байналхалқии бонкӣ.

А Д А Б И Ё Т

1. О валютном регулировании и контроле / сост. Суханов В.Ю. - М., 2006

2. Романов С.О. Какой валютный контроль нужен России? // Деньги и кредит. - 2007.- №4

3. Романов И.О совершенствовании системы валютного контроля//Вестник Банка России. - М., 2006 г., - №32

Мавзӯи 8. Ҳисоббаробаркунии байналхалқӣ, шартҳо ва шаклҳои он

Мавҳум ва шартҳои ҳисоббаробаркунии байналхалқӣ. Ташаккулёбии робитаҳои иқтисодии хориҷӣ чун заминаи зиёдшавии ҳисоббаробаркунии асъорӣ. Тартиби барқарорнамоии муносибатҳои муросилоти дар байни мамлакатҳои гуногун. Счетҳои муросилотӣ. Нақши асъорҳои миллӣ, воҳидҳои асъории ҳисоби байналхалқӣ ва тилло дар ҳисоббаробаркунии байналхалқӣ. Шартҳои асъорию молиявӣ ва пардохтии муомилоти иқтисодии хориҷӣ. Асъори нарх ва асъори пардохт. Шарти пардохт. Шартҳои ҳимоявӣ. Кафолатҳои молиявӣ.

Шаклҳои ҳисоббаробаркунии байналхалқӣ ва хислатҳои таърихии онҳо. Шакли аккредитивии ҳисоббаробаркунӣ. Марҳалаҳои ҳисоббаробаркунӣ бо аккредитиви ҳуҷҷатӣ. Намудҳои аккредитив.

Инкассо чун шакли ҳисоббаробаркунӣ. Марҳалаҳои ҳисоббаробаркунӣ бо истифода аз инкассо. Пулгузаронии бонкӣ. Ҳисоббаробаркунӣ дар шакли пешпардохт. Ҳисоббаробаркунӣ бо истифода аз счети кушод. Чекҳо. Вексел чун шакли ҳисоббаробаркунӣ. Кортҳои байналхалқии кредитӣ.

Клирингҳои асъорӣ. Сабабҳои ҷоринамоӣ, моҳият, мақсадҳо ва таҳаввули клирингҳои асъорӣ. Шаклҳои клиринги асъорӣ. Таъсири клиринги асъорӣ ба тиҷорати хориҷӣ. Иттифоқҳои клирингӣ ва пардохтӣ.

А Д А Б И Ё Т

1. Хлестова И.О. Валютные операции и Российское законодательство, БЕК, Москва 2006.

25. Финансы, денежное обращение и кредит/ под. ред. Романовского, - М.,2007.

2. Щеголева Н.Г. Развитие российского валютного рынка на современном этапе Финансы и кредит.-2008.-№2

3. Федеральный закон «О валютном регулировании и валютном контроле». 3-е. - М., 2006.

Қисми 3. БОЗОРҲОИ ҶАҲОНИИ АСЪОРӢ, КРЕДИТӢ ВА МОЛИЯВӢ, ИШТИРОКЧИЁН ВА СОХТОРИ ОНҲО

Мавзӯи 9. Маблащҳои молиявии ҷаҳонӣ, шаклҳои зуҳурот ва каналҳои тақсимшавии онҳо

Маблащҳои молиявии байналмилалӣ ва марказҳои молиявии ҷаҳонӣ.Омилҳои ба маблащҳои молиявии байналмилалӣ таъсиркунанда. Заминаҳои барқароршавии бозорҳои асъорӣ, кредитӣ ва молиявии ҷаҳонӣ. Марказҳои молиявии ҷаҳонӣ.

Бозорҳои байналмилалии асъорӣ.Мавҳум, сохтор ва иштирокчиёни асосии бозорҳои асъорӣ. Вазифаҳои бозорҳои асъорӣ. Хислатҳои асосии бозорҳои муосири асъорӣ, ҳаҷми тиҷорати асъор динамика ва омилҳои инкишофи онҳо. Бозори FOREX. Нархгузорӣ ба асъори хориҷӣ.

Намудҳои амалиёти асъорӣ. Мавқеи асъорӣ ва риски бонкҳо дар пешбурди амалиёти асъорӣ. Амалиёти асъорӣ бо гузориши фаврӣ (СПОТ), моҳият ва хислатҳои истифодаи он.

Амалиёти мӯҳлатнок бо асъори хориҷӣ («форвардӣ» ва «фючерсӣ»). Хислатҳои амалиёти асъории мӯҳлатнок. Мақсадҳои амалиёти асъории мӯҳлатнок.Амалиёти асъории форвардӣ, таъинот ва техникаи пешбурди он. Иҷроиши пурра ва қисмани қарордодҳои форвардӣ. Амалиёти форвард-форвард

Амалиёти асъории фючерсӣ. Фарқи онҳо аз амалиёти форвардӣ. Техникаи пешбурди амалиёти фючерсӣ ва намудҳои он, амрикоӣ ва англисӣ. Иҷроиши қарордодҳои фючерсӣ.

Қарордодҳои асъории опсионӣ. Опсионҳои put ва call. Стратегияи дорандагони опсион. Муайян кардани нархи қарордоди опсионӣ. Омилҳои ба даромад аз опсионҳо таъсиркунанда.Услуби амрикоӣ ва аврупоии иҷроиши опсионҳо.Опсионҳои биржавӣ ва щайрибиржавӣ.

Свопҳо,намудҳо ва истифодаи онҳо. Амалиёти мубодилаи депозитҳо ва свопҳои асъорию мубодилавӣ. Свопҳои асъорӣ, фоизӣ ва асъорию фоизӣ.

Арбитражи асъорӣ ва ҳаннотии асъорӣ. Принсипҳо ва мақсадҳои арбитражи асъорӣ. Намудҳои арбитражи асъорӣ. Танзимкунӣ ва назорати амалиёти асъорӣ.

А Д А Б И Ё Т

1. Хлестова И.О. Валютные операции и Российское законодательство, БЕК, Москва 2006.

25. Финансы, денежное обращение и кредит/ под. ред. Романовского, - М.,2007.

2. Щеголева Н.Г. Развитие российского валютного рынка на современном этапе Финансы и кредит.-2008.-№2

3. Федеральный закон «О валютном регулировании и валютном контроле». 3-е. - М., 2006.

Мавзӯи 10. Бозорҳои ҷаҳонии сармояҳои қарзӣ ва бозорҳои евроасъор. Бозорҳои ҷаҳонии тилло

Мавҳум ва таҳаввули бозори ҷаҳонии сармояҳои қарзӣ. Сохтори институтсионалии бозори ҷаҳонии сармояҳои қарзӣ. Меъёри фоиз дар бозори ҷаҳонии сармояҳои қарзӣ ва намудҳои он. Меъёри собиткардашуда ва тащйирёбанда. Хусусиятҳои муайянкунӣ ва истифодаи меъёри LIBOR ва LIBID дар муносибатҳои байналхалқии молиявӣ.

Бозори ҷаҳонии кредитӣ ва молиявӣ. Мавҳуми евроасъор. Евробозор. Бозори евроасъор. Сабабҳои инкишофи босуръати бозори евроасъор. Воситаҳои бозори евроасъор, депозитҳо ва сертификатҳои мӯҳлатноки евроасъорӣ. Сохтори бозори евроасъор.

Хусусиятҳои пешбурди амалиёт дар бозори евроасъор. Амалиёти евродепозитӣ ва евроқарзӣ. Шаклҳои еврокредитҳо. Нақши евробонкҳо ва минтақаҳои оффшорӣ дар бозорҳои евроасъорӣ. Омилҳои муайянкунандаи меъёри фоиз дар амалиёти евродепозитӣ ва евроқарзӣ.

Бозорҳои ҷаҳонии тилло ва амалиёт бо тилло, хислатҳои пешбурди онҳо. Сохтори ташкилӣ ва намудҳои бозори тилло. Амалиёт бо тилло. Музоядаҳои тиллоӣ усулҳо ва натиҷаҳои гузаронидани онҳо. Омилҳои муайянкунандаи нархи тилло.

А Д А Б И Ё Т

1. О валютном регулировании и контроле / сост. Суханов В.Ю. - М., 2006

2. Романов С.О. Какой валютный контроль нужен России? // Деньги и кредит. - 2007.- №4

3. Романов И.О совершенствовании системы валютного контроля//Вестник Банка России. - М., 2006 г., - №32

Мавзӯи 11. Намудҳои асосии рискҳо дар амалиёти байналхалқии молиявию кредитӣ

Принсипҳои ҷой доштани рискҳои тиҷоратӣ. Зарурияти ҳимоя аз рискҳо. Омилҳои асосии муайянкунандаи рискҳо дар амалиёти байналхалқии асъорӣ, кредитӣ ва молиявӣ.

Рискҳои асъорӣ, кредитӣ ва фоизӣ. Рискҳои яктарафа ва дутарафа. Рискҳои асъорӣ ва фоизӣ чун рискҳои дутарафа. Намудҳои риски асъорӣ, рақоёатпазирӣ, тендерӣ, транзаксионӣ ва намоишӣ.

Зарурияти стратегияи ҳимоя аз рискҳо. Сущуртаи рискҳо, усулҳо ва омилҳои муайянкунандаи онҳо.Тавзеҳи ҳимоявӣ ва намудҳои он. Тавзеҳи тиллоӣ. Тавзеҳи асъорӣ .Тавзеҳи нархӣ.

Усулҳои муосири сущуртаи риски асъорӣ. Опсионҳои асъорӣ. Амалиёти байнибонкии «своп». Амалиёти асъории форвардӣ. Фючерсҳои асъорӣ. Хеджкунонӣ. Фючерсҳои молиявӣ ва опсионҳои молиявӣ.

Усулҳои сущуртаи рискҳои кредитӣ. Кафолатҳо ва намудҳои онҳо. Системаи махсуси сущуртаи кредитҳои байналхалқӣ. Хеджкунонии рискҳои фоизӣ бо истифода аз амалиёти FRA ва амалиёти ба опсионмонанд, CAP, FLOOR, option FRA, COLLAR ва дигарҳо.

А Д А Б И Ё Т

1. О валютном регулировании и контроле / сост. Суханов В.Ю. - М., 2006

2. Романов С.О. Какой валютный контроль нужен России? // Деньги и кредит. - 2007.- №4

3. Романов И.О совершенствовании системы валютного контроля//Вестник Банка России. - М., 2006 г., - №32

Мавзӯи 12. Созмонҳои байналмилалӣ ва минтақавии асъорию кредитӣ ва молиявӣ

Тавсифи умумии созмонҳои молиявии байналмилалӣ. Сабабҳои бавуҷудоӣ, мақсадҳо ва аҳамияти созмонҳои молиявии байналмилалӣ.

Хазинаи байналмилалии асъор (ХБА). Мақсадҳои расмии ХБА. Сохтори идоракунии ХБА. Таҳаввули вазифаҳои ХБА дар раванди инкишофи системаи ҷаҳонии асъор. Сармоя ва захираҳои қарзӣ. Фаъолияти кредитии ХБА. Механизми «ҳиссаҳои кредитӣ». Фондҳои махсуси ХБА. Фонди кредитдиҳии ҷубронӣ ва ҳолатҳои пешбининашуда. Фонди кредитдиҳии захираҳои буферӣ. Фонди дастгирии молиявӢ оид ба кам кардан ва хизматрасонии қарзи хориҷӣ. Фонди дастгирии азнавсозиҳои сохторӣ. Фондҳои муваққатии махсус.

Амалиёти кредитии ХБА. Омилҳои зиёдгардонандаи фаъолияти кредитии ХБА. Вобастагии кредитҳо. Нақши ХБА дар танзимкунии муносибатҳои байналхалқии асъорию кредитӣ.

Бонки ҷаҳонӣ ё ки гурӯҳи бонки байналхалқии таҷдид ва рушд (ББТР), таъсиси он, мақсадҳо ва вазифаҳо. Сохтори ташкилии ББТР. Ташкилёбии захираҳои ББТР. Сиёсати кредитии ББТР ва тавсифи амалиёти фаъоли он. Ассосиатсияи байналхалқии рушд (АБР). Корпоратсияи байналхалқии молиявӣ (КБМ). Агентии бисёртарафаи инвеститсионию молиявӣ (АБИМ).

Созмонҳои минтақавии асъорию кредитии Иттифоқи Аврупо. Бонки аврупоии таҷдид ва рушд (БАТР). Мақсадҳои асосии фаъолият ва вазифаҳои БАТР. Сохтори ташкилии БАТР. Ташкилёбии захираҳои БАТР. Сиёсати кредитию инвеститсионии БАТР. Бонки аврупоии инвеститсионӣ (БАИ).

Бонки ҳисоббаробаркунии байналхалқӣ (БҲБ). Вазифаҳои БҲБ. Амалиёти БҲБ. Хусусияти фаъолияти БҲБ.

Бонкҳои минтақавии рушд. Сабабҳо ва мақсадҳои таъсиси бонкҳои минтақавии рушд. Тафовут ва умумияти онҳо. Ташкил кардани захираҳо. Фондҳои махсуси кредитдиҳии имтиёзнок. Амалиёти фаъол. Сиёсати кредитии бонкҳои минтақавии рушд. Тақсимоти территориявии кредитҳо.

А Д А Б И Ё Т

1. Горюнова Н.П. Валютные и банковские кризисы на развивающихся рынках. Спец.08.00.14.//А/р. к.э.н. - М., 2005.

2. Деньги. Кредит. Банки / под ред. Жукова Е.Ф., - М.,2008

3. Деньги. Кредит. Банки / под ред. ЛаврушинаО.И.,-М.,2005

4. Деньги. Кредит. Банки./под ред. Шмыревой А.И.,-Новосибирск,2007

5. Королев И.С. К вопросу о либерализации валютного рынка // Внешнеэкономический бюллетень.-2007.-№6.

Мавзӯи 13. Тоҷикистон дар доираи муносибатҳои байналхалқии асъорию молиявӣ ва ҳисоббаробаркунӣ

Иштироки Ҷумҳурии Тоҷикистон дар созмонҳои молиявии байналмилалӣ, зарурият ва аҳамияти он.

Аъзогӣ дар ХБА, принсипҳо ва шартҳои он. Кредитҳои ХБА ба Ҷумҳурии Тоҷикистон. Барномаҳои «устуворгардонии» ХБА. Бонки байналхалқии таҷдид ва рушд ва Ҷумҳурии Тоҷикистон, проблемаҳои ҳамкорӣ. Иштироки Ҷумҳурии Тоҷикистон дар Бонки осиёгии рушд ва Бонки исломии рушд.

Иштироки Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бозорҳои ҷаҳонии сармояҳои қарзӣ ва молиявӣ. Инвеститсияҳои мустақими хориҷӣ ба Тоҷикистон. Қарзи хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва проблемаҳои танзимкунии он.

Иштироки бонкҳои Тоҷикистон дар системаи ҳисоббаробаркуниҳои байналхалқӣ. СВИФТ. Проблемаҳои воридкунӣ ва истифодабарии воситаҳои пардохтӣ. Кредитҳо ва кортҳои пардохтӣ.

А Д А Б И Ё Т

1. Балабанов И.Т. Валютный рынок и валютные операции в России. - М.: Финансы и статистика, 1994.

2. Бункина М.К., Семенов А.М. Основы валютных отношений. Учеб. Пособие. - М.: Юрайтр, 2000.

3. Баринов Валютный рынок России Финансовый бизнес.-2007.-№4

4. Брейтенбихер Д.В. Валютный курс и состояние экономики ЭКО - 2005 №3

А Д А Б И Ё Т

Санадҳои меъёрию ҳуқуқӣ.

1.Гражданский кодекс Республики Таджикистан. Часть 1. Часть 2. Душанбе, 2003.

2. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи танзими асъорӣ ва назорати асъорӣ».

3. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи бонкҳо ва фаъолияти бонкӣ».

4. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи Бонки миллии Тоҷикистон».

Китобҳои дарсӣ, васоити таълимию методӣ ва нашрияҳои илмӣ,

1. Балабанов И.Т. Валютный рынок и валютные операции в России. - М.: Финансы и статистика, 1994.

2. . Бункина М.К., Семенов А.М. Основы валютных отношений. Учеб. Пособие. - М.: Юрайтр, 2000.

3. Баринов Валютный рынок России Финансовый бизнес.-2007.-№4

4. Брейтенбихер Д.В. Валютный курс и состояние экономики ЭКО - 2005 №3

5. Горюнова Н.П. Валютные и банковские кризисы на развивающихся рынках. Спец.08.00.14.//А/р. к.э.н. - М., 2005.

6. Деньги. Кредит. Банки / под ред. Жукова Е.Ф., - М.,2008

7. Деньги. Кредит. Банки / под ред. ЛаврушинаО.И.,-М.,2005

8. Деньги. Кредит. Банки./под ред. Шмыревой А.И.,-Новосибирск,2007

9. Королев И.С. К вопросу о либерализации валютного рынка // Внешнеэкономический бюллетень.-2007.-№6.

10. Качалич А.Г. Валютная политика стран с трансформируемой экономикой в условиях финансовой глобализации: Учебное пособие / под ред. проф. Слепова. В.А. - М.: Экономист, 2006.

11. Ларичев В.Валютный контроль за экспортно-импортными операциями// Законодательство и экономика.- М, 2005 г., №9, С22-27

12. Мельников В.Н. Валютное регулирование и валютный контроль: новый взгляд на перспективы развития. // Деньги и кредит.-2006.-№12

13. Мельников В.Н. Валютное регулирование и валютный контроль // ЭКО.-2005.-№6.

14. Мельников В.Н. О развитии системы валютного регулирования и валютного контроля в Российской Федерации на современном этапе // Деньги и кредит.-2006.-№5.

15. Красавина Л.Н. Бегство капитала из России и пути его сдержания // Деньги и кредит.-2007.-№11.

16. Международные валютно-кредитные и финансовые отношения /под ред. Л.Н. Красавиной.-М.,2008.

17. Мнацаканян А.Г. Деньги и кредит, - Калининград, 2006

18. Очеркан В.В. Валютные курсы в экономике современного капитализма. - М., 2004.

19. Пищик В.Я. Валютная интеграция в Евросоюзе в Б.М. Смитенко. - М., Финансовая академия при условиях функционирования ЕВРО: тенденции и перспективы. Спец.08.00.14.//А/р д.э.н. - М., 2006.

20. Поспелов В.Г. Международные валютно-кредитные и финансовые отношения: Учебно-методический комплекс. Для студентов Международного финансового института XXI века. Обучающихся по программе бакалавра экономики. - М.: Финансовая академия при Правительстве РФ, кафедра МЭ и МВКО, 2005.

21. О валютном регулировании и контроле / сост. Суханов В.Ю. - М., 2006

22. Романов С.О. Какой валютный контроль нужен России? // Деньги и кредит. - 2007.- №4

23. Романов И.О совершенствовании системы валютного контроля//Вестник Банка России. - М., 2006 г., - №32

24. Хлестова И.О. Валютные операции и Российское законодательство, БЕК, Москва 2006.

25. Финансы, денежное обращение и кредит/ под. ред. Романовского, - М.,2007.

26. Щеголева Н.Г. Развитие российского валютного рынка на современном этапе Финансы и кредит.-2008.-№2

27. Федеральный закон «О валютном регулировании и валютном контроле». 3-е. - М., 2006.

ДОНИШГОҲИ МИЛЛИИ ТОҶИКИСТОН
ФАКУЛТЕТИ МОЛИЯВИЮ ИҚТИСОДӢ
КАФЕДРАИ «ИҚТИСОДИЁТИ ҶАҲОНӢ»

БАРНОМАИ ТАЪЛИМӢ АЗ ФАННИ САВДОИ БАЙНАЛХАЛҚӢ

(барои донишҷӯёни ихтисоси 25010300 – иқтисодиёти ҷаҳонии муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ)

ДУШАНБЕ – ДМТ- 2022

МУҚАДДИМА

Дар шароити ҷаҳонишавӣ омӯзиши фанни савдои байналхалқӣ имконият медиҳад, ки аҳамияти илмию амалии рушди савдои байниҳамдигарии давлатҳо ҳамчун як шакли доманпаҳнкардаи муносибатҳои иқтисодии байналхалқӣ баҳогузорӣ карда шавад. Бо назардошти афзоиши босуръати гирдгардиши молӣ дар бозорҳои ҷаҳонӣ зарурати омӯзонидани ин фан барои ҳам мутахассисон ва ҳам барои кулли ҳаводорони ин соҳа аз аҳамият холӣ нест. Воқеан, савдои байналхалқӣ аз натиҷаи густариши муносибатҳои тиҷоратии байниҳамдигарии давлатҳои ҷаҳон маншаъ гирифта, ба як аз шаклҳои асосии фаъолияти беруниқтисодӣ мубаддал гаштааст.

Фанни савдои байналхалқӣ дорои хусусиятҳои хос буда, аз як тараф, бо ҷараёни истеҳсолот вобаста будани мубодилаи байналхалқии молҳою хизматҳоро мавриди таҳлилу омӯзиш қарор медиҳад. Аз тарафи дигар, аҳамияти савдои байналхалқӣ дар таъмини рушди иқтисодии давлатҳо асоснок карда мешавад.

Фанни савдои байналхалқӣ ҳамзамон аҳамияти савдои хориҷиро дар раванди амалӣ гардонидани сиёсати беруниқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳлил менамояд. Аз натиҷаҳои таҳлил иҷрои вазифаҳои зерин шарти ҳатмӣ шуморида мешаванд:

- мушаххасгардонии принсипҳои асосии фаъолияти савдои байналдхалқӣ; - коркарди фишангҳои асосии танзими сиёсати савдои хориҷӣ; - пешниҳоди роҳҳои беҳгардонидани фаъолияти беруниқтисодӣ, аз ҷумла: савдои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Фанни савдои байналхалқӣ таърихи инкишофи тиҷорати байналхалқиро омӯхта, дар он заминаҳо, назарияҳо ва қонуниятҳои инкишофи тиҷорат, сохтор ва хусусиятҳои низоми тиҷорати хориҷии давлатҳои ҷаҳон, шартҳои пазируфташудаи тиҷорати байналмиллалӣ (INCOTERMS), сиёсати тиҷоратии давлатҳо дар таҷрибаи муосир, сохтори тиҷоратии хориҷии давлатҳо таҳлил карда мешаванд.

Фанни савдои байналхалқӣ роҳҳои боло бурдани самараи тиҷорати электрониро бо истифодаи воситаҳои нави технолоҷӣ таҳлил менамояд. Дар ин радиф, фанни савдои байналхалқӣ ба омӯзиши сохтори савдои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва мавқеи он дар иқтисодиёти ҷаҳони муосир, шарҳи мухтасари ҳамкории тиҷоратии Тоҷикистон дар доираи гурӯҳҳои интегратсионии минтақавӣ, аз қабили ИДМ, СҲШ, дурнамо ва вазъи ҳамкориҳои тиҷоратии Тоҷикистон бо Созмони Ҷаҳонии Тиҷорат (СҶТ) аҳамияти хосаро равон месозад.

Фанни савдои байналхалқӣ бо дигар фанҳои иқтисодие, ки дар меҳвари омӯзиши онҳо низ масъалаҳои рушди тиҷорат ва муносибатҳои тиҷоратӣ қарор доранд, алоқаи зич дорад. Ба ин қатор фанҳои: - назарияи иқтисодӣ, муносибатҳои иқтисодии байналхалқӣ, фаъолияти иқтисодии хориҷӣ, муносибатҳои байналхалқии асъорию қарзӣ ва молиявӣ, иқтисодиёти ҷаҳонӣ, омор, бозори ҷаҳонӣ, менеҷмент, қарзи хориҷӣ, маркетинг, экономикс, асосҳои бизнеси байналхалқӣ, назарияи иқтисодӣ ва дигар фанҳои соҳаи иқтисодӣ алоқамандии зич дорад.

Мақсади тартиб додани барномаи таълимӣ аз фанни савдои байналхалқӣ шинос намудани донишҷӯён бо мундариҷаи фанни мазкур, дастгирии донишҷӯён дар мавриди хонишҳои мустақилона ва дар ин асос баланд бардоштани донишҳои назариявӣ ва амалии онҳо оид ба тиҷорат, низоми ҷаҳонии савдои давлатҳои алоҳида ва танзими ҷаҳонии савдои байналхалқӣ дар шароити муосир мебошад.

Мақсади омӯзонидани фан аз: - шинос намудани донишҷӯён бо зарурати омӯзонидани фанни савдои байналхалқӣ ва роҳу усулҳои азбарнамоии фан дар шароити ҷаҳонишавии иқтисодиёт; - баланд бардоштан ва мустаҳкам намудани донишҳои назариявӣ ва амалии донишҷӯён оид ба низоми савдои байналхалқӣ; - шинос намудани донишҷӯён бо таърихи рушди савдо, низоми савдои байналхалқӣ, мавқеи давлатҳои ҷаҳон дар низоми савдои ҷаҳонӣ, таҳавуллоти савдои хориҷии давлатҳои ҷаҳон аз аҳди қадим то инҷониб; - шинос кардани донишҷӯён оиди тамоюлоти нав дар савдои байналхалқӣ аз ҷумла: - пайдошавии тиҷорати электронӣ; - рушди шаклҳои нави ҳисоббаробаркуниҳо дар савдои байналхалқӣ; - пайдошавии бозорҳои нави тиҷорати молу хадамот; - тартиби гузаронидани амалиётҳо дар бозори ҷаҳонии молу хадамот; - инкишофи тиҷорати виртуалӣ ва афзалиятҳои он дар шароити ҷаҳонишавӣ; - давра ба давра рушд ёфтани савдои байналхалқӣ бо назардошти рушди давлатҳои алоҳида дар минтақаҳои гуногуни ҷаҳон; - ба донишҷӯён аз назарияи муосири амалии пешбурди савдои байналхалқӣ ва инкишофи он маълумоти муфассал дода, барои онҳо омӯхтани дарсҳо ва фанҳои махсуси ихтисосиро шарти зарурӣ арзёбӣ мекунад.

Барномаи таълимӣ аз фанни савдои байналхалқӣ дар асоси нақшаи таълимӣ барои донишҷӯёни ихтисоси иқтисодиёти ҷаҳонии макотиби таҳсилоти олии мамлакат тартиб дода шудааст. Мураттибон дастовардҳои нав ба нави усулҳои фаъоли таълимро ба назар гирифта, сарчашмаҳои илмию амалӣ, адабиёти дохилӣ ва хориҷиро дар таҳияи барнома истифода намудаанд.

НАҚШАИ
тақвимӣ-мавзӯии таълими фанни савдои байналхалқӣ

Миқдори умумии кредитҳо: 6 (аз онҳо: 4 кредит барои машғулиятҳои аудитории лексионӣ-назариявӣ; 1 кредит барои машғулиятҳои аудитории амалӣ ва 1 кредит барои корҳои мустақилона зери роҳбарии омӯзгор)

БАРНОМАИ ТАЪЛИМИИ ФАН

Ҳа	№	НОМГӮИ МАВЗӮЪҲО	МИҚДОРИ СОАТҲО

			Машғулиятҳои аудиториии лексионӣ-назариявӣ	Машғулиятҳои аудиториии амалӣ	Корҳои мустақилонаи донишҷӯён
I	*1*	Мафҳум ва моҳияти савдои байналмилалӣ. Аҳамияти иқтисодию молиявии савдои байналмилалӣ.	2		
	2	Марҳилаҳо ва заминаҳои ташаккулёбии низоми савдои байналмилалӣ. Ҷанбаҳои таърихии рушди савдои ҷаҳонӣ.	2	2	
	3	Бозорҳои дохилӣ ва байналмилалӣ: хусусиятҳои умумӣ ва фарққунандаи онҳо. Динамика ва сохтори савдои байналмилалӣ.	2		1
		Авдокушин Е. Ф. Международные экономические отношения: Учебник. пособие. – Москва: ИВЦ «Маркетинг», 2000. - 320 с.; Хасбулатов Р.И.Международная торговля: Учебник – М.: Юрайт, 2016. – 489 стр.; Хасбулатов Р.И. Международная торговля: Учебник. – М: Юрайт, 2016. – 489 стр.; Саидмуродов Л.Ҳ. Иқтисодиёти байналхалқӣ: назария: таърих: сиёсат. Душанбе. Ирфон: 2002.; Миклашевская Н.А, Хохлова А.В «Международная экономика» /Учебник, «Дело и сервис», МГУ. М.: 2008г., 492с.			
II	*4*	Назарияҳои асосии тиҷорати байналмилалӣ: назарияҳои меркантилистон. Нақши мактаби меркантилистон дар рушди савдои байналмилалӣ.	2		
	5	Назарияҳои асосии тиҷорати байналмилалӣ. Назарияҳои классики А.Смит, Д.Рикардо, назарияҳои таносуби омилҳои истеҳсолоти Хекшер-Олин-Самуэлсон. Тиҷорати озод ва аҳамияти татбиқи он дар ҷаҳон.	2	2	

	6	Назарияҳои муосири тиҷорати байналхалқӣ. Назарияи давраи ҳаётии мол. Парадокси Леонтев. Назарияи рақобатии Портер. Нишондиҳандаҳои рақобатии фирмаҳо. Рақобатии ноодилона.	**2**		**1**
		Фомичев В.И. Международная торговля. // Учебник. Москва, 2011г.; Саидмурадов Л.Ҳ. «Международная экономика: теория, история, политика», Душанбе, Ирфон-2002г.; «Международные экономические отношения» //Учебник под ред. В.Рыбалкина// Москва: «Бизнес-школа», 2008г. 378с.; Акопова Е.С., Воронкова О.Н., Гаврилко Н.Н. Мировая экономика и международные экономические отношения. – Ростов-на-Дону, - Феникс, -2012г. – 416С.;			
III	*7*	Нархгузорӣ дар бозори ҷаҳонӣ. Ташкили ҳисоббаробаркуниҳо дар раванди ташкили тиҷорати байналмилалӣ.	**2**		
	8	Хусусиятҳои ташкили стратегияи нархгузорӣ дар бозори ҷаҳонӣ. Нархи ҷаҳонӣ ва тартиби муайянкунии он.	**2**	**2**	
	9	Низоми базисии нархгузории ИНКОТЕРМС-2010. Нархҳои қарордодӣ. Тахфиф дар нархгузории байналмилалӣ. Стратегияҳои нархгузорӣ дар бозори ҷаҳонӣ.	**2**		**1**
		Ломакин В.К. «Мировая экономика». Москва, Юрист – 2001; Оймаҳмадов М., Муртазоев М. Иқтисоди ҷаҳон. - Теҳрон, - «Нашри Замон», 2000, 656саҳ.; Назаров Т.Н. “Таджикистан: экономика, политика, международное сотрудничество”, Душанбе, 2001; “Экономика развития: стратегия развития” //журнал Минэкономики и торговли Республики Таджикистан//. Основы международных валютно-финансовых и кредитных отношений. Под ред. В.В. Круглова. М.: ИНФРА-М, 1998. **www.unctad.org**			
IV	*10*	Сиёсати савдои берунӣ ва байналхалқӣ: мақсад ва самтҳои асосии он. Усулҳои тарифӣ ва ғайритарифии тиҷорати байналхалқӣ.	**2**		
	11	Шаклҳо ва усулҳои ташкили тиҷорати байналхалқӣ. Фаҳмиши содирот ва воридот. Реимпорт ва реэкспорт. Содирот ва воридоти бевосита.	**2**	**2**	
	12	Бозори ҷаҳонии нафт. ОПЕК, дигар давлатҳои захираи бойдоштаи сӯзишворӣ ва мавқеи онҳо дар тиҷорати байналхалқии нафт ва маҳсулоти нафтӣ.	**2**		**1**

		Статистический бюллетень Межгосударственного статистического комитета СНГ. Москва: 2000 – 2021; Булатов Ф.Н. Мировая экономика. Москва-2012; Суэтин А.А. «Международные валютно-финансовые отношения». Москва-КНОРУС-205. Буглай В.Б., Ливенцев Н.Н. Международные экономические отношения. –М.: «Фин. и статистика», 2001, 160с. Авдокушин Е. Ф. Международные экономические отношения: Учеб. пособие. – Москва:-Маркетинг, -2018. - 320 с.			
V	***13***	Савдои байналмилалии молҳо ҳамчун шакли анъанавии муносибатҳои иқтисодии байналмилалӣ. Нишондиҳандаҳои асосии савдои байналмилалӣ.	**2**		
	14	Вазъи савдои хориҷии давлатҳои рӯ ба инкишоф. Нишондиҳандаҳои асосии рушди савдои берунӣ. Иқтисодиёти кушода ва нишондиҳандаҳои асосии он дар шароити муосир.	**2**	**2**	
	15	Савдои хориҷии давлатҳои мутараққӣ. Вазъи муосир ва мавқеи онҳо дар бозорҳои ҷаҳонӣ. Иқтидорҳои содиротии давлатҳои рушдкарда. Тамоюлоти савдои хориҷии давлатҳо.	**2**		**1**
		Авдокушин Е. Ф. Международные экономические отношения: Учебник. пособие. – Москва: ИВЦ «Маркетинг», 2000. - 320 с.; Хасбулатов Р.И.Международная торговля: Учебник – М.: Юрайт, 2016. – 489 стр.; Хасбулатов Р.И. Международная торговля: Учебник. – М: Юрайт, 2016. – 489 стр.; Саидмуродов Л.Ҳ. Иқтисодиёти байналхалқӣ: назария: таърих: сиёсат. Душанбе. Ирфон: 2002.; Миклашевская Н.А, Хохлова А.В «Международная экономика» /Учебник, «Дело и сервис», МГУ. М.: 2008г., 492с.; Рагулина Ю.В. Международная торговля./ Учебник / - Москва: -Альфа-М, - 2018. - 360 стр.; «Тарофаҳои имтиёзнок барои давлатҳои қафомонда» (Моддаҳои IX ва XI-и Созишномаи СҶТ). Сомонаи расмии СҶТ: http://www.wto.org			
VI	**16**	Тиҷорати хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон. Сохтори молии содирот ва воридоти Ҷумҳурии Тоҷикистон.	**2**		
	17	Иқтидори содиротии Тоҷикистон ва муаррифии имкониятҳои истеҳсолии Ҷумҳурии Тоҷикистон. Сохтори ҷуғрофии савдои хориҷии Тоҷикистон.	**2**	**2**	
	18	Сиёсати тиҷоратии Ҷумҳурии Тоҷикистон. Самтҳо ва дурнамои татбиқи сиёсати содиротии мамлакат дар ҳошияи саноатикунонии босуръати мамлакат.	**2**		**1**

		Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи фаъолияти савдои хориҷӣ» *(Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, аз 03.07.2012с. таҳти №846; Қонуни ЧТ аз 8.08.2015 с., №1215(тағйироту иловаҳо));* Кодекси Шаҳрвандии Ҷумҳурии Тоҷикистон: иборат аз 3 қисм *(Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, соли 1999, №6, мод. 153, 154; соли 2001, №7, мод. 508; соли 2002, №4, қ-1, мод. 170; соли 2005, №3, мод. 125; соли 2006, №4, мод. 193; соли 2007, №5, мод.356; соли 2010, №3 , мод.156; №12, қ.1,мод. 802; ҚҶТ аз 03.07.2012с., №850, ҚҶТ аз 28.12.12 №928; ҚҶТ аз 22.07.2013с.№976);* Кодекси Гумруки Ҷумҳурии Тоҷикистон *(Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон соли 2004, №12, қ-2, мод. 704; соли 2006, №3, мод. 159; соли 2007, №7, мод.681, соли 2008, №6, мод.459; №10, мод.818; соли 2011, №3, мод. 160; №6, мод. 458 Қонуни ЧТ аз 03.07.2012с., №874; №845; аз 01.08.2012; №881; ҚҶТ аз 28.12.12с. №906);* Ҳисоботи солонаи идораю вазоратҳои соҳавӣ оиди самтҳои асосии фаъолият дар соли дахлдор.			
VII	**19**	Тиҷорати байналмилалии хадамот. Тиҷорати байналхалқии технологияҳо. Объектҳо ва субъектҳои тиҷорати литсензионӣ. «Ноу Хау».	**2**		
	20	Қарордодҳои литсензионӣ ва тартиби ба имзорасонии онҳо. Шаклҳои пардохти литсензияҳо.	**2**	**2**	
	21	Франчайзинг: мафҳум ва хусусиятҳои он. Инжиниринг: фаҳмиши умумӣ ва хусусиятҳои он.	**2**		**1**
		Кузнецова Г.В., Подбиралина Г.В. Международная торговля товарами и услугами: Учебник. -Люберцы: Юрайт, 2016, -433с.; **Хасбулатов Р.И.**Международная торговля: Учебник – М.: Юрайт, 2016. – 489 стр.; **Хасбулатов Р.И.** Международная торговля: Учебник. – М: Юрайт, 2016. – 489 стр.; **Авдокушин Е.Ф.** Международные экономические отношения: Учебник. пособие. – Москва: ИВЦ «Маркетинг», 2018. - 410с.; **Саидмуродов Л.Ҳ.** Иқтисодиёти байналхалқӣ: назария: таърих: сиёсат. Душанбе. Ирфон: 2002.; **Миклашевская Н.А, Хохлова А.В**. «Международная экономика» /Учебник, «Дело и сервис», МГУ. М.: 2008г., 492с.; **Рагулина Ю.В.** Международная торговля./ Учебник / - Москва: - Альфа-М, - 2018. - 360 стр.; «Тарофаҳои имтиёзнок барои давлатҳои қафомонда» (Моддаҳои IX ва XI-и Созишномаи СҶТ). **Сомонаи расмии СҶТ**: http://www.wto.org			
VIII	**22**	Маҷроҳои асосии ҳаракати молҳо ва хадамот дар савдои байналмилалӣ. Намудҳои асосии миёнаравони тиҷоратӣ. Консигнатор ва дистрибютор: фаҳмиш ва вазифаҳои асосӣ.	**2**		
	23	Тартиби ташкили тиҷорати байналмилалӣ. Тиҷорати байналмилалии биржавӣ: усулҳо ва намудҳои он. Тендерҳои байналмилалӣ ва усулҳои гузаронидани онҳо.	**2**	**2**	

	24	Суғуртакунонӣ дар савдои байналхалқӣ. Усулҳо ва шартҳои асосии суғуртанамоӣ. Аҳамияти иқтисодии суғурта.	**2**		**1**
		Руднева А.О. Международная торговля: Учебное пособие. - М.: НИЦ Инфра-М, -2013, -234с.; **Халевинская Е.Д.** Международные торговые соглашения и международные торговые организации: Учебное пособие. - М.: Магистр: ИНФРА-М, 2010, –208с.; **Смитиенко Б.М.** Международные экономические отношения: Учебник. 2-е изд. -М.: НИЦ Инфра-М, 2012. – 528с.; **Чеботарев Н.Ф.** Мировая экономика и международные экономические отношения: Учебник. -М.: Дашков и К, -2013, -352с.; **Смитиенко Б.М., Поспелова В.К.** Внешнеэкономическая деятельность: учебник. 4-е изд., перераб и доп. - М.: Издательский центр "Академия", 2007, -304 с.; **Хасбулатова Р.И..** Мировая экономика и международные экономические отношения: [в 2 ч.] Ч. 1, Ч. 2: учебник. -М.: Гардарики, 2006. **Сомонаҳои расмии** ХБА - http://www.imf.org, СҲИТ - http://www.oecd.org, СҶТ- http://www.wto.org			
IX	**25**	Вазъ ва тамоюлоти савдои молу хадамот дар бозори минтақавии Амрикои Лотинӣ. Моделҳои содирот ва воридотивазкунанда.	**2**		
	26	Аҳамияти моделҳои содиротивазкунанда ва воридотивазкунандаи давлатҳои Осиёи Ҷанубу Шарқӣ.	**2**	**2**	
	27	Мавқеи давлатҳои Африқоӣ дар савдои байналмилалӣ ва дар бозори ҷаҳонӣ: сохтори содиротӣ ва воридотии ин давлатҳо	**2**		**1**
		Смитиенко Б.М., Поспелова В.К. Внешнеэкономическая деятельность: учебник. 4-е изд., перераб и доп. - М.: Издательский центр "Академия", 2007, -304 с.; **Хасбулатов Р.И.** Мировая экономика и международные экономические отношения: [в 2 ч.] Ч. 1, Ч. 2: учебник. -М.: Гардарики, 2006; **Хасбулатов Р.И.** Международная торговля: Учебник. – М: Юрайт, 2016. – 489 стр.; Истифода аз **сомонаҳои расмии** ХБА - http://www.imf.org, СҲИТ - http://www.oecd.org, СҶТ- http://www.wto.org ва сомонаҳои **www.economist.com**, **www.yahoo.com**, **www.socrat.info**			
X	**28**	Усулҳои муосири ташкили тиҷорати байналмилалӣ. Лизинг. Факторинг Форфэйтинг. Аҳамияти иқтисодии ин усулҳо.	**2**		
	29	Лизинг ҳамчун шакли нави савдои байналмилалӣ. Намудҳо ва шаклҳои лизинг. Аҳамияти лизинг дар таъмини рушди иқтисодӣ.	**2**	**2**	
	30	"Байбек" ("встречная торговля") ва аҳамияти он дар раванди ташкили тиҷорати байналмилалӣ.	**2**		**1**

		Чеботарев Н.Ф. «Мировая экономика и международные экономические отношения». //Учебник// -Москва: «Дашков и К», -2013, -352с.; **Руднева А.О.** «Международная торговля». //Учебное пособие//. - Москва: «НИЦ Инфра-М», -2013, -234с.; **Халевинская Е.Д.** «Международные торговые соглашения и международные торговые организации». //Учебное пособие// - Москва: Магистр: ИНФРА-М, 2010, –208с.; **Смитиенко Б.М.** Международные экономические отношения: Учебник. 2-е изд. -М.: НИЦ Инфра-М, 2012. –528с.; **Смитиенко Б.М., Поспелова В.К.** Внешнеэкономическая деятельность: учебник. 4-е изд., перераб и доп. - М.: Издательский центр "Академия", 2007, -304 с.; **Хасбулатов Р.И.** Мировая экономика и международные экономические отношения: [в 2 ч.] Ч. 1, Ч. 2: учебник. -М.: Гардарики, 2006. **Сомонаҳои расмии** ХБА - http://www.imf.org, СҲИТ - http://www.oecd.org, СҶТ- http://www.wto.org			
XI	**31**	Танзими байналмилалии тиҷорати байналхалқӣ. Нақши Созмони Ҷаҳонии Тиҷорат ва дигар созмонҳои байналхалқӣ: - UNCTAD, UNDP, UNISTRAL, ICC.	**2**		
	32	Танзими миллии савдои хориҷии давлат. Таҳлили тавозуни тиҷорати хориҷӣ дар сохтори тавозуни пардохт. Масъалаҳои мувозингардонӣ.	**2**	**2**	
	33	Тиҷорати байналхалқии нақлиётӣ. Вазъ ва дурнамо. Асосҳои назариявии рушди тиҷорати воситаҳои нақлиётӣ ва хадамоти нақлиётӣ. Усулҳои муайян кардани нархи хадамоти нақлиётӣ.	**2**		**1**
		Линдерт П. Х., Пугель Т.А. Международная экономика. Учебник: пер. с англ. - М.: Дело и сервис, 2006. -300с.; Д.Сорос «Отчет по глобализации». Цикл статей. – М.: Изд-во института «Открытое общество», -2001; Киреев А.П. Международная экономика. В 2-х ч. Учебное пособие для вузов. М.: Международные отношения. - 2012. С. 45-47. Смитиенко Б.М. Всемирная торговая организация и проблемы регулирования международной торговли. М., -2011. - С. 65-67; Сэнфорд К. Джон Всемирная торговая организация открывает мировые рынки // Бизнес Америки, 2013, № 13. С. 25; Петров К.Е. Важнейший шаг на пути к мировому рынку. Внешняя торговля. - М.: Наука. 2012. -335с.; *Шумилов В. М.* Всемирная торговая организация. Право и система: учеб, пособие. М., -2006; *Бородулина Л.И.* Международные экономические организации: учеб, пособие. М., 2005; *Сутырина* С.*Ф.* Страны с переходной экономикой в системе ВТО / под ред. СПб. -2005; истифода аз **сомонаҳои расмии** ХБА - http://www.imf.org, СҲИТ - http://www.oecd.org, СҶТ-http://www.wto.org, **www.socrat.info**, **www.economist.com**, **www.nigma.ru**			
XII	**34**	Тиҷорати электронӣ ҳамчун падидаи нав дар сохтори тиҷорати байналхалқӣ. Усулҳо ва воситаҳои асосии гузаронидани тиҷорати электронӣ дар ҷаҳон.			

	35	Қарордодҳои (контракт) тиҷоратӣ: намудҳо ва таркиби онҳо. Сохтори қарордодҳои тиҷоратӣ ва тартиби таҳияи онҳо. Таҷрибаи ҷаҳонии таҳияи қарордодҳои тиҷоратӣ.			
	36	Савдои байналхалқӣ дар соҳаи туризми байналхалқӣ. Ташкили бизнеси сайёҳии байналхалқӣ. Усулҳо ва тартиби нархгузории маҳсулотҳои туристӣ.			
	Сорокина А.И. «Электронная коммерция»: определение понятия, проблемы и перспективы развития. //Текст// Молодой ученый. - 2016. -№11(115). -С.1013-1015; **Николаева И.П., Лежнев Ю.В.** Проблемы развития электронной торговли // Известия ВолгГТУ. 2013, №11(114); **Панкина Т.В.** Теоретико-методическое обеспечение процесса развития электронной торговли в малом бизнесе: дис. к.э.н. М.: РЭУ, 2011, С.15; UNCTAD. Information Economy Report 2015 // Unlocking the Potential of E-commerce for Developing Countries. - UNCTAD/IER/2015: UN, 2015. - С. 14–15; **Максиянова Т.В.** «Место и роль интернет-коммерции в системе интернет-экономики на современном этапе развития информационной (новой) экономики» // Вопр. соврем. науки и практики. Ун-т им. В.И. Вернадского. - 2011.- № 3(34). - С.256–264.				
XIII	**37**	Савдои байналхалқии маҳсулоти кишоварзӣ. Усулҳои нархгузории маҳсулоти соҳаи кишоварзӣ дар бозор.			
	38	Савдои ҷаҳонии маҳсулоти саноатӣ: вазъи муосир ва дурнамои он. Нархгузорӣ дар бозори ҷаҳонӣ.			
	39	Савдои байналмилалии киштиҳо, автомобилҳо, роботҳо, самолётҳо, қаторaҳо, техникаҳои соҳаи кишоварзӣ, лавозимоти ҳарбӣ ва дигар воситаҳо.			
	Мутолиа, конспект ва таҳияи КМД ва КМРО аз китобҳои Линдерт П. Х., Пугель Т.А. Международная экономика: Учебник: Пер. с англ. - М.: Дело и сервис. - 2006. - 300с.; Д. Сорос Отчет по глобализации. Цикл статей. – М.: Изд-во института «Открытое общество», 2001; Киреев А.П. Международная экономика. В 2-х ч. Учебное пособие для вузов. М.: Международные отношения. - 2012. С. 45-47. Смитиенко Б.М. Всемирная торговая организация и проблемы регулирования международной торговли. М., -2011. - С. 65-67; Сэнфорд К. Джон Всемирная торговая организация открывает мировые рынки // Бизнес Америки, 2013, № 13. С. 25; Петров К.Е. Важнейший шаг на пути к мировому рынку. Внешняя торговля. - М.: Наука. 2012. -335с.; *Шумилов В. М.* Всемирная торговая организация. Право и система: учеб, пособие. М., -2006; *Бородулина Л.И.* Международные экономические организации: учеб, пособие. М., 2005; *Сутырина С.Ф.* Страны с переходной экономикой в системе ВТО / под ред. СПб. -2005; истифода аз **сомонаҳои расмии** ХБА - http://www.imf.org, СҲИТ - http://www.oecd.org, СҶТ-http://www.wto.org, **www.socrat.info**, **www.economist.com**, **www.wfp.org**				

XIV	40	Тиҷорати хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо давлатҳои узви ИДМ. Авлавиятҳои тиҷорати хориҷии Тоҷикистон бо Федератсияи Россия: вазъи кунунӣ ва дурнамои рушд.			
	41	Алоқаҳои тиҷоратии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо давлатҳои узви Иттиҳоди Аврупо. Афзалиятҳо ва дурнамои тавсеаи ҳамкориҳо. Самтҳо ва тамоюлоти асосии савдои хориҷии ҶТ бо ИА.			
	42	Ҳамкориҳои тиҷоратии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо давлатҳои қитъаи Амрико. Муносибатҳо бо ИМА, Канада ва давлатҳои Амрикои Лотинӣ.			
	Ҳамрохон Зарифӣ «Дипломатия Таджикистана: вчера и сегодня». В двух томах. Том 1. // Серия: Внешняя политика Таджикистана. Душанбе: «Ирфон», 2009, -296 с.; Гулмамадов А.В. «Совершенствование государственного регулирования и перспективы развития внешнеэкономического комплекса Республики Таджикистан». Дисс. к.э.н. [Текст] / - Душанбе. – 2019, -150с.; Портер М. «Международная конкуренция». Конкурентные преимущества стран [Текст] / М. Портер. - М. Международные отношения, 1993, -896с.; Парвизи Содик Внешнеэкономические интересы Республики Таджикистан в системе мирохозяйственных связей // автореферат к.э.н. [Текст] . – Душанбе.-2018 32с.; Программа развития экспорта Таджикистана на период до 2015года.//Постановлением Правительства Республики Таджикистан от 4-июля 2006. -№299. Душанбе: 2006; Рахимов Р.К. Теоретические вопросы стратегии развития экономики РТ в переходный период. //Экономика Таджикистана: стратегия развития. Душанбе. 2001.- № 2. - С.55-73; Сафаров Б.Г. Экспортный потенциал Республики Таджикистан: рыночные механизмы реализации (теоретические аспекты). - Душанбе: Ирфон, 2005, -128с.; Статистический ежегодник Республики Таджикистан. //Агентство по статистике при Президенте Республики Таджикистан - Душанбе: 2020.				
XV	43	Савдои хориҷии ҶТ бо Ҷумҳурии Хитой. Вазъи муосир ва дурнамои рушди тиҷорати ду давлат.	2		
	44	Муносибатҳои тиҷоратии ҶТ бо Ҷумҳуриҳои Исломии Эрон, Покистон ва Афғонистон: вазъ ва дурнамои он.	2	2	
	45	Ҳамкориҳои тиҷоратии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо мамлакатҳои Осиёи Марказӣ ва тамолоти он.	2		1

<table>
<tr><td></td><td colspan="5">Ҳисоботи солонаи Вазорати рушди иқтисод ва савдои Ҷумҳурии Тоҷикистон; Вестник “Межпарламентской Ассамблеи государств участников СНГ”. Санкт-Петербург; Козик Л.П., Кохно П.А. СНГ: реалии и перспективы. //Москва: “Юридический мир”, 2001г.; Статистический бюллетень Межгосударственного статистического комитета СНГ. Москва: 1998 – 2021; Л.Саидмурадов, А.Солиев “Открытая экономика Республики Таджикистан: макроэкономическое равновесие в условиях внешнего инвестирования». Душанбе, - ИРФОН, - 2004г.; Назаров Т.Н. (2001) “Таджикистан: экономика, политика, международное сотрудничество”, Душанбе “Экономика развития: стратегия развития” //журнал Минэкономики и торговли Республики Таджикистан//; истифода аз сомонаҳои www.economist.com, www.nbt.tj, www.undp.tj, www.google.ru, www.nigma.ru, www.booksiti.net.ru</td></tr>
<tr><td rowspan="5">XVI</td><td>46</td><td>Ҳамкориҳои иқтисодию тиҷоратии Тоҷикистон бо ҷаҳони Араб. Сохтори содирот ва воридоти ҶТ бо давлатҳои минтақа.</td><td>2</td><td>-</td><td>-</td></tr>
<tr><td>47</td><td>Иштироки Тоҷикистон дар гуруҳҳои интегратсионии минтақавӣ ва самараи он барои рушди тиҷорати хориҷии мамлакат.</td><td>2</td><td>2</td><td>-</td></tr>
<tr><td>48</td><td>Вазъи тиҷорати хориҷии давлатҳои Осиёи Ҷанубу Шарқӣ. Ҳамкориҳои тиҷоратии Тоҷикистон бо давлатҳои ин минтақа. Вазъ ва дурнамои рушди муносибатҳои тиҷоратӣ.</td><td>2</td><td>-</td><td>1</td></tr>
<tr><td colspan="5">Вестник “Межпарламентской Ассамблеи государств участников СНГ”. Санкт-Петербург; Козик Л.П., Кохно П.А. СНГ: реалии и перспективы. //Москва: “Юридический мир”, 2001г.; Статистический бюллетень Межгосударственного статистического комитета СНГ. Москва: 1998 – 2021; Л.Саидмурадов, А.Солиев “Открытая экономика Республики Таджикистан: макроэкономическое равновесие в условиях внешнего инвестирования». Душанбе, - ИРФОН, - 2004г.; Назаров Т.Н. (2001) “Таджикистан: экономика, политика, международное сотрудничество”, Душанбе “Экономика развития: стратегия развития” //журнал Минэкономики и торговли Республики Таджикистан//; истифода аз сомонаҳои www.economist.com, www.yahoo.com, www.socrat.info, www.google.ru, www.nigma.ru, www.booksiti.net.ru</td></tr>
<tr><td colspan="2">ҲАМАГӢ:</td><td>48</td><td>32</td><td>16</td></tr>
</table>

МАВЗӮИ 1. МАФҲУМ ВА МОҲИЯТИ САВДОИ БАЙНАЛМИЛАЛӢ.

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ.

Марҳилаҳо ва заминаҳои ташаккулёбии низоми савдои байналмилалӣ. Ҷанбаҳои таърихии рушди савдои байналмилалӣ. Бозорҳои дохилӣ ва байналмилалӣ: хусусиятҳои умумӣ ва фарқкунандаи онҳо. Динамика ва сохтори савдои байналмилалӣ. Аҳамияти иқтисодию молиявии савдои байналмилалӣ. Шарҳи мухтасари вобастагии байни савдои байналхалқӣ ва рушди иқтисодӣ: таъсири мутақобилаи онҳо. Тамоюлоти муосири савдои байналмилалӣ. Арзёбии мавқеи давлатҳои ҷаҳон дар савдои байналхалқӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

Нақшаи семинар:

7. Таърихи мухтасари пайдоиши тиҷорати байналмилалӣ. Ташаккули тиҷорат аз аҳди қадим то аҳди ҷадид.
8. Мафҳуми тиҷорат ва нишондиҳандаҳои асосии он. Заминаҳои асосии ташаккулёбии тиҷорати байналмилалӣ.
9. Динамикаи савдои байналмилалӣ. Аломатҳои асосии тағйирёбӣ ва тамоюлоти он.

В. Кори мустақилона.

Мутолиа ва конспект аз китобҳои: Линдерт П. Х., Пугель Т.А. Международная экономика: Учебник: Пер. с англ. - М.: Дело и сервис. -2006. - 300с.; Миклашевская Н.А, Хохлова А.В «Международная экономика» //Учебник, «Дело и сервис», МГУ. М.: 2008г. 492с.; **Руднева А.О.** Международная торговля: Учебное пособие. - М.: НИЦ Инфра-М, -2013, -234с.; **Хасбулатов Р.И.** «Международная торговля», Учебник – М.: Юрайт, 2016. – 489 стр.; **Смитиенко Б.М., Поспелова В.К.** Внешнеэкономическая деятельность: учебник. 4-е изд., перераб и доп. - М.: Издательский центр "Академия", 2007, -304 с.; Фомичев В.И. «Международная торговля», Учебник. М.: 2001г.

МАВЗӮИ 2. НАЗАРИЯҲОИ АСОСИИ ТИҶОРАТИ БАЙНАЛМИЛАЛӢ.

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Тавсифи умумии назарияҳои асосии тиҷорати байналмилалӣ. Назарияҳои меркантилистон. Нақши мактаби меркантилистон дар рушди савдои байналмилалӣ.

Назарияҳои классикии А.Смит, Д.Рикардо, назарияҳои таносуби омилҳои истеҳсолоти Хекшер-Олин-Самуэлсон. Тиҷорати озод ва аҳамияти татбиқи он дар ҷаҳон.

Назарияҳои муосири тиҷорати байналхалқӣ. Назарияи давраи ҳаётии мол. Парадокси Леонтев. Назарияи рақобатии Портер. Нишондиҳандаҳои рақобатии фирмаҳо. Рақобатии ноодилона. Назарияҳои муосири тиҷорати байналхалқӣ. Назарияи давраи ҳаётии мол. Парадокси Леонтев. Назарияи рақобатии Портер. Нишондиҳандаҳои рақобатии фирмаҳо. Рақобатии ноодилона.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

Нақшаи семинар:

8. Назарияҳои меркантилистон ва аҳамияти он дар тиҷорати байналхалқӣ.
9. Назарияҳои классикии А.Смит ва Д.Рикардо.
10. назарияҳои таносуби омилҳои истеҳсолоти Хекшер-Олин-Самуэлсон.
11. Назарияҳои муосири тиҷорати байналхалқӣ.

В. Кори мустақилона.

Мутолиа ва конспект аз китобҳои Линдерт П. Х., Пугель Т.А. Международная экономика: Учебник: Пер. с англ. - М.: Дело и сервис. -2006. - 300с.; Саидмурадов Л.Ҳ. «Международная экономика: теория, история, политика», Душанбе, Ирфон-2002г.; «Международные экономические отношения» //Учебник под ред. В.Рыбалкина// Москва: «Бизнес-школа», 2008г. 378с.; Акопова Е.С., Воронкова О.Н., Гаврилко Н.Н. Мировая экономика и международные экономические отношения. – Ростов-на-Дону, - Феникс, - 2012г. – 416Ср.; **Смитиенко Б.М., Поспелова В.К.** Внешнеэкономическая деятельность: учебник. 4-е изд., перераб и доп. - М.: Издательский центр "Академия", 2007, -304 с.; Фомичев В.И. Международная торговля. // Учебник. Москва, 2001г.

МАВЗӮИ 3. НАРХГУЗОРӢ ДАР БОЗОРИ ҶАҲОНӢ.

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Нархгузорӣ ва тартиби роҳандозии он дар бозори ҷаҳонӣ. Ташкили ҳисоббаробаркуниҳо дар раванди ташкили тиҷорати байналмилалӣ. Шаклҳои асосии ҳисоббаробаркуниҳо.

Хусусиятҳои ташкили стратегияи нархгузорӣ дар бозори ҷаҳонӣ. Нархи ҷаҳонӣ ва тартиби муайянкунии он. Принсипҳои асосии нарнузорӣ дар тиҷорати байналхалқӣ.

Низоми базисии нархгузории ИНКОТЕРМС-2010. Сохторбандии шартҳои ИНКОТЕРМС-2010. Нархҳои қарордодӣ. Тахфиф дар нархгузории байналмилалӣ. Стратегияҳои нархгузорӣ дар бозори ҷаҳонӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

Нақшаи семинар:

7. Заминаҳои ҳуқуқии ташкили нархгузорӣ дар бозори ҷаҳонӣ.
8. Низоми базисии нархгузории ИНКОТЕРМС-2010.
9. Хусусиятҳои ва таҷрибаи муосири ташкили стратегияи нархгузорӣ дар бозори ҷаҳонӣ.
10. Тахфиф дар нархгузории байналмилалӣ ва аҳамияти асосии он дар раванди ташкили тиҷорати байналхалқӣ.

В. Кори мустақилона.

Мутолиа, конспект ва таҳияи КМД ва КМРО аз сарчашмаҳои **Руднева А.О.** Международная торговля: Учебное пособие. - М.: НИЦ Инфра-М, -2013, -234с.; **Ломакин В.К.** «Мировая экономика». Москва, Юрист – 2001; Оймаҳмадов М., Муртазоев М. Иқтисоди ҷаҳон. - Теҳрон, - «Нашри Замон», 2000, 656саҳ.; Назаров Т.Н. “Таджикистан: экономика, политика, международное сотрудничество”, Душанбе, 2001; “Экономика развития: стратегия развития” //журнал Минэкономики и торговли Республики Таджикистан//. Основы международных валютно-финансовых и кредитных отношений. Под ред. В.В. Круглова. М.: ИНФРА-М, 1998. **www.unctad.org, Смитиенко Б.М., Поспелова В.К.** Внешнеэкономическая деятельность: учебник. 4-е изд., перераб и доп. - М.: Издательский центр "Академия", 2007, -304 с.;

МАВЗӮИ 4. СИЁСАТИ МИЛЛӢ ВА БАЙНАЛХАЛҚИИ ТИҶОРАТИ БАЙНАЛХАЛҚӢ.

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Сиёсати савдои берунӣ ва байналхалқӣ: мақсад ва самтҳои асосии он. Усулҳои тарифӣ ва ғайритарифии тиҷорати байналхалқӣ. Сиёсати савдои берунии мамлакат ва асосҳои ҳуқуқии ташкили он. Нақши СҶТ дар танзимнамоию роҳандозии сиёсати хориҷии давлатҳои узви он.

Шаклҳо ва усулҳои ташкили тиҷорати байналхалқӣ. Фаҳмиши содирот ва воридот. Реиморт ва реэкспорт. Содирот ва воридоти бевосита. Шаклҳо ва усулҳои ташкили тиҷорати байналхалқӣ. Фаҳмиши содирот ва воридот. Реиморт ва реэкспорт. Содирот ва воридоти бевосита.

Бозори ҷаҳонии нафт. ОПЕК, дигар давлатҳои захираи бойдоштаи сӯзишворӣ ва мавқеи онҳо дар тиҷорати байналхалқии нафт ва маҳсулоти нафтӣ. Сиёсати нархгузорӣ дар бозори ҷаҳонии нафт. Нақши ОПЕК ва ОПЕК+ дар бозор.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

Нақшаи семинар:

9. Тавсифи мухтасари сиёсати савдои берунӣ ва байналхалқӣ: мақсад ва самтҳои асосии он..
10. Усулҳои тарифӣ ва ғайритарифии тиҷорати байналхалқӣ.
11. Шаклҳо ва усулҳои ташкили тиҷорати байналхалқӣ.
12. Сиёсати нархгузорӣ дар бозори ҷаҳонии нафт. Нақши ОПЕК ва ОПЕК+ дар бозори ҷаҳонии нафтӣ.

В. Кори мустақилона.

Мутолиа, конспект ва таҳияи КМД ва КМРО аз манбаъҳои Статистический бюллетень Межгосударственного статистического комитета СНГ. Москва: 2000 – 2021; Булатов Ф.Н. Мировая экономика. Москва-2012; Суэтин А.А. «Международные валютно-финансовые отношения». Москва-КНОРУС-205. Буглай В.Б., Ливенцев Н.Н. Международные экономические отношения. –М.: «Финансы и статистика», 2001, 160с. Авдокушин Е. Ф. Международные экономические отношения: Учеб. пособие. – Москва:-Маркетинг, -2018. - 320 с.

МАВЗӮИ 5. САВДОИ БАЙНАЛМИЛАЛӢ ҲАМЧУН ШАКЛИ ТАЪРИХИИ ҲАМКОРИИ ДАВЛАТҲО

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Савдои байналмилалии молҳо ҳамчун шакли анъанавии муносибатҳои иқтисодии байналмилалӣ. Нишондиҳандаҳои асосии савдои байналмилалӣ. Вазъи савдои хориҷии давлатҳои рӯ ба инкишоф. Нишондиҳандаҳои асосии рушди савдои берунӣ. Иқтисодиёти кушода ва нишондиҳандаҳои асосии он дар шароити муосир. Савдои хориҷии давлатҳои

мутараққӣ. Вазъи муосир ва мавқеи онҳо дар бозорҳои ҷаҳонӣ. Иқтидорҳои содиротии давлатҳои рушдкарда. Тамоюлоти савдои хориҷии давлатҳо.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

Нақшаи семинар:

11. Савдои байналхалқӣ ҳамчун шакли қадима ва асосии ҳамкориҳои байналхалқӣ;
12. Гуруҳбандии нишондиҳандаҳои асосии савдои байналмилалӣ дар шароити муосир;
13. Тавсифи иқтисодии нишондиҳандаҳои савдои хориҷии мамлакатҳои рӯ ба инкишоф;
14. Вазъи муосир ва дурнамои савдои хориҷии давлатҳои мутараққии ҷаҳон;
15. Иқтидорҳои содиротии давлатҳои ҷаҳон ва тамоюлоти муосири он.

В. Кори мустақилона.

Мутолиа, конспект ва таҳияи КМД ва КМРО аз сарчашмаҳои Ломакин В.К. «Мировая экономика». Москва, Юрист – 2001; **Смитиенко Б.М., Поспелова В.К.** Внешнеэкономическая деятельность: учебник. 4-е изд., перераб и доп. - М.: Издательский центр "Академия", 2007, -304 с.; Оймаҳмадов М., Муртазоев М. Иқтисоди ҷаҳон. - Теҳрон, - «Нашри Замон», 2000, 656саҳ.; Назаров Т.Н. "Таджикистан: экономика, политика, международное сотрудничество", Душанбе, 2001; "Экономика развития: стратегия развития" //журнал Минэкономики и торговли Республики Таджикистан//. Основы международных валютно-финансовых и кредитных отношений. Под ред. В.В. Круглова. М.: ИНФРА-М, 1998. **www.unctad.org**

МАВЗӮИ 6. ТИҶОРАТИ ХОРИҶИИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН ВА СИЁСАТИ ТИҶОРАТИ ХОРИҶӢ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Таҳлили вазъи тиҷорати хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар даврони истиқлолият. Сохтори молии содирот ва воридоти Ҷумҳурии Тоҷикистон. Тавсифи умумии молҳои содиротӣ ва воридотии мамлакат. Баҳодиҳии иқтидори содиротии Тоҷикистон ва муаррифии имкониятҳои истеҳсолии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар шароити муосир. Сохтори ҷуғрофии савдои хориҷии Тоҷикистон. Шарикони асосии савдои хориҷии Тоҷикистон-давлатҳои хориҷи дур ва хориҷи наздик. Сиёсати тиҷоратии Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки аз консепсияи сиёсати хориҷии мамлакат сарчашма мегирад. Асосҳои ҳуқуқии ташкили савдои хориҷии Тоҷикистон. Самтҳо ва дурнамои татбиқи сиёсати содиротии мамлакат дар ҳошияи саноатикунонии босуръати мамлакат.

Дар раванди дарс инчунин оиди: - асосҳои ҳуқуқии ташкилкунии тиҷорати хориҷӣ; - хусусиятҳои танзими фаъолияти иқтисодии берунии Ҷумҳурии Тоҷикистон; - афзалиятҳо ва камбудиҳои фаъолияти тиҷорати хориҷии Тоҷикистон дар шароити ҷаҳонишавии муносибатҳои иқтисодии байналхалқӣ сӯҳбат ороста мешавад.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

Нақшаи семинар:

9. Савдои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамчун шакли ташкили фаъолияти иқтисодии берунии мамлакат;

10. Асосҳои ҳуқуқии ташкили савдои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва танзими давлатии он;
11. Хусусиятҳо ва динамикаи савдои хориҷии мамлакат: баҳодиҳӣ ва ошкори маълумотҳо;
12. Сохтори молӣ ва ҷуғрофии савдор хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар замони истиқлолияти давлатӣ;
13. Афзалиятҳо ва камбудиҳои савдои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон.

В. Кори мустақилона.

Мутолиа, конспект ва таҳияи КМД ва КМРО аз ин манбаъҳо: Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи фаъолияти савдои хориҷӣ» *(Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, аз 03.07.2012с. таҳти №846; Қонуни ҶТ аз 8.08.2015 с., №1215(тағйироту иловаҳо));* Кодекси Шаҳрвандии Ҷумҳурии Тоҷикистон: иборат аз 3 қисм *(Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, соли 1999, №6, мод. 153, 154; соли 2001, №7, мод. 508; соли 2002, №4, қ-1, мод. 170; соли 2005, №3, мод. 125; соли 2006, №4, мод. 193; соли 2007, №5, мод.356; соли 2010, №3 , мод.156; №12, қ.1,мод. 802; ҚҶТ аз 03.07.2012с., №850, ҚҶТ аз 28.12.12 №928; ҚҶТ аз 22.07.2013с.№976);* Кодекси Гумруки Ҷумҳурии Тоҷикистон *(Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон соли 2004, №12, қ-2, мод. 704; соли 2006, №3, мод. 159; соли 2007, №7, мод.681, соли 2008, №6, мод.459; №10, мод.818; соли 2011, №3, мод. 160; №6, мод. 458 Қонуни ҶТ аз 03.07.2012с., №874; №845; аз 01.08.2012; №881; ҚҶТ аз 28.12.12с. №906);* Ҳисоботи солонаи идораю вазоратҳои соҳавӣ оиди самтҳои асосии фаъолият дар соли ҳисоботии дахлдор. Сомонаи расмии БМТ: **www.nbt.tj**

МАВЗӮИ 7. ТИҶОРАТИ БАЙНАЛМИЛАЛИИ ХАДАМОТ: ВАЗЪ ВА ДУРНАМОИ РУШДИ ОН

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Кушода додани мафҳуми байналхалқии хадамот. Тиҷорати байналмилалии хадамот ва аҳамияти иқтисодии он. Тиҷорати байналхалқии технологияҳо. Объектҳо ва субъектҳои тиҷорати литсензионӣ. Шакли навиривоҷёбии тиҷорати литсензионӣ: «ноу хау **(know how)**». Сохтори қарордодҳои литсензионӣ ва тартиби ба имзорасонии онҳо. Шаклҳои пардохти литсензияҳо. Франчайзинг: мафҳум ва хусусиятҳои он. Инжиниринг: фаҳмиши умумӣ ва хусусиятҳои он. Аҳамияти татбиқи васеи франшиза ва инжиниринг дар рушди соҳибкорӣ ва раванди ҷалби сармоягузориҳо.

Дар шароити ҷаҳонишавӣ фаъолияти бернунимарзии ширкатҳои байналхалқӣ ривоҷ ёфта, сабаби рушди шаклҳои муосири ҳамкориҳои тиҷоратӣ гаштаанд.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

Нақшаи семинар:

8. Тиҷорати байналхалқии хадамот: гуруҳбандии сохтор ва тавсифи мухтасари он;
9. Тиҷорати байналхалқии технологияҳо. Тиҷорати литсензионӣ ва роҳҳои татбиқи он;
10. Қарордодҳои литсензионӣ ва сохторбандии онҳо;
11. Инжиниринг ва франчайзинг: аҳамияти онҳо дар рушди тиҷорати хориҷӣ ва фаъолияти соҳибкорӣ.

В. Кори мустақилона.

Мутолиа, конспект ва таҳияи КМД ва КМРО аз сарчашмаҳои **Кузнецова Г.В., Подбиралина Г.В.** Международная торговля товарами и услугами: Учебник. -Люберцы: Юрайт, 2016, -433с.; **Хасбулатов Р.И.** Международная торговля: Учебник – М.: Юрайт, 2016. – 489 стр.; **Авдокушин Е. Ф.** Международные экономические отношения: Учебник. пособие. – Москва: ИВЦ «Маркетинг», 2018. - 410с.; **Саидмуродов Л.Ҳ.** Иқтисодиёти байналхалқӣ: назария: таърих: сиёсат. Душанбе. Ирфон: 2002.; **Миклашевская Н., Хохлова А.** «Международная экономика» /Учебник, «Дело и сервис», МГУ. М.: 2008г., 492с.; **Рагулина Ю.В.** Международная торговля./ Учебник / - Москва: - Альфа-М, - 2018. - 360 стр.; «Тарофаҳои имтиёзнок барои давлатҳои қафомонда» (Моддаҳои IX ва XI-и Созишномаи СҶТ). Кодекси Шаҳрвандии Ҷумҳурии Тоҷикистон: иборат аз 3 қисм *(Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, соли 1999, №6, мод. 153, 154; соли 2001, №7, мод. 508; соли 2002, №4, қ-1, мод. 170; соли 2005, №3, мод. 125; соли 2006, №4, мод. 193; соли 2007, №5, мод.356; соли 2010, №3 , мод.156; №12, қ.1,мод. 802; ҚҶТ аз 03.07.2012с., №850, ҚҶТ аз 28.12.12 №928; ҚҶТ аз 22.07.2013с.№976);* Сомонаи расмии СҶТ: http://www.wto.org ва сомонаҳои **www.unctad.org, www.economist.com**

МАВЗӮИ 8. МАҶРОҲОИ ҲАРАКАТИ ҶАҲОНИИ МОЛ. МИЁНАРАВОНИ ТИҶОРАТӢ. СУҒУРТАНАМОӢ.

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Маҷроҳои асосии ҳаракати молҳо ва хадамот дар савдои байналмилалӣ. Намудҳои асосии миёнаравони тиҷоратӣ. Консигнатор ва дистрибютор: фаҳмиш ва вазифаҳои асосӣ. Тартиби ташкили тиҷорати байналмилалӣ. Тиҷорати байналмилалии биржавӣ: усулҳо ва намудҳои он. Тендерҳои байналмилалӣ ва усулҳои гузаронидани онҳо. Суғуртакунонӣ дар савдои байналхалқӣ. Усулҳо ва шартҳои асосии суғуртанамоӣ. Аҳамияти иқтисодии суғурта.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

Нақшаи семинар:

9. Муайяннамоии маҷроҳои асосии ҳаракати молҳо дар тиҷорати байналхалқӣ;
10. Гуруҳбандии миёнаравони тиҷоратӣ. Агентҳои тиҷоратӣ ва нақши онҳо: консигнатор ва дистрибютор;
11. Тиҷорати биржавӣ: таърихи пайдоиш ва аҳамияти он. Роҳҳо ва усулҳои баргузорнамоии тендерҳо;
12. Суғуртанмоии тиҷорати хориҷӣ ва роҳҳои асосии татбиқи он. Аҳамияти суғуртанамоӣ дар тиҷорати хориҷӣ.

В. Кори мустақилона.

Мутолиа, конспект ва таҳияи КМД ва КМРО аз китобҳои **Руднева А.О.** Международная торговля: Учебное пособие. - М.: НИЦ Инфра-М, -2013, -234с.; **Халевинская Е.Д.** Международные торговые соглашения и международные торговые организации: Учебное пособие. - М.: Магистр: ИНФРА-М, 2010, –208с.; **Смитиенко Б.М.** Международные

экономические отношения: Учебник. 2-е изд. -М.: НИЦ Инфра-М, 2012. –528с.; **Чеботарев Н.Ф.** Мировая экономика и международные экономические отношения: Учебник. -М.: Дашков и К, -2013, -352с.; **Смитиенко Б.М., Поспелова В.К.** Внешнеэкономическая деятельность: учебник. 4-е изд., перераб и доп. - М.: Издательский центр "Академия", 2007, -304 с.; **Хасбулатов Р.И.** Мировая экономика и международные экономические отношения: [в 2 ч.] Ч. 1, Ч. 2: учебник. -М.: Гардарики, 2006. **Сомонаҳои расмии** ХБА - http://www.imf.org, СҲИТ - http://www.oecd.org, СҶТ- http://www.wto.org

МАВЗӮИ 9. САВДОИ ХОРИҶИИ ДАВЛАТҲОИ АМРИКОИ ҶАНУБӢ, ОСИЁИ ҶАНУБУ ШАРҚӢ ВА ДАВЛАТҲОИ АФРИҚОИ ҶАНУБИЮ МАРКАЗӢ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Дар мавзӯи мазкур оиди таърихи барқарорнамоӣ ва тараққиёти бозорҳои минатақавӣ сухан рафта, таҳлили тарҷеъӣ ва дурнамои рушди муносибатҳои тиҷоратӣ дар минтақаҳои гуногун гузаронида мешавад. Вобаста ба мавзӯъ дар лексия оид ба бозори молу хадамоти се минтақа: - Амрикои Лотинӣ, Осиёи Ҷанубу Шарқӣ ва Африқо сухан меравад.

Вазъ ва тамоюлоти савдои молу хадамот дар бозори минтақавии Амрикои Лотинӣ омӯхта шуда, моделҳои содирот ва воридотивазкунанда дар минтақа ба риштаи таҳлил гузаронида мешаванд.

Аҳамияти иқтисодии моделҳои содиротивазкунанда ва воридотивазкунандаи давлатҳои Осиёи Ҷанубу Шарқӣ мавриди таҳлил қарор дода мешавад.

Мавқеи давлатҳои Африқоӣ дар савдои байналмилалӣ ва дар бозори ҷаҳонӣ: сохтори содиротӣ ва воридотии ин давлатҳо таҳлил карда мешавад. Баҳодиҳии иқтидорҳои содиротии давлатҳои ин минтақаҳо.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

Нақшаи семинар:

8. Таърихи барқароршавӣ ва инкишофи савдои хориҷӣ дар минтақаи Амрикои Лотинӣ;
9. Сохтори содиротию воридотии давлатҳои Осиёи Ҷанубу Шарқӣ ва хусусиятҳои асосии онҳо;
10. Мавқеи давлатҳои африқоӣ дар муносибатҳои иқтисодии байналхалқӣ. Таҳлили тавозуни савдои хориҷии давлатҳои ин минтақаи осебпазир;
11. Модели воридотивазкунанда ва содиротивазкунанда дар савдои хориҷӣ: аҳамияти ин моделҳо барои рушди тиҷорат.

В. Кори мустақилона.

Мутолиа, конспект ва таҳияи КМД ва КМРО аз китобҳои **Смитиенко Б.М., Поспелова В.К.** Внешнеэкономическая деятельность: учебник. 4-е изд., перераб и доп. - М.: Издательский центр "Академия", 2007, -304 с.; **Хасбулатов Р.И.** Мировая экономика и международные экономические отношения: [в 2 ч.] Ч. 1, Ч. 2: учебник. -М.: Гардарики, 2006; **Хасбулатов Р.И.** Международная торговля: Учебник. – М: Юрайт, 2016. – 489 стр.; Истифода аз **сомонаҳои расмии** ХБА - http://www.imf.org, СҲИТ - http://www.oecd.org, СҶТ-

http://www.wto.org ва сомонаҳои **www.economist.com**, **www.yahoo.com**, **www.socrat.info**, **www.google.ru**, **www.nigma.ru**, **www.booksiti.net.ru**

МАВЗӮИ 10. ГУНОГУНШАКЛИИ ТИҶОРАТИ БАЙНАЛМИЛАЛӢ ВА САБАБИ АСОСИИ ИН ЗУҲУРОТ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Усулҳои муосири ташкили тиҷорати байналмилалӣ. Лизинг. Факторинг Форфэйтинг. Аҳамияти иқтисодии ин усулҳо. Лизинг ҳамчун шакли нави савдои байналмилалӣ. Намудҳо ва шаклҳои лизинг. Аҳамияти лизинг дар таъмини рушди иқтисодӣ. "Байбек" ("встречная торговля") ва аҳамияти он дар раванди ташкили тиҷорати байналмилалӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

Нақшаи семинар:

7. Аҳамияти иқтисодии ташкили шаклҳои гуногуни тиҷорат;
8. Лизинг, факторинг ва форфейтинг ҳамчун шаклҳои муосири тиҷорати байналхалқӣ;
9. «Тиҷорати ҷавобӣ» ("Байбек") ва аҳамияти он барои рушди тиҷорати байналмилалӣ.

В. Кори мустақилона.

Руднева А.О. Международная торговля: Учебное пособие. - М.: НИЦ Инфра-М, -2013, -234с.; **Халевинская Е.Д.** Международные торговые соглашения и международные торговые организации: Учебное пособие. - М.: Магистр: ИНФРА-М, 2010, –208с.; **Смитиенко Б.М.** Международные экономические отношения: Учебник. 2-е изд. -М.: НИЦ Инфра-М, 2012. – 528с.; **Чеботарев Н.Ф.** Мировая экономика и международные экономические отношения: Учебник. -М.: Дашков и К, -2013, -352с.; **Смитиенко Б.М., Поспелова В.К.** Внешнеэкономическая деятельность: учебник. 4-е изд., перераб и доп. - М.: Издательский центр "Академия", 2007, -304 с.; **Хасбулатов Р.И.** Мировая экономика и международные экономические отношения: [в 2 ч.] Ч. 1, Ч. 2: учебник. -М.: Гардарики, 2006. **Сомонаҳои расмии** ХБА - http://www.imf.org, СҲИТ - http://www.oecd.org, СҶТ- http://www.wto.org

МАВЗӮИ 11. ТАНЗИМ, НАЗОРАТ ВА ТАҲЛИЛИ САВДОИ БАЙНАЛМИЛАЛӢ ДАР ТАҶРИБАИ ҶАҲОНӢ ВА ДАР САТҲИ МИЛЛӢ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Таҳлил ва баҳодиҳӣ ба ҳолати савдои хориҷии давлатҳои ҷаҳон ва савдои байналхалқӣ вазифаи асосии мақомоти назоратии сатҳи миллӣ ва байналмилалӣ ба шумор меравад.

Танзими байналмилалии тиҷорати байналхалқӣ. Нақши Созмони Ҷаҳонии Тиҷорат (WTO). Тавсифи мухтасари дигар созмонҳои байналхалқии танзимкунандаи тиҷорати ҷаҳонӣ: - UNCTAD, UNDP, UNISTRAL, ICC.

Танзими миллии савдои хориҷии давлат. Таҳлили тавозуни тиҷорати хориҷӣ дар сохтори тавозуни пардохт. Масъалаҳои мувозингардонӣ. Роҳҳои ҳалли проблемаҳои савдои хориҷии давлатҳои ҷаҳон.

Тиҷорати байналхалқии нақлиётӣ. Вазъ ва дурнамо. Асосҳои назариявии рушди тиҷорати воситаҳои нақлиётӣ ва хадамоти нақлиётӣ. Усулҳои муайян кардани нархи хадамоти нақлиётӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

Нақшаи семинар:

11. Созмони Ҷаҳонии Тиҷорат (WTO) ва нақши он дар танзими ҷаҳонии савдо;
12. Таърихи ташаккули низоми ҷаҳонии танзимнамоии тиҷорати байналхалқӣ: аз ГАТТ то СҶТ;
13. Нақши созмонҳои алоҳидаи танзимкунандаи тиҷорати байналхалқӣ: - UNCTAD, UNDP, UNISTRAL, ICC ва ғ.;
14. Мақомоти миллии танзимнамоии савдои хориҷӣ ва тавсифи мухтасари онҳо аз нигоҳи вазифавӣ;
15. Усулҳои асосии танзимнамоии савдои хориҷӣ дар сатҳи миллӣ ва роҳҳои такмилдиҳии онҳо.

В. Кори мустақилона.

Мутолиа, конспект ва таҳияи КМД ва КМРО аз китобҳои Линдерт П. Х., Пугель Т.А. Международная экономика: Учебник: Пер. с англ. - М.: Дело и сервис. -2006. - 300с.; Д. Сорос Отчет по глобализации. Цикл статей. – М.: Изд-во института «Открытое общество», 2001; Киреев А.П. Международная экономика. В 2-х ч. Учебное пособие для вузов. М.: Международные отношения. - 2012. С. 45-47. Смитиенко Б.М. Всемирная торговая организация и проблемы регулирования международной торговли. М., -2011. - С. 65-67; Сэнфорд К. Джон Всемирная торговая организация открывает мировые рынки // Бизнес Америки, 2013, № 13. С. 25; Петров К.Е. Важнейший шаг на пути к мировому рынку. Внешняя торговля. - М.: Наука. 2012. -335с.; *Шумилов В. М.* Всемирная торговая организация. Право и система: учеб, пособие. М., -2006; *Бородулина Л.И.* Международные экономические организации: учеб, пособие. М., 2005; *Сутырина* С.*Ф.* Страны с переходной экономикой в системе ВТО / под ред. СПб. -2005; истифода аз **сомонаҳои расмии** ХБА - http://www.imf.org, СҲИТ - http://www.oecd.org, СҶТ-http://www.wto.org, **www.socrat.info**, **www.economist.com**, **www.nigma.ru**, **www.booksiti.net.ru**

МАВЗӮИ 12. ТИҶОРАТИ ЭЛЕКТРОНӢ – ҲАМЧУН ТАМОИЛИ НАВ ДАР ТИҶОРАТИ БАЙНАЛМИЛАЛӢ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Тиҷорати электронӣ ҳамчун падидаи нав дар сохтори тиҷорати байналхалқӣ. Усулҳо ва воситаҳои асосии гузаронидани тиҷорати электронӣ дар ҷаҳон.

Қарордодҳои (контракт) тиҷоратӣ: намудҳо ва таркиби онҳо. Сохтори қарордодҳои тиҷоратӣ ва тартиби таҳияи онҳо. Таҷрибаи ҷаҳонии таҳияи қарордодҳои тиҷоратӣ.

Савдои байналхалқӣ дар соҳаи туризми байналхалқӣ. Ташкили бизнеси сайёҳии байналхалқӣ. Усулҳо ва тартиби нархгузории маҳсулотҳои туристӣ.

Заминаи асосии ташкили тиҷорати электронӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон: вазъи кунунӣ ва дурнамои он. Афзалиятҳо ва камбудиҳои пешбурди савдои электронӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

Нақшаи семинар:

9. Мафҳум ва моҳияти тиҷорати электронӣ: аҳамияти иқтисодии ин шакли тиҷорат;
10. Қарордодҳои (контракт) тиҷоратӣ: намудҳо, сохтор ва тартиби таҳияи онҳо;
11. Савдои байналхалқӣ дар соҳаи туризми байналхалқӣ;
12. Заминаҳои асосии ташкили тиҷорати электронӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон.

В. Кори мустақилона.

Мутолиа, конспект ва таҳияи КМД ва КМРО аз китобҳои **Сорокина А.И.** «Электронная коммерция»: определение понятия, проблемы и перспективы развития. //Текст// Молодой ученый. - 2016. -№11(115). -С.1013-1015; **Николаева И.П., Лежнев Ю.В.** Проблемы развития электронной торговли // Известия ВолгГТУ. 2013, №11(114); **Панкина Т.В.** Теоретико-методическое обеспечение процесса развития электронной торговли в малом бизнесе: дис. к.э.н. М.: РЭУ, 2011, С.15; UNCTAD. Information Economy Report 2015 // Unlocking the Potential of E-commerce for Developing Countries. -UNCTAD/IER/2015: UN, 2015. - С. 14–15; **Максиянова Т.В.** «Место и роль интернет-коммерции в системе интернет-экономики на современном этапе развития информационной (новой) экономики» // Вопр. соврем. науки и практики. Ун-т им. В.И. Вернадского. - 2011.- № 3(34). - С.256–264.

МАВЗӮИ 13. ТИҶОРАТИ БАЙНАЛМИЛАЛИИ МАҲСУЛОТИ КИШОВАРЗӢ, СОҲАИ САНОАТ, САНОАТИ МОШИНСОЗӢ ВА ДИНАМИКАИ ОН

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Савдои байналхалқии маҳсулоти кишоварзӣ. Усулҳои нархгузории маҳсулоти соҳаи кишоварзӣ дар бозор.

Савдои ҷаҳонии маҳсулоти саноатӣ: вазъи муосир ва дурнамои он. Нархгузорӣ дар бозори ҷаҳонӣ.

Савдои байналмилалии киштиҳо, автомобилҳо, роботҳо, самолётҳо, қатораҳо, техникаҳои соҳаи кишоварзӣ, лавозимоти ҳарбӣ ва дигар воситаҳо.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

Нақшаи семинар:

1. **Иқтидори истеҳсолии маҳсулоти кишоварзӣ дар ҷаҳон ва тавсифи ҷуғрофии он;**
2. **Маҳсулоти кишоварзӣ – ҳамчун объекти тиҷорати байналмилалии молҳо;**
3. **Аломатҳои асосии нархгузорӣ дар бозори ҷаҳонӣ;**
4. **Иқтидори истеҳсолӣ ва содиротии маҳсулоти соҳаи саноат дар ҷаҳони муосир;**
5. **Савдои байналмилалии мошинҳо ва дигар мошинолотҳо дар ҷаҳон ва тамоюли муосири он.**

В. Кори мустақилона.

Мутолиа, конспект ва таҳияи КМД ва КМРО аз китобҳои Линдерт П. Х., Пугель Т.А. Международная экономика: Учебник: Пер. с англ. - М.: Дело и сервис. -2006. - 300с.; Д. Сорос Отчет по глобализации. Цикл статей. – М.: Изд-во института «Открытое общество», 2001; Киреев А.П. Международная экономика. В 2-х ч. Учебное пособие для вузов. М.: Международные отношения. - 2012. С. 45-47. Смитиенко Б.М. Всемирная торговая организация и проблемы регулирования международной торговли. М., -2011. - С. 65-67; Сэнфорд К. Джон Всемирная торговая организация открывает мировые рынки // Бизнес Америки, 2013, № 13. С. 25; Петров К.Е. Важнейший шаг на пути к мировому рынку. Внешняя торговля. - М.: Наука. 2012. -335с.; *Шумилов В. М.* Всемирная торговая организация. Право и система: учеб, пособие. М., -2006; *Databases Бородулина Л.И.* Международные экономические организации: учеб, пособие. М., 2005; *Сутырина* С.*Ф.* Страны с переходной экономикой в системе ВТО / под ред. СПб. -2005; истифода аз **сомонаҳои расмии** ХБА - http://www.imf.org, СҲИТ - http://www.oecd.org, СҶТ-http://www.wto.org, **www.socrat.info**, **www.economist.com**, **www.wfp.org**

МАВЗӮИ 14. САВДОИ ХОРИҶИИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН БО ДАВЛАТҲОИ УЗВИ ИДМ, ИТТИҲОДИ АВРУПО ВА ҚИТЪАИ АМРИКО

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Тиҷорати хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо давлатҳои узви ИДМ. Авлавиятҳои тиҷорати хориҷии Тоҷикистон бо Федератсияи Россия: вазъи кунунӣ ва дурнамои рушд.

Алоқаҳои тиҷоратии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо давлатҳои узви Иттиҳоди Аврупо. Афзалиятҳо ва дурнамои тавсеаи ҳамкориҳо. Самтҳо ва тамоюлоти асосии савдои хориҷии ҶТ бо ИА.

Ҳамкориҳои тиҷоратии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо давлатҳои қитъаи Амрико. Муносибатҳо бо ИМА, Канада ва давлатҳои Амрикои Лотинӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

Нақшаи семинар:

1. **Давлатҳои ИДМ ҳамчун шарикони иқтисодию тиҷоратии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар даврони истиқлолият;**
2. **Робитаҳои тиҷоратии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо давлатҳои Аврупои Ғарбӣ: ҳолати кунунӣ ваояндабинӣ;**
3. **Алоқаҳои тиҷоратии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо давлатҳои Аврупои Шарқӣ: вазъ ва дурнамо;**
4. **Ҳамкориҳои иқтисодию тиҷоратии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо давлатҳои Амрикои Лотинӣ;**
5. **Таҳлили вазъи савдои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо мамолики Амрикои Шимолӣ.**

В. Кори мустақилона.

Ҳамрохон Зарифӣ «Дипломатия Таджикистана: вчера и сегодня». В двух томах. Том 1. // Серия: Внешняя политика Таджикистана. Душанбе: «Ирфон», 2009, -296 с.; Гулмамадов А.В. «Совершенствование государственного регулирования и перспективы развития внешнеэкономического комплекса Республики Таджикистан». Дисс. к.э.н. [Текст] / - Душанбе. – 2019, -150с.; Портер М. «Международная конкуренция». Конкурентные преимущества стран [Текст] / М. Портер. - М. Международные отношения, 1993, -896с.;

Парвизи Содик Внешнеэкономические интересы Республики Таджикистан в системе мирохозяйственных связей // автореферат к.э.н. [Текст] . – Душанбе.-2018 32с.; Программа развития экспорта Таджикистана на период до 2015года.//Постановлением Правительства Республики Таджикистан от 4-июля 2006. -№299. Душанбе: 2006; Рахимов Р.К. Теоретические вопросы стратегии развития экономики РТ в переходный период. //Экономика Таджикистана: стратегия развития. Душанбе. 2001.- № 2. - С.55-73; Сафаров Б.Г. Экспортный потенциал Республики Таджикистан: рыночные механизмы реализации (теоретические аспекты). - Душанбе: Ирфон, 2005, -128с.; Статистический ежегодник Республики Таджикистан. //Агентство по статистике при Президенте Республики Таджикистан - Душанбе: 2020; **Руднева А.О.** Международная торговля: Учебное пособие. - М.: НИЦ Инфра-М, -2013, -234с.; Консепсияи сиёсати хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон. Петров К.Е. Важнейший шаг на пути к мировому рынку. Внешняя торговля. - М.: Наука. 2012. -335с.;

МАВЗӮИ 15. ҲАМКОРИҲОИ ТИҶОРАТИЮ ИҚТИСОДИИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН БО ДАВЛАТҲОИ ОСИЁ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Тавсифи мухтасари иқтидори истеҳсолию содиротии мамлакатҳои минтақаи Осиёи Марказӣ ва Осиёи Ҷанубӣ. Савдои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо Ҷумҳурии халқии Хитой. Вазъи муосир ва дурнамои рушди тиҷорати байниҳамдигарии Тоҷикистон ва Хитой. Муносибатҳои тиҷоратии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо Ҷумҳуриҳои Исломии Эрон: таҳлили ретроспективӣ ва дурнамои он. Ҳамкориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон бо Ҷумҳурии Исломии Покистон: таҳлили нишондиҳандаҳои савдо. Муносибатҳои тиҷоратии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо Ҷумҳурии Исломии Афғонистон: вазъ ва дурнамои он. Ҳамкориҳои тиҷоратии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо мамлакатҳои Осиёи Марказӣ ва тамоюлоти муосири он.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

Нақшаи семинар:

1. Самтҳои асосии ҳамкориҳои Тоҷикистон бо давлатҳои Осиёи Марказӣ ва Ҷанубӣ;
2. Вазъи кунунӣ ва ояндадори мунсоибатҳои тиҷоратии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо Ҷумҳурии Халқии Хитой;
3. Ҳамкории тиҷоратии Тоҷикистон бо Покистон;
4. Муносибатҳои тиҷоратии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо Ҷумҳурии Исломии Ирон;
5. Муносибатҳои тиҷоратии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо давлати Афғонистон ва дурнамои он.
6. Самаранокии ҳамкории тиҷоратии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо давлатҳои минтақаи Осиёи Марказӣ ва Ҷанубӣ.

В. Кори мустақилона.

Ҳисоботи солонаи Вазорати рушди иқтисод ва савдои Ҷумҳурии Тоҷикистон; Вестник "Межпарламентской Ассамблеи государств участников СНГ". Санкт-Петербург; Козик Л.П., Кохно П.А. **СНГ: реалии и перспективы.** //Москва: "Юридический мир", 2001г.; Статистический бюллетень Межгосударственного статистического комитета СНГ. Москва:

1998 – 2021; Л.Саидмурадов, А.Солиев “Открытая экономика Республики Таджикистан: макроэкономическое равновесие в условиях внешнего инвестирования». Душанбе, - ИРФОН, - 2004г.; Назаров Т.Н. (2001) “Таджикистан: экономика, политика, международное сотрудничество”, Душанбе “Экономика развития: стратегия развития” //журнал Минэкономики и торговли Республики Таджикистан//; истифода аз сомонаҳои **www.economist.com**, **www.nbt.tj, www.undp.tj, www.google.ru**, **www.nigma.ru**, **www.booksiti.net.ru, Руднева А.О.** Международная торговля: Учебное пособие. - М.: НИЦ Инфра-М, -2013, - 234с.;

МАВЗӮИ 16. ҲАМКОРИҲОИ ТИҶОРАТИИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН БО МАМОЛИКИ АРАБӢ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Асосҳи ҳуқукии ташкили муносибатҳои иқтисодию тиҷоратии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо давлатҳои Ҷаҳони Араб. Ҳамкориҳо вобаста ба самти сиёсати хориҷии Тоҷикистон, ки аз Консепсияи сиёсати хориҷӣ бармеоянд. Ҳамкориҳои иқтисодию тиҷоратии Тоҷикистон бо мамолики ҷаҳони Араб. Сохтори содирот ва воридоти Тоҷикистон бо давлатҳои минтақа. Иштироки Ҷумҳурии Тоҷикистон дар гуруҳҳои интегратсионии минтақавӣ ва самараи он барои рушди соҳаи тиҷорати хориҷии мамлакат. Вазъи тиҷорати хориҷии давлатҳои Осиёи Ҷанубу Шарқӣ. Ҳамкориҳои тиҷоратии Тоҷикистон бо давлатҳои ин минтақа. Вазъ ва дурнамои рушди муносибатҳои тиҷоратии Тоҷикистон бо давлатҳои минтақаи мазкур. Динамикаи савдои хориҷӣ бо ин минтақа.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

Нақшаи семинар:

1. Заминаҳои ҳуқукии ташкили ҳамкориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон бо давлатҳои арабӣ;
2. Тавсифи иқтидори иқтисодию тиҷоратии давлатҳои арабӣ;
3. Содироту воридоти Ҷумҳурии Тоҷикистон бо давлатҳои ҷаҳони араб: Арабистони Саудӣ, АМА, Ироқ, Қувайт, Миср, Алҷазоир, Лубнон ва ғайра;
4. Вазъ ва дурнамои рушди муносибатҳои тиҷоратии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо давлатҳои арабӣ.

В. Кори мустақилона.

Вестник “Межпарламентской Ассамблеи государств участников СНГ”. Санкт-Петербург; Козик Л.П., Кохно П.А. **СНГ: реалии и перспективы.** //Москва: “Юридический мир”, 2001г.; Статистический бюллетень Межгосударственного статистического комитета СНГ. Москва: 1998 – 2021; Л.Саидмурадов, А.Солиев “Открытая экономика Республики Таджикистан: макроэкономическое равновесие в условиях внешнего инвестирования». Душанбе, - ИРФОН, - 2004г.; Назаров Т.Н. (2001) “Таджикистан: экономика, политика, международное сотрудничество”, Душанбе “Экономика развития: стратегия развития” //журнал Минэкономики и торговли Республики Таджикистан//; истифода аз сомонаҳои **www.economist.com**, **www.yahoo.com**, **www.socrat.info**, **www.google.ru**, **www.nigma.ru**, **www.booksiti.net.ru; Петров К.Е.** Важнейший шаг на пути к мировому рынку. Внешняя торговля. - М.: Наука. 2012. -335с.; Статистический ежегодник Республики Таджикистан.

//Агентство по статистике при Президенте Республики Таджикистан - Душанбе: - 2020; Стратегияи миллии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030”, -Душанбе 2016, -С.17; Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи фаъолияти савдои хориҷӣ» аз 3 июли 2012 соли, № 846; Б*арномаи давлатии мусоидат ба содирот ва воридотивазкунии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2016-2020;* Умаров Х.У., Одинаев М.А. Таджикистан и глобальная торговля или каким образом добиться эффективного членства в ВТО.- Душанбе: Ирфон. 2005.- С.73.

1. ФЕҲРИСТИ АДАБИЁТ:

А. КИТОБҲОИ ДАРСӢ: ВАСОИТИ ТАЪЛИМӢ ВА ИЛМИЮ МЕТОДӢ:

1. Авдокушин Е. Ф. Международные экономические отношения: Учеб. пособие. – Москва: ИВЦ «Маркетинг», 2000. - 320 с.
2. Акопова Е. С., Воронкова О. Н., Гаврилко Н.Н. Мировая экономика и международные экономические отношения. – Ростов-на-Дону: «Феникс», 2012г. – 416 стр.
3. Хасбулатов Р.И.Международная торговля: Учебник – М.: Юрайт, 2016. – 489 стр.
4. Буглай В. Б., Ливенцев Н. Н. Международные экономические отношения. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 160 с.
5. Акопян Е.А. Основные проблемы присоединения стран с переходной экономикой к всемирной торговой организации [Текст] / - 2002 г.
6. **Руднева А.О.** Международная торговля: Учебное пособие. - М.: НИЦ Инфра-М, -2013, -234с.;
7. **Халевинская Е.Д.** Международные торговые соглашения и международные торговые организации: Учебное пособие. - М.: Магистр: ИНФРА-М, 2010, –208с.;
8. **Смитиенко Б.М.** Международные экономические отношения: Учебник. 2-е изд. -М.: НИЦ Инфра-М, 2012. –528с.;
9. **Чеботарев Н.Ф.** Мировая экономика и международные экономические отношения: Учебник. -Москва: Дашков и К, -2013, -352с.;
10. **Смитиенко Б.М., Поспелова В.К.** Внешнеэкономическая деятельность: учебник. 4-е изд., перераб и доп. - Москва: Издательский центр "Академия", 2007, -304 с.;
11. Фомичев В.И. Международная торговля. /Учебник/. Москва, 2017г.
12. Антонов В.А. Мировая валютная система и международные расчеты. Москва. Теис-2015.
13. Капустин М.Г. Евро и его влияние на мировые финансовые рынки. Москва: ДЭКА, 2001 стр.
14. Киреев А.П. Международная экономика. Москва: Международная экономика, 2009. – 340 стр.
15. Международные валютно-кредитные и финансовые отношения. //Под ред. проф.Л.Н.Красавиной//. М.: финансы и статистика, 2010.
16. Мировой рынок ссудных капиталов. Учебное пособие. Под ред. Е.Ф.Жукова. М.: Экономическое образование-2012.
17. Носкова И.Я. Международные валютно-кредитные отношения. М.: Банки и биржи, *ЮНИТИ*, 1995.
18. Основы международных валютно-финансовых и кредитных отношений. Под ред. В.В. Круглова. М.: ИНФРА-М, 1998.

19. Пебро М. Международные экономические, валютные и кредитные отношения. Пер с фр. М.: 1994.
20. Перар Ж. Управление международными денежными потоками. М.: Финансы и статистика, 1998.
21. Саидмуродов Л.Ҳ. Иқтисодиёти байналхалқӣ: назария: таърих: сиёсат. Душанбе. Ирфон: 2002.
22. Суэтин А.А. «Международные валютно-финансовые отношения». Москва-КНОРУС-2005.
23. Бобоев М.К. “Республика Таджикистан в контексте экономического развития: роль внешнего финансирования”. Душанбе, ИРФОН, 2006.
24. Саидмурадов Л.Ҳ. «Международная экономика: теория, история, политика», Душанбе, Ирфон-2002г.
25. Л.Саидмурадов “Экономическая теория открытого хозяйства и проблемы современного Таджикистана”, Душанбе, Ирфон, -2005г.
26. «Международные экономические отношения» //Учебник под ред.В. Рыбалкина// Москва: «Бизнес-школа», 2008г. 378с.
27. Миклашевская Н.А, Хохлова А.В «Международная экономика» //Учебник, «Дело и сервис», МГУ. М.: 2008г. 492с.
28. Булатов Ф.Н. Мировая экономика. Москва-2002.
29. Л.Саидмуродов Иқтисодиёти байналхалқӣ. Душанбе, Ирфон, 2002
30. Вестник “Межпарламентской Ассамблеи государств участников СНГ”. Санкт-Петербург.
31. Козик Л.П., Кохно П.А. **СНГ: реалии и перспективы.** //Москва: “Юридический мир”, 2001г.
32. Статистический бюллетень Межгосударственного статистического комитета СНГ. Москва: 1998 – 2021.
33. Л.Саидмурадов, А.Солиев “Открытая экономика Республики Таджикистан: макроэкономическое равновесие в условиях внешнего инвестирования». Душанбе, -ИРФОН, - 2004г.
34. Назаров Т.Н. “Таджикистан: экономика, политика, международное сотрудничество”. Душанбе, 2001г.
35. “Экономика развития: стратегия развития” //журнал Минэкономики и торговли Республики Таджикистан//.
36. Ломакин В.К. «Мировая экономика». Москва, Юрист - 2001.
37. Оймаҳмадов М., Муртазоев М. Иқтисоди ҷаҳон. Теҳрон, Нашри Замон» - 2000.

СОМОНАҲОИ ИНТЕРНЕТӢ:

38. **ww.imf.org/publications**
39. **http://www.undp.org**
40. **http://www.adb.org**
41. **http://www.worldbank.org**
42. **http://www.wto.org**
43. **http://www.stat.tj**
44. **http://www.nbt.tj**
45. **www.unctad.org/ldcs**
46. **http://www.tojikinfo.tj/ru/**
47. **http://www.minfin.tj**

САНАДҲОИ МЕЪЁРИЮ ҲУҚУҚӢ:

48. Стратегияи миллии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030”, -Душанбе 2016, -С.17
49. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи фаъолияти савдои хориҷӣ» аз 3 июли 2012 соли, № 846.
50. *Барномаи давлатии мусоидат ба содирот ва воридотивазкунии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2016-2020*
51. *Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон **«Дар бораи танзими асъор ва назорати асъор»** (Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, с. 2013, №6, мод. 402) 13 июни соли 2013,№ 964;*
52. *Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон **«Дар бораи сирри тиҷоратӣ» (АМОҶТ с. 2008, №6, м.461),** 18 июни соли 2008. № 403*
53. Кодекси шаҳрвандии ҶТ. Қисми 1. Қисми 2. Душанбе - 2003.
54. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи Бонки Миллии Тоҷикистон» **(ш.Душанбе, аз 28 июни соли 2011, № 722);**
55. Қонуни Тоҷикистон «Дар бораи танзими асъор ва назорати асъор» (**ш.Душанбе 13 июни соли 2013, №964).**
56. Статистический ежегодник Республики Таджикистан. //Агентство по статистике при Президенте Республики Таджикистан - Душанбе: - 2020.

ДОНИШГОҲИ МИЛЛИИ ТОҶИКИСТОН
ФАКУЛТЕТИ МОЛИЯВИЮ ИҚТИСОДӢ
КАФЕДРАИ ИҚТИСОДИЁТИ ҶАҲОНӢ

Барномаи таълимӣ аз фанни

БАРНОМАИ ТАЪЛИМӢ АЗ ФАННИ ТУРИЗМИ БАЙНАЛХАЛҚӢ

(барои ихтисоси иқтисодиёти ҷаҳонии муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ)

ДУШАНБЕ-2022

МУҚАДДИМА

Фанни «Туризми байналхалқӣ» яке аз фанҳои қисми тахассусии даврӣ ба ҳисоб меравад. Барои омӯзиши фан донистани чунин фанҳо ба монандӣ, «Муносибатҳои иқтисодии байналхалқӣ», «Менеҷменти молиявӣ», «назарияи иқтисодӣ», «Омор», «Иқтисоди корхонаҳо», «Географияи иқтисодӣ» ва ғайра зарур мебошад.

Фанни «Туризми байналхалқӣ» қисми таркибии фанҳои фарогири соҳаи иқтисодиёти ҷаҳон буда, аз самаранок иштирок намудан дар он сатҳи истеҳсолот, соҳаи хизматрасонӣ ва иқтисодиёти мамлакатҳо вобастагии зиёд дорад.

Мақсади омӯзиши фаннӣ «Туризми байналхалқӣ» ин гирифтани дониши назариявӣ, инчунин, гирифтани таҷрибаи амалии зарурӣ дар соҳаи асосҳои ташкили туризм, шаклҳо ва усулҳои кори фирмаҳои туристӣ, усулҳои ташкили фаъолияти туристӣ, гурӯҳбандии намудҳои туризм, асосҳои экскурсионӣ, шартҳои бастани шартномаҳо дар туризми байналхалқӣ, бозори ҷаҳонии хизматрасонӣ ба ҳисоб меравад. Омӯзиши фанни туризми байналхалқӣ дар назди худ мақсадҳои зеринро мегузорад:

- омӯзиши пайдарҳамии ҳамаи мавзуҳои фан тавассути адабиётҳои махсус, ки ба фан тааллуқ доранд;
- асосҳои ташкилӣ дар соҳаи туризм ҳам дар сатҳи микро ва ҳам дар сатҳи макро;
- хусусиятҳои коркарди маршрутҳо ва сафарҳо;
- масъалаҳои ташкилотӣ дар соҳаи туроперейтинг;
- низоми литсензиякунонӣ ва сертификаткунонӣ дар соҳаи фаъолияти туристӣ;
- тамоюли инкишофи бозори хизматрасониҳои туристӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дурнамои он;
- омӯзиши конъюктураи бозори ҷаҳонии туристӣ;

<u>Дар баробари аз худ намудани фанни таълимӣ донишҷӯ бояд:</u>

- ❖ мазмуну мафҳумҳои асосии фанни «Туризми байналхалқӣ»-ро аз худ карда бошад:
- ❖ асосҳои пайдоиш, ташаккулёбӣ ва қонуниятҳои асоси «туризми байналхалқӣ»-ро донад;
- ❖ мақеи давлатҳои ҷаҳонро дар бозори байналхалқии туристӣ ва бозори ҷаҳонӣ пурра баҳогузорӣ намояд;
- ❖ моҳияти амалӣ кардани фаъолияти туристиро комилан дарк карда тавонад;
- ❖ дар бораи гуногунии намудҳои туризми байналхалқӣ, захираҳои туристӣ, иқтидорҳои туристии давлатҳо ва ғайра маълумоти кофӣ дошта бошад.

Фанни «Туризми байналхалқӣ» системаи мураккаби тамоми муносибатҳои иқтисодии байналхалқиро омӯхта, дар он муносибатҳои байналхалқии туристӣ, намудҳои асосии туризми байналхалқӣ, омилҳои инкишофи туризми байналхалқӣ, инчунин, таҳлили бозорҳои ҷаҳонии хизматрасонӣ ва ғайра таҳлил карда мешаванд.

Ҳамзамон, мақсади асосии барномаи пешниҳодгардида аз худ намудани донишҳо оиди туризми байналхалқӣ ҳамчун яке аз ҷузъҳои асосии соҳаи иқтисодиёт, шарҳу тавзеҳи мафҳумҳои асосии ин фан, баррасии моҳияти назарияҳои иқтисодию сиёсӣ, истифодаи онҳо барои таҳлили раванду ҳодисаҳои ҷамъиятӣ ва пайдо намудани малакаю таҷриба барои иштирок дар ҳаёти иқтисодию сиёсӣ мебошад.

Барномаи мазкур дар асоси нақшаи таълимӣ барои донишҷӯёни ихтисоси иқтисодиёти ҷаҳонии макотиби таҳсилоти олии мамлакат тартиб дода шудааст. Мураттиб дастовардҳои нав ба нави усулҳои фаъоли таълимро ба назар гирифта, сарчашмаҳои илмию амалӣ, адабиёти дохилӣ ва хориҷиро дар барнома истифода намудааст.

Нақшаи тақвимӣ-мавзуии таълими фанни «Туризми байналхалқӣ»

Миқдори умумии кредитҳо: 4 (аз онҳо: 2 кредит барои машғулиятҳои аудитории лексионӣ-назариявӣ; 1 кредит барои машғулиятҳои аудитории амалӣ ва 1 кредит барои корҳои мустақилонаи донишҷӯён)

	Номгӯи мавзуъҳо	Миқдори соатҳо		
		Машғулиятҳои аудитории лексионӣ - назариявӣ	Машғулиятҳои аудитории амалӣ	Корҳои мустақилонаи донишҷӯён
1.	**Таърихи пайдоиш ва инкишофи туризми байналхалқӣ**	3		
	Марҳилаҳои тараққиёти туризми байналхалқӣ		2	
	Омода намудани презентатсия оид ба инкишофи туризм дар мамлакатҳои ҷаҳон			1
2.	**Туризми байналхалқӣ: омилҳо ва нишондиҳан-даҳои он**	3		
	Нишондиҳандаҳои асосии инкишофи туризми байналхалқӣ		2	
	Омода намудани презентатсия оид ба инкишофи туризм дар мамлакатҳои ҷаҳон			1
3.	**Намудҳои асосии туризми байналхалқӣ: содирот ва воридоти он**	3		
	Гурӯхбандии туризми байналхалқӣ дар ҷаҳон аз рӯи аломатҳо		2	
	Омода намудани презентатсия оид ба инкишофи туризм дар мамлакатҳои ҷаҳон			1
4.	**Созмони умумиҷаҳонии туристӣ ва нақши он дар танзими туризми байналхалқӣ**	4		
	Таърихи пайдоиш ва инкишофи Созмони умумиҷаҳонии туристӣ		1	
	Омода намудани презентатсия оид ба инкишофи туризм дар мамлакатҳои ҷаҳон			1
5	**Маркетинг дар туризми байналхалқӣ ва консепсияҳои асосии он**	3		
	Нақши маркетинг дар туризми байналхалқӣ		2	

	Омода намудани презентатсия оид ба инкишофи туризм дар мамлакатҳои ҷаҳон			1
6	**Реклама дар туризми байналхалқӣ ва хусусиятҳои он**	3		
	Намудҳои асосии реклама дар туризми байналхалқӣ		2	
	Омода намудани презентатсия оид ба инкишофи туризм дар мамлакатҳои ҷаҳон			1
7	**Муаммоҳои инфрасохтори туризми байналхалқӣ дар шароити муосир**	3		
	Мафҳум, моҳият ва таркиби инфрасохтори туристӣ		2	
	Омода намудани презентатсия оид ба инкишофи туризм дар мамлакатҳои ҷаҳон			1
8	**Ташкили фаъолияти туристӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон**	3		
	Мавқеи туризми байналхалқӣ дар иқтисодиёти Ҷумҳурии Тоҷикистон		2	
	Омода намудани презентатсия оид ба инкишофи туризм дар мамлакатҳои ҷаҳон			1
9	**Нақши нақлиёт дар туризми байналхалқӣ**	3		
	Намудҳои асосии нақлиёт дар туризми байналхалқӣ		2	
	Омода намудани презентатсия оид ба инкишофи туризм дар мамлакатҳои ҷаҳон			1
10	**Нақши сармоягузории хориҷӣ дар инкишофи туризми байналхалқӣ**	3		
	Роҳҳои асосии ҷалби сармоягузориҳо ба соҳаи туризми байналхалқӣ		2	
	Омода намудани презентатсия оид ба инкишофи туризм дар мамлакатҳои ҷаҳон			1
11	**Масъалаҳои инкишофи туризми байналхалқӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон**	4		
	Проблемаҳои инкишофи туризми байналхалқӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон		1	
	Омода намудани презентатсия оид ба инкишофи туризм дар мамлакатҳои ҷаҳон			1
12	**Танзими давлатии туризми байналхалқӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон**	3		
	Хусусиятҳо ва принсипҳои асосии танзими соҳаи туризм дар ҶумҳурииТоҷикистон		2	
	Омода намудани презентатсия оид ба инкишофи туризм дар мамлакатҳои ҷаҳон			1
	Ҳамагӣ	48	24	24

БАРНОМАИ ТАЪЛИМИИ ФАН
Мавзуи-1. Таърихи пайдоиш ва инкишофи туризми байналхалқӣ
А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ
Нақша

Мавзуи аввалини ин фан ба таърихи пайдоиш ва инкишофи туризми байналхалқӣ равона карда шудааст. Туризми байналхалқӣ ин намуди фаъолиятест, ки барои расонидани ҳар гуна хизматҳои туристӣ ва қонеъ гардонидани талабот ба молҳои туристӣ бо мақсади таъмин намудани сатҳи васеъи талаботи маънавию мадании туристони хориҷӣ равона карда шудааст.

Пайдоиши туризми байналхалқӣ ба миёнаҳои асри XIX, яъне ба давраи мустаҳкамшавии ҷамъияти сармоядорӣ дар як қатор мамлакатҳои тараққикардаи дунё рост меояд. Туризми байналхалқӣ дар алоқамандии зич бо дигар тарафҳои зиндагии байналхалқӣ инкишоф ёфта, ба вазъи сиёсӣ ва иқтисодӣ дар ҷаҳон таъсир мерасонад. Туризм ҳамчун шакли оддӣ ва ҳақиқии саёҳат тавонист танҳо дар зинаи муайяни инкишофи муносибатҳои ҷамъиятӣ, дар базаи баланд инкишоф ва мустаҳками иқтисодӣ, сиёсӣ ва фарҳангии муносибати байни одамон мустақил гардад.

Оид ба марҳилаҳои тараққиёти туризми байналхалқӣ ҳаминро қайд кардан зарур аст, ки тамомшавии ҷанги якуми ҷаҳон ба оғозшавии марҳалаи нави инкишофи туризми байналхалқӣ асос гузошт. Ин пеш аз ҳама бо баланд шудани нақши ИМА дар арсаи ҷаҳон ва фаъолнокии сармояи амрикоӣ дар минтақаи Аврупо алоқаманд буд. Дар ин муддат шумораи туристони амрикоӣ дар давлатҳои аврупо хеле зиёд буд.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Таърихи пайдоиш ва икишофи туризми байналхалқӣ
2. Марҳилаҳои тараққиёти туризми байналхалқӣ

В. Кори мустақилона барои донишҷӯён

Омода намудани презентатсия доир ба инкишофи фаъолияти туристӣ дар мамлакатҳои ҷаҳон

Истифода намудан аз сармчашмаҳои интернетӣ ва маводҳои сохторҳои дахлдори соҳаи сайёҳӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва мамлакатҳои ҷаҳон

Рӯйхати адабиёт

1. Воскресенский В.Ю-Международный туризм. - Москва.: ЮНИТИ- ДАНА, 2008г.
2. Биржаков М.Б-Введение в туризм. - СПб.: Издательский дом Герда,2008г.
3. Соколова М.В-История туризма. - Москва.: Академия, 2010г.
4.Боголюбов В.С.: Экономика туризма. - М.: Академия, 2008г.
5.Под ред. д-ра геогр. наук, проф. А.Ю. Александровой: География туризма. - М.: КНОРУС, 2009г.
6. Долженко Г.П-Основы туризма. - М.-Ростов на/Д: МарТ, 2009г.
7. Макаренко С. Н., Саак А. Э. -История туризма. Таганрог, 2003г.
8. Биржаков М. Б. - Введение в туризм. Москва. - СПб., 2004г.
9. Раппопорт А. В. -История туризма в России. Москва., 2005г.

Мавзуи-2. Туризми байналхалқӣ: омилҳо ва нишондиҳандаҳои он

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Туризми байналхалқӣ – ин намуди фаъолияте мебошад, ки барои расонидани ҳар гуна хизматҳои туристӣ ва қонеъ гардонидани талабот ба молҳои туристӣ бо мақсади таъмин намудани сатҳи васеи талаботи маънавию мадании туристони хориҷӣ равона карда шудааст.

Туризм (калимаи Франсавии tourism tour- сайру гашт, саёҳат) ҳамчун маҳсули инкишофи тамаддун ба вуҷуд омад. Таърифи муосири туризм, ки аз тарафи Созмони миллали муттаҳид қабул гардидаааст, чунин мебошад: «Туризм - ин истироҳати фаъолонае мебошад, ки ба солимгардонии саломатӣ, инкишофи ҷисмонии инсон таъсир расонида, ба ҳаракат ва берун рафтан аз ҷои доимии истироҳат алоқаманд мебошад.

Туризм моли аввали зарурии ҳаёт ҳисобида намешавад, бинобар ин вай ба талаботи зарурии инсон танҳо дар ҳолати сатҳи муайяни даромад ва сатҳи муайяни боигарии ҷамъият табдил меёбад.

Омилҳое, ки талаботро ба истеъмоли туризм зиёд мегардонанд, ба се гурӯҳи асосӣ ҷудо карда мешаванд: азхудкунӣ, минтақавӣ ва иқтисодӣ.

Ба гурӯҳи омилҳои азхудкунӣ инҳо дохил карда мешаванд; ҷойҳои таърихӣ, маданӣ ва табиати зебо. Ба гурӯҳи омилҳои минтақавӣ ҳодисаҳои дар минтақа рух дода дохил карда мешаванд (бозиҳои олимпӣ, намоишгоҳҳо, чорабиниҳои варзишӣ ва ғайра). Ба гурӯҳи омилҳои иқтисодӣ шароитҳои иҷтимоӣ-иқтисодии сайру гашт дохил мешаванд, аз ҷумла соҳаи хизматрасонӣ, низоми нақлиётӣ, мағозаҳо бо нархи арзон барои сайёҳон ва ғайра.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Мафҳум ва моҳияти туризми байналхалқӣ.
2. Омилҳои инкишофи туризми байналхалқӣ.
3. Нишондиҳандаҳои асосии инкишофи туризми байналхалқӣ

В. Кори мустақилона барои донишҷуён

Омода намудани презентатсия доир ба инкишофи фаъолияти туристӣ дар мамлакатҳои ҷаҳон

Истифода намудан аз сармчашмаҳои интернетӣ ва маводҳои сохторҳои дахлдори соҳаи сайёҳӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва мамлакатҳои ҷаҳон

Рӯйхати адабиёт

1. Александрова А.Ю-Международный туризм. - Москва.: КНОРУС, 2010г.
2. Киреева Ю.А-Основы туризма. - Москва.: Советский спорт, 2008 г.
3.Боголюбов В.С.: Экономика туризма. - М.: Академия, 2008 г.
4. Долженко Г.П-Основы туризма. - М.-Ростов на/Д: МарТ, 2009 г.
5.Воскресенский В.Ю-Международный туризм. - Москва.: ЮНИТИ-ДАНА,2008 г.
6. Дурович А.П-Организация туризма. - СПб.: Питер, 2009 г.
7. Каурова А.Д-Организация сферы туризма. - Спб.: Издательский дом Герда, 2008

Мавзуи-3. Намудҳои асосии туризми байналхалқӣ: содирот ва воридоти он

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Дар ин мавзуъ асосан намудҳои асосии туризми байналхалқӣ ва тартиби содироту воридоти он миёни мамлакатҳо мавриди омӯзиш қарор мегирад. Таснифот дар туризм

маънои муайяннамоии намудҳои асосии онро вобаста аз нишондиҳандаҳо дорад. Туризмро аз рӯи нишондиҳандаҳои гуногун гурӯҳбандӣ кардан мумкин аст: туризми фарҳангию маърифатӣ, туризми корӣ, туризми этникӣ, туризми динӣ, туризми варзишӣ, туризми рекреатсионӣ (табобатӣ), туризми илмӣ, туризми экзотикӣ, туризми экологӣ ва ғайра.

Туризм ҳамчун мол метавонад содир ва ворид карда шавад.

Содироти туристӣ – ин аз мамлакат бурдани хотироти туристӣ, ки дар баробари ин, аз тарафи сайёҳ овардани асъор ба ин мамлакат ба вуҷуд меояд.

Воридоти туристӣ – ин ба мамлакат овардани хотироти туристӣ, ки дар баробари ин, аз тарафи сайёҳ баровардани асъор аз ин мамлакат ба вуҷуд меояд.

Дар ҳолати содироти туристӣ самти ҳаракати маблағ бо самти ҳаракати сайёҳон мувофиқ меояд, ки ин хусусияти фарққунандаи содироти туристӣ аз содироти молҳо мебошад.

Содирот ва воридоти туристӣ дар бозори туристӣ амалӣ гардонида мешавад.

Бозори туристӣ – ин шароити иҷтимоӣ-иқтисодии ташкили хизматрасониҳои туристӣ мебошад. Дар бозори туристӣ талабот ба хизматрасониҳои туристӣ аз тарафи сайёҳ муайян карда шуда, пешниҳоди он аз тарафи фирмаҳои туристӣ амалӣ гардонида мешавад.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Гурӯҳбандии туризми байналхалқӣ дар ҷаҳон аз рӯи аломатҳо
2. Намудҳои асосии туризми байналхалқӣ
3. Содирот ва воридоти туризми байналхалқӣ

В. Кори мустақилона барои донишҷӯён

Омода намудани презентатсия доир ба инкишофи фаъолияти туристӣ дар мамлакатҳои ҷаҳон

Истифода намудан аз сармчашмаҳои интернетӣ ва маводҳои сохторҳои дахлдори соҳаи сайёҳӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва мамлакатҳои ҷаҳон

Рӯйхати адабиёт

1. Александрова А.Ю-Международный туризм. - Москва.: КНОРУС, 2010г.
2. Колбовский Е.Ю-Экологический туризм и экология туризма. - Москва.: Академия, 2011 г.
3. Дурович А.П-Организация туризма. - СПб.: Питер, 2009 г.
4. Косолапов А.Б-Теория и практика экологического туризма. - Москва.: КноРус, 2009 г.
5. Бабкин А.В-Специальные виды туризма. - Москва.: Советский спорт, 2008 г.
6. Каурова А.Д-Организация сферы туризма. - Спб.: Издательский дом Герда, 2008
7. Киреева Ю.А-Основы туризма. - Москва.: Советский спорт, 2008 г.
8.Федотов Ю.Н-Спортивно-оздоровительный туризм. - Москва.: Советский спорт, 2008 г.

Мавзуи-4. Созмони умумиҷаҳонии туристӣ ва нақши он дар танзими туризми байналхалқӣ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Дар ин мавзуъ оид ба созмони асосии идоракунандаи соҳаи туризми байналхалқӣ, яъне Созмони умумиҷаҳонии туристӣ таҳлилу баррасиҳо гузаронида шудааст. Нақши асосиро дар танзим, идора ва назорат дар соҳаи туризми байналхалқӣ Созмони умумиҷаҳонии туристӣ иҷро менамояд. Созмони умумиҷаҳонии туристӣ - ба қатори ташкилотҳои хусусияти байниҳукуматидошта дохил карда мешавад. Фаъолияти умумии Созмони умумиҷаҳонии туристӣ ба ҳамкориҳои байналхалқии давлатҳо дар соҳаи туризм равона шуда, ба ҳамаи принсипҳои ҳуқуқии замонавӣ мутобиқ мебошад.

Мақсади асосии Созмони умумиҷаҳонии туристӣ ин инкишоф додани туризм бо мақсади саҳм гузоштан дар инкишофи иқтисодӣ, сулҳ, ҳамдигарфаҳмии байналхалқӣ, риояи ҳуқуқҳои инсон ва озодӣ барои ҳар як шахс новобаста аз ҷинс, шахсият, забон ва дин мебошад.

Сохтори олии идоракунии Созмони умумиҷаҳонии туристӣ ин Асамблеяи Генералӣ ба ҳисоб меравад. Нақши Созмони умумиҷаҳонии туристӣ дар танзими туризми байналхалқӣ бисёр назаррас мебошад.

Созмони умумиҷаҳонии туристӣ ба ҳамаи мамлакатҳои ҷаҳон барои пурра истифода намудани бартариятҳои туризм кӯмак менамояд. Аз соли 1980 оғоз намуда дар доираи Созмони умумиҷаҳонии туристӣ ҳамасола рӯзи 27-уми сентябр рӯзи туризми ҷаҳонӣ ҷашн гирифта мешавад.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Таърихи пайдоиш ва инкишофи Созмони умумиҷаҳонии туристӣ
2. Сохтор ва таркиби Созмони умумиҷаҳонии туристӣ
3. Нақши Созмони умумиҷаҳонии туристӣ дар танзим ва назорати соҳаи туризми байналхалқӣ

В. Кори мустақилона барои донишҷуён

Омода намудани презентатсия доир ба инкишофи фаъолияти туристӣ дар мамлакатҳои ҷаҳон

Истифода намудан аз сармчашмаҳои интернетӣ ва маводҳои сохторҳои дахлдори соҳаи сайёҳӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва мамлакатҳои ҷаҳон

Рӯйхати адабиёт

1. Александрова А.Ю-Международный туризм. - Москва.: КНОРУС, 2010г.
2. Международный туризм - Анансьев А.Е., Москва 2008 г.
3. Александрова А.Ю. Международный туризм/ Учебное пособие для вузов. -Москва.: Аспект Пресс, 2011 г.
4. Вахмистров В.П., Вахмистрова С.И. - Правовое обеспечение туризма "Изд-во Михайлова". – 2005 г.
5. Международное право: учебник / Отв. ред. Ю.М. Колосов, Э.С. Кривчикова. – М.: Международные отношения, 2005 г.
6.Немоляева М.Э., Ходорков Л.Ф. Международный туризма: вчера, сегодня, завтра. / Учебное пособие. - М.: Международные отношения, 2005 г.
7.Туризм: практика, проблемы, перспективы.//Туризм-еще один феномен XX века.2008 г., №10-122.
8. Международные туристические организации: справочник. Уваров Е.К. Москва 2004 г.. 423 с.

9.Официальный сайт ЮНВТО [электронный ресурс]: http://www.unwto.org/index_r.php.

Мавзуи-5. Маркетинг дар туризми байналхалқӣ ва консепсияҳои асосии он

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Мавзуъ ба масъалаи омӯзиш ва таҳлили маркетинг дар туризми байналхалқӣ бахшида шудааст.

Асоси истилоҳи маркетингро калимаи market, ки маънои бозорро дорад, ташкил медиҳад. Бинобар ин, одатан таҳти мафҳуми маркетинг - фалсафаи идоранамои хоҷагидорӣ дар шароити бозорӣ фаҳмида мешавад, ки дар равона намудани истеҳсолот барои қонеъ намудани талаботи истеъмолкунандагон ифода меёбад. Маркетинг имрӯз вазифа, стратегия ва тактикаи корхона дар бозор мебошад. Дар баробари ин, мақсади маркетинг саривақт муайян намудани талаботи бозор ва ташкили стратегияи рафтори худ дар бозор мебошад.

Ба ақидаи олими швейсарӣ Криппендорф маркетинги туристӣ – ин тағйиротҳои мунтазам ва мутобиқати фаъолияти фирмаҳои туристӣ, инчунин, сиёсати давлатӣ дар соҳаи туризм мебошад. Мақсади ин тағйиротҳо дар пурра қонеъ гардонидани талаботҳои истеъмолкунандагон ифода меёбад.

Панҷ консепсия маълум аст, ки дар асоси онҳо идоранамоии маркетингӣ ба вуҷуд меояд: консепсия мукаммалгардонии истеҳсолот, консепсия мукаммалгардонии маҳсулот, консепсияи кӯшишҳои тиҷорати сердаромад, консепсияи маркетинги соф ва консепсияи иҷтимоӣ-этикии маркетинг.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Мафҳум ва моҳияти маркетинг
2. Нақши маркетинг дар туризми байналхалқӣ
3. Консепсияҳои маркетинги туризми байналхалқӣ

В. Кори мустақилона барои донишҷӯён

Омода намудани презентатсия доир ба инкишофи фаъолияти туристӣ дар мамлакатҳои ҷаҳон

Истифода намудан аз сармчашмаҳои интернетӣ ва маводҳои сохторҳои дахлдори соҳаи сайёҳӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва мамлакатҳои ҷаҳон

Рӯйхати адабиёт

1. Александрова А.Ю - Международный туризм. - Москва.: КНОРУС, 2010г.
2. Моисеева Н.К-Маркетинг и турбизнес. - М: Советский спорт, 2009 г.
3.Власова Т.И - Анимационный менеджмент в туризме. - Москва.: Академия, 2010
4. Дурович А.П - Реклама в туризме. - Москва.: ИНФРА-М, 2010 г.
5. Жукова М.А - Менеджмент в туристском бизнесе. - Москва.: КНОРУС, 2010 г.
6. Новиков В.С - Инновации в туризме. - Москва.: Академия, 2010 г.
7. Зайцева Н.А - Менеджмент в сервисе и туризме. - Москва.: ФОРУМ, 2009 г.
8. Скобкин С.С - Менеджмент в туризме. - М.: Магистр, 2009 г.
9. Дурович А.П -Маркетинговые исследования в туризме. - СПб.: Питер, 2008 г.
10. Третьякова Т.Н - Анимационная деятельность в социально-культурном сервисе и туризме. - М.: Академия, 2008 г.

Мавзуи-6. Реклама дар туризми байналхалқӣ ва хусусиятҳои он

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Мавзуъ ба масъалаи омӯзиш ва таҳлили реклама дар туризми байналхалқӣ ва намудҳои он бахшида шудааст.

Дар шароити муосири муносибатҳои бозорӣ ва рақобати пурзӯри фирмаҳо дар соҳаи туризм, самти зарурии фаъолияти фирмаҳои туристӣ - ин омӯзиши бозор, гузаронидани таткиқотҳои маркетингӣ ва таъмини фаъолияти рекламавӣ ба ҳисоб меравад.

Реклама аз калимаи лотинии Reclamare гирифта шуда, маънои тасдиқ кардан, нидо кардан, бонг задан, муроҷиат карданро дорад

Реклама яке аз қисмҳои тасвирии фарҳанги муосир ба ҳисоб меравад. Хусусияти хизматрасониҳои туристӣ зарурияти истифода намудани воситаҳои аёну равшанро талаб менамояд, ки онҳо метавонанд манфиати объектҳои туристиро пурра инъикос намоянд.

Рекламаи туристӣ дар худ иттиллоотеро дар бар мегирад, ки дар шакли тасвирӣ пешниҳод шудааст ва ба фикри истеъмолкунанда маълумотҳо ва ҳодисаҳои муҳимтарро оид ба маҳсулоти туристӣ ва фирмаи туристӣ бурда мерасонад.

Релама ҳамчун дигар намудҳои алоқаҳои маркетингӣ нақши муҳимро дар амалӣ сохтани стратегияи фирмаи туристӣ иҷро менамояд. Реклама ба истеъмолкунанда донишҳо ва таҷрибаи нав дода, хоҳиши харидкунии онро зиёд менамояд.

Реклама дар бораи фирма ва маҳсулоти он маълумот пешниҳод менамояд. Боварии истеъмолкунандаро дар интихоби худ зиёд менамояд. Воситаҳои асосии истифодаи реклама инҳоянд: реклама дар телевизион, реклама дар радио, реклама дар матбуот ва рекламаи зоҳирӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Мафҳум ва моҳияти реклама дар туризми байналхалқӣ
2. Намудҳои асосии реклама дар туризми байналхалқӣ

В. Кори мустақилона барои донишҷуён

Омода намудани презентатсия доир ба инкишофи фаъолияти туристӣ дар мамлакатҳои ҷаҳон

Истифода намудан аз сармчашмаҳои интернетӣ ва маводҳои сохторҳои дахлдори соҳаи сайёҳӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва мамлакатҳои ҷаҳон

Рӯйхати адабиёт

1. Александрова А.Ю - Международный туризм. - Москва.: КНОРУС, 2010г.
2. Дурович А.П - Реклама в туризме. - Москва.: ИНФРА-М, 2010 г.
3.Третьякова Т.Н - Реклама в социально-культурном сервисе и туризме. - М.: Академия, 2008 г.
4. Новиков В.С-Инновации в туризме. - Москва.: Академия, 2010 г.
5. Моисеева Н.К-Маркетинг и турбизнес. - М: Советский спорт, 2009 г.
6.Власова Т.И - Анимационный менеджмент в туризме. - Москва.: Академия, 2010
7. Скобкин С.С - Менеджмент в туризме. - М.: Магистр, 2009 г.
8. Дурович А.П - Маркетинговые исследования в туризме. - СПб.: Питер, 2008 г.

9. Третьякова Т.Н - Анимационная деятельность в социально-культурном сервисе и туризме. - М.: Академия, 2008 г.

Мавзуи-7. Муаммоҳои инфрасохтори туризми байналхалқӣ дар шароити муосир

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Ташкили заминаҳои мувофиқ, васеънамоии инфрасохтор ва рушди маҷмӯи комплексии хизматрасониҳои туристӣ, яке аз шартҳои зарурии ташаккули соҳаи туризм ҳамчун яке аз соҳаҳои пуррагардонии буҷаи иқтисодиёти ватанӣ ба ҳисоб меравад.

Инкишофи туризм мустақиман бо мавҷудияти инфрасохтори рушдёфта алоқаманд аст. Новобаста ба ин, имрӯз дар миёни омилҳои асосии рушди туристиро боздоранда аз тарафи мутахассисон инфрасохтори дар сатҳи пастбуда қайд карда мешавад.

Мафҳуми **«инфрасохтор» (аз лотинӣ «Infra» - зер, «Structura»-сохтан - «асос, таҳкурсӣ»)** дар адабиёти иқтисодии кишварҳои ғарбӣ аз миёнаи асри XX истифода бурда мешавад. Моҳияти ин мафҳум аз он иборат аст, ки барои истеъмоли маҳсулоти тайёр бояд на танҳо ба истеҳсоли воқеии он, балки ба рушди нақлиёт, сохтмони анборҳо, роҳҳо, алоқа ва шабакаҳои яклухти тиҷорат низ маблағгузорӣ карда шавад.

Ҳамин тавр, таҳти мафҳуми инфрасохтор маҷмӯи корхонаҳо, ташкилотҳо ва хадамотҳое фаҳмида мешаванд, ки ба амалисозии муносибатҳои иқтисодию хоҷагидорӣ миёни субъектҳои асосӣ мусоидат менамоянд.

Объектҳои инфрасохтори туристӣ вобаста аз намуди чунин инфрасохторҳо, ки дар миёни онҳо инфрасохтори нақлиётӣ, муҳандисӣ, иттилоотӣ, иҷтимоӣ ва ғайраро ҷудо менамоянд, фарқ карда мешаванд.

Дар вақти таҳлили хусусиятҳои инфрасохтори бозори хизматрасониҳои туристӣ бояд ба он эътибор дод, ки унсурҳои таркибии инфрасохтор хизматрасониро ба туристон ва ба дигар субъектҳое, ки ба туризм алоқамандӣ надоранд, пешниҳод менамоянд. Ин пеш аз ҳама ба воситаҳои нақлиёт, хӯроки умумӣ, воситаҳои ахбори омма, хадамоти ҳифзи тартибот ва риоя намудани меъёрҳои санитарӣ дахл дорад.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Мафҳум, моҳият ва таркиби инфрасохтори туристӣ
2. Хусусиятҳо ва унсурҳои асосии инфрасохтори туристӣ
3. Инфрасохтори сайёҳии Ҷумҳурии Тоҷикистон

В. Кори мустақилона барои донишҷӯён

Омода намудани презентатсия доир ба инкишофи фаъолияти туристӣ дар мамлакатҳои ҷаҳон

Истифода намудан аз сармчашмаҳои интернетӣ ва маводҳои сохторҳои дахлдори соҳаи сайёҳӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва мамлакатҳои ҷаҳон

Рӯйхати адабиёт

1. Александрова А.Ю - Международный туризм. - Москва.: КНОРУС, 2010 г.
2. Минаев В.А - Безопасность транспортной среды туризма. - Москва.: Советский спорт, 2007 г.
3. Осипова О.Я - Транспортное обслуживание туристов. - Москва.: Академия, 2010

4. Бутко И.И - Транспортное обслуживание туризма. - Москва.-Ростов н/Д: МарТ, 2006 г.
5. Соловьёв С.С- Безопасный отдых и туризм. - М.: Академия, 2008 г.
6.Черникова Л.И - Страхование и риски в туризме. - Москва.: Академия, 2010 г.
7. Карнаухова В.К - Сервисная деятельность. - Москва.-Ростов на/Д: МарТ, 2008 г.
8.Качмарек Я - Туристический продукт. Замысел. Организация. Управление. - Москва.: Юнити-Дана, 2008 г.

Мавзуи – 8. Ташкили фаъолияти туристӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Мавзуи мазкур асосан ба тарзи ташкили фаъолияти туристӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон равона шудааст. Туризмро ҳамчун соҳаи муҳими иқтисодиёти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба назар гирифта Ҳукумати Ҷумчурии Тоҷикистон як қатор чорабиниҳоро барои барқароршавӣ ва рушди туризми байналхалқӣ дар мамлакат, барои ташкили дастрасии ҷумҳурӣ барои ташрифории туристони хориҷӣ, беҳтар намудани вазъи инфрасохтори туристӣ ва истироҳатию табобатӣ, ҷалби сармояи дохилию хориҷӣ ва ҳамин тавр табдил додани Тоҷикистон ба ҷои тамошои ҷаҳонии туристӣ қабул намудааст.

Афзоиши шумораи туристони хориҷӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон пеш аз ҳама бо туфайли сиёсати беруна ва дохилаи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, ба даст овардани сулҳ, ягонагии миллӣ, устувории сиёсӣ дар мамлакат, гузаронидани бомувафақияти ислоҳотҳои иқтисодӣ дар ҷумҳурӣ имконпазир гардид. Дар мавриди пешрафти ҷомеа инкишофи туризми байналмилалӣ бояд яке аз самтҳои асосии сиёсати иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҳисоб равад.

Мавҷуд будани иқтидори бойи захиравӣ, ки дар табиати зебои нотакрор, шароити мусоиди иқлимӣ, ёдгориҳои фарҳангию таърихии қадимаи кишвар ифода меёбанд, барои инкишофи туризми байналмилалӣ бо дарназардошти ҳалли масоили ташкилии соҳа аз ҷониби сохторҳои давлатӣ, заминаи боэътимод шуда метавонанд.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Мавқеи туризми байналхалқӣ дар иқтисодиёти Ҷумҳурии Тоҷикистон
2. Нишондиҳандаҳои омории туризми байналхалқӣ дар Ҷумхурии Тоҷикистон
3. Танзими давлатии туризми байналхалқӣ дар Ҷумхурии Тоҷикистон

В. Кори мустақилона барои донишҷӯён

Омода намудани презентатсия доир ба инкишофи фаъолияти туристӣ дар мамлакатҳои ҷаҳон

Истифода намудан аз сармчашмаҳои интернетӣ ва маводҳои сохторҳои дахлдори соҳаи сайёҳӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва мамлакатҳои ҷаҳон

Рӯйхати адабиёт

1. Гаврилова, С.В., Томская А.Г., Дмитриев А.В. Организация туристического и гостиничного бизнеса / С.В. Гаврилова, А.Г. Томская, А.В. Дмитриев. – М.: Евразийский открытый институт, 2011. – 358 с.
2. Писаревский, Е.Л. и др. Основы туризма / Е.Л. Писаревский и др. М.: Федеральное агентство по туризму, 2014. – 384 с.
3. Осипова О.Я - Транспортное обслуживание туристов. - Москва.: Академия, 2010

4.Ашуров, М.Н. Муаммоҳои рушди инфрасохтори савдои наздисарҳадӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон [Матн] / М.Н. Ашуров, А.У. Бобоев // Паёми молия ва иқтисод. 2020. – №3 (23). – С. 85-91.

5. Стратегияи рушди сайёҳӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030

6. **Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи туризм** (Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумхурии Тоҷикистон соли 1999, № 9, мод. 228; соли 2005, №12, мод. 641; соли 2009, № 5, мод.337, соли 2012,№12 к1,мод.1016; КҶТ аз 28.12.13с., №1058)

7. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи сайёҳии дохилӣ" дар таҳрири нав аз 18 июли соли 2017,№1450

8.Качмарек Я - Туристический продукт. Замысел. Организация. Управление. - Москва.: Юнити-Дана, 2008 г.

9. Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 1 марти соли 2018, №80 Барномаи рушди сайёҳӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар давраи солҳои 2018-2020.

Мавзуи-9. Нақши нақлиёт дар туризми байналхалқӣ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Нақлиёт яке аз асоситарин қисмҳои таркибии базаи модии ҳар як давлат ҳисобида мешавад. Нақлиёт ҳамчун омили пешбарандаи туризм ба ҳисоб меравад. Нақши нақлиёт дар ҳалли масъалаҳои иҷтимоӣ ва таъмини сафарҳои туристӣ хело калон мебошад. Ба инкишофи соҳаи нақлиёт ҳамчун яке аз қисми таркибии инфрасохтори мамлакат аз ҷониби давлатҳои ҷаҳон аҳамияти зиёд дода мешавад. Бо инкишоф ёфтани соҳаи туризм роҳҳои нақлиёт низ васеъ мешаванд, зеро зиёд шудани талабот ба сафарҳо ба инкишофи инфрасохтори нақлиётӣ таъсири мусбӣ мерасонад. Нақлиёт бошад дар навбати худ ба васеъшавии ҷуғрофияи сафарҳо шароит фароҳам меорад. Хизматрасонии нақлиётӣ яке аз намудҳои асосии хизматрасониҳо дар туризм ба ҳисоб меравад. Аз тарафи ширкатҳои туристӣ ҳангоми сафар намудани туристон намудҳои гуногуни нақлиёт пешниҳод карда мешавад. Аммо саҳми асосӣ дар сохтори умимии хизатрасониҳои нақлиётӣ ба нақлиёти ҳавоӣ тааллуқ дорад. Қисмати зиёди туристон, хусусан онҳое, ки ба ҷойҳои дур сафар мекунанд, аз хизматрасонии нақлиёти ҳавоӣ истифода мебаранд.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Хусусиятҳои асосии нақлиёт дар туризми байналхалқӣ
2. Намудҳои асосии нақлиёт дар туризми байналхалқӣ

В. Кори мустақилона барои донишҷӯён

Омода намудани презентатсия доир ба инкишофи фаъолияти туристӣ дар мамлакатҳои ҷаҳон

Истифода намудан аз сармчашмаҳои интернетӣ ва маводҳои сохторҳои дахлдори соҳаи сайёҳӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва мамлакатҳои ҷаҳон

Рӯйхати адабиёт

1. Александрова А.Ю - Международный туризм. - Москва.: КНОРУС, 2010 г.

2. Минаев В.А - Безопасность транспортной среды туризма. - Москва.: Советский спорт, 2007 г.

3. Осипова О.Я - Транспортное обслуживание туристов. - Москва.: Академия, 2010

4. Бутко И.И - Транспортное обслуживание туризма. - Москва.-Ростов н/Д: МарТ, 2006 г.
5. Соловьёв С.С- Безопасный отдых и туризм. - М.: Академия, 2008 г.
6.Черникова Л.И - Страхование и риски в туризме. - Москва.: Академия, 2010 г.
7. Карнаухова В.К - Сервисная деятельность. - Москва.-Ростов на/Д: МарТ, 2008 г.
8.Качмарек Я - Туристический продукт. Замысел. Организация. Управление. - Москва.: Юнити-Дана, 2008 г.

Мавзуи-10. Нақши сармоягузории хориҷӣ дар инкишофи туризми байналхалқӣ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Сол то сол нақши сармоягузориҳо дар иқтисодиёти ҷаҳон афзуда истодааст. Фаъолияти сармоягузорӣ шароити муҳими гардиши инфиродии воситаҳои субъектҳои хоҷагидорӣ мебошад. Яке аз масъалаҳои муҳим дар соҳаи туризм дар замони муосир ин ҷалби сармояи хориҷӣ ба ҳисоб меравад. Нақши сиёсати давлат ва хукумат бахри рушди соҳаи туризм ва фаъолияти мақомотҳо дар ҷалби сармояи дохилию хориҷӣ барҷаста аст. Давлат бояд тамоми шароитҳоро барои ҳар чӣ бештар ҷалб кардани сармояи хориҷӣ ба минтақаи муайян фароҳам оварад. Ҷалби сармояи хориҷӣ ба соҳаи туризм ин яке аз роҳҳои асосии бунёди инфрасохтори замонавии сайёҳӣ ба ҳисоб меравад, ки дар натиҷаи бунёди инфрасохтори истироҳатию фароғатӣ, варзишӣ, солимгардонӣ, нақлиёти ва ғайра метавон шумораи зиёди сайёҳони хориҷиро ба мамлакат ҷалб намуд.

Солҳои охир бинобар сабаби фароҳам овардани шароитҳои мусоид барои сармоягузорони хориҷӣ сармоягузориҳои хориҷӣ ба соҳаи туризм зиёд шуда истодааст. Соҳаи хизматрасоние, ки бештар ба он сармояи хориҷӣ ҷалб мешавад, ин идустрияи туризми истироҳатию фароғатӣ мебошад. Ҷалби сармояи хориҷӣ ба соҳаи туризм ба баланд гардидани сифати маҳсулот ва хизматрасонӣ мусоидат мекунад.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Моҳияти сармоягузориҳои хориҷӣ дар туризми байналхалқӣ
2. Омилҳои асосии ҷалби сармоягузориҳо ба соҳаи туризми байналхалқӣ

В. Кори мустақилона барои донишҷӯён

Омода намудани презентатсия доир ба инкишофи фаъолияти туристӣ дар мамлакатҳои ҷаҳон

Истифода намудан аз сармчашмаҳои интернетӣ ва маводҳои сохторҳои дахлдори соҳаи сайёҳӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва мамлакатҳои ҷаҳон

Рӯйхати адабиёт

1. Вавилова, Елена Васильевна «Основы международного туризма» Учебное. Пособие – М.: Гардарики, 2005 г. –160с.
2. Зубченко Л.А. Иностранные инвестиции. М.: Зерцало –М, 2004 г.
3. Воскресенский В.Ю-Международный туризм. - Москва.: ЮНИТИ-ДАНА, 2008
4. Боголюбов В.С.: Экономика туризма. - М.: Академия, 2008 г.
5. Долженко Г.П-Основы туризма. - М.-Ростов на/Д: МарТ, 2009 г.
6. Киреева Ю.А-Основы туризма. - Москва.: Советский спорт, 2008 г.

7. Қодирова М., Қодиров Ф. - Асосҳои туризм. Душанбе: Ирфон, 2012 сол, 160с.
8. Каурова А.Д-Организация сферы туризма. - Спб.: Издательский дом Герда, 2008

Мавзуи-11. Масъалаҳои инкишофи туризми байналхалқӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Дар ин мавзуъ масъалаҳои инкишофи туризми байналхалқӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, аз ҷумла, муайян намудани монеаҳои асосӣ дар роҳи инкишофи туризми байналхалқӣ, пайдо кардани роҳҳои асосии бартараф кардани ин монеаҳо ва инкишофи туризми байналхалқӣ дар мамлакат, муайян кардани мавзеҳои асосии сайёҳии мамлакат ва ғайра таҳлилу баррасӣ мешаванд.

Тоҷикистон бо табиати зебо, бо чашмаҳои шифобахш, меваю сабзавот, кӯҳу дарёҳо, мамнуъгоҳҳо ва шикоргоҳҳо, шароити хуби кӯҳнавардӣ ва дигар ҷойҳои табиии сайру саёҳаташ дар бисёр кишварҳо эътироф ва машҳур гаштааст.

Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон мавҷуд будани мероси бойи таърихию фарҳангӣ ва захираҳои нотакрори табиию фароғатӣ барои эҳё ва рушди минбаъдаи туризм ҳамчун яке аз самтҳои афзалиятноки иқтисодиёти мамлакат шароити мусоид фароҳам меоварад.

Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон вобаста ба мавҷуд будани захираҳои туристию рекреатсионии мамлакат намудҳои гуногуни туризм инкишоф дода мешавад, аз ҷумла туризми динӣ, кӯҳнавардӣ, истироҳатӣ, рекреатсионӣ, экологӣ, этникӣ ва ғайра.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Вазъи муосири соҳаи туризм дар Ҷумҳурии Тоҷикистон
2. Системаи нишондиҳандаҳои инкишофи туризм дар иқтисодиёти миллӣ
3. Проблемаҳои инкишофи туризми байналхалқӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

В. Кори мустақилона барои донишҷӯён

Омода намудани презентатсия доир ба инкишофи фаъолияти туристӣ дар мамлакатҳои ҷаҳон

Истифода намудан аз сармчашмаҳои интернетӣ ва маводҳои сохторҳои дахлдори соҳаи сайёҳӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва мамлакатҳои ҷаҳон

Рӯйхати адабиёт

1. Диловаров Р.Д, Ёров Ҷ.Н., Сайфуллоев Н.Н.,- китоби дарсӣ, Асосҳои туризм, Душанбе-2014с.
2. Ашуралиев М.И., Қодирова М.И - Асосҳои меҳмоннавозӣ - дастури таълимию методӣ барои донишҷӯёни донишкадаҳою донишгоҳҳои олӣ, Душанбе, Ирфон -2013 с.
3. Азимов М.А., Қодирова М.И., Азизова М.З - Ташкили хизматрасонӣ, Душанбе-2014 с.
4. Ашуралиев М.И., Қодирова М.И., - Ташкил ва технологияи хизматрасонӣ дар меҳмонхонаҳо - дастури таълимию методӣ барои донишҷӯёни донишкадаҳою донишгоҳҳои олӣ, Душанбе -2013 с.
5. Қодирова М., Қодиров Ф. - Асосҳои туризм. Душанбе: Ирфон, 2012 сол, 160с.

6. Ёров Ҷ.Н.- Развитие туристической сфере Республике Таджикистан в условиях рынка (монография), Душанбе, Ирфон-2007 г.
7. Душанбе дар масири туризм - маҷмӯи мақолаҳо дар бораи туризм. Душанбе, Бухоро-2014с.
8. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи туризм» аз 03.09.1999с, таҳти №824

Мавзуи-12. Танзими давлатии туризми байналхалқӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон
А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Дар ин мавзуъ масъалаҳои танзими давлатии туризми байналхалқӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, принсипҳои асосии он, сохторҳои асосии танзимкунанда ва санадҳои меъёрию ҳуқуқие, ки соҳаи мазкурро танзим менамоянд, таҳлилу баррасӣ мешаванд.

Танзими соҳаи туризм дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар асоси қонунгузорӣ ва дахолати органҳои дахлдор дар соҳаи туризм ба роҳ монда мешавад.

Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон танзими соҳаи туризм дар асоси моддаи 2-юми қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи туризм», ки 3-юми сентябри соли 1999 таҳти №824 қабул карда шудааст, ба роҳ монда мешавад. Мақсад аз танзимкунии соҳаи туризм дар он аст, ки бояд дар асоси он ба шаҳрвандон ҳуқуқҳо оид ба истироҳат ва фароғат таъмин карда шуда, ҳифзу ҳимоя гарданд.

Мақсади асосии сиёсати давлатӣ дар соҳаи туризм ин таъмин намудани шароитҳои мусоиди ҳуқуқӣ барои ташкили фаъолияти самарабахши субъектҳои фаъолияти туристӣ ва дар ин замина ташкили бозори самаранок ва рақобатпазири туристӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад, ки имкониятро барои қонеъгардонии талаботи шаҳрвандони дохилӣ ва хориҷӣ ба хизматрасониҳои мухталиф ва сифатноки соҳа таъмин намояд.

Дар айни замон туризмро ҳамчун яке аз соҳаҳои афзалиятноки иқтисодиёти мамлакат баррасӣ намуда, Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон як қатор тадбирҳо андешида истодааст, ки ба рушди туризм дар ҷумҳурӣ, ташкил намудани дастрасии бештари ҷумҳурӣ барои омаду рафти сайёҳони хориҷӣ, беҳтар намудани ҳолати инфрасохтори мавҷудаи туристӣ ва истироҳатию табобатӣ, ҷалби сармоягузориҳо нигаронида шудаанд.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ
Нақшаи намунавии семинар

1. Хусусиятҳо ва принсипҳои асосии танзими соҳаи туризм дар ҶумҳурииТоҷикистон.
2. Санадҳои меъёрӣ - ҳуқуқии танзимкунандаи соҳаи туризм дар Ҷумхурии Тоҷикистон

В. Кори мустақилона барои донишҷӯён

Омода намудани презентатсия доир ба инкишофи фаъолияти туристӣ дар мамлакатҳои ҷаҳон

Истифода намудан аз сармчашмаҳои интернетӣ ва маводҳои сохторҳои дахлдори соҳаи сайёҳӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва мамлакатҳои ҷаҳон

Рӯйхати адабиёт

1. Сангинов Д.Ш. - Правовое регулирование туристической деятельности в Республике Таджикистан. Проблемы и пути их решения. Душанбе 2010г.
2. Диловаров Р.Д, Ёров Ҷ.Н., Сайфуллоев Н.Н.,- китоби дарсӣ, Асосҳои туризм, Душанбе-2014с.
3. Қодирова М., Қодиров Ф. - Асосҳои туризм. Душанбе: Ирфон, 2012 с., 160с.
4. Ёров Ҷ.Н.- Развитие туристической сфере Республике Таджикистан в условиях рынка (монография), Душанбе, Ирфон-2007г.
5. Душанбе дар масири туризм - маҷмӯи мақолаҳо дар бораи туризм. Душанбе, Бухоро-2014с.
6. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи туризм» аз 03.09.1999с, таҳти №824

ДОНИШГОҲИ МИЛЛИИ ТОҶИКИСТОН

Факултети молиявию иқтисодӣ

Кафедраи иқтисодиёти ҷаҳонӣ

Барномаи таълимӣ аз фанни

Сиёсати инвестисионӣ
барои ихтисоси

25010304 идораи инвеститсияҳои хориҷӣ

(зинаи бакалаври муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ)

Душанбе – 2022

Пешгуфтор

Сиёсати сармоягузории давлат маҷмӯи ҳадафҳо ва тадбирҳои ба ҳам алоқаманд барои таъмини сатҳу сохтори зарурии сармоягузорӣ ба иқтисодиёти кишвар ва соҳаҳо ва соҳаҳои алоҳидаи он, баланд бардоштани фаъолияти инвеститсионии тамоми субъектҳои асосии давлат **ва** фаъолияти репродуктив**ии** сохибкорон ва аҳолӣ мебошад.

Мафҳуми «сиёсати сармоягузорӣ» дар луғати иқтисодии муосир ҳамчун «қисми таркибии сиёсати иқтисодӣ, системаи тадбирҳое, ки ҳаҷм, сохтор ва самти сармоягузории асосӣ, афзоиши фондҳои асосӣ ва навсозии онҳоро дар асоси муҳимтарин дастовардҳои илму техника» **таҳлил гардитдааст.** Аз нуқтаи назари таҳаввулоти ин консепсия, таваҷҷуҳ ба тафсир, ки дар лугати қаблии иқтисодии дохилӣ оварда шудааст: «Сиёсати сармоягузорӣ маҷмӯи қарорҳои иқтисодӣ мебошад, ки самтҳои асосии маблағгузории асосӣ, тадбирҳои мутамарказкунии онҳоро дар минтақаҳои ҳалкунанда муайян мекунанд,

ки аз рӯи онҳо ба даст овардани суръати пешбинишудаи рушди истеҳсолоти ҷамъиятӣ вобаста аст, мувозинат ва самаранокии иктисодиёт, ба даст овардани афзалияти баланди махсулот ва даромади миллй ба хар як суми хароҷот»**-ро дар назар доранд.**

Гарчанде таърифи охирин хеле пурратар ва пурмазмунтар бошад хам, вай характери накшавии марказиро дар иктисодиёти шуравӣ инъикос мекунад. Ба бозор мурочиат карда шудааст иқтисодӣ, мафҳуми «сиёсати сармоягузорӣ» дар луғати замимаи «экономикс» ифшо нашудааст ва «сармоягузорӣ (сармоягузорӣ) арзиши истеҳсол ва ҷамъоварии воситаҳои истеҳсолот ва афзоиши захираҳо мебошад» [3]. Тавре ки мебинед, ин мафҳум хароҷоти яквақта (капиталӣ) ва ҷорӣ (амалиётӣ)-ро дар бар мегирад.

Аз ин рӯи мақсади асосии фанни сиёсати инвеститсионӣ яке аз курсҳои асосӣ барои донишҷӯёни ихтисосҳои иқтисодӣ, ки аз рӯи ихтисоси «Идораи инвеститсияҳои хориҷӣ» таҳсил мекунанд.

Курс барои ба донишҷӯён додани системаи донишҳои асосӣ дар бораи ҷанбаҳои гуногуни фаъолияти сармоягузорӣ, ки барои мутахассиси соҳаи алоқа заруранд, пешбинӣ шудааст. Он барои ташаккул додани тафаккури муосири инвеститсионӣ ва иқтисодӣ пешбинӣ шудааст, ки барои мутахассисон ва роҳбарон дар фаъолияти амалии онҳо дар ҳалли масъалаҳои рушди коммуникатсияҳои сармоягузорӣ зарур аст.

Ҳадафҳои курс

Вазифаҳои асосии курс бо зарурати ташаккули фаҳмиши донишҷӯён дар бораи принсипҳои умумии фаъолияти сармоягузории ширкатҳо, муҳити тиҷорати сармоягузорӣ, вазифаҳо ва вазифаҳои идоракунии сармоягузорӣ муайян карда мешаванд.

Вазифаҳои азхудкунии фан:

- омӯзиши дастгоҳи консептуалӣ дар соҳаи сиёсати давлатии сармоягузорӣ;

- омӯзиши заминаи ҳуқуқии танзимкунандаи раванди сармоягузорӣ дар ҶТ;

- омӯзиши таҷрибаи хориҷӣ дар таҳия ва татбиқи сиёсати давлатии сармоягузорӣ;

– шинос шудан бо усул ва воситахои танзими давлатии равандхои сармоягузори;

- омӯзиши равандҳои сармоягузорӣ дар ҶТ, вилоятҳо ва шаҳрҳо;

- шинос шудан бо усулҳои арзёбии самаранокии лоиҳаҳои сармоягузорӣ ва қабули қарорҳои сармоягузорӣ.

Дар натиҷаи азхудкунии курс донишҷӯён бояд донанд:

• мафҳумҳои асосии сармоягузорӣ ва фаъолияти сармоягузорӣ;

• муҳити сармоягузории соҳибкорӣ, манбаъҳо ва воситаҳои асосии ҷалби сармоя;

• нақши сармоягузорӣ дар иқтисодиёт ва омилҳое, ки ба фазои сармоягузорӣ таъсир мерасонанд

• асосҳои таҳлили сармоягузорӣ ва молиявии корхона;

• омилҳое, ки ба ҷолибияти сармоягузорӣ таъсир мерасонанд;

• мақсадҳо, маъно, мазмун ва марҳилаҳои асосии ташаккули сиёсати сармоягузории ширкат ва таъсири он ба рушди устувори ширкат;

• ҷой, вазифаҳо ва вазифаҳои идоракунии сармоягузории ширкат;

– марҳилаҳои асосии таҳия, усулҳои таҳлил ва арзёбии самаранокии лоиҳаҳои сармоягузорӣ;

• усулҳои асосии таҳлили хавфҳои сармоягузорӣ ва идоракунии онҳо;

• тавонанд мушкилоти муоширати воқеии ҳаётро бо мундариҷаи тиҷоратии худ алоқаманд кунанд.

НАҚШАИ

тақвимӣ-мавзӯии таълими фанни Сиёсати инвестисонӣ

Миқдори умумии кредитҳо: 6 (аз онҳо: 3 кредит барои машғулиятҳои аудитории лексионӣ-назариявӣ; 2 кредит барои машғулиятҳои аудитории амалӣ ва 1 кредит барои корҳои мустақилона зери роҳбарии омӯзгор)

№	НОМГӮИ МАВЗӮЪҲО	МИҚДОРИ СОАТҲО		
		Машғулиятҳои аудитории лексионӣ-назариявӣ	Машғулиятҳои аудитории амалӣ	Корҳои мустақилонаи донишҷӯён
1.	**Инвеститсия: консепсия, мафҳум, вазифаҳо ва хусусиятҳои асосии он.**	*3*		

	Таснифи сармоягузорихоро аз руи объектхои сармоягузорӣ		*2*	*1*
2.	**Танзими ҳуқуқии татбиқи фаъолияти инвеститсионӣ.**	*3*		
	Тадбирҳои фароҳам овардани шароити мусоид барои рушди фаъолияти сармоягузорӣ		*2*	*1*
3.	**Мавзӯи 3. Моҳият, сохтор, механизм ва инфрасохтори бозори инвеститсионӣ**	*3*		
	Мутолиа ва истифодаи китоби «Юность науки Москва 1985г.»		*2*	*1*
4.	**Механизми идоракунии фаъолиятиинвеститсионӣ**	*3*		
	Механизми идоракунии сармоягузорӣ	*2*		*1*
5.	**Идоракунии иқлими инвеститсионии мамлакат.**	*4*		
	Фазои сармоягузорӣ		*2*	*1*
6.	**Самтҳои амалинамоии сиёсати ивестисионӣ.**	*3*		
	Системаи тадбирҳои ташаккул ва сафарбар намудани захираҳои сармоягузорӣ дар кишвар		*2*	*1*
7.	**Сиёсати инвеститсионии Ҷумҳурии Мардумии Чин**	*3*		
	Ҷалби инвеститсия дар шароити муосир ба иқтисодиёти Чин		*2*	*1*
8.	**Сиёсати инвеститсионии Ҷумҳурии Узбекистон**	*4*		
	Ҷалби инвеститсия дар шароити муосир ба иқтисодиёти Ҷумҳурии Узбекистон		*2*	*1*
9.	**Сиёсати инвеститсионии Ҷумҳурии Қирғизистон**	*3*		

	Ҷалби инвеститсия дар шароити муосир ба иқтисодиёти Ҷумҳурии Қирғизистон		*2*	*1*
10.	**Сиёсати инвеститсионии Ҷумҳурии Қазоқистон**	*3*		
	Ҷалби инвеститсия дар шароити муосир ба иқтисодиёти Ҷумҳурии Қазоқистон		*2*	*1*
11.	**Сиёсати сармоягузории кишварҳои Иттиҳоди Аврупо**	*3*		
	Ҷалби инвеститсия дар шароити муосир ба иқтисодиёти ИА		*2*	*1*
12.	Бозорҳои байналмилалии асъор ва молиявию қарзӣ	*3*		
	Мутолиа ва конспекти китоби «Международные валютно-кредитные и финансовые отношения»., Л. Н. Красавиной .		*2*	*1*
13.	Ҳаракати байналмилалии технология	*3*		
14.	Интегратсияи иқтисодии байналхалқӣ		*2*	*1*
15.	Намунаҳои асосӣ ва хусусиятҳои гурӯҳҳои интегратсионӣ дар ҷаҳон	*3*		
ҶАМЪБАСТ:		**48**	**24**	**24**
ҲАМАГӢ:		**96**		

Қисми 1. Сиёсати инвеститсионӣ: сохтор ва асоси амалигардонӣ

Мавзӯи 1. Инвеститсия: консепсия, мафҳум, вазифаҳо ва хусусиятҳои асосии он.

<u>А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ.</u>

Нақшаи корӣ:

1. Моҳият ва мазмуни иқтисодии фаъолияти инвеститсионӣ
2. Инвеститсия: консепсия, мафҳум, вазифаҳо ва хусусиятҳои асосӣ ва он
3. Таснифи инвеститсия

Зарурияти омузиши предмети сиёсати инвеститсионӣ. Сохтор ва таркиби сиёсати инвестисонӣ. Вазифаҳои сиёсати инвеститсионӣ. Тавсифи консепсияи сиёсати инвестисионӣ. Хусусиятҳои муосири сиёсати инвестисионӣ. Алоқамандии сиёсати инвестисионӣ бо дщигар фаннҳо.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

Нақшаи намунавии семинар

1. Моҳияти сармоягузорӣ чист?
2. Маблағгузории сармояро муайян кунед.
3. Рӯйхат ва тавсифи мухтасари қонунгузорӣ, меъёрӣ дар сохаи сармоягузории хориҷӣ амал мекунад
4. Инвеститсияҳо дар иқтисодиёти муосир кадом вазифаҳоро иҷро мекунанд?
5. Фаъолияти инвеститсионӣ чӣ маъно дорад?

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Сармоягузорӣ дар рафти ҳаракати худ кадом марҳилаҳоро мегузаранд? Давраи сармоягузорӣ чист?
2. Мутобиқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон субъектҳо ва объектҳои фаъолияти сармоягузориро номбар кунед.
3. Таснифи сармоягузорихоро кадом хусусиятхо ташкил медиханд?
4. Намудҳои асосии сармоягузорӣ кадомҳоянд?
5. Таснифи сармоягузорихоро аз руи объектхои сармоягузори дида мебароем.

Рӯйхати адабиёт

1. Аньшин В. М. Инвестиционный анализ. - М.: Дело, 2002.
2. Государственно-частное партнерство: учебное пособие для бакалавриата и магистратуры / И. Н. М.: Издательство Юрайт, 2018. -188с.- https://urait.ru/viewer/gosudarstvennochastnoe-partnerstvo-434038#page/1
3. Ендовицкий Д.А. Инвестиционный анализ в реальном секторе экономики: учеб. пособие для студентов вузов - М.: Финансы и статистика, 2003. - 352 с.

4. Зайцев Ю. К. Инвестиционный климат: учебное пособие для бакалавриата и магистратуры. - Москва: Издательство Юрайт, 2019. -123 с.//https://biblio-online.ru/bcode/441284

Мавзӯи 2. Танзими ҳуқуқии татбиқи фаъолияти инвеститсионӣ.

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ.

Нақшаи корӣ:

1.Танзими ҳуқуқии татбиқ фаъолияти сармоягузорӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

2. Нақши сармоягузорӣ дар рушди иқтисоди кишвар.

Танзими ҳуқуқии татбиқ фаъолияти сармоягузорӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. Ҳуҷҷатҳои зерини ҳуқуқӣ барои танзими сармоягузорӣ ва раванди сармоягузорӣ аҳамияти асосӣ доранд: Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи созишномаи сармоягузорӣ»; Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи консессияҳо»; Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи сарватҳои зеризаминӣ»; Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи хусусигардонии фонди манзил»; Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи сармоягузорӣ»; Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи минтақаҳои озоди иқтисодӣ»;Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи вазъи ҳуқуқии шаҳрвандони хориҷӣ».

Нақши сармоягузорӣ дар рушди иқтисоди кишвар.Сармоягузориҳо дар фаъолият ва рушди иқтисодиёт. Таъмини ҷамъ шудани маблаги корхонаҳо, иктидори истеҳсолӣ, маблағгузорӣ ба натиҷаҳои ҷорӣ ва афзалияти фаъолияти хоҷагидорӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

Нақшаи намунавии семинар

1. Хусусияти сармоягузории мустаким ва портфели дар чист?
2. Таснифи сармоягузориҳо ба худӣ ва ҷалбӣ аз кадом меъёр иборат аст?
3. Аз руи хусусияти такрористехсолкунии фондхои асосӣ кадом намудхои маблаггузорихо фарк карда мешаванд?
4. Ҳолати раванди такрористеҳсол ва нақши иқтисодии сармоягузориро дар он тавсиф кунед.
5. Сохтори технологии сармоягузорихо чи гуна аст?

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Санадҳои меъёрии ҳуқуқии танзимкунандаи фаъолияти сармоягузориро дар Ҷумҳурии Тоҷикистон номбар кунед.
2. Тадбирҳои фароҳам овардани шароити мусоид барои рушди фаъолияти сармоягузорӣ дар шакли маблағгузории асосӣ кадомҳоянд?
3. Иштироки бевоситаи давлат дар фаъолияти сармоягузорие, ки дар шакли маблаггузории асосӣ сурат мегирад, чӣ гуна аст?
4. Ба ҳамаи субъектҳои фаъолияти сармоягузорӣ, новобаста аз шакли моликият кадом кафолатҳои давлатӣ дода мешаванд?
5. Таъсири сармоягузорӣ ба иқтисодиёти кишвар чӣ гуна аст?

Рӯйхати адабиёт

1. Касьяненко Т. Г. Инвестиционный анализ: учебник и практикум для бакалавриата и магистратуры -Москва: Издательство Юрайт, 2019. - 560с. //https://biblio-online.ru/bcode/427134

2. Киселева О.В. Макеева Ф.С. Государственная инвестиционная политика. Учебное пособие. УлГУ, - 2019 г.

3. Киселева О.В. Методические указания для самостоятельной работы студентов по дисциплине «Государственная инвестиционная политика»: для студентов бакалавриата по направлению - Ульяновск: УлГУ, 2019. //http://lib.ulsu.ru/ProtectedView/Book/ViewBook/2317.

Мавзӯи 3. Моҳият, сохтор, механизм ва инфрасохтори бозори инвеститсионӣ

<u>А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ.</u>

Нақшаи корӣ:

1. Моҳият, сохтори бозори инвеститсионӣ
2. Механизми фаъолияти бозори инвеститсионӣ
3. Инфрасохтори раванди инвеститсионӣ
4. Саволҳои тестӣ

Моҳият, сохтори бозори инвеститсионӣ. Фаъолияти сармоягузорӣ бо бозори сармоягузорӣ, конъюнктура ва рушди он. Бозори сармоягузорӣ. Вазифаҳои асосии

фаъолияти бозори сармоягузорӣ. Таъмини раванди худтанзимкунии раванди сармоягузорӣ. Сафарбар намудани захираҳои сармоягузорӣ барои дастгирии молиявӣ, моддӣ ва зеҳнии раванди сармоягузорӣ бо хароҷоти ҳадди ақал ва мӯҳлатҳои оптималии баргардонидани он. Бозорҳои сармоягузорӣ ва саҳҳомӣ.

Механизми фаъолияти бозори инвеститсионӣ. Фаъолияти бозори инвеститсионӣ. Механизми фаъолияти бозори сармоягузорӣ. Бозори объектҳои сармоягузории воқеӣ (ва ҳамаи намудҳои он) бештар бо нишондиҳандаҳои рушди макро иқтисодии кишвар алоқаманд буда, бевосита аз хусусияти даврии ин рушд вобаста аст. Хусусиятҳои бозори коғазҳои қиматнок. Инфрасохтори раванди инвеститсионӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

Нақшаи намунавии семинар

1.Бозори сармоягузорӣ чист?

2. Мафҳумҳои «талаботи сармоягузорӣ», «пешниҳоди сармоягузорӣ»-ро муайян намоед. Хусусиятҳои ташаккули онҳо кадомҳоянд?

3. Марҳилаҳои асосии сикли конъюнктураи бозори сармоягузориро тавсиф кунед.

4. Хусусиятҳои бозори объектҳои инноватсионии сармоягузорӣ кадомҳоянд?

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Сохтори бозори сармоягузори чи гуна аст?
2. Бозори воқеии сармоягузорӣ кадом намудҳои бозорҳоро дар бар мегирад?
3. Бозори сармоягузории молиявиро тавсиф кунед.
4. Дар биржаи фонди кадом амалиётхо анчом дода мешаванд?

Рӯйхати адабиёт

1. Кодирзода Ф.А. Иностранные инвестиции. – Дущанбе, ТНУ, 2021г- С.
2. Колношенко, В. И. Инновационный менеджмент: практикум - М.: Московский гуманитарный университет, 2016. - 292 с. http://www.iprbookshop.ru/74721.html
3. Королев А.Г. Экономическая оценка инвестиций М.: Московский государственный строительный университет, ЭБС АСВ, 2011. – 144 с. // http://www.iprbookshop.ru/19268.html.
4. Мухиддинов Н.Н. Структурная и инвестиционная политика развития связи Республики Таджикистан. Автореф. дис. канд. экон. наук. -Душанбе. -1997

Мавзӯи 4. Механизми идоракунии фаъолияти инвеститсионӣ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ.

Нақшаи корӣ:

1. Мафҳум ва унсурҳои сохтории механизми идоракунии фаъолияти инвеститсионӣ
2. Дастгирии захиравӣ барои фаъолияти инвеститсионӣ
3. Асосҳои ташкилии идоракунии равандҳои инвеститсионӣ
4. Саволҳои санҷишӣ.

Мафҳум ва унсурҳои сохтории механизми идоракунии фаъолияти инвеститсионӣ. Мафҳуми механизми идоракунӣ. Механизми идоракунии сармоягузорӣ. Мақомоти намояндагии Тоҷикистон, ки сиёсати сармоягузориро дар кишвар амалӣ менамояд. Кумитаи давлатии сармоягузорӣ ва идораи амволи давлатӣ ва вазифаҳои он. Унсурҳои асосии механизми идоракунии сармоягузорӣ. Зарурати фаъолияти инвеститсионӣ. Фаъолияти сармоягузориро кадом конунхо ва санадхои қонунгузори танзим.

Субъектҳо ва объектҳои фаъолияти сармоягузорӣ. Моҳияти таъминоти захиравии раванди сармоягузорӣ. Сарчашмаҳои маблағгузории фаъолияти сармоягузорӣ. Намудҳои маблағгузории давлатии фаъолияти сармоягузорӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

Нақшаи намунавии семинар

1. Нақши сармоягузории хориҷӣ дар таъмини захираҳои ҷараёни сармоягузорӣ чӣ гуна аст?
2. Шаклҳои дастгирии фаъолияти сармоягузории кишварро бо мақсади фароҳам овардани шароити мусоид барои рушди он тавсиф кунед.
3. Ҳангоми таҳлили лоиҳаҳои сармоягузорӣ истифода бурдани кадом маводи методӣ тавсия дода мешавад?

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Фаъолияти таъмини иттилоотии фаъолияти сармоягузориро номбар кунед.
2. Моҳияти таъмини ташкилии фаъолияти сармоягузорӣ аз чӣ иборат аст?
3. Сохтори ташкилии идоракунии сармоягузориро тавсиф ва тавсиф кунед.

Рӯйхати адабиёт

1. Нагаева О.С. Управление инвестиционной привлекательностью в целях обеспечения ресурсно-инновационного развития региона. - Красноярск: СФУ, 2016. - 172 с. //http://www.studentlibrary.ru/book/ ISBN9785763835304.html
2. Разыков В.А., Рахимов С.Г., Сафаров С.Г. Инвестиционная политика Республики Таджикистан и основные направления ее активизации Душанбе: Сарпараст -2001. - 175 с.
3. Расулов Г. Иностранные инвестиции и их роль в развитии экономики Республики Таджикистан Душанбе: Ирфон 2005. - 37 с.
4. Расулов Г. Роль информации в привлечении иностранных инвестиций //Экономика Таджикистана: стратегия развития. 2000. - №3 - С. 134-144.

Мавзӯи 5. Идоракунии иқлими инвеститсионии мамлакат.

<u>А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ.</u>

Нақшаи корӣ:

1. Моҳияти идоракунии иқлими инвеститсионӣ
2. Иқлими инвеститсионииҶумҳурии Тоҷикистон
3. Самтҳои ҳавасмандгардонии фаъолияти инвеститсионӣ
4. Саволҳои санҷишӣ.

Моҳияти идоракунии иқлими инвеститсионӣ. Фазои сармоягузорӣ. Омилҳо ба фазои сармоягузории кишвар таъсиррасон. Арзёбӣ фазои сармоягузорӣ. Шароит барои ташаккули фазои мусоиди сармоягузорӣ. Усулҳо барои арзёбии фазои сармоягузорӣ. Принсипҳои асосии фазои сармоягузорӣ.

<u>Б. Машғулияти аудитории амалӣ.</u>

Нақшаи намунавии семинар

1. Кадом нишондодҳо ҷолибияти сармоягузории кишварро тавсиф карда метавонанд?
2. Кадом нишондиҳандаҳо фаъолияти сармоягузории кишварро тавсиф мекунанд?

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Усулҳои ҳавасмандгардонии фаъолияти сармоягузорӣ дар кишвар кадомҳоянд?
2. Нақши сиёсати андоз дар беҳтар намудани фазои сармоягузорӣ дар кишвар чӣ гуна аст?

Рӯйхати адабиёт

1. Салибаева Н.А. Защита прав инвесторов на рынке ценных бумаг Таджикистана. Автореф. канд. юрид. наук. Таджикский Государственный Национальный Университет. Душанбе, 2004.
2. Сафаров С.Г. Инвестиционная политика промышленности Республики Таджикистан и проблемы ее эффективности. Дис. канд. экон. наук. Государственный технический институт. Душанбе- 1999.
3. Сироткин С.А. Экономическая оценка инвестиционных проектов: М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2017. - 311 с.//. http://www.iprbookshop.ru/71232.html.

Мавзӯи 6. Самтҳои амалинамоии сиёсати ивестисионӣ.

<u>А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ.</u>

Нақшаи корӣ:

1. Моҳият, ҳадафҳо, марҳилаҳо ва принсипҳои инвеститсионӣ

2. Сарчашмаҳо ва усулҳои инвеститсионӣ дар шароити муосир

3. Воситаҳои асосии сиёсати инвеститсионӣ

4. Саволҳои санҷишӣ.

Моҳият, ҳадафҳо, марҳилаҳо ва принсипҳои инвеститсионӣ. Такмили заминаи меъёрию ҳуқуқӣ бо мақсади ҷалби сармояи хориҷӣ. Нақши давлат дар танзими равандҳои сармоягузорӣ. Мақсад ва принсипҳои сиёсати сармоягузорӣ дар сатҳҳои гуногун. Воситаҳои татбиқи сиёсати сармоягузорӣ. Низоми тадбирҳои фароҳам овардани фазои мусоиди сармоягузорӣ дар ҷумҳурӣ. Системаи тадбирҳои ташаккул ва сафарбар намудани захираҳои сармоягузорӣ дар кишвар.

<u>Б. Машғулияти аудитории амалӣ.</u>

Нақшаи намунавии семинар

1. Нақшаи ташаккул ва сафарбаркунии захираҳои сармоягузориро дар системаи фаъолияти сармоягузории кишвар тавсиф кунед.
2. Нақши бахши бонкӣ дар баланд бардоштани фаъолияти сармоягузорӣ дар кишвар чӣ гуна аст?

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Мушкилоти фаъолияти инвеститсионӣ дар Тоҷикистон кадомҳоянд?
2. Потенсиали сармоягузорӣ чиро дар назар доред?
3. Сохтори нерӯи сармоягузорӣ чӣ гуна аст?

Рӯйхати адабиёт

1. Собиров М. Об одном подходе к моделированию инвестиционного процесса // Экономика Таджикистана: стратегия развития. 2004. - № 4. -С.115-119.
2. Собиров М.С. Развитие интеграционных процессов в центрально-азиатском экономическом сообществе. Автореф. дис. канд. экон. наук. Душанбе. - 2004
3. Турманидзе Т.У. Анализ и оценка эффективности инвестиций: учебник для студентов вузов, обучающихся по экономическим специальностям. М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2017. – 247 с. // http://www.iprbookshop.ru/83043.html.
4. Чернов В. А. Инвестиционный анализ. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2010.
5. Черняк В.З. Управление инвестиционными проектами-Москва: ЮНИТИ-ДАНА, 2017. – 351 с.//http://www.iprbookshop.ru/ 74946.html.

Мавзӯи 7. Сиёсати инвеститсионии Ҷумҳурии Мардумии Чин

<u>А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ.</u>

Нақшаи корӣ:

1. Сиёсати инвеститсионии Ҷумҳурии мардумии Чин
2. Фаъолияти инвеститсионии Чин
3. Ҷалби инвеститсия дар шароити муосир ба иқтисодиёти Чин
4. Саволҳои санҷишӣ.

Сиёсати инвеститсионии Ҷумҳурии мардумии Чин. Марҳилаҳои фаъолияти инвестисионӣ дар Чин. Сохтори сиёсати инвестисионии Чин. Фаъолияти инвеститсионии Чин. Ҷалби инвеститсия дар шароити муосир ба иқтисодиёти Чин ва роҳҳои муккамалгардонии он. Минтақаҳои озоди иқтисодии Чин. ШФМ-ҳои Чинд дар хоҷагии ҷаҳонӣ.

<u>Б. Машғулияти аудитории амалӣ.</u>

Нақшаи намунавии семинар

1. Зарурияти омӯзиши сармоягузории Чин.
2. Марҳилаҳои ташкаулли иқтисодиёти Чин.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Омӯзиши ШФМ-ҳои Чин.
2. Сармоягузории Чин ба иқтисодиёти ҶТ

Рӯйхати адабиёт

1. Аньшин В. М. Инвестиционный анализ. - М.: Дело, 2002.
2. Государственно-частное партнерство: учебное пособие для бакалавриата и магистратуры / И. Н. М.: Издательство Юрайт, 2018. -188с.- https://urait.ru/viewer/gosudarstvennochastnoe-partnerstvo-434038#page/1
3. Ендовицкий Д.А. Инвестиционный анализ в реальном секторе экономики: учеб. пособие для студентов вузов - М.: Финансы и статистика, 2003. - 352 с.
4. Зайцев Ю. К. Инвестиционный климат: учебное пособие для бакалавриата и магистратуры. - Москва: Издательство Юрайт, 2019. -123 с.//https://biblio-online.ru/bcode/441284

Мавзӯи 8. Сиёсати инвеститсионии Ҷумҳурии Узбекистон

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ.

Нақшаи корӣ:

1. Сиёсати инвеститсионии Ҷумҳурии Узбекистон
2. Фаъолияти инвеститсионии Ҷумҳурии Узбекистон
3. Ҷалби инвеститсия дар шароити муосир ба иқтисодиёти Ҷумҳурии Узбекистон
4. Саволҳои санҷишӣ.

Сиёсати инвеститсионии Ҷумҳурии Узбекистон. Зарурияти ҷалби инвестисия ба иқтисодиёти Ҷумҳурии Узбекистон. Фаъолияти инвеститсионии Ҷумҳурии Узбекистон ва роҳҳои муккамалгардонии он. Ҷалби инвеститсия дар шароити муосир ба иқтисодиёти Ҷумҳурии Узбекистон. Корхонаҳои муштараки Ҷумҳурии Узбекистон. Ҳамкории инвестисионии ҶТ ва Ҷумҳурии Узбекистон.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

Нақшаи намунавии семинар

1. Вазъи муосири сармоягузории хориҷии Ҷумҳурии Узбекистон.
2. Сиёсати инвестисионии Ҷумҳурии Узбекистон

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Шарикии ҶТ ва ҶУ дар соҳаи инвестисия.
2. Корхонаҳои муштараки Ҷумҳурии Узбекистон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Рӯйхати адабиёт

1. Касьяненко Т. Г. Инвестиционный анализ: учебник и практикум для бакалавриата и магистратуры -Москва: Издательство Юрайт, 2019. - 560с. //https://biblio-online.ru/bcode/427134
2. Киселева О.В. Макеева Ф.С. Государственная инвестиционная политика. Учебное пособие. УлГУ, - 2019 г.
3. Киселева О.В. Методические указания для самостоятельной работы студентов по дисциплине «Государственная инвестиционная политика»: для студентов бакалавриата по направлению - Ульяновск: УлГУ, 2019. //http://lib.ulsu.ru/ProtectedView/Book/ViewBook/2317.

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ.

Нақшаи корӣ:

Мавзӯи 9. Сиёсати инвеститсионии Ҷумҳурии Қирғизистон

1. Сиёсати инвеститсионии Ҷумҳурии Қирғизистон
2. Фаъолияти инвеститсионии Ҷумҳурии Қирғизистон
3. Ҷалби инвеститсия дар шароити муосир ба иқтисодиёти Ҷумҳурии Қирғизистон
4. Саволҳои санҷишӣ.

Сиёсати инвеститсионии Ҷумҳурии Қирғизистон. Фаъолияти инвеститсионии Ҷумҳурии Қирғизистон. Ҷалби инвеститсия дар шароити муосир ба иқтисодиёти Ҷумҳурии Қирғизистон. Ҳамкории инвестисионии ҶТ ва Ҷумҳурии Қирғизистон. Санадҳои меъёриву ҳуқуқии танзимкунандаи сиёсати инвестисионии Ҷумхурии Тоҷикистон Ҷумхурии Қирғизистон.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

Нақшаи намунавии семинар

1. Таҳлили сиёсати инвестисионии Ҷумҳурии Қирғизистон.

2. Проблемаҳои сиёсати инвеститсионии Ҷумҳурии Қирғизистон.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Шарикии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Ҷумҳурии Қирғизистон дар соҳаи инвестисия.
2. Корхонаҳои муштараки Ҷумҳурии Қирғизистон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Рӯйхати адабиёт

1. Нагаева О.С. Управление инвестиционной привлекательностью в целях обеспечения ресурсно-инновационного развития региона. - Красноярск: СФУ, 2016. - 172 с. //http://www.studentlibrary.ru/book/ ISBN9785763835304.html
2. Разыков В.А., Рахимов С.Г., Сафаров С.Г. Инвестиционная политика Республики Таджикистан и основные направления ее активизации Душанбе: Сарпараст -2001. - 175 с.
3. Расулов Г. Иностранные инвестиции и их роль в развитии экономики Республики Таджикистан Душанбе: Ирфон 2005. - 37 с.
4. Расулов Г. Роль информации в привлечении иностранных инвестиций //Экономика Таджикистана: стратегия развития. 2000. - №3 - С. 134-144.

Мавзӯи 10. Сиёсати инвеститсионии Ҷумҳурии Қазоқистон

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ.

Нақшаи корӣ:

1. Сиёсати инвеститсионии Ҷумҳурии Қазоқистон
2. Фаъолияти инвеститсионии Ҷумҳурии Қазоқистон
3. Ҷалби инвеститсия дар шароити муосир ба иқтисодиёти Ҷумҳурии Қазоқистон
4. Саволҳои санҷишӣ.

Сиёсати инвеститсионии Ҷумҳурии Қазоқистон. Зарурияти ҷалби инвестисия ба иқтисодиёти Ҷумҳурии Қазоқистон. Фаъолияти инвеститсионии Ҷумҳурии Қазоқистон ва роҳҳои муккамалгардонии он. Ҷалби инвеститсия дар шароити муосир ба иқтисодиёти Ҷумҳурии Узбекистон. Корхонаҳои муштараки Ҷумҳурии Қазоқистон. Мақоматҳои танзимкунандаи фаъолияти инвестисионӣ дар Ҷумҳурии Қазоқистон. Ҳамкории инвестисионии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Ҷумҳурии Қазоқистон.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

Нақшаи намунавии семинар

1. Вазъи муосири сармоягузории хориҷии Ҷумҳурии Қазоқистон.
2. Сиёсати инвеститсионии Ҷумҳурии Қазоқистон.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Шарикии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Ҷумҳурии Қазоқистон дар соҳаи инвестисия.
2. Корхонаҳои муштараки Ҷумҳурии Қазоқистон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Рӯйхати адабиёт

1. Касьяненко Т. Г. Инвестиционный анализ: учебник и практикум для бакалавриата и магистратуры -Москва: Издательство Юрайт, 2019. - 560с. //https://biblio-online.ru/bcode/427134
2. Киселева О.В. Макеева Ф.С. Государственная инвестиционная политика. Учебное пособие. УлГУ, - 2019 г.
3. Киселева О.В. Методические указания для самостоятельной работы студентов по дисциплине «Государственная инвестиционная политика»: для студентов бакалавриата по направлению - Ульяновск: УлГУ, 2019. //http://lib.ulsu.ru/ProtectedView/Book/ViewBook/2317.

Мавзӯи 11. Сиёсати сармоягузории кишварҳои Иттиҳоди Аврупо

Б. Машғулияти аудитории амалӣ.

1. Сиёсати сармоягузории кишварҳои Иттиҳоди Аврупо
2. Фаъолияти инвеститсионии кишварҳои Иттиҳоди Аврупо
3. Саволҳоисанҷишӣ.

Таҳлили мухтасари иқтисодиёти Иттиҳоди Аврупо. Сиёсати сармоягузории кишварҳои Иттиҳоди Аврупо. Сохтор ва таркиби сиёсати Иттиҳоди Аврупо. Фаъолияти инвеститсионии кишварҳои Иттиҳоди Аврупо. Нақши Иттиҳоди Аврупо дар сармоягухории иқтисодиёти ҷаҳонӣ. Ширкатҳои фаромиллалии Иттиҳоди Аврупо ва мавқеи онҳо дар сиёсати инвестисионии кишварҳо.

Нақшаи намунавии семинар

1. Сармоягузории Иттиҳоди Аврупо ба давлатҳои тараққикарда ва рубаинкишоф.
2. Нақши ШФМ дар сармоягузории Иттиҳоди Аврупо.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

1. Ҳамкориҳои инвестисионии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Иттиҳоди Аврупо.

2. Истифодаи сиёсати инвестисионии Иттиҳоди Аврупо дар мамлакатҳои ҷаҳон ва Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Рӯйхати адабиёт

1. Аньшин В. М. Инвестиционный анализ. - М.: Дело, 2002.
2. Государственно-частное партнерство: учебное пособие для бакалавриата и магистратуры / И. Н. М.: Издательство Юрайт, 2018. -188с.-https://urait.ru/viewer/gosudarstvennochastnoe-partnerstvo-434038#page/1
3. Ендовицкий Д.А. Инвестиционный анализ в реальном секторе экономики: учеб. пособие для студентов вузов - М.: Финансы и статистика, 2003. - 352 с.
4. Зайцев Ю. К. Инвестиционный климат: учебное пособие для бакалавриата и магистратуры. - Москва: Издательство Юрайт, 2019. -123 с.//https://biblio-online.ru/bcode/441284

Руйхати адабиёти истифодашуда:

1. Аньшин В. М. Инвестиционный анализ. - М.: Дело, 2002.

2. Государственно-частное партнерство: учебное пособие для бакалавриата и магистратуры / И. Н. М.: Издательство Юрайт, 2018. -188с.-https://urait.ru/viewer/gosudarstvennochastnoe-partnerstvo-434038#page/1

3. Ендовицкий Д.А. Инвестиционный анализ в реальном секторе экономики: учеб. пособие для студентов вузов - М.: Финансы и статистика, 2003. - 352 с.

4. Зайцев Ю. К. Инвестиционный климат: учебное пособие для бакалавриата и магистратуры. - Москва: Издательство Юрайт, 2019. -123 с.//https://biblio-online.ru/bcode/441284

5. Касьяненко Т. Г. Инвестиционный анализ: учебник и практикум для бакалавриата и магистратуры -Москва: Издательство Юрайт, 2019. - 560с. //https://biblio-online.ru/bcode/427134

6. Киселева О.В. Макеева Ф.С. Государственная инвестиционная политика. Учебное пособие. УлГУ, - 2019 г.

7. Киселева О.В. Методические указания для самостоятельной работы студентов по дисциплине «Государственная инвестиционная политика»: для студентов бакалавриата по направлению - Ульяновск: УлГУ, 2019. //http://lib.ulsu.ru/ProtectedView/Book/ViewBook/2317.

8. Кодирзода Ф.А. Иностранные инвестиции. – Дущанбе, ТНУ, 2021г- С.

9. Колношенко, В. И. Инновационный менеджмент: практикум - М.: Московский гуманитарный университет, 2016. - 292 с. http://www.iprbookshop.ru/74721.html

10. Королев А.Г. Экономическая оценка инвестиций М.: Московский государственный строительный университет, ЭБС АСВ, 2011. – 144 с. // http://www.iprbookshop.ru/19268.html.

11. Мухиддинов Н.Н. Структурная и инвестиционная политика развития связи Республики Таджикистан. Автореф. дис. канд. экон. наук. -Душанбе. -1997

12. Нагаева О.С. Управление инвестиционной привлекательностью в целях обеспечения ресурсно-инновационного развития региона. - Красноярск: СФУ, 2016. - 172 с. //http://www.studentlibrary.ru/book/ ISBN9785763835304.html

13. Разыков В.А., Рахимов С.Г., Сафаров С.Г. Инвестиционная политика Республики Таджикистан и основные направления ее активизации Душанбе: Сарпараст - 2001. - 175 с.

14. Расулов Г. Иностранные инвестиции и их роль в развитии экономики Республики Таджикистан Душанбе: Ирфон 2005. - 37 с.

15. Расулов Г. Роль информации в привлечении иностранных инвестиций //Экономика Таджикистана: стратегия развития. 2000. - №3 - С. 134-144.

16. Салибаева Н.А. Защита прав инвесторов на рынке ценных бумаг Таджикистана. Автореф. канд. юрид. наук. Таджикский Государственный Национальный Университет. Душанбе, 2004.

17. Сафаров С.Г. Инвестиционная политика промышленности Республики Таджикистан и проблемы ее эффективности. Дис. канд. экон. наук. Государственный технический институт. Душанбе- 1999.

18. Сироткин С.А. Экономическая оценка инвестиционных проектов: М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2017. - 311 с.//. http://www.iprbookshop.ru/71232.html.

19. Собиров М. Об одном подходе к моделированию инвестиционного процесса // Экономика Таджикистана: стратегия развития. 2004. - № 4. -С.115-119.

20. Собиров М.С. Развитие интеграционных процессов в центрально-азиатском экономическом сообществе. Автореф. дис. канд. экон. наук. Душанбе. - 2004

21. Турманидзе Т.У. Анализ и оценка эффективности инвестиций: учебник для студентов вузов, обучающихся по экономическим специальностям. М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2017. – 247 с. // http://www.iprbookshop.ru/83043.html.

22. Чернов В. А. Инвестиционный анализ. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2010.

23. Черняк В.З. Управление инвестиционными проектами-Москва: ЮНИТИ-ДАНА, 2017. – 351 с.//http://www.iprbookshop.ru/ 74946.html.